BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XII
D
46
NAPOLI

XII - D - 46

RELECTIO
DE CENSVRIS
BVLLÆ COENÆ,

Sacræ Deiparæ de Roſario dicata:

Autore Fr. Antonio de Souſa Vlyſiponenſi, ex Prædicatorum familia, Sacræ Theologiæ Præſentato, eiuſdemque in vniuerſitate Sancti Dominici Vlyſiponenſis primario profeſſore.

Cum facultate S. Inquiſitionis, Ordinarij, & Regis.

Vlyſipone. Typis Petri Crasbeeck. Anno 1615.

Eſtá taixado eſte liuro em reis em papel.

VITTORIO ... NAPOLI ... BIBLIOTECA NAZIONALE

Librum, cui titulus eſt *Relectio de cenſuris Bullæ Cœnæ*, à Reuerendo & docto admodum Patre Fratre Antonio á Souſa ex ſacra Prædicatorum familia, & in ea Lectore Theologo compoſitum, ordine ſupremæ Inquiſitionis acuratè perlegi. Omnia in eo & doctè & piè continentur, ſicut tantum patrem, magiſtrumque decebat: quia doctè, ſacræ Scripturæ, Concilijs, traditionibusque Eccleſiæ, quia piè, bonis moribus non contradicunt, ſed potiùs mirabiliter conſonant: vnde nihil obſtat, imò multa petunt vt doctrina, pietas que Autoris, circa res, quarum cognitio vtilis & neceſſaria eſt, in lucē prodeant. Sic cēſeo; in noſtro conuentu S. Frācíſci d'Enxobreguas Vlyſsiponenſi. Anno Dñi 1615. April 19.

Fr. Ludouicus ab Angelis.

Viſta a informação, podeſe imprimir eſta interpretação da Bulla da Cea, & deſpois d'impreſſa torne a eſte Conſelho para ſe conferir, & ſe dar licença para correr. Em Lisboa, a 27. de Abril de 615.

O Biſpo de Nicomedia. *Bertolameu da Fonſeca.*
Antonio Diaz Cardoſo. *Fr. Manoel Coelho.*

Poderſea imprimir eſta Releição *de cenſuris Bullæ Cœnæ.* Aos 2. de Mayo de 615.

Damião Viegas.

Da licença ao ſupplicante frey Antonio de Souſa que poſſa mandar imprimir eſte liuro que ſe intitula *Relectio de cenſuris Bullæ Cœnæ*, viſto as licenças que tem do ſancto Officio, & do Ordinario, depois de impreſſo tornarà para ſe taixar, & ſem iſſo não correrà. Em Lixboa a 4. de Mayo de 615.

Franciſco Vaz Pinto. *Fernão d'Ayrez*
Luys Machado de Gouuea. *d'Almeida.*

Approbatio Cenſorum Ordinis.

DE mandato noſtri admodum Reuerendi Patris fratris Auguſtini de Souſa Ordinis Prædicatorũ in Prouincia Portugalliæ Prioris Prouincialis, diligenter legi librum, cui titulus eſt, *Relectio de cenſuris Bullæ Cœnæ*; compoſitum à ſapientiſsimo Patre fratre Antonio de Souſa in ſacra Theologia Præſentato, ac Lectore primario in Conuentu ſancti Dominici Vlyſſiponenſi. Et non ſolùm non reperi in eo aliquid noſtræ fidei dogmatibus, aut Summorum Pontificum decretis, vel ſanctorum Eccleſiæ Doctorum placitis vllo modo contrarium: verum etiam omnia in eo contenta ſatis conſona Catholicæ doctrinæ; quippe quæ multos & difficiles textus ſacrorum Canonum ſecundùm magis probatos Authores, & doctiſsimè, & luculentiſſimè non ſine magna ipſius Authoris laude explanant, ſtylo breui, compendioſo, reſoluto, & (quod difficilimum, & laude digniſsimum eſt) ſatis claro: vt in materia hac (quæ, quod attinet ad cenſuras, grauiſsima eſt) nihil ampliùs à Theologo viro, aut Canoniſta deſiderari videatur. Quare iudico opus hoc digniſsimum, vt prodeat in lucem ad publicam vtilitatem, quæ eo amplior, vt ſpero, capietur, quo magis libri vacabitur lectioni. Vlyſsipone die 23. Feb. Anni 1615.

Fr. Thomas de ſancto Dominico
Magiſter.

DE mandato Reuerendi admodum Patris noſtri Prouincialis Relectionem hanc de cenſuris Bullæ Cœnæ, authore ſapientiſsimo Patre Fr. Antonio de Souſa Præſentato, ac ſacræ Theologiæ in Conuentu S. Dominici Vlyſsiponenſ. primario profeſſore,

attentè

attentè perlegi,nihilque in ea reperi,quod vel fidei Catholicæ dogmatibus,vel Summorum Pontif.aut ſacrorum Conciliorum decretis,vel ſanctorum Patrum ſententiјs aduerſetur. Quin potiùs ſolidam, ac Catholicā doctrinam continet, in eaque proponenda, atque explicanda non ſolúm firmis, efficacibusque vtitur rationibus, ſed ſacrorum etiam Canonum textus, iuxta verum ſenſum, ac præſtantiorum Doctorum interpretationem,doctiſsimè exponit,ita vt ſapientiam omnium antiquorum exquirere,ac narrationem virorum nominatorum conſeruare,& in verſutias parabolarum ſimul introire,vt cum Eccleſiaſtico cap.39. loquar, videatur. Et (quod magis mirandum arbitror) quatuor inter ſe implacabiliter pugnantia indiſſolubili fœdere coniungit,videlicet copiam, breuitatem, facilitatem, ac ſecuritatem;quæ omnia, cum eximia quadam ſententiarū grauitate,facilè in hoc opere comperiet, qui perpenderit,ita vt haud perperam de authore verba illa Eccleſiaſtes cap. 12. dici poſsint: *Quæſiuit verba vtilia,& conſcripſit ſermones rectiſsimos,& veritate plenos.* Quapropter opus hoc digniſsimum cenſeo,quòd,vt expeditior cōmuni vtilitati via ſternatur, in lucē prodeat. Vlyſsipone die 23. Februarii anno 1615.

Fr.Ignatius Galuão Præſentatus.

Facultas R. A. P. Prouincialis Ordinis Prædicatorum Prouinciæ Portugalliæ.

NOs Frater Auguſtinus de Souſa Ordinis Prædicatorum in Prouincia Portugalliæ humilis Prouincialis, & ſeruus, tibi Reuerendo Patri Fratri Antonio de Souſa Sacræ Theologiæ Præſentato, & eiuſdem in noſtra Vlyſsiponenſi Vniuerſitate primario profeſſori, tenore præſentium, & noſtri officij auctoritate facultatem concedimus, quinimò & in meritum ſanctæ obedientiæ præcipimus, vt ſeruatis ſeruandis Relectionem de cenſuris Bullæ Cœnæ à te editam typis mandare poſsis, & mandes, cum ex approbationibus Cenſorũ Ordinis ſupra poſitis, quibus eius examen commiſimus, nobis conſtet illam in communem vtilitatem ceſſuram; In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen. Datum in noſtro Conuentu ſancti Dominici Vlyſsiponenſis 25. die Februarij Anno 1615.

Fr. Auguſtinus de Souſa
P. Prouincialis.

AD

AD VIRGINEM DE ROSARIO OPERIS DEDICATIO.

CVM librorum nũcupationes grati animi,atque acceptorum beneficiorũ non immemoris indices eſſe ſoleant,& Prædicatorum Ordo, cui ſingulari Dei beneficio,aſcriptus ſum, tibi ò Deipara ſanctiſsima totius virgineæ puritatis norma, ac limes, ſe ſe innumerabilium beneficiorum debitorem continuè profiteatur,neceſſe eſt vt qui ipſis in referenda gratia pares eſſe non poſſumus, certè in habenda, & prædicanda non indiligẽtes videamur. Quapropter tibi laboris mei primitias (primos enim fructus,ſicut & vnigenitus tuus,deſiderat anima tua) dicandas, ac nuncupandas duxi. Ne igitur floſculi noſtri,dum adhuc florent,areſcant,ſed vt hoc potiùs veluti teſtimonio omnium gratiam indies vegetiores aſſequantur,atquè adeò in commune omnium, quibus te debitricem copioſiſsima charitate feciſti, vtilitatem prodeant, authori cum ſuo opere faueas, eumque ſacratiſsimi Roſarij tui fragrantia tuearis.

AD

AD LECTOREM.

CVM cognitio caſuum, ac cenſurarum Bullæ in Cæna Domini legi conſuetæ adeó & confeſſarijs, & cunctis fidelibus neceſſaria ſit, illis nimirum, vt circa pœnitentes talibus obuolutos cenſuris, Pœnitentiæ Sacramentum rectè adminiſtrare valeant, iſtis verò, vt ea delicta, quibus in tam graues cenſuras prolabuntur, effugiant; viſum eſt anno ſuperiori auditoribus meis explanationem Bullæ â S. D. N. *PP. Paulo V. promulgatæ tradere. Nunc verô annuentibus ſuperioribus, alijſque id ſuadentibus eam tibi, humaniſsime Lector, in libello hoc tradendam quoque eſſe iudicaui. Illam igitur ad te, errores meos commendans (vt Auſonij verbis vtar) libenti animo mitto: næuos enim noſtros & cicatrices, inquit ille, amamus, meam tamen in te propenſam voluntatem boni conſulas, mihique animos facias, vt maiora olim tuis auſpicijs experiri libeat; interim veró munus hoc, & ſi paruũ, ea animi ſinceritate, qua offertur, accipias: Hoc enim ſpero potiûs, quâm vt laudes. Vale.*

RELECTIO DE CENSVRIS BVLLÆ COENÆ.

BVlla Cœnæ, cuius relectionem incipimus, in tres quaſi partes diſtribuitur. Prima, Proœmium: Secunda, Excommunicationes viginti: Tertia, Durationem, & Reſeruationem continet. Excōmunicationes ſecundæ partis triplicem materiam reſpiciunt; quædam fidem & religionem; altera libertatem Eccleſiaſticam; tertia denique iuſtitiam, fidemque mutuam inter fideles comprehendit.

CAPVT PRIMVM.

Proponitur, & explicatur Bullæ Proœmium.

TENOR BVLLÆ.

Literæ proceſſus S. D. N. Pauli Papæ V. Lectæ die Cœnæ Domini, anno 1614.

Paulus Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

PAſtoralis Romani Pontificis vigilantia, & ſolicitudo, cum in omni Chriſtianæ Reipublicæ pace & tranquillitate procurādą, pro ſui muneris officio aſsiduè verſatur, tum po- *Bullæ proœmiū*

 ſsi-

tiſsimum in Catholicæ fidei, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo, vnitate atque integritate retinenda, & conſeruanda maximè elucet. Nimirum vt fideles Chriſti nō ſint paruuli fluctuantes, neque circunferantur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, ad circumuentionem erroris: ſed omnes occurrant in vnitatem fidei,& agnitionis filij Dei in virum perfectum, neque ſe in huius vitæ ſocietate,& communione lædant, aut inter ſe alter alteri offenſionem præbeat: ſed potiùs in vinculo charitatis coniuncti, tanquam vnius corporis membra,ſub Chriſto capite, eiuſque in terris Vicario Romano Pontifice Beatiſsimi Petri ſucceſſore, á quo totius Eccleſiæ vnitas dimanat,augeantur in ædificationem, atque ita diuina gratia adiutrice,ſic præſentis vitæ quiete gaudeāt, vt futura quoque beatitudine perfruantur. Ob quas ſanè cauſas Rom. Pontif. prędeceſſores noſtri, hodierna die, quæ anniuerſaria Dominicæ Cœnæ commemoratione ſolennis eſt, ſpirituale Eccleſiaſticæ diſciplinæ gladium,& ſalutaria iuſtitiæ arma per miſterium Summi Apoſtolatus ad Dei gloriam, & animarum ſalutem ſolenniter exercere conſueuerunt. Nos igitur, quibus nihil optabilius eſt, quàm fidei inuiolatam integritatē, publicam pacem,& iuſtitiam,Deo auctore, tueri, vetuſtum,& ſolennem hunc morem ſequentes.

Notā

Notationes circa Textum.

1. LIteræ iſtæ Apoſtolicæ *Proceſſus* dicuntur, & communiter Bulla Cœnæ ab omnibus appellantur. Nomen. *Proceſſus*. antiquum eſt, & vſitatum: de quo in Clem. 1. de iudic. nihilque eſt aliud, vt notat Ludo. de Miranda de ord. iud. quęſ. 15. art. 1. concl. 1. quàm alicuius negotij geſti narratio, & dicitur. *Proceſſus*. per translationem deſumpta metaphora á loci mutatione: nam ſicuti qui de loco ad locum per alicuius loci ſpatium peruenit, procedere dicitur; ſic & cuiuſcumque cauſæ, ſiue negotij diſcurſus, ſiue deſcriptio, per ſuos debitos modos, & ab initio vſq; ad finem per ſuos, vt dicũt, articulos, *Proceſſus*. nuncupatur. Duplex autem, vt
2. notat Greg. Say. lib. 3. de cenſ. cap. 3. num 4. eſt proceſſus, ſeu dupliciter formatur; vel in particulari cõtra aliquam certam perſonam, vel in generali contra quaſcũque perſonas, quæ hoc, aut illud fecerint. Prior proceſſus, ſpecialis vocatur: Secundus verò generalis; prior præteritã, vel præſentem culpam reſpicit: ſecundus futuram tantùm. Et iuxta hãc ſecũdam acceptionem Bulla Cœnæ *Proceſſus* nuncupatur. Quo nomine, vt notat 3.
Iacob. de Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 4. ideo appellatur, vt inde fiat manifeſtum Bullam Cœnæ, ſi propriè loquendum ſit, non legem, vel ſtatutum eſſe, ſed hominis ſententiam, vt infra oſtendetur. Eſt igitur Bulla Cœnæ proceſſus quidam generalis contra varia peccantium genera, quo ipſo facto excõmunicantur, & cuius abſolutio Summo Pontifici ſpecialiter reſeruatur, vt poſt Nauar. in Man. cap. 27. num. 52. tradit Emmanu. Rod. in explicat. Bullæ Cruciatæ, num. 66. fol. 334. & Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 18.

Cum prædicti proceſſus 4.

Bulla Cœnæ cõmuniter appellari ſoleant, quid nomine iſto ſignificetur, explicãdũ ſupereſt. Bulla apud Iuriſperitos tripliciter accipitur, vt videre eſt apud Alex. Scot. in dictionario iur. ver. *Bulla.* vel enim accipitur pro ſigillo Papæ, vel pro literis datis ab ipſo, vel pro ornamento ſchedulæ; hoc autẽ loco dicitur Bulla charta illa ſeu ſchedula, in qua literæ Apoſtolicæ ſcribũtur cũ ſigillo plũbeo Sũ. Põtificis, quo ipſa charta, ſeu ſchedula ornatur. Ab hoc ſigillo, quo ſchedula bullatur, ideſt ſignatur, Bullæ denominatio principaliter deſumitur: vt ex Rebuf. in praxi benef. in 3. p. ſignat. tradit Iac. de Graf. vbi ſu. n. 3

5. Dicitur Bulla Cœnæ, vel Bulla in Cœna Domini, eo quòd à Sum. Põtifice promulgatur feria quinta hebdomadæ pœnoſæ: quæ dies Cœnæ Dñi, propter memoriã illius vltimæ Cœnæ, quã Chriſtus ſeruator cum diſcipulis ſuis ante ſuã paſſionẽ celebrauit, iuxta legis antiquæ ritũ, & noui Sacramenti inſtitutionẽ, quæ ea die á tota Eccleſia ſolẽniter recolitur, appellari ſolet.

Circa antiquitatem huius Bullæ illud tantùm notandũ eſt ex gloſſ. in Cle. 1. de iudic. verb *Solemniter.* Summos Pontific. ter in anno contra quoſdam delinquẽtes proceſſus generales facere conſueuiſse; nimirum in Ioue ſancto, in die Aſcenſionis, & in feſto dedicationis Baſilicæ Sanctorum Petri, & Pauli: quibus proceſsibus multos qui modo in Bulla Cœnæ excommunicantur, anathematis gladius feriebat. Poſtea verò in, graueſcẽte hominũ malitia, oportuit ad alios criminoſos cenſuram Bullæ extendi, & ampliari. Factum etiam eſt, vt trinæ publicationis cõſuetudine mutata, ſemel in anno in die Cœnæ Domini ſolenniter promulgaretur. De principio prædictorum proceſſuum non cõſtat: ſed ante Greg. X I. qui fuit anno Domini 1370. cuiuſq; nõ nulli extãt, ortũ habere credũtur. 6.

Io

7. In Proœmio reddit Sũmus Pontifex rationẽ, ob quam tam ipſe, quam alij Romani Põtifices hos proceſſus, & ſententias promulgãdas decreuerint. Ea eſt, vt vnitas, puritas, & integritas Catholicæ fidei, & Chriſtianæ Religionis retineatur; & vt publica pax, & iuſtitia Deo authore cõſeruetur, & quamuis cõtra ea crimina, quæ Summi Pontifices ob prædictas rationes extirpare intendũt, ſint in iure excommunicationes latæ, vt infra oſtendetur, voluere tamen vel nouas cenſuras, vel ſpeciales reſeruationes addere, vt ab illis criminibus perpetrandis, timore tam acerbę pœnæ, qualis eſt excõmunicatio cum adeo ſtricta reſeruatione, perterriti homines arceantur. Eſt enim excommunicatio grauior pœna quæ ab Eccleſia infertur. cap. *Corripiũtur*. 24. quęſ. 3. per quam excõmunicatus Sathanæ traditur ad affligendũ corpus, & ob quã maiorẽ poteſtatem in excõmunicato, quam ante excõmunicationẽ habet. cap. *Audi deniq;* & ibi gloſ. in verb. *Sathanæ*. 11. q. 3. nam vtitur eo ac pecude ſua cap. *Miramur* in fin. 24. q. 1.

DISP. I.

Utrum cenſuræ Bullæ Cœnæ ab homine, an à iure dicantur.

IN hac dificultate Syl. verb. *Excõ*. 7. n. 76. tenet excõmunicationes in Bulla Cœnæ contentas à iure dicẽdas eſſe, eo quód Martinus. V. in principio ſuæ Bullæ ponit hæc verba; *Ad perpetuam rei memoriam*, & in fine illam conſtitutionẽ appellat. Hæ tamen rationes non concludunt, nam verba illa, *Ad perpetuam rei memoriam*, perpetuam firmitatem non ſignificant, ſed perennem apud homines memoriam in tantorũ criminum deteſtationem aſtruunt. Nomen etiam conſtitutionis, vt notat Greg. Say. lib. 3. de cenſ. cap. 1. nu. 20. non ſumitur in ſtricta, & propria ſigni-

ficatione,ſed latè pro qua cumque ſententia, etiam ab homine:quod inde col ligit,quia initio Bullæ eiuſdem Martini,ipſa annualis proceſſus nũcupatur. Verùm in hac Bulla hoc locũ nòn habet,cum in ea conſtitutionis nomen nullibi reperiatur.

2 Eandem opinionem,etſi diuerſo fundamento Alfonſus de Viualdo amplectitur in Candelabro in materia de excommu. nu. 54.& in expoſitione Bullæ Cœnæ num.129. vbi hanc ſententiam poſt Bullas Pij V. Gregor. XIII. & Sixti V. tenendam eſſe affirmat.Primó probat, quia prædicti Summ.Pontifices declarant velle ſe, vt earũ proceſſus catenus in ſuo robore perſeuerẽt, quoaduſque alij ſimiles, vel à ſe, vel ab alijs Romanis Pontificibus promulgentur: quæ clauſula in hac Bulla. §. *Volentes ſimiliter*. inuenitur. Cum ergo a Papa ſummam authoritatem habente lata ſit perpetuis tem poribus duratura, donec alia promulgetur, ſignũ euidens eſt nõ ab homine,ſed á iure dicendá eſſe.Probat ſecundó, quia proceſſus huius Bullæ tantum tẽpus futurũ reſpiciũt. Tertiò, quod nulla indigent monitione, vt cenſuræ illorum incurrantur, ſed ſatis eſt eorũ notitia habeatur.Quartò,quia Bulla Cœnæ expreſſé cõtinetur in iure,nam poſtquã Paulus.II. in Extrau. 3. de pæniten. & remiſſ. quaſdam excommunicationes ſibi reſeruatas numerauit, ſubiecit etiam latas in Bulla Cœnæ. Quod etiam fecit Sixtus IIII. in Extrauag. 5.eod. tit. In hanc ſententiam inclinat Nau.in Man. Latino capit.27.num.74. §.*Tertia*. & Suar. tom. 5.de cenſ.diſp.21. Sect.1.

Pro reſolutione ſupponenda eſt communis diuiſio excõmunicationis maioris (cuiuſmodi ſunt excommunicationes in hac Bulla contentæ)á doctoribus tradita in Rubri. De ſenten.excommu.& Summiſtis in verb. *Excommunicatio*. 3

catio. qua in excommunicationem à iure, & ab homine latam ſecatur. Inter quas nonnullæ differentiæ aſsignantur. Prima eſt, quòd excommunicatio iuris, ſeu á iure ſemper eſt generalis, non verò contra determinatam perſonam, ſed in tale facientes, vel nõ facientes. cap. *Vt animarum* §. *Statuto*. de conſt. in 6. & gloſſ. in cap. *Romana*. verb. *Futuris*. de ſenten. excom. eod. lib. Excommunicatio autem ab homine aliquando eſt generalis, & aliquando contra determinatam perſonam, cap. *Romana*. §. *Sed nec in ſpecie*. & ibi gloſſ. de ſenten. excom. & cap. *A nobis*. 1. eod. tit. Secũda eſt quòd excõmunicatio iuris durat poſt mortem conditoris, quandiu ius ipſum durat, ita vt cõtra faciẽtes excomunicentur, vt colligitur ex gloſ. in cap. *A nobis*. 1. de ſentent. excommun. verb. *Non niſi ſubditi*. & ibi Panormit. num. 12. Sed ea, quæ eſt ab homine, eo mortuo, vel officio ab eo ſemoto, deſinit ligare contrariũ facientes; at vero excommunicatione detenti non proinde liberantur. Aliæ differentiæ videri poſſunt apud Doctores ſupra citatis locis.

4. Hoc poſito, ſit prima conclusio; Proceſſus Bullæ Cœnæ, etiam illi, qui clauſulam continent de non finiendo, donec alij promulgentur, propriè à iure non ſunt dicẽdi. Hãc concluſionem tenet Domin. Sot. in 4. diſt. 22. q. 2. art. 3. poſt 5. concluſionẽ fol. 1028. col. 1. Tolet. in Sum. lib. 1. c. 18. Et Sayro lib. 3. de cenſ. c. 1. n. 16. Et probatur, quoniam huiuſmodi proceſſus ſunt annuales, & ne morte Pont. deſinerent obligare, neceſſaria fuit ſpecialis declaratio; verum nouis editis, & promulgatis, ſine aliqua reuocatione expirant. Quod à ſententijs, & cenſuris à iure latis alienum eſt, cum oporteat vt per ſtatutum, ſiue contrariam conſuetudinem vim legis obtinentem, remoueantur. Confirmatur *1. concluſio.*

Sententia iuris legi durarione eſt æqualis: cum ergo lex, quæ eſt regula ſemper regulans, perpetuo duratura ſanciatur; ſententia non minoris firmitatis, & durationis iudicabitur. Vnde ſiqua ſententia robur immutabile non habeat ob crimina, quæ bonum Eccleſiæ regimen, ad vnitaté, integritatemque fidei, & pacis conſeruationem exigit, vt frequenter per additionem, vel detractionem vetentur; proculdubio à iure dicenda non eſt. Quod manifeſtum quidem eſt de ſententijs in Bulla Cœnæ comprehenſis; cum experiētia doceat ab omnibus feré Summis Pontificibus Bullam mutari.

5. 2. Cōcluſio. Secunda concluſio: Proceſſus Bullæ, licèt aliquid iuris participent, abſoluté loquendo ſunt ab homine. Hanc concluſionem tenet Sayro, à qua non diſcederent authores citati pro præcedenti concluſione. Probatur: Quoniam huiuſmodi proceſſus non ſunt leges, vel ſtatuta perpetua, ſed annuales proceſſus, ceſſantque ſine noua reuocatione: ergo abſoluté ſunt ab homine. Quod aliquid iuris contineant, ex argumentis pro opinione Viualdi factis eſt manifeſtum, præſertim in bullis, quæ declarant vim ſuam habere, donec aliæ promulgentur.

6. 3. Cōcluſio. Tertia concluſio: Etiam antequā apponeretur clauſula poteſtatis Bullæ prorogatiua, qui incurreret excommunicationem latam in ea, non proinde maneret abſolutus mortuo Pōtifice. Ita habetur. ca vnic. de maior. & obed. in 6. docentque Panor. c. *A nobis.* num. 12. de ſent. excom. Tol. c. 18. Say. num. 19. cit. locis, & communiter omnes. Ratio eſt: Nullus liberatur ab excommunicatione, quam incurrit, niſi per abſolutioné, cap. *Cum deſiderès.* c. *A nobis.* 2. c. *Sicut nobis.* de ſententia excom. Sed ceſſatio excommunicationis non eſt abſolutio: ergo qui in excommunicationem

nẽ inciderat, morte Põtificis non manet abſolutus. Quod in omni excommunicatione ab homine ſeruatur. Dixi, *Qui inciderat*, quia poſt mortem Pontificis, in cuius Bulla non erat clauſula prorogatiua, qui contra fecerit, excõmunicationem non incurrit: differt enim inter vtrumque caſum: nam emortuo Põtifice Bulla ſtatim deſinit obligare, quia cum ſit ab homine, cum illo expirat. Vnde contra faciens, nullã prohibitionem transgreditur. At verò iam excommunicatus deliquit in Bullam vim ſuã, & robur habẽtem. Quæ differẽtia, ac tẽporũ diſtinctio in omni excõmunicatione ab homine eſt maximè notanda á confeſſarijs, vt ſciant quãdo pænitenti eſt abſolutio impendenda, vel neganda.

7. Argumenta pro opinione Viualdi, quatenus cum noſtra ſententia pugnant, ſoluẽda ſunt. Ad primum dicendũ eſt Bullam hanc perpetuæ firmitatis nõ eſſe neq; omnes ordinationes, & iuſſa Pontificum eſſe á iure, quanuis ipſe ſumma polleat authoritate. Ad ſecundũ reſpondetur, cenſuras etiam ab homine tãtùm, futurum tẽpus poſſe reſpicere, cum ordinare ad hoc, vel illud tẽpus, á legiſlatoris volũtate depẽdeat. Ad tertium reſpondetur, illas tantùm cẽſuras ab homine monitione indigere, quæ aduerſus aliquem particularem feruntur, non verò quæ generaliter, & in communi ſunt latæ. Ad quartum dicẽdũ eſt in illis Clem. non ita eſſe contentas Bullæ Cœnæ cenſuras, quaſi ibi ſpecialiter ferantur, aut reſeruentur; ſed ſolummodo latas eſſe recenſetur: aliás non indigerent noua repititione, nec opus eſſet declarare in ſuo robore permanere, quoaduſq; nouæ promulgarentur. Solum igitur iura illa citata declarant nõ eſſe mentem Summ. Pont. vt á caſibus ſpecialiter Sedi Apoſt. reſeruatis per generales conceſsiones homines abſoluantur.

DISP. II.

Utrum per annuales Bullæ repititiones, ex cõmunicationes in ea, vel in iure latæ multiplicentur.

1. PArs affirmatiua ſuadetur: Circa crimina á Bulla Cœnæ prohibita ſũt in iure excommunicationes latæ,vt infra fiet manifeſtum;ſed annuales Bullæ repetitiones nouas addunt excommunicationes;ergo multiplicãtur annualibus Bullæ repetitionibus. Et confirmatur: Excommunicationes Bullæ ſunt ab homine,vt ſupra diximus: quæ vero in iure continẽtur, ſunt á iure ; ergo ſunt diuerſæ. Probatur conſequentia, tum ex differẽtia præcedenti diſputatione aſsignata;tum etiam, quia ab excommunicatione à iure,quæ non eſt reſeruata, poteſt Ordinarius abſoluere,non autem ab ea,quæ eſt ab homine,cap. *Paſtoralis.§.Præterea.*de offic.ord. 2

1 concluſio. Pro reſolutione ſit 1. concluſ. Excommunicationes in Bulla Cœnæ comprehenſæ circa eadem crimina , per annuales illius repetitiones non multiplicantur. Hæc concluſio eſt manifeſta,nam promulgata noua Bulla,præterita deſinit obligare : ergo circa eadem crimina plures Bullæ excõmunicationes actu non dantur.

3 *2 concluſio.* Secunda concluſio; Per nouam Bullæ repetitionẽ excommunicationi antea in iure latæ circa idem crimen , noua non additur. Hanc tenet Nau.in Manu. c.27.num.54.& in c.*Itaquorundam.* de Iudæ.notab. 11. num. 4. Probaturque ex l. *Ita quorundam.* ff. de verb. obligat. vbi dicitur quòd excommunicatus amplius excõmunicari non poteſt, ſed denunciari poteſt excommunicatus. Quæ lex intelligitur, non quaſi idẽ non poſsit circa idem pluries excommunicari, hoc enim

enim falſum eſt, ſed quia regulariter ab eodem circa idem crimen aliquis bis excommunicari nō præſumitur, niſi id ex mente ſuperioris conſtet. Aliàs enim quot ſunt in iure excommunicationes latæ contra hæreticos, tot manerent excommunicationibus innodati: quod valde acerbū videtur. Dixi, *ab eodem*, nō ſolum perſona, ſed dignitate. Vnde excommunicatio, quæ eſt in iure, & quæ à Summo Pontif. in Bulla fertur, ab eodem dimanāt, & eædem omnino cenſentur. Solùm igitur per Bullæ repetitionem reſeruatio ſuperadditur.

Ad argumentum in cōtrarium, ex dictis patet ſolutio. Ad confirmationē reſpondetur, quando circa idem crimen in iure excōmunicatio præceſſerat, nouam ab homine non ferri, ſed per promulgationem, vel tantum declarari excōmunicationem iam eſſe latam, vel, ſi quid additur, eſſe nouam conditionem, nimirum reſeruationem. Vnde mortuo vel amoto iudice, à quo cenſura prouenerat, addita conditio ceſſat, non autem cenſura in iure præcedens.

DISP. III.

Quæritur quādo Bulla Cœnæ poſt promulgationem Romæ editam, obligare incipiat.

RAtio dubitandi, quæ in hac difficultate ſe primò offert, hæc eſt: Bulla antiqua poſt nouæ promulgationem ceſſat obligare, vt conſtat ex eâdem Bulla §. *Volentes*. vbi id Sūmus Pontif. apertè dicit, & noua nō ſtatim ac promulgatur, obligat abſentes, cū nec dum ſufficienter eſſe promulgata cenſeatur, quod ad obligandum neceſſariò requiritur, vt communis Doctorum ſententia tenet. Vnde colligi videtur per aliquod tempus ceſſare obligationem Bullæ reſpectu particularium Prouin-

Prouinciarum, & Regnorum. Cum enim conſtet nouam in die Cœnæ editã, & promulgatam eſſe, non obligantur abſentes antiqua, neque etiam noua, cum hactenus plenam eius notitiam minimè habeãt; ergo medio illo temporis interuallo poſt ceſſationẽ veteris, & ante nouæ plenam notitiam de obligantur abſentes. Neque argumenti vim euadet, qui dixerit eodem modo cõſtare de ceſſatione antiquæ, ac de publicatione nouæ, proindeque abſentes ſemper Bullæ obligatione cõſtringi; quia & ſi de publicatione nouæ Bullæ cõſtet, quid in ea ſpecialiter prohibeatur, non eſt certum, & ignoratur, præcipuè cũ diuerſis tẽporibus á diuerſis Summis Pontif. per additionem, & ſubtractionẽ Bulla varietur.

2. 1. *Cõcluſio.* Pro reſolutione iſtius difficultatis ſit prima cõcluſio. Bulla Cœnæ Romæ promulgata eos, qui in remotis partibus degunt, regulariter ante duos menſes non obligat. Hanc in terminis iuris communis circa leges Pontificias, tenent Sylu. verb. *Lex*. nu. *6*. &. *7*. qui refert Panor. & Ioan. And. Armil. verb. *Lex*. num. 11. & verb. *Conſtitutio* nu. *3*. Nau. in Manu. c. *23*. num. 44. & lib. 1. cõſ. cõſ. 1. de cõſtitu. q 4. Et. probatur: Lex ciuilis, quæ rigorem ſummum nõ continet, nec iuri Canonico, nec Apoſtolicis ſanctionibus contradicit, etiam in foro Eccleſiaſtico militat. c. 1. &. 2. diſt. 10. & notat gloſſ. in verb. *Adiuuãtur*. c. 1. de noui oper. nuntiat. & ibi Canoniſtæ omnes: ſed lege ciuili ſtatuitur vt lex non obliget ante duos mẽſes, Authen. *Vt factæ nouæ conſtitutiones*. collat. 5. Neque talis lex iuri Canonico aduerſatur, ergo Bulla Cœnæ non incipit obligare in partibus remotis niſi poſt duos menſes á publicatione in Curia facta. Minor dum aſſerit legẽ hanc iuri Canonico non aduerſari, colligi poteſt ex c. *Nouerit* de ſent. excom. vbi excommunicãtur qui ſtatuta edi-

ta contra libertatem Eccleſiæ ſeruari faciunt, niſi infra duos menſes à promulgatione, ea de capitulaIribus ſuis fecerint amoueri. Et confirmatur, quoniã, vt docet Nau. in conſ. cit. vſus Romanæ Curiæ eſt, vt tranſgreſſores legis poſt duos menſes, niſi ignorantiam probauerint, tanquã legis fractores puniantur. Hoc tamen in omnibus Eccleſiaſticis legibus locum non habet, niſi in illis, quæ ſine temporis præfinitione proferuntur, dummodo non adſit ius aut cõſuetudo, ex quibus colligi poſsit, quo ex tempore obligare incipiant.

3. 2. *Cõcluſio.* Secunda concluſio: Bulla Cœnæ reſpectu exiſtentium in partibus remotis, tunc incipit obligare, cũ ad eos notitia illius moraliter peruenire poteſt. Hãc tenet Nau. abſolutè loquẽdo de lege Pontificia conſ. ſup. citato num. 16. Probaturque: Lex nõ obligat niſi ſit ſufficienter promulgata, vt cum San. Thom. 1. 2. q. 90. art. 4. docent Scholaſticiꝭ ſed non cenſetur ſufficiẽter promulgata, quouſque illius notitia haberi poſsit; ergo ante tempus huic notitiæ neceſſarium non obligat. Ex quo infertur duorum menſium ſpatium non eſſe ſufficiens intuitu eorum, qui in remotiſsimis morantur regionibus. Et cõfirmatur: quia 4. volens probare ignorantiam legis admittitur, vt habetur in c. fin. qui matrim. accuſ. poſſ. Et c. *Si quis incognitus.* 17. quęſ. 2. & l. fin. ff. de decret. ab ord. faciend. Et ratio eſt, quia abſurdum videtur ad pœnam ligare ignorantes. c. *Cognoſcentes.* de conſt. Abb. Panorm. ibidem. præſertim num. 9. & Caſtro lib. 1. de lege pœnali. c. 1. circa finem; ſed fruſtra aliquis ad probationem ignorantiæ admitteretur, niſi ea probata abſolueretur á iudice; ergo, cum in remotiſſimis regionibus degentes ignorantiam poſsint meritò obtendere, decurſo etiam duorum menſium ſpatio, Bullæ cenſuris non adſtrin-

adſtringuntur. Non igitur tempus duorum menſium limitatur, quaſi non requiratur maius: ſed quia minus non ſufficit.

5. Contra primam, & ſecundam concluſionem inſurgi poteſt: Hæc Bulla in ſingulis Eccleſijs parochialibus iubetur promulgari, vt conſtat ex. §. *Vt verò præſentes*. ergo promulgatio Romæ facta non ſufficit abſentes etiam tranſactis duobus, aut pluribus menſibus obligare. Reſpondetur tamen promulgationẽ iſtam in ſingulis Eccleſijs non præcipi tanquam neceſſariam, vt Bulla vim obligandi ſortiatur; ſed vt notitia eius facilior habeatur, vt patet ex eodem §. citato in illis verbis, *Eo fiant notiora*. Ad publicam autem notitiam, quæ ad obligandum neceſſariò requiritur, ad valuas Eccleſiæ. S. Ioan. Lateran. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe affigi præcipitur.

6. Tertia concluſio: Vbi primùm alicui conſtat de promulgatione Bullæ, & de contentis in ea, obligatur per illam. Hæc concluſio colligitur ex Syl. verb. *Lex.* q. 6. verſ. 3. in fine, Soto de iuſtitia, & iure lib. 1 q. 1. art. 4. Graff. lib. 2. deciſ. c. 62. num. 32. Et ratio eſt, quia tempus illud duorum, vel plurium menſium regulariter ideo neceſſarium iudicatur, vt promulgationis Bullæ notitia habeatur: igitur ea habita non eſt maius tempus expetandum, vt obliget: & hinc eſt quód Romæ morantes poſt eius promulgationem obligantur.

7. Quarta concluſio: Quãdiu noua Bulla ex defectu notitiæ non obligat, antiqua in ſuo robore perſeuerat. Probatur, quia Bulla antiqua tandiu vim habet obligandi, quandiu noua non eſt promulgata, vt conſtat ex. §. *Volentes*. quæ promulgatio debet eſſe ſufficiens, iuxta ea, quæ dicta ſunt: ſed ſufficiens non cenſetur illa, cuius reſpectiuè ad loca remotiora notitia haberi non poteſt; ergo

ergo eouſque antiqua obligare non deſinit.

Ad rationem dubitandi reſpondetur Bullam antiquam nõ ſtatim, ac promulgatur noua, ceſſare, niſi quoad illos, quorum reſpectu noua ſufficienter promulgata cenſetur; quo facto, & noua obligare incipit, & antiqua deſinit. Vnde nullum eſt tempus, quo homines ad Bullæ obſeruationem non teneantur. Poterunt tamen particulares excuſari ob ignorantiam ſiue ipſius Bullæ, ſiue ſpecialium prohibitio
8. num illius. Quæ autem ignorãtia ad excuſandum ſufficiat, habetur. c. *Apoſtolica.* de cler. excomm. & c. *Si vir.* de cognat. ſpiri. & gloſſa vtrobique in verb. *Ignorantia,* vbi dicitur ignorantiam probabilem ab excommunicatione excuſare. Ignorantia probabilis illa eſt, qua quis ignorat probabile, vt eſt illud, quod omnes aut maior pars ignorant, vt videre ẽ apud Sylu. verb. *Ignorantia.* num. 15. Ad illud, quod additur de notitia promulgationis nouæ Bullæ, dicẽdum eſt eam cognitionem non ſufficere reſpectu rerum, quæ ad veterem Bullam de nouo adduntur, cum nondum ſciri poſsint quænam ſint; quoad alia veró perſeuerare obligationem antiquæ.

CAP.

CAP. II.

De prima excommunicatione Bullæ Cœnæ in Hæreticos, Apoſtatas, & Schiſmaticos.

TENOR BVLLÆ.

1. Bullæ cenſura. EXcommunicamus, & anathematizamus, ex parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac noſtra quoſcumque Huſsitas, Vuiclephiſtas, Lutheranos, Zuinglianos, Caluiniſtas, Vgonotos, Anabaptiſtas, Trinitarios, & à Chriſtiana fide Apoſtatas, ac omnes, & ſingulos alios Hæreticos quocumque nomine cenſeantur, & cuiuſcumque ſectæ exiſtant, ac eorum credentes, receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defenſores, ac eorundem libros hæreſim continentes, vel de Religione tractantes, ſine auctoritate noſtra, & Sedis Apoſtol. ſcienter legentes, aut retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes, ex quauis cauſa publicé, vel occultè, quouis ingenio, vel colore; nec non Schiſmaticos, & eos, qui ſe á noſtra, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.

Nota-

Notationes circa Textum.

1. MAteria huius cenſuræ eſt hæreſis, & quæ de hæreſi ſuſpitionem faciũt, de quibus in iure per multa capita. cap. *Achatius*. 24. q 1. c. *Ad abolendam*. c. *Excommunicamus*. 1. de hæret. cap. *Nouerit*. de ſent. exc. c. *Quicumque*. de hæret. in 6. ſed ante Bullã Cœnæ excõmunicationes Summo Põtifici reſeruatæ non erant.

In hac clauſula vndecim perſonarum genera excõmunicantur. 1. excommunicantur hæretici, cuiuſcumque nominis, & ſectæ, & apoſtatæ. 2. credentes hæreticis. 3. hæreticorum receptatores. 4. fautores. 5. quilibet hæreticorum defenſores. 6. legentes hæreticorum libros hæreſim continentes, vel de Religione tractantes, ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſi ſcienter id faciant. 7. hæreticorum libros retinentes. 8. eos imprimentes. 9. eos quomodolibet defendentes. 10. Schiſmatici. 11. ij qui ab obedientia Romani Pontificis pertinaciter ſe ſubtrahunt, vel recedunt.

Circa illa verba, *Excommunicamus*, *& anathematizamus*. ſciendum eſt excõmunicationem, vt nomen ipſum indicat, á communione deduci, ſignificareq́; excluſionẽ à cõmunione. Et quia ille, qui per baptiſmum in Eccleſia ponitur, vt docet. S. Thom. in 4. d. 18. q. 2. artic. 1. quæſtiuncula 1. ad duo adſcribitur, ſcilicet ad cætum fidelium, & ad Sacramentorum participationẽ, & hoc ſecũdũ præſupponit primũ; efficitur, vt aliquis poſsit eſſe extra Eccleſiam, ſeu extra cõmunionem fideliũ dupliciter: primò quòd excludatur tantùm à participatione Sacramẽtorum; & hoc dicitur excommunicatio minor: ſecundò quòd ſeparetur ab vtroq; & maior excommunicatio appellatur, quæ ſic á S. Th. loco cit. definitur. Ex- 2.

 com-

communicatio eſt ſeparatio à communione Eccleſiæ,quoad fructum,& ſuffragia generalia. In qua definitione genus non exprimitur manifeſtè , eſt tamen ſub intelligendum. Cum enim ſub cenſura Eccleſiaſtica, quaſi ſpecies ſub ſuo genere excommunicatio cõtineatur, & cenſura pœna quædam ſit, in illa particula, *Separatio.* rectè innuitur. Aliæ particulæ ſpecialem excommunicationis rationem ab effectu
3. demoſtrant . Proprius enim excommunicationis effectus eſt communicatione fidelium,& Sacramentorum participatione priuare ; quod verba illa, *Quoad fructum* , ſignificant. Priuat etiam ſpiritualibus bonis , quod in illis verbis,*& ſuffragia generalia,* oſtẽditur. Nõ tamen priuat bonis iſtis ſpiritualibus,in quantùm ſunt cõmunia per charitatem,ſed per Eccleſiæ interuentionem, quæ excommunicatum ſeparat ab vniuerſitate fidelium,pro quibus ſuffragia facit. Vnde excommunicato ſuffragia , quæ pro tota Eccleſia fiunt, nõ proſunt.

Excõmunicationes hac
Bulla comprehenſæ , ſunt 4.
excõmunicationes maiores,nam verbum,*Excõmunicatio,* abſolutè prolatum de maiori excõmunicatione intelligitur, vt habetur c. *Si quem.* de ſent.exc.tenẽtq; cõmuniter Doctores. Scot. in4.d.19.q.vnic.art.5.Gab. in 4.d.18.q. 2.art.3.dub.1. Sot.in 4. d.22. q.2.artic.1. Sylu.verb. *Excom.*1.nu.18. Tabien.verb.excom.2.§.7 Nau.in Man. c. 27.n.1 & de dat.& promiſſ.not.4.n. 8. Et ratio eſt, quia verba abſolutè,& ſimpliciter prolata accipi debent in ſignificato conſueto.c. *Ex literis*. de ſponſ. & l.*Labeo*.ff. de ſup.leg.vſus autẽ habet, vt nomen.*Excommunicatio,* pro maiori accipiatur. Sũt etiam excõmunicationes iſtæ latæ ſentẽtiæ, quarũq; abſolutio Summo Pontif. ſpecialiter reſeruatur.

Additur in ſingulis ferè 5.
clauſulis verbum , *Ana -*

thema

thematizamus.poſt.*Excõmunicamus* . Quod verbum Hebræum ne,an Græcũ ſit, controuertitur. Placet eſſe Græcum , ſignificareque ſurſum poſitionem. Quod S. Tho.c.1. ad Galat.lec.2. ſic declarat: Anathema cõponitur ab, *ana* quod eſt ſurſum, & *theſis*, poſitio, quaſi ſurſum poſitio . Et eſt ortũ ex quadam antiqua conſuetudine ; antiqui enim pugnabant, & prædam aliquam capiebant ab hoſtibus, quam nolebant conuertere in vſum proprium, ſuſpendebãt illam in templis, vel in aliquo publico loco ciuitatis, quaſi ſeparatam à communi hominũ vſu , & omne tale ſic ſuſpenſũ nominabant Græci *Anathema* . Et ex hoc inoleuit cõſuetudo, quòd omne illud, quod excludebatur ab vſu cõmuni, diceretur *Anathematizatũ*. Vnde Ioſue.6.dicitur de Hierico, & omnbus, quæ in ea ſunt, quòd Ioſue mox anathematizauit ea. Et ideó etiã hoc in Eccleſia inoleuit, vt illi , qui excluduntur á communi ſocietate Eccleſiæ, & à participatione Sacramentorum Eccleſiæ , dicantur anathematizati . Ex quo conijcitur verba, *Excommunicamus*, & *anathematizamus*, quoad rem pro eodem accipi: vt etiam patet per c. *Engeltrudam* 3 q. 5. Verbum tamen, *Anathematizamus* , ad maiorem terrorem, delictique oſtẽſionem additur.

In hac clauſula hæretici omnes excõmunicatur. Vt autem, quid ſit hæreticus, innoteſcat, quid ſit hæreſis explicandum priùs eſt . Hæreſis nomen eſt Græcum, quod latinè dicitur , & interpetratur *Electio*. Et quia electio é duobus , aut pluribus fit, aliquãdo hæreſis vertitur ſecta ; nam qui viam vnam ſequitur , & alteram relinquit , quaſi ſeparatur ab ea. Dogma tamẽ Chriſtianorum ſecta , aut hæreſis dici non poteſt, eo quod non ſit inuentum noſtrum, nec nos illud eligimus, ſed ab Eccleſia, Dei auctoritate , nobis proponitur. Hæc de voce. 6.

B 2 Quod

7\. Quod ad rem attinet, *Hæreſis eſt error pertinax, Catholicæ fidei manifeſtè contrarius, in eo, qui fidem Chriſti profitetur.* Sic ex ſententia S. Thom. 2. 2. quæſ. 11. artic. 1. & 2. definit Turrecremat. lib. 4. Summæ de Eccleſia, part. 2. c. 1. & Ban. ad cit. locum. S. Thom. Ex qua definitione colligitur tres conditiones neceſſarias ad hæreſim requiri: prima eſt, quòd ſit error in intellectu contra ea, quę de fide credenda ſunt: ſecunda, quód detur cum pertinatia in voluntate: tertia, quòd ſit in eo, qui fidem Chriſti profitetur. Ex defectu primæ conditionis non erit verè hæreticus, qui licét aliquod opus hæreticale exterius faciat, ſiue verbo, vt hæreſim proferendo, ſiue facto, vt idolis immolando; at tamen non ita credit per intellectum. Ex defectu ſecundæ nō eſt cēſendus hæreticus, qui paratus eſt corrigi, licét oppoſitum fidei verè credat. Nam pertinax ille dicitur, qui, cum ſciat illud, quod credit eſſe contra fidē, adhuc tamē in ſua falſa credulitate perſeuerat. Ex defectu tertiæ docet Say. lib. 3. de cenſ. c. 4. n. 11. non eſſe hæreticum Cathecumenum non dum baptizatum circa aliquem articulum errantem, quantumcumq; fidem, & interiùs, & exteriùs receperit. Quia, inquit, liberè ante baptiſmū recedere poteſt.

8\. Hæc tamen ſententia non placet. Dicendum igitur eſt Cathecumenū, qui fidē interiùs ſuſcepit, eſſe verè hæreticum coram Deo, quamuis coram Eccleſia non iudicetur talis, nec comprehendatur in excōmunicatione aduerſus hæreticos lata. Ita Ban. vbi ſu. art. 2. in explicatione definitionis hæreſis. § *Vltima particula.* Et ratio eſt, quia Cathecumen⁹ verè, vt ſupponitur, ſuſcepit fidem, á qua verè recedit, & contra quam errorem habet cum pertinatia; ergo eſt veré hæreticus coram Deo. Nō tamen excommunicatur, cū Eccleſia non procedat

niſi

niſi cõtra illos, qui intrant per oſtium Baptiſmi. Per hanc igitur conditionem excluduntur Pagani, & Iudæi, qui nunquam Chriſti fidem ſuſceperunt. Ex quo patet hæreticum illum eſſe, qui cum Catholicam Chriſti fidẽ ſuſceperit, cõtra illam pertinaciter errat.

Hæreticus duplex eſt; mentalis vnus, externus alter. Mẽtalis eſt, qui hæreſi firmiter adhærens, eã actu externo non manifeſtat. Externus ille dicitur, qui verbo, vel externo ſigno hęreſim oſtẽdit. Quod etiã dupliciter contingere poteſt. Primó, ſi cum hæreſim mẽte nõ teneat, eam tamẽ actu externo manifeſtet. Secũdò, ſi nõ tantũ exteriori actu hæreſim oſtendat, ſed etiã mẽte teneat. Quod adhuc dupliciter fieri poteſt. Primó, ſi verbo, vel ſigno ſufficiẽti hæreſim exprimat; vt ſi dicat in Deo Perſonarũ Trinitatẽ non eſſe; vel ſi idolis immolet. Secũdò, ſi actus externus nõ ſit ſufficiẽs oſtẽdẽdæ hæreſi; vt ſi actu interno hæreſi aſſentiatur, & exteriùs dicat, ita eſt, ſeu quid ſimile. Hæretici externi aliquando ſunt omnino occulti, aliquando manifeſti, ſiue id in iudicio probari poſsit, ſiue non. Et quinam horum in hac clauſula excommunicentur, infra oſtendetur. 10.

Hoc loco non tantùm hæretici in communi, verum etiam aliquot in particulari excommunicãtur. 1. Huſſitæ ſic appellati á quodã Ioanne Huſſ Bohëmo, qui tẽpore Vucceslai Bohëmiæ regis Bohẽmos ſubuertit, multa afferens ex ſcriptis Ioan. Vuicleph. Eius errores refert Turrecremat. ad finem. 4. lib. ſum. de Eccleſia, & Ber. Ludzẽburgenſis in Catalogo hæreticorum, verb. *Huſſitæ*. 2. Vuiclephitæ dicti à Io. Vuicleph Anglo, cuius errores cœperunt in Anglia anno Dominĩ 1394. Fuit Clericus ſecularis artiũ profeſſor, vt refert Turrecrem. vbi ſup. & Ber. Ludzem. verb. *Vuiclephitæ*. 3. Lutherani á Marti-

adſtringuntur. Non igitur tempus duorum menſium limitatur, quaſi non requiratur maius: ſed quia minus non ſufficit.

5. Contra primam, & ſecundam concluſionem inſurgi poteſt: Hæc Bulla in ſingulis Eccleſijs parochialibus iubetur promulgari, vt conſtat ex §. *Vt verò præſentes*. ergo promulgatio Romæ facta non ſufficit abſentes etiam tranſactis duobus, aut pluribus menſibus obligare. Reſpondetur tamen promulgationẽ iſtam in ſingulis Eccleſijs non præcipi tanquam neceſſariam, vt Bulla vim obligandi ſortiatur; ſed vt notitia eius facilior habeatur, vt patet ex eodem §. citato in illis verbis, *Eo ſiant notiora*. Ad publicam autem notitiam, quæ ad obligandum neceſſariò requiritur, ad valuas Eccleſiæ S. Ioan. Lateran. & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe affigi præcipitur.

6. Tertia concluſio: Vbi primùm alicui conſtat de promulgatione Bullæ, & de contentis in ea, obligatur per illam. Hæc concluſio colligitur ex Syl. verb. *Lex*. q. 6. verſ. 3. in fine, Soto de iuſtitia, & iure lib. 1 q. 1. art. 4. Graff. lib. 2. deciſ. c. 62. num. 32. Et ratio eſt, quia tempus illud duorum, vel plurium menſium regulariter ideo neceſſarium iudicatur, vt promulgationis Bullæ notitia habeatur: igitur ea habita non eſt maius tempus expetandum, vt obliget: & hinc eſt quód Romæ morantes poſt eius promulgationem obligantur.

7. Quarta concluſio: Quãdiu noua Bulla ex defectu notitiæ non obligat, antiqua in ſuo robore perſeuerat. Probatur, quia Bulla antiqua tandiu vim habet obligandi, quandiu noua non eſt promulgata, vt conſtat ex. §. *Volentes*. quæ promulgatio debet eſſe ſufficiens, iuxta ea, quæ dicta ſunt: ſed ſufficiens non cenſetur illa, cuius reſpectiuè ad loca remotiora notitia haberi non poteſt;

ergo

ergo eouſque antiqua obligare non deſinit.

Ad rationem dubitandi reſpondetur Bullam antiquam nõ ſtatim, ac promulgatur noua, ceſſare, niſi quoad illos, quorum reſpectu noua ſufficienter promulgata cenſetur; quo facto, & noua obligare incipit, & antiqua deſinit. Vnde nullum eſt tempus, quo homines ad Bullæ obſeruationem non teneantur. Poterunt tamen particulares excuſari ob ignorantiam ſiue ipſius Bullæ, ſiue ſpecialium prohibitio
8. num illius. Quæ autem ignorãtia ad excuſandum ſufficiat, habetur. c. *Apoſtolica.* de cler. excomm. & c. *Si vir.* de cognat. ſpiri. & gloſſa vtrobique in verb. *Ignorantia,* vbi dicitur ignorantiam probabilem ab excommunicatione excuſare. Ignorantia probabilis illa eſt, qua quis ignorat probabile, vt eſt illud, quod omnes aut maior pars ignorant, vt videre è apud Sylu. verb. *Ignorantia.* num. 15. Ad illud, quod additur de notitia promulgationis nouæ Bullæ, dicẽdum eſt eam cognitionem non ſufficere reſpectu rerum, quæ ad veterem Bullam de nouo adduntur, cum nondum ſciri poſsint quænam ſint; quoad alia veró perſeuerare obligationem antiquæ.

CAP.

CAP. II.

De prima excommunicatione Bullæ Cœnæ in Hæreticos, Apoſtatas, & Schiſmaticos.

TENOR BVLLÆ.

1. Bullæ cenſura. EXcommunicamus, & anathematizamus, ex parte Dei Omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, auctoritate quoque Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac noſtra quoſcumque Huſsitas, Vuiclephiſtas, Lutheranos, Zuinglianos, Caluiniſtas, Vgonotos, Anabaptiſtas, Trinitarios, & à Chriſtiana fide Apoſtatas, ac omnes, & ſingulos alios Hæreticos quocumque nomine cenſeantur, & cuiuſcumque ſectæ exiſtant, ac eorum credentes, receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defenſores, ac eorundem libros hæreſim continentes, vel de Religione tractantes, ſine auctoritate noſtra, & Sedis Apoſtol. ſcienter legentes, aut retinentes, imprimentes, ſeu quomodolibet defendentes, ex quauis cauſa publicé, vel occultè, quouis ingenio, vel colore; nec non Schiſmaticos, & eos, qui ſe á noſtra, & Romani Pontificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt.

Nota-

Notationes circa Textum.

1. MAteria huius cenſuræ eſt hæreſis, & quæ de hæreſi ſuſpitionem faciũt, de quibus in iure per multa capita. cap. *Achatius.* 24. q 1. c. *Ad abolendam.* c. *Excommunicamus.* 1. de hæret. cap. *Nouerit.* de ſent. exc. c. *Quicumque.* de hæret. in 6. ſed ante Bullā Cœnæ excõmunicationes Summo Põtifici reſeruatæ non erant.

In hac clauſula vndecim perſonarum genera excõmunicantur. 1. excommunicantur hæretici, cuiuſcumque nominis, & ſectæ, & apoſtatæ. 2. credentes hæreticis. 3. hæreticorum receptatores. 4. fautores. 5. quilibet hæreticorum defenſores. 6. legentes hæreticorum libros hæreſim continentes, vel de Religione tractantes, ſine auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſi ſcienter id faciant. 7. hæreticorum libros retinentes. 8. eos imprimentes. 9. eos quomodolibet defendentes. 10. Schiſmatici. 11. ij qui ab obedientia Romani Pontificis pertinaciter ſe ſubtrahunt, vel recedunt.

Circa illa verba, *Excommunicamus, & anathematizamus.* ſciendum eſt excõmunicationem, vt nomen ipſum indicat, á communione deduci, ſignificareq; excluſionẽ à cõmunione. 2.
Et quia ille, qui per baptiſmum in Eccleſia ponitur, vt docet. S. Thom. in 4. d. 18. q. 2. artic. 1. quæſtiuncula 1. ad duo adſcribitur, ſcilicet ad cætum fidelium, & ad Sacramentorum participationẽ, & hoc ſecũdũ præſupponit primũ; efficitur, vt aliquis poſsit eſſe extra Eccleſiam, ſeu extra cõmunionem fideliũ dupliciter: primò quòd excludatur tantùm à participatione Sacramẽtorum; & hoc dicitur excommunicatio minor: ſecundò quòd ſeparetur ab vtroq; & maior excommunicatio appellatur, quæ ſic á S. Th. loco cit. definitur. Ex-

communicatio eſt ſeparatio à communione Eccleſiæ,quoad fructum,& ſuffragia generalia. In qua definitione genus non exprimitur manifeſtè, eſt tamen ſub intelligendum. Cum enim ſub cenſura Eccleſiaſtica, quaſi ſpecies ſub ſuo genere excommunicatio cõtineatur, & cenſura pœna quædam ſit, in illa particula, *Separatio.* rectè innuitur. Aliæ particulæ ſpecialem excommunicationis rationem ab effectu demoſtrant. Proprius
3. enim excommunicationis effectus eſt communicatione fidelium,& Sacramentorum participatione priuare; quod verba illa, *Quoad fructum*, ſignificant. Priuat etiam ſpiritualibus bonis, quod in illis verbis,*& ſuffragia generalia*, oſtẽditur. Nõ tamen priuat bonis iſtis ſpiritualibus,in quantùm ſunt cõmunia per charitatem,ſed per Eccleſiæ interuentionem, quæ excommunicatum ſeparat ab vniuerſitate fidelium,pro quibus ſuffragia facit. Vnde excommunicato ſuffragia, quæ pro tota Eccleſia fiunt, nõ proſunt.

Excõmunicationes hac Bulla comprehenſæ, ſunt 4.
excõmunicationes maiores,nam verbum,*Excõmunicatio*, abſolutè prolatum de maiori excõmunicatione intelligitur, vt habetur c. *Si quem.* de ſent.exc.tenẽtq; cõmuniter Doctores. Scot. in4.d.19.q.vnic.art.5.Gab. in 4.d.18.q. 2.art.3.dub.1. Sot.in 4. d.22. q.2.artic.1. Sylu.verb. *Excom.*1.nu.18. Tabien.verb.excom.2.§.7 Nau.in Man. c. 27. n.1 & de dat.& promiſſ.not.4.n. 8. Et ratio eſt, quia verba abſolutè,& ſimpliciter prolata accipi debent in ſignificato conſueto.c. *Ex literis*. de ſponſ. & l.*Labeo*.ff. de ſup.leg.vſus autẽ habet, vt nomen.*Excommunicatio*, pro maiori accipiatur. Sũt etiam excõmunicationes iſtæ latæ ſentẽtiæ, quarũq; abſolutio Summo Pontif. ſpecialiter reſeruatur.

Additur in ſingulis ferè 5.
clauſulis verbum, *Anathema*

thematizamus.poſt. *Excõmunicamus* . Quod verbum Hebræum ne,an Græcũ ſit, controuertitur. Placet eſſe Græcum , ſignificareque ſurſum poſitionem. Quod S. Tho. c. 1. ad Galat. lec. 2. ſic declarat: Anathema cõponitur ab, *ana* quod eſt ſurſum, & *theſis*, poſitio, quaſi ſurſum poſitio. Et eſt ortũ ex quadam antiqua conſuetudine; antiqui enim pugnabant, & prædam aliquam capiebant ab hoſtibus, quam nolebant conuertere in vſum proprium, ſuſpendebãt illam in templis, vel in aliquo publico loco ciuitatis, quaſi ſeparatam à communi hominũ vſu , & omne tale ſic ſuſpenſũ nominabant Græci *Anathema*. Et ex hoc inoleuit cõſuetudo, quòd omne illud, quod excludebatur ab vſu cõmuni, diceretur *Anathematizatũ*. Vnde Ioſue. 6. dicitur de Hierico, & omnibus, quæ in ea ſunt, quòd Ioſue mox anathematizauit ea. Et ideó etiã hoc in Eccleſia inoleuit, vt illi , qui excluduntur á communi ſocietate Eccleſiæ, & à participatione Sacramentorum Eccleſiæ , dicantur anathematizati. Ex quo conijcitur verba, *Excommunicamus*, *& anathematizamus*, quoad rem pro eodem accipi: vt etiam patet per c. *Engeltrudam*. 3 q. 5. Verbum tamen, *Anathematizamus* , ad maiorem terrorem, delictique oſtẽſionem additur.

6. In hac clauſula hæretici omnes excõmunicatur. Vt autem, quid ſit hæreticus, innoteſcat, quid ſit hæreſis explicandum priùs eſt. Hæreſis nomen eſt Græcum, quod latinè dicitur , & interpetratur *Electio*. Et quia electio é duobus , aut pluribus fit, aliquãdo hæreſis vertitur ſecta ; nam qui viam vnam ſequitur, & alteram relinquit, quaſi ſeparatur ab ea. Dogma tamẽ Chriſtianorum ſecta, aut hæreſis dici non poteſt, eo quod non ſit inuentum noſtrum, nec nos illud eligimus, ſed ab Eccleſia, Dei auctoritate, nobis proponitur. Hæc de voce.

7\. Quod ad rem attinet, *Hæreſis eſt error pertinax, Catholicæ fidei manifeſtè contrarius, in eo, qui fidem Chriſti profitetur.* Sic ex ſententia S. Thom. 2. 2. quæſ. 11. artic. 1. & 2. definit Turrecremat. lib. 4. Summæ de Eccleſia, part. 2. c. 1. & Ban. ad cit. locum. S. Thom. Ex qua definitione colligitur tres conditiones neceſſarias ad hæreſim requiri: prima eſt, quòd ſit error in intellectu contra ea, quę de fide credenda ſunt: ſecunda, quód detur cum pertinatia in voluntate: tertia, quòd ſit in eo, qui fidem Chriſti profitetur. Ex defectu primæ conditionis non erit verè hæreticus, qui licét aliquod opus hæreticale exterius faciat, ſiue verbo, vt hæreſim proferendo, ſiue facto, vt idolis immolando; attamen non ita credit per intellectum. Ex defectu ſecundæ nõ eſt cẽſendus hæreticus, qui paratus eſt corrigi, licét oppoſitum fidei verè credat. Nam pertinax ille dicitur, qui, cum ſciat illud, quod credit eſſe contra fidẽ, adhuc tamẽ in ſua falſa credulitate perſeuerat. Ex defectu tertiæ docet Say. lib. 3. de cenſ. c. 4. n. 11. non eſſe hæreticum Cathecumenum non dum baptizatum circa aliquem articulum errantem, quantumcumq; fidem, & interiùs, & exteriùs receperit. Quia, inquit, liberè ante baptiſmũ recedere poteſt. Hæc tamen ſententia non placet. Dicendum igitur .8
eſt Cathecumenũ, qui fidẽ interiùs ſuſcepit, eſſe verè hæreticum coram Deo, quamuis coram Eccleſia non iudicetur talis, nec comprehendatur in excõmunicatione aduerſus hæreticos lata. Ita Ban. vbi ſu. art. 2. in explicatione definitionis hæreſis. § *Vltima particula.* Et ratio eſt, quia Cathecumen⁹ verè, vt ſupponitur, ſuſcepit fidem, á qua verè recedit, & contra quam errorem habet cum pertinatia; ergo eſt veré hæreticus coram Deo. Nõ tamen excommunicatur, cũ Eccleſia non procedat

niſi

niſi cōtra illos, qui intrant per oſtium Baptiſmi. Per hanc igitur conditionem excluduntur Pagani, & Iudæi, qui nunquam Chriſti fidem ſuſceperunt. Ex quo patet hæreticum illum eſſe, qui cum Catholicam Chriſti fidē ſuſceperit, cōtra illam pertinaciter errat.

9. Hæreticus duplex eſt; mentalis vnus, externus alter. Mētalis eſt, qui hæreſi firmiter adhærens, eā actu externo non manifeſtat. Externus ille dicitur, qui verbo, vel externo ſigno hęreſim oſtēdit. Quod etiā dupliciter contingere poteſt. Primó, ſi cum hæreſim mēte nō teneat, eam tamē actu externo manifeſtet. Secūdò, ſi nō tantū exteriori actu hæreſim oſtendat, ſed etiā mēte teneat. Quod adhuc dupliciter fieri poteſt. Primó, ſi verbo, vel ſigno ſufficiēti hæreſim exprimat; vt ſi dicat in Deo Perſonarū Trinitatē non eſſe; vel ſi idolis immolet. Secūdò, ſi actus externus nō ſit ſufficiēs oſtēdēdæ hæreſi; vt ſi actu interno hæreſi aſſentiatur, & exteriùs dicat, ita eſt, ſeu quid ſimile. Hæretici externi aliquando ſunt omnino occulti, aliquando manifeſti, ſiue id in iudicio probari poſsit, ſiue non. Et quinam horum in hac clauſula excommunicentur, infra oſtendetur. 10.

Hoc loco non tantùm hæretici in communi, verum etiam aliquot in particulari excommunicātur. 1. Huſſitæ ſic appellati á quodā Ioanne Huſſ Bohēmo, qui tēpore Vuēceslai Bohēmiæ regis Bohēmos ſubuertit, multa afferens ex ſcriptis Ioan. Vuicleph. Eius errores refert Turrecremat. ad finem. 4. lib. ſum. de Eccleſia, & Ber. Ludzēburgenſis in Catalogo hæreticorum, verb. *Huſſitæ*. 2. Vuiclephitæ dicti à Io. Vuicleph Anglo, cujus errores cæperunt in Anglia anno Domini 1394. Fuit Clericus ſecularis artiū profeſſor, vt refert Turrecrem. vbi ſup. & Ber. Ludzem. verb. *Vuiclephitæ*. 3. Lutherani á Martino

no Luthero, qui in Saxonia natus anno Domini. 1483. poſtea Heremitarum S. Auguſt. ſuſcepto habitu, & religionem profeſſus, à qua, ceu à limpidiſsmo tritico, tãquam apta ad cõburendum palea, ſeparatus, & ob inuidiam quòd Ioan. Tetzellius ex Prædicatorũ familia indulgentias á Leone. X. cõceſſas prædicauerit cępit in Eccleſiã ſæuire, anno. 1517. Eius vita, & errores à Ioan. Cochlęo latè referuntur. 4. Zuuingliani, à quodã Valricho, vel vt alij volunt, Huldrico Zuuinglio Canonico Cõſtantienſi dicti. Hic anno Domini. 1525. cum Oecolampadio, & Carolſtadio Berengarij errores renouauit, vt refert Gab. Prateol. de vitis, & ſectis hæreticorum, verb. *Zuuinglius*. 5. Caluiniſtæ, á Ioan. Caluin. natione Picardo, qui à patria ſua eiectus fuit ob vitæ improbitatem, (& vt refert Ioan. Vaquerius, quem verb. *Caluiniſtæ*. citat Prateolus) inter diſſolutos, & incõſtantes diſſolutiſsimus, & inconſtantiſsimus fuit: Emerſit tempore Coroli. V. & Pauli. III. circa annũ Domini. 1534. 6. Hugonotti, ſeu Hugoniſtæ, vt ex Lindano docet Prateolus verb. *Hugoniſtæ*. Incertum eſt à quonam ſic appellentur; an ab Hugone quodã Ludi magiſtello Pariſienſi; an vero ab Hugone Capeto. Hi poſt Caluiniſtas ſparſi ſunt per Galliam; qui etiam Sacramentarij dicũtur, eo quód Sacramenti veritatem noua quadam ſtropha illudere conantur. 7. Anabaptiſtæ ab iterato Chriſti baptiſmo nomen accipientes, eo quòd baptizatos in pueritia retingant. Hos ex Lutheri ſecta prodijſſe probabilius videtur. Author huius ſectæ fuit Balthazar Pacimontanus. 8. Trinitarij etiam hæretici ſunt noſtri temporis á ſchola Lutheri prodeuntes, vt docet Oſius lib. 1. de hæreſibus. Authores fuere Ioan. Campanus, & Michael Seruetus. Iſtorum omnium errores latè à Prateolo referuntur.

Excom-

11. Excommunicantur etiã in hac clauſula apoſtatæ à fide, quales ſunt, qui à fide Catholica ex toto retrocedunt: vt qui à fide Chriſti ad Paganiſmum, aut Iudaiſmum ſe conuertunt. Apoſtatam tot modis eſſe contingit quot hæreticum; ſcilicet purè mẽtalem, purè externum, internum, & externum ſimul, ſiue actus quo apoſtaſia oſtenditur, ſufficienter, vel inſufficienter illam manifeſtet. Et quamuis apoſtatæ à fide ſimpliciter ſint hæretici, qua ratione cenſura contra hæreticos lata ipſos etiam comprehẽdit: additur tamen expreſſè contra apoſtatas, ne aliquis crederet eos non manere excommunicatos, ea nixus opinione, quæ aſſerit apoſtatam propriè, & ſimpliciter hæreticum non eſſe. Additur ergo particula *Apoſtatas.* maioris explicationis gratia. Quidquid in ſequentibus diſputationibus de hæreticis dictum fuerit, de apoſtatis ſuo modo intelligatur.

DISP. IIII.

Vtrum hæreticus purè mentalis in hoc canone excommunicetur.

PRO parte affirmatiua arguitur primò: Si qua eſſet cauſa, ob quam hæreticus purè mentalis non excõmunicaretur hoc canone, ea eſſet quòd Summus Pontifex in actibus purè internis iuriſdictionem non habet, hæc enim ab aduerſarijs aſsinatur; ſed hoc eſt falſum; ergo & illud. Minor (quam tenent Sum. Roſel. verb. *Hæreſis.* Et Ang. eodem verb. §.2. & verb. *Hora canonica:* §.27. Gloſſ. in Clem. 1. de hæreticis. Alber. Pigius lib. 6. Eccleſiaſticæ hierar. c. 26. Adrian. quodlib. 8. art. 1. lit. H. & in 4. de confeſſione q. de oratione, quam etiam vt probabilem ſequitur Ioan. de Med. C. de oratione. q. 15.) ſuadetur; Eccleſia diſpenſat in voto purè interno; & pro actu etiã 1.

purè

puré interno indulgentias concedit: ergo actus puré interni non effugiunt iuriſdictionem Eccleſiæ. Probatur conſequentia, quoniam eiuſdem poteſtatis eſt ligare, & ſoluere; ergo ſi Eccleſia circa relaxationē obligationis actus interni poteſtatem habet, eādem etiam habebit, vt propter eos puniat. Et confirmatur; quia de facto in cap. *Ad abolendam.* de hæretic. excommunicātur, qui aliter de Sacramentis, quám quod Eccleſia docet, ſenſerint, aut docuerint.

Secūdo: Eccleſia poteſt reſeruare hæreſim purè mentalem, vt in aliquibus diœceſibus fit: ergo poterit pro illa excommunicationem ferre, ergo hæreticus puré mentalis hoc loco excōmunicatur, & eius crimē Sedi Apoſt. reſeruatur.

2. *Cōcluſio.* Sit nihilominus certa concluſio: Hæreticus puré mentalis in huius Bullæ cenſura non comprehenditur. Hanc tenent Tolet. in Summa lib. 1. cap. 19. Suar. de cenſ. tom. 5 diſp. 21. ſect. 2. Say. lib. 3. de cenſ. c. 4. n. 21. eamq́; tenere debent omnes, qui aſſerunt Eccleſiam in actibus purè internis non habere iuriſdictionem, vt S. Thom. 1. 2. q. 91. art. 4. & q. 100. artic. 9. Durand. in 4. diſt. 17. q. 8. num. 7. & d. 15. quęſ. 12. num. 6. Palud. in. 4. d. 17. q. 7. num. 20. & d. 15. q. 5. art. 2. conclu. 4. num. 24. Sylu. verb. *Excommunicatio*. 7. excommunicatione. 2. nu. 3. Caietan. in Summ. verb. *Hæreſis*, in fine, Caſtro de iuſta hæret. punit. lib. 2. c. 18. & lib. 2. de lege pœnali. c. vltim. Soto in 4. d. 22. q. 2. art. 3. Nauarr. in Man. c. 11. nu. 17. Bann. 2. 2. q. 11. artic. 4. Lorca. 1. 2. tom. 2. de legibus, diſp. 16. Emmanu. Rod. in expoſitione Bullæ Cruciatæ, §. 9. dub. 11. fol. 334. & alij non pauci. Et probatur: Eccleſia non poteſt præcipere, aut prohibere actus, de quibus ſententiam ferre nō valet: ſententia enim, & lex eo differunt, quòd lex eſt pręceptum vniuerſale, ſententia verò eſt ipſius legis 3.

in

in particulari declaratio, applicatioque coactionis: ſed circa actus internos, qui exteriùs nullo modo manifeſtantur, non poteſt Eccleſia ſententiam ferre, cum ſententia non feratur niſi in illud, quod cognoſci poteſt, cuiuſmodi nō ſunt actus purè interni; ergo nequit propter illos excōmunicare, atque adeo hæretici purè mentales cenſura huius Bullæ nō ligātur.

4. Ad primum argumentum in cōtrarium negatur minor. Et ad probationem conceditur poſſe Eccleſiam in voto purè interno diſpenſare, & pro interno actu indulgētias cōcedere: hoc tamen non ex eo prouenit quòd Eccleſia ſecundùm poteſtatem gubernatiuam in actibus purè internis iuriſdictionem directè exerceat, ſed quia ad hoc ſpecialem poteſtatem à Chriſto Domino accepit, vt traditio Eccleſiæ confirmat. Si quis tamen arguat: Prælatus Religioſorum poteſt irritare votum internum, etiam de actu interno, vt de contemplatione; ergo diſpenſare in voto non prouenit ex ſpeciali conceſsione, ſed ex iuriſdictione circa actus internos: neganda eſt conſequentia. Et ratio eſt, quia Prælatus eatenus votum internum, & de materia interna irritat, quatenus ea, ad quæ ex vi obediētiæ Religioſi tenentur, per illud impediuntur: contemplationi enim applicati, quæ à Prælato præcipiuntur, rectè facere non valebunt. Ad probationem conſequentiæ argumenti principalis dandum eſt antecedens, ſed nihil concludit, niſi quòd ex vi gubernatiuę poteſtatis pro pter eos actus, quorū directè poteſt obligationē relaxare, valet etiā directè puni re, & quādo ei indirectè ſub ijciuntur, indirectè etiā, & relaxare obligationē, & punire culpam poterit. Ad cōfirmationē reſpōdetur c. *Ad abolēdā.* fore intelligendū quādo interna credulitas externo ſigno manifeſtatur.

metu adulterium cõmittit, tota pœna adulterij infligitur, quia coacta voluntas non excuſat in maleficijs; ergo hæreſim proferens, licèt ex metu, excommunicationi contra hæreticos latæ ſubiacebit.

2. *Concluſio.* Sit tamen cõcluſio; Qui verbo vel facto ſe hæreticũ oſtendit, non excommunicatur in hac Bulla, ſi hæreſim mente nõ teneat. Hæc concluſio communis eſt, & certa. Quam tenẽt S. Anton. 2. p. tit. 12. cap. 5. Sylu. verb. *Hæreſis.* 1. §. 9. & verb. *Apoſtaſia.* §. 2. Tabien. verb. *Hæreticus.* num. 1 Bann. 2. 2 q. 11. art. 4. Graf. lib. 4. decis. c. 18. num. 11. Say. lib. 3. de cenſ. c. 4. n. 25. Et probatur breuiter: Excommunicatio Bullæ contra hæreticos fertur; ſed hæretici tantùm externi nõ ſunt verè hæretici, ergo per hanc Bullam non excommunicantur.

3. Ad primum argumentum negatur antecedens. Et ad probationem dicendum eſt cum Bann. loco citato, Conc. Tolet. non intendere diſtinctionem facere inter dictum externum, & internũ aſſenſum, ſed ſolum velle manere excommunicatum, qui dixerit cõtra fidem illud, quod mente tenet. Vnde particula, *vel*, facit hũc ſenſum: Qui dixerit credendo, vel explicando ſigno externo ſenſerit, etiam ſi non verbis. Et ita eſt vſus loquendi ſacrorum Canonum, vt per actus interiores intelligant etiam ſigna externa; vt cum dicitur quòd ſolo conſenſu matrimoniũ contrahitur. c. *Cum apud.* de Sponſal. & nihilominus neceſſe eſt, vt ſigna externa interni conſenſus manifeſtatiua dentur. c. *Tuæ paternitati.* eod. tit. Ad confirmationem concedimus excõmunicationem à Ioã. 22. latam illos idolatras cõprehendere, non tamen excommunicationem huius Bullæ, niſi veré idolis diuinitatem ineſſe credãt; pœnas tamẽ hæreticorum, præter bonorũ confiſcationem, incurrunt.

Ad ſecundum reſpondemus

demus, quanuis Eccleſia poſſit propter actũ externum punire, etiam ſi ex affectu interno non procedat, & de facto puniat, non tamen cenſeri contra illũ exercentes ſententiam ferre, quando lex, quæ talem actum prohibet, de eo non verificatur, niſi ab interno affectu prodeat, vt in propoſito caſu cõtingit. Nam Eccleſia fert ſententiam contra hæreticos; quorum nomine non comprehenduntur, qui ſolo externo actu hæreſim proferunt, cum de illis non verificetur quod ſint hæretici; hæretici enim illi ſunt, qui per intellectum contra fidem

4. errant. Ad confirmationẽ primò negatur antecedẽs, ſiue de pœna imponenda per iudicem, ſiue à Deo infligẽda intelligatur. Namque Deus culpam, in qua minus de voluntario inuenitur, qualis profectò eſt quæ ex metu admittitur, leuiùs punit. Cuius morẽ, puniendo adulteram, cui tota legis pœna non infligitur, ius commune obſeruat, vt docet Panorm. in Conſil. 4. quod incipit; *Facti contingentia.* Quod probatur expreſſè in l. *Vim paſſam.* Et in l. *Si vxor.* §. *Signis.* ff. de adult. quia adulteriũ reſpectu legis nõ committitur ſine dolo, licet interueniat culpa etiam mortalis, vt probatur in l. pen. ff. de adult. gloſſ. fin. 34. q. 1. c. *In lectum.* Et 15. q. 1. c. *Inebriauerunt*. Secundò, admiſſo antecedente, neganda eſt conſequentia; quia adulterari ex metu nõ tollit ab actu rationem adulterij; hæreſim verò ſine intentione proferre, hæreticum non facit.

DISP. VI.

Vtrum in hac clauſula excommunicentur hæretici, qui ſigna externa inſufficientia ad hæreſim oſtendẽdam proferunt.

Pars affirmatiua ſic ſuaderi poteſt: Ideo hæretici 1.

tici purè mentales non excommunicantur, quia Eccleſiæ in actus purè internos iuriſdictio nō cōpetit: ſed actus externus inſufficiens ad oſtendendam hæreſim, ſufficiens eſt vt Eccleſia in actus internos habeat poteſtatem: ergo propter tales actus poteſt excommunicare: ergo propter illos excommunicat. Maior, & prima cōſequentia patent. Secunda ex eo etiam eſt manifeſta, quia in hac Bulla excommunicātur illi hæretici, ad quos Eccleſiæ iuriſdictio extenditur. Minor, in qua eſt tota difficultas, probatur vno, vel altero exemplo. 1. ex Clem. 1. de ſtatu monachorum. §. *Quia verò.* vbi excommunicantur monachi, qui ſine ſuorum Prælatorum licentia, animo inferendi damnum Prælatis, aut monaſterijs, ad curias Principum ſe conferunt. 2. ex Clem. 1. de hæreticis. §. *Verum.* in qua excommunicantur Inquiſitores, qui odio, amore, aut prauitatis affectu omiſerint procedere contra hæreticos, aut eos, qui hæretici non ſunt, vexauerint: Et tamē huiuſmodi actus, cum non ſufficienter oſtēdant animum, á quo procedant, ſufficientes ſunt, vt propter illos excommunicatio feratur; ergo. &c.

Confirmatur eadem minor: Actus internus, qui verè informat, & verè influit in actum externum, qualis eſt voluntas finis, poteſtati Eccleſiæ ſubijcitur, vt docet Caiet. in Summ. verb. *Excommunicatio.* c. 3. & verb. *Horarum Canonicarum omiſſio.* §. 3. & Soto lib. 10. de iuſt. & iure. quæſ. 5. artic. 5. quos ſequitur Lorca. 1. 2. tom. 2. in tract. de legibus. diſp 16. memb. 2. & tamen actus ille, ſaltem vt reſpicit finem, externo illo actu non oſtenditur: ergo vt aliquis excommunicari poſſit, ſatis eſt quód actus externus ab interno procedat, licèt illum non oſtēdat. 2

3 Pro reſolutione huius difficultatis aduertendum eſt actum externum ab hęretico

retico factum aliquãdo eſſe indifferentem ad hæreſim internam, vel quemcumq; alium internũ actũ oſtendendum, vt ſi ex interno aſſenſu contra fidem dicat, *Ita eſt*: quę verba indifferentia, & inſufficientia omnino ſunt ad manifeſtandam hæreſim; vel ſi accedat ad non ſuam, credẽs ſibi licere, qui actus etiam de ſe talis credulitatis manifeſtatiuus non eſt: aliquãdo verò actum externum internã hæreſim ſufficiẽter oſtẽdere: Quod dupliciter euenire poteſt. Primò, ſi indeterminatè hæreſim oſtendat, vt ſi hæreticus dicat, *Ego errori contra fidem firmiter adhæreo*; quod dicitur hæreſim in genere manifeſtare. Secundò, ſi illam in ſpecie oſtendat, non tamen eam, cui hæreticus adhæret; vt ſi dicat, *In Chriſto ſunt duæ perſonæ*, & credat vnam tantùm eſſe, ſed firmiter teneat non eſſe in Deo Trinitatẽ perſonarũ.

4. 1 Cõcluſio. Hoc poſito ſit prima cõcluſio: Hæreticus, qui verba, vel ſigna inſufficientia ad internam hæreſim oſtẽdendam profert, niſi illam ex circunſtantijs manifeſtent, non excommunicatur. Hanc concluſionem tenet Bann. 2. 2. q. 11. artic. 4. conclu. 3. in ſolut. ad 3. contra eandem concluſio. Viuald. in Candel. in expl. Bullæ Cœnæ n. 2. &. 3. & Say. de cenſ. lib. 3. c. 4. nu. 30 Et probatur quoad primam partem; Verba illa non ſunt de ſe manifeſtatiua hæreſis internæ; ergo qui illa profert, adhuc manet intra limites hæretici mentalis, atq; adeo excommunicationem non incurret, cum hæreticus mentalis non excõmunicetur, vt diſp. 4. probauimus. Secũda pars etiam oſtenditur, quia verba de ſe inſufficiẽtia multoties ex circunſtãtijs internã hæreſim declarant: æquipollent enim verbo, vel ſigno hæreſis manifeſtatiuo; ergo, cum iam hæreſis interna exteriùs illis verbis oſtendatur, qui illa profert, erit verè hæreticus externus, & ideo excõmunicatioem incurret.

Quæ

5. Quæ autem ſint huiuſmodi ſigna, & circunſtantiæ ex particularibus euentibus iudicandum eſt. Cõueniunt tamen Doctores ſufficere nõ ſolũ aliquorũ actuum exercitiũ, vt imagines conculcare, ſed etiã carentiam, & priuationem aliorum, vt ſi hæreticus ad eleuationem auguſtiſsimi Euchariſtiæ Sacramẽti non aſſurgat. Exiſtimo ex ſe ſufficientia non eſſe ea ſigna, quæ faciunt leuiter ſuſpectum de fide, ſufficere verò, ſaltem regulariter, quæ vehementer, vel violẽter ſuſpectũ reddũt. Quę autem ſint iſta ſigna, tradũt Sylu. verb. *Iudicium*. & verb. *Præſumptio*. Bern. Comenſ. in Lucer. Inquiſit. verb. *Præſumptio*. & verb. *Suſpitio*. Simanc. in Ench. tit. 41. Albertin. de agnoſcẽdis. q. 34. Repert. Inquiſitorũ verb. *Suſpectus*. Eymericus in direct. Inquiſ. 2. p. q. 55. & ibi Pegn. com. 80. & Param. de origine Inquiſitionis lib. 3. quæſ. 10.

6. Secunda concluſio: Si quis verbo, vel ſigno hæreſim perfectè proferat, quam mente non habet, licèt alteri diuerſæ adhæreat, excommunicationẽ non incurrit. Probatur: Hæreticus iſte, quoad hæreſim, qua eſt infectus, cenſetur purè mentalis, cum verba, & ſigna, quæ proferr, illam non explicent, quamuis aliam, cui ipſe non aſſentitur, perfectè oſtendant, reſpectu cuius hæreticus purè externus dicẽdus eſt; ſed neutra iſtarum rationum excommunicatio incurritur; ergo hæreticus, qui prędicto modo profert hæreſim, nõ excõmunicatur. Et confirmatur ex. c. *Ad abolendam*. de hæret. vbi dicitur. *Excõmunicamus, qui aliter ſenſerint*, &c. quod Doctores communiter intelligendũ eſſe dicunt, quando id, quod ſenſerint, externo ſigno explicauerint; ſed in caſu concluſionis id, quod hæreticus contra fidem ſentit, externo ſigno non explicat; ergo non excõmunicatur.

7. Cõtra hanc cõcluſionẽ argui poteſt, Qui dicit ſe ad

ad Paganiſmum retroceſſiſſe, cum ad Iudaiſmum retroceſſerit manet excõmunicatus: ergo ſimiliter qui tali hæreſi ſe eſſe infectum fatetur, cum non illi, ſed alteri aſſentiat. Conſequentia videtur bona, cum vterq; verè ſe eſſe hæreticũ manifeſtet, licèt medium, quo à fide receſsit, non oſtẽdat. Antecedens probatur: Qui dicit ſe eſſe Paganum, ſufficienter declarat ex toto à fide receſsiſſe, à qua verè ex toto retroceſsit: ergo eſt perfectè apoſtata externus.

8. Ad hoc arg. negatur antecéd. Et ad probationem dicẽdum eſt, verba illa nõ indicare per ſe verum errorem contra fidem, qui in eo homine reperiatur, ſed eſſe mẽdaciũ quoddã, quod, qua tale, apoſtaſiæ manifeſtatiuum non eſt. Sicut igitur neceſſe eſt, vt hæreticus errorem, cui adhæret, dicat, vel ſaltem ſe eſſe hæreticum, ſic de apoſtata eſt ſentiendũ: quia, vt docet Sylu. in apoſtatis locum habent omnia iura, quę de hæreticis loquũtur, cum verè ſint hæretici.

9. 3. Concluſio. Tertia concluſio: Qui verbo, vel ſigno hæreticũ ſe eſſe oſtendit, licet particularem hæreſim, cui adhæret, nõ declaret, manet excommunicatus. Hanc videtur tenere Bann. vbi ſup. Probatur; Iſte eſt verè hæreticus, veréque, & perfectè internam hæreſim exteriùs manifeſtat; ergo nihil eſt, quod illum ab excommunicatione liberet. Quod autem in ſpecie, quem ſequatur errorem, non oſtendat; non tollit quominus ſe eſſe hæreticum declaret. Quod eſt ſatis, vt hæreticus externus cenſeatur.

10. Ad arg. initio poſitum negatur minor; & ad primum exemplum, quo probatur, dicendum eſt, non ſufficere animum, niſi externo actu explicetur, vt monachus ad curias Principum ſe conferens excõmunicetur, ſed requiritur externa animi manifeſtatio. Et ſic intelligitur Cle. illa, non verò de animo in-

ſuffi-

ſufficienter declarato, & ſimiliter explicandum eſt ſecundum exemplum.

II. Ad confirmationem diſtinguenda eſt maior, & videndum, an intelligat de actu per ſe influente, & informante, an verò de informante per accidens, & qui non eſt neceſſariò coniunctus cum actu externo. In primo ſenſu concedenda eſt; in ſecundo verò negãda. In propoſito autem voluntas finis reſpectu actus externi, eſt ſolùm illius circunſtantia; cum tãtùm à voluntate efficaci, á qua producitur, vt á cauſa per ſe, procedat. Quòd autem fiat propter hunc, aut illũ finem, per accidens eſt ad productionẽ illius. De qua re vidẽdi ſunt Alfõſ. á Caſtro lib. 2. de iuſta hæretic. punit. c. 18. & Simanc. de Cathol. inſtit. tit. 42. nu. 11.

DISP. VII.

Vtrum excõmunicentur omnes hæretici, qui externo actu hæreſim manifeſtant.

PRO reſolutione ſit prima concluſio: Qui propoſitionẽ cõtra fidem, cui firmiter adhæret, verbo vel ſigno ſufficiẽti declarat, quãtũcũq; in occulto, cenſuram huius canonis incurrit, niſi illã in cõfeſſione ſacramẽtali, aut coram Inquiſitoribus, aut cõſiliũ, vel auxiliũ ad eã relinquẽdã petendo, proferat. Hæc concluſio, quoad primam partẽ, cõmunis eſt. Quam authores in præcedẽtibus diſputationibꝰ citati tenẽt. Probaturq;: Actus ille, quãtumcũq; ſit occultus, ſufficiẽs eſt ad faciendũ hęreticum externũ, cũ ex natura ſua probabilis ſit in iudicio, atq; adeo poteſtati Eccleſię ſubiectus; ſed per hunc canonem excommunicãtur omnes hæretici externi, in quos Eccleſia iuriſdictionẽ habet: ergo qui ſic hęreſim cui adhærẽt, proferũt, hac cenſura innodãtur. Secũdã partem tenet Simanc. de Cathol. inſt. tit. 24. n. 9. qui refert Vict. ipſos ſequitur Say. lib. 3. de cenſ. c. 4. n. 28. & 29. & quoad illũ, qui hęreſim

1. 1. concluſio.

reſim in confeſsione manifeſtat, oſtẽditur: tũ, quia actus ille, quo hæreſis declaratur, quatenus in confeſsione fit, extra humanũ iudicium cõſtituitur; cùm etiã, quia, ſi id, quod in cõ feſsione aperitur, iudicio punitiuo Eccleſiæ eſſet ſub iectũ, cõfeſsio odioſa redderetur. Et confirmatur;
2. quoniã cõfeſſarius hæreticum mentalẽ poteſt abſoluere (quod nõ fit, niſi hæreſis exterius explicetur) nõ veró externum; ergo hæreſis in cõfeſsione declarata hæreticum externum non facit. Quòd etiã Inquiſitoribus declarare, vel cõſiliũ petere, extra hæreſim externã ſit; inde patet, quia actus iſti boni ſunt; ergo ratione illorum non incurritur cẽſura. Deinde, quia hæretico mentali ad conuerſionem præcluderetur via.

3. 2. Cõcluſio. Secunda cõcluſio: Qui hæreſim, quã mente tenet, per iocũ narrat, hac cẽſura adſtringitur, ſecus verò, ſi eã narret, á qua verè diſceſſit. Hãc docet Say. vbi ſup. n. 31. cui Victor, & Simanc. fauẽt, ſi rectè explicentur. Et probatur quoad primã partẽ: In illa narratione iocoſa datur vera hæreſis actualis manifeſtatio, in ea que actualis, vel ſaltem virtualis hæreſis aſſenſus includitur; ergo per illã cẽſura incurritur. Et cõfirmatur, quia is eſt hęreticorum mos tẽtãtium ſuã hæreſim ioco inſinuare: cui cõſonat illud Prou. 10. *Quaſi per riſũ ſtultus operatur ſcelus.* Secũda pars eſt manifeſta, cũ narrans hæreſim à qua diſceſſit, hęreticus nõ ſit, niſi forte externus tãtùm. Quod nõ ſat eſt, vt cẽſura incurratur, vt diſp. 5. probauimus.

Tertia cõcluſ. Qui ſciẽter dubitat de aliquo artic. fidei, aut alicui opinioni taliter adhæret, quod ab Eccleſia nõ ſit paratus corrigi, ſi id verbo, aut ſigno externo declaret, cenſurã huius canonis incurrit. Prima huius cõcluſionis pars probatur ex c. 1. de hæreticis, vbi dicitur quòd dubius in fide eſt infidelis. & c. 1. de Sum. Trin, in quo cẽſetur hæreticus dubitãs animam 4. 3. Cõcluſio.

rationalem eſſe corporis formã. Quæ omnia intelliguntur,quãdo quis ſciẽter, & cum pertinacia dubitat. Nam errans ex ignorãtia, etiam craſſa, ſi ſit paratus corrigi,nõ propriè hæreticus dicitur, vt docẽt Cano lib. 12. de locis Theolog. c. 9. Ban. 2.2. q. 11. art. 1. Valẽtia ibidem, diſp. 1. puncto. 1. quidquid dicat Soto in 4. d. 21. q. 2. ar. 3. cum ergo iſti ſint hæretici, excõmunicantur. Secundã partẽ tenent Caſt. de iuſt. hæret. punit. lib. 1. c. 7. Cord. lib. 1. quæſ. q. 17. §. 37. & Emmanu. in explicat. Bullæ Cruciatæ. §. 9. n. 72. dub. 2. Et ſic oſtẽditur; Qui nõ eſt paratus corrigi ab Eccleſia in ijs, quæ ab ipſa declarari, & diffiniri poſſunt, proculdubio hæreticus eſt; ergo ſi id ſigno externo oſtendat, cẽſura huius canonis ligabitur.
5. Illud tamen circa hoc aduertendum eſt; ſi quis explicet ſuã ſententiã in ijs, quæ adhuc ſub opinione ſunt, quãuis interne animum hæreticalem habeat, nõ ideo excõmunicari, quia cum res adhuc ſub iudice ſit, qui ſuam ſententiam declarat, non per hoc errorem manifeſtat internum.

DISP. VIII.

Utrum omnes hæreticorum credentes hoc canone excommunicẽtur.

1. Pars affirmatiua ſic probatur; Summus Pontifex in hac Bulla de hæreticorum credentibus abſolutè loquitur; ergo omnes in ea cõprehendũtur; nã vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, vt eſt cõmune Iuriſtarum proloquium. Confirmatur: Credẽtes hæreticorũ, aut eorũ erroribus credũt, aut eorũ perſonis: primos manifeſtũ eſt excõmunicari. Quód etiam excommunicẽtur ſecundi, probatur: Nam cum credentes primo modo ſint hæretici, iam excõmunicati erãt per particulam, *Hæreticos*, vnde

particula, *Credẽtes*, aliquid addit,& non aliud,vt videtur,niſi hæreticorum credere perſonis; ergo omnes iſti in hac clauſula comprehenduntur.

2. Pars negatiua ſuadetur: Qui ſemel,aut qui bis hæreticorum concionibus interſunt,verè ſunt eorum credentes; & tamen non cenſenrur excõmunicati; ergo nõ omnes hęreticorũ credẽtes excõmunicantur. Maior probatur; Vt aliquis hæreticus maneat excommunicarus, ſatis eſt vnum tantũ ſignũ externũ exhibere; ergo ſimiliter,vt aliquis ſit hæreticorũ credẽs, ſat erit ſemel eorũ cõcionibus intereſſe. Minor,dũ aſſerit nõ manere excõmunicatũ,qui ſemel audit hæreticorũ cõcionẽ, inde videtur manifeſtè colligi,quòd cõtra illũ nõ proceditur,vt cõmunis eſt Iuriſtarũ ſententia. Quatenus verò aſſerit, nõ ſufficere cõcionibus hęreticorum bis intereſſe,ex eodem fundamento tenẽt nonnulli.

3. Pro reſolutione huius difficultatis aduertẽdũ eſt primò,& explicãdum quid ſit credere hæreticis, ſeu qui dicãtur hæreticorũ credentes. In qua re Palud.in 4.d.13. q.3. art.1. concl.7. quem ſequunrur Nau. in Man.c.27.n.55. Tolet. in Sum lib.1.c.19. Graſ.lib.4. deciſ.c.18.n.22. Sayr.lib.3. de cenſ.c.5.n.1.& alij,quos ipſi citãr; aſſerit eos dici hæreticorũ credentes,qui eorũ erroribus nõ explicitè, ſed implicitè credunt; vt ſi quis ignorãs Lutheri errores,dicat fidẽ, & doctrinã, quã ipſe docet bonã eſſe, aut in fide Lutheri velle mori, dũmodò, & hæc in intellectu habeat, & ſciat Lutherũ, & eius doctrinã ab Eccleſia eſſe dãnatam. Pegn.in 2.p.Direct.Inquiſ. q.50.Cõm.75.ex quodam libro vetuſtiſsimo refert eos dici hæreticorum credentes, qui tantùm fidem eorum habẽt,ſed nõ vitam.

4. Aduertẽdum eſt ſecũdò, alios etiã eſſe hæreticorum credẽtes, nimirũ, qui credũt hæreticorũ verbis, iuſſionibus, & operibus, eorũ lite-

literas hinc inde deferunt, eis ſeruiunt, alimoniam cõ ferunt, ducatum præſtant, eos viſitant, & ſimilia circa illos exercent. Hi omnes, vt docet Eymericus. in 2. p. Direct. Inquiſit. quęſ. 50. num. 5. licèt non iudicentur credentes hæreticorũ erroribus, non tamen carent ſuſpicione credendi eis. Illud igitur obſeruandum eſt cum Pegn. ad citatum locum Direct. comm. 75. eos ſolùm ex factis dici hęreticorũ credẽtes, qui ea facta cõmittunt, in quibus non eſt propriè hęreticorũ ritus, licèt ſuſpicione hæreſis, ob familiaritatẽ, & obedientiam, quam hæreticis exhibent, non careant, nõ tamen credẽtes iudicãtur, cũ illa ex carnali affectione nõnũquam fiant, vt docet Guid. Fulgos. in cõſultationibus ad Inquiſitores. q. 9.

5. Aduertendum tertiò, vt hæreticorum credentes cenſuram huius canonis incurrãt, neceſſariũ eſſe actu externo ſe tales eſſe oſtendere: nam, vt ſupra probauimus, ſolus actus internus ad incurrendam excommunicationem nõ ſufficit. Hoc autem, vt citato loco docet Eymer. aliquãdo ex verbis, aliquando ex factis cognoſcitur. Tũc cognoſcitur ex verbis, quãdo hæreticis credẽs id fatetur, aut fidẽ, & doctrinã quã docẽt bonã eſſe affirmat, & ſimilia verba profert: tunc ex factis, quãdo conſolationẽ vel communionem ab eis recipit, vel cõciones eorũ audit. De qua re latè Eym. & Pegn. citatis locis.

6. 1. concluſio.

His prænotatis ſit prima concl. Qui non credunt hæreticorũ erroribus, quã uis eorũ perſonis credãt, ac eis obediãt, cẽſura huius canonis nõ innodãtur. Hanc tenent. Nau. Graff. Tolet. Say. locis citatis. Et ratio eſt, quia credere perſonis, & tractare in ijs quæ ad fidẽ non pertinent, ex carnali affectione, cõmuniter fieri cõtingit, aliás enim Catholici, qui inter hæreticos viuunt, ex cõmuni cõſortio, quod cũ illís habẽt in politicis, efficerẽtur hęreticorũ credẽtes, eſſentq; per hũc

canonem excõmunicati, quod nequaquam dicẽdũ eſſe rectè Nauar. affirmat.

7. 2. *Cõcluſio.* Secunda concluſio: Credentes hæreticorum erroribus, idque externo ſigno huius credentiæ manifeſtatiuo oſtendentes, hoc canone excommunicantur. Hæc concluſio communis eſt. Eam tenent citati Doctores. Et probatur, quoniã hi ſunt verè credentes in ijs, quæ Catholicæ fidei repugnant; imò ſunt verè hæretici, quamuis ſolùm ſimpliciter eorum erroribus aſſentiantur. Contra quos etiam fertur excommunicatio in c. *Excommunicamus.* 1. §. *Credentes.* de hæret.

8. 3. *Cõcluſio.* Tertia concluſio: Qui credẽdo hæreticorum erroribus, ſemel eorum concionibus interfuerit, non excommunicatur. Probatur: Vt credẽtes hæreticorum excommunicentur, neceſſe eſt, vt diximus, quòd id exteriùs ſigno ſufficienti oſtendant; ſed hæreticorum concionibus ſemel intereſſe, ſufficiẽs credulitatis ſignum non eſt; ergo qui hoc ſemel facit, non excõmunicatur, quãtumcũq; erroribus hæreticorũ intùs aſſẽtiatur. Probatur minor, quia qui ſemel interſunt hæreticorum concionibus, non iudicantur credentes, vt eſt communis opinio, quam Pegn. vbi ſupra colligit ex. l. *Qui contra.* C. de inceſtis nup. ex C. *conſtat.* 1. q. 1 & ex c. *Ex ſtudijs.* de prꝑſumpt. hoc tamen intelligendum eſt abſolutè loquendo, & ex vi vnius tantùm ſigni; nam aliquando ex circunſtantijs, & ex alijs ſignis adiunctis oppoſitum aſſerendũ eſt.

9. Vtrum autem ad hoc ſufficiat bis intereſſe hæreticorum concionibus, dubitari poteſt. Pars affirmatiua ex eo ſuadetur, quia ex actu geminato crimen videtur ad conſuetudinem trahi. Ex quo fundamento colligunt Archidiaco. Geminian. Ioan. And. & alij. c. *Quicumque.* §. *Hæretici.* verb. *Credentes.* de hæreticis, in 6. Zanchin.

tract.

tract.de hæreticis. c.3.n.6. verſ. *Sed pone*. Repert. Inquiſit. verb. *Credentes*. §. *Sed ponamus* . qui bis audiunt hæreticorum conciones, cenſendos eſſe credentes.

10. Nihilominus exiſtimo hos non manere excommunicatos, quia ex eo quòd bis interſunt hæreticorum concionibus, non ducitur vehemens credulitatis cōiectura, ſed leuis: nam, vt docet Eymeri. vbi ſup. quem ibi ſequitur Pegn. qui hoc faciunt, non reputantur credentes; præſertim ſi non frequentent, cū poſsint. Igitur, quamuis admittamus aliquā in hoc caſu dari ſuſpicionem, illa non vehemens, ſed leuis iudicanda eſt. Idem dicendum exiſtimo de illis ſignis, quæ pro credentibus hæreticorum perſonis notauimus: ſecus verò de ijs, quæ errorum credentiam oſtendunt.

11. Ad argum. partis affirmatiuæ reſpondetur, licèt Summ. Pontifex de credētibus abſolutè loquatur, communiter tamen á Doctoribus explicari de his, qui erroribus, non verò qui perſonis credunt. Quę communis interpretatio ad legem explicādam ſufficiens eſt, in eoque videtur fundari, quia credere hæreticorum perſonis, nō eſt contra fidem, hic verò propter ſolos actus contra fidem excommunicatio fertur, & per hoc explicatur illud Iuriſtarum proloquium in argumento citatum. Ad confirmationē dicendum eſt, particulam, *Credentes*. maioris explicationis gratia poſitam eſſe, & ideò in Bulla Pij.V. omiſſa fuit: cum enim huiuſmodi credentes ſint hæretici, in cenſura contra hæreticos lata comprehenduntur. 12.

Ad argumentum partis negatiuæ reſpondetur nō quoduis ſignum externū ad excommunicationem incurrendam ſatis eſſe, ſed illud requiri, quod erroris interni perfectè manifeſtatiuum eſt: quale iudicandū nō eſt ſemel, aut bis hæreticorū cōcionibus adeſſe.

DISP. IX.

Quinã receptatores in hac cenſura compre-hendantur.

1. PRO intelligentia eorũ, quæ dicenda ſunt, ſciẽdum eſt, hæreticorum receptatores eſſe induplici differentia; quidam enim ſemel, aut bis hæreticos receptant, ſeu recipiunt: quidã autem pluries, & frequenter. Horũ omnium alij hæreticos recipiũt occultando, ne ad manus Eccleſiæ deueniant (quod eſt recipere hæreticos, vt hæreticos) alij recipiunt ignorãdo eorum errores, & eos à miniſtris Eccleſiæ quæri; ſed ea tantum ratione, qua homines ſunt, recipientes eos ad hoſpitiũ, vel ne occidantur, comprehendantur ve à iudice non procedente in cauſa fidei.

2. Hoc poſito, non defuere ex antiquis, qui exiſtimauerint ſemel recipientem hæreticum, vt hæreticum, pœnas receptatorum non incurrere. Quam ſententiã videtur tenere Viuald. in explanatione Bullæ Cœnę. num. 8. quatenus dicit illum receptatorem appellari, qui frequenter hæreticum recipit. Horum ſentẽtia probari poteſt ex proprietate verbi, *Receptatores*, ducitur enim á verbo frequentatiuo, *Recepto*, quod nõ ſignificat ſemel, aut bis, ſed frequenter, vel ſaltem plures recipere: ergo non eſt extendendum verbum vltra propriæ ſignificationis acceptionem. 3.

Prima concluſio: Qui ſemel recipit hæreticum, vt hæreticum, manet verè excommunicatus. Hæc cõmunis eſt. Eam tenet Zanchin. tract. de hæretic. c. 6. nu. 2. Repert. Inquiſ. verb. *Receptatores. §. Sed circa hoc.* Conrad. Brun. lib. 1. de hæretic. c. 4. Eymeric. in 2. p. direct. Inquiſit. q. 51. & ibi Pegn. comm. 76. Tolet. in Summ. lib. 1. c. 19. Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 23. Sayr. lib. 3. de cenſur. *1. Cõcluſio.*

c. 3.

c.3.n.3.& Vgolin.hoc loco ad illud verbũ, *Receptatores.* §.2.verſ. *Quinto.* Et ratio eſt quia in iure, *Receptator ille eſt, qui aliquem recipit, & celat, vt ſeruatus manus iudicis euadat.* l. 1.ff. de receptat.l. *Cõgruit.* ff. de officio pręſid. l.vlt. C. de his qui latronẽ occult. Syl.verb. *Hæreſis.* 1.n. 10.§. *Receptator.* Ad hoc autẽ non requiritur frequentatio actuũ, ſed ſatis eſt ſemel hæreticũ recipere. Quæ cẽſura vt incurratur non eſt opus, quod hæreticus à miniſtris captus non ſit, ſed ſufficit, vt quis illũ recipiat, & occultet. Ita colligitur ex c. *Sicut ait:* de hæret. vbi ſic dicitur: *Sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo, vel in terra ſua tenere, vel fouere præſumat.* Ex quo patet ſatis eſſe hæreticum occultare, vt quis ſit veré receptator.

4. 2. concluſio. Secunda concluſio: Qui ſciẽter recipit hæreticum, ipſumque occultat, quãdo à miniſtris, vt hæreticus inquiritur, licèt hoſpitij gratia ipſum principaliter receptet, in canonis huius cenſuram incidit. Hanc concluſionem tenet Sayr. vbi ſup. Et probatur, quia in hoc caſu iſte occultat hæreticum, ne à miniſtris comprehendatur in cauſa fidei; ergo eſt verè receptator: nam primaria, vel ſecundaria intentione recipere, nõ tollit quominus verè, & formaliter hæreticus in cauſa hæreſis recipiatur; quod eſt ſatis ad excommunicationem incurrendam. Nec opus eſt propter hæreſim primarió hęreticũ occultare, vt docet Tol. vbi ſup. §. *Oportet autẽ.* 5.

3. concluſio. Tertia concluſio: Qui recipit hæreticum ignorans hæreticum eſſe, vel, ſi ſciat ipſum eſſe hæreticũ, eum non occultat in cauſa fidei, non excommunicatur. Hæc communis eſt. Eã tenent Doctores citati. Et probatur; quia non recipitur hæreticus in hoc caſu in cauſa fidei, & vt hæreticus, ſed vt homo; quod nullibi prohibetur. Imó in ca. *Duo iſta nomina.* 23. q. 4. ſic dicitur; *Quia peccator eſt, corripe, quia homo, miſerere.*

Ex

6. Ex hac concluſione ſequitur non manere excõmunicatos nautas, caupones, ſtabularios, & ſimiles receptãtes hæreticos; quia aduẽtantiũ mores perſcrutari nõ tenentur. Nec etiã recipientem hęreticum ne ab inimico accidatur, vel ne comprehendatur à miniſtris iuſtitiæ propter homicidium, vel furtum, cũ hoc non ſit in cauſa fidei receptare.

Ad argumentum initio factum ex dictis patet ſolutio: aliter enim verbum, *Receptator*, á Grammaticis, aliter á Iuriſperitis vſurpatur.

DISP. X.

Vtrum qui conſanguineos hæreticos receptant, excõmunicentur.

1. *1. concluſio.* PRrima concluſio: Qui receptant parentes, filios, vxorem, & maritum hæreticos, probabilius eſt excõmunicari. Hãc tenet abſoluté Vgolin. hoc loco in verbo. *Receptatores*. §. 2. ver. *Sexto*. & Repert. Inquiſit. verb. *Receptatores*. §. *Sed tamen receptatus*. & Grilan. tract. de hæretic. q. 9. num. 2. quatenus dicunt non eſſe minus puniendos, qui conſanguineos hæreticos receptant, quàm ſi alios receptarẽt. Vnde inquiũt non habere locum in hæreticis legem. 2. ff. de recep tat. quæ vult, vt receptatores conſanguineorum minùs puniantur. Fauent huic ſententiæ authores infra citandi, qui huiuſmodi receptatores à tota pœna non excuſant. Probaturque; Nulla cognatio præferenda eſt Religioni. c. *Legi*. 33. quæſ. 8. & c. *Si infidelis*. 28. quæſ. 1. ergo non excuſatur á culpa conſanguineus, quantumcũque cõiunctus, ſi cõſanguineũ hæreticum occultet. Confirmatur. 1. quia praxis ſanctæ Inquiſitionis habet, vt ſi pater, mater, filij, maritus, & vxor de ſe inuicem non denunciẽt, pro diminutis habeantur; quod nequaquam fierit, ſi denũtiare 2.

tiare non tenerentur: ergo ſimiliter eoſdē occultare, & receptare non poſſunt. Confirmatur. 2. Filij pro delicto patris contra fidē puniuntur, propter criminis atrocitatem, licèt ipſi non peccauerint; c. *Vergentis*. de hæret. Et c. *Quicūq*; §. *Filij*. eod. tit. in 6. ergo maiori ratione puniri debent, quando ipſos in cauſa fidei comprehenſos occultant.

3. 2. *Cōcluſio.* Secunda concluſ. Probabile eſt receptatorem patris, filiorum, vxoris, & mariti receptatricem, qua tales ſunt, & non infauorē hæreſis, non excommunicari. Hanc concluſionem tenet Viual. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ. n. 9. pro qua refert Nauar. & Dida. Perez. Et probat, quia omnes iſti vna perſona cum receptante reputantur: cum ergo occultás ſe ipſum non maneat excommunicatus, idem dicendum videtur de occultante patrem. &c. colligiturque ex quadam iuris æquitate; quia nihil humanum à nobis alienum eſſe debet: humanum autem valde eſt, vt qui tanto neceſsitatis vinculo ſunt cōiuncti, ſibi inuicem auxiliū præſtent.

Deinde probatur: Qui receptat hæreticum, non vt hæreticum, ſeu, vt hæreſi faueat, nō excōmunicatur; omnes enim eos tātùm dicunt receptatores, qui hæreticos occultant, vt eorum opitulentur erroribus; & hinc eſt quód receptatores iudicantur de fide ſuſpecti: ergo ſi nullo modo erroribus auxilium præſtare intendant, ſed tātùm amore naturali præfatos conſanguineos occultare, vt ab infamia, & morte liberentur, in cenſura receptantium non comprehenduntur.

4. Confirmatur, quoniam vt docent Zanchin. tract. de hæret. num. 167. Simanc. de Catholic. inſt. tit. 15. num. 20. & 21. & in Encherid. titul. 16. num. 8. Tiraquel. tract. de pœnis temperand. ac remitten. caſ. 4. 20. & 21. Eymer. 2 p. Direct. Inquiſit. quæſ. 56.

nu,

num.8.& ibi Pegn.comm. 81. mitiùs agendum eſt cũ receptatoribus conſangui neorum;ergo ſi in foro cõ ſcientiæ conſtet nullo modo illos receptare,vt hæreſi faueant,in hanc cenſuram non delinquent.

5. Quia tamen primam concluſionem probabiliorem iudicauimus, imò in praxi ſequendam exiſtimamus, ſaltem in foro externo, reſpondendum eſt ad rationes ſecundæ. Ad primam dicendum eſt, licèt perſonæ illæ,quoad naturalem coniunctionem,vna tantùm perſona reputentur,quoad coniunctionem fidei eſſe omnino diuerſas, atque adeò non cenſeri eundem occultare ſeipſũ; neque in ijs,quæ ad fidem pertinent, æquitas illa iuris præſumenda eſt; imò æquiſsimum iudicari debet, vt pro fide tutãda omnia contemnantur. Nam ſi, iuxta Platonis ſententiã lib.12.de.leg. quem ciuitas ſibi hoſtem decreuerit, eundem ſibi quiſque hoſtem exiſtimare debet;quã to magis quem Eccleſia vt hoſtem inſequitur, ac punire intendit.

6. Ad ſecundam reſpondetur, occultare aliquem vt hæreticum non in eo ſolùm conſiſtere,quod aliquis velit errori contra fidem fauere, ſed etiam in hoc quòd in cauſa fidei illum occultat, quem fidei miniſtri, vt hoſtem Eccleſiæ, inſequuntur, & quærũt. Neque item excommunicatio huius canonis lata in receptatores eſt purè præſumptiua, quamuis enim ex præſumptione Eccleſia occaſionem ſumpſerit illã condendi, non tamen huiuſmodi præſumptio fuit totalis occaſio, cum etiam in odium criminis, & in bonum fidei ſtatutum ſit ne quiſquam hæreticos receptet.

Ad confirmationem negatur conſequentia. Et ratio eſt, quia Eccleſia, vt pia mater, de filijs ſuis minus malum præſumit, & fauorabilius opinatur; vnde quamlibet oblatam occaſionem eos leuiùs puniendi

niendi amplectitur, & acceptat.

6.

DISP. XI.

Quinam hæreticorum fautores excommunicentur.

1. HÆreticorum fautores illi dicuntur, qui eis in cauſa fidei fauorē præſtāt. Quod tripliciter euenire poteſt, vt tradunt Repert. Inquiſit. verbo *Fautores*. Zanchin. tract. de hæret. c. 5. Eymer. 2. p. Direct. Inquiſit. quæſ. 53. & ibi Pegn. omiſsione ſcilicet, facto, & verbo: omiſsione, vt ſi ea omittat quis facere, quæ ad hæreticorum capturam, ad eorum punitionem, & ad procedendum contra eos in cauſa fidei, neceſſaria ſunt, quando ad ea tenētur; nam, vt habetur c. *Qui poteſt*. 23. quæſ. 3. *Qui poteſt obuiare, & perturbare peruerſos, & non facit; nihil eſt aliud, quàm fauere impietati eorum*. Facto, ſeu commiſsione, ſi captos abſque iudicis mādato, & authoritate è carcere liberet, vel ſententiā eorum directè, vel indirectè impediat. c. *Vt Inquiſitionis*. §. *Prohibemus*. de hæret. in 6. verbo. *Si viam fugiēdi doceat*. Huiuſmodi fautores aliquando ſunt perſonæ publicæ; ſiue ſint ad quos ex officio ſpectat cōtra hæreticos procedere; ſiue magiſtratus ſæculares. Aliquando ſunt perſonæ priuatæ. Inter quas eſt etiā diſcrimē; quia vel poſſunt eſſe miniſtri, ſeu quaſi miniſtri, quales ſunt Cruce ſignati, quos *Familiares* vocamus: vel ſunt homines particulares, quibus hæreticos accuſare, & contra illos procedere non incumbit.

Hoc poſito, quærimus, vtrum omnes iſti, ſi aliquo prædictorum modorum faueant hæreticis, per hāc clauſulam excōmunicentur. In qua re Palud. in 4. d. 18. quæſ. 3. art. 1. tenet perſonas particulares, quę, cum poſsint, hæreticos denuntiare nolunt, in excommunicationem incidere 2.

dere. Idem videtur ſentire Pegn. vbi ſupra Comm. 78.§.*Poſtremò.* quatenus aſſerit perſonas priuatas eſſe hæreticorum fautrices, ex omiſsione denuntiandi. Quorum ſententia ſic probatur.

3. Primo: Qui crimina potens emendare nõ corrigit, ipſe committit, c. *Qui poteſt.* 23.quæſ.3.c. *Qui vitÿs.* eâdem cauſa quæſ.5. cap. *Ita corporis.* 11.quæſ.3. c. *Negligere.* 2.quæſ.3.cap. *Error.* 83.diſt. Sed priuatæ perſonæ, hæreticos denuntiando, eorum crimen poſſunt emendare; ergo tacentes, eorundem criminum redduntur rei, proindeque per denuntiationis omiſsionem fauorem præſtant.

4. Secundo: Omnes, etiam priuatæ perſonæ, hæreticos denuntiare tenentur; ergo ſi non denuntient, ſunt fautores: atque adeò excommunicantur. Conſequentia videtur bona, quoniam ideo miniſtri, & familiares, qui non denũtiant, aut hæreticos in carcere detentos nõ ſeruant, excommunicantur tamquam fautores, quia illud facere omittunt, ad quod vel ex officio, vel ex iuramento tenentur, vt infra dicemus. Antecedens probatur à S.Thom. 2.2. quæſ. 68. artic. 1. Caiet. ibidem. Alen. 3.p. quæſ. 42. Soto lib.5. de iuſt. & iur. quæſ. 5. artic. 1. Cardinal. in cap. *Si peccauerit.* 2.quæſ. 1. nu. 29. Conrad. Brun. lib. 1. de hæret. c. 7. Ioan. de Rojas. in Singul. fidei, Singul. 5. Caſtro libr. 2. de iuſta hæretic. punit. cap. 25. Simanc. de Catholic. inſt. titul. 19. num. 10. Omnes enim ex præcepto charitatis crimen Reip. & fidei pernicioſum denuntiare, imò & accuſare tenemur. Et confirmatur, quia ab Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis lata eſt excõmunicatio ipſo facto incurrenda contra omittentes denuntiare hæreticos infra certos dies.

Pro reſolutione ſit prima concluſio: Omnis, ſiue ſit publica, ſiue pri- 5. 1. *Cõcluſio.*

uata

uata perſona, commiſſione in cauſa hæreſis hæreticis fauorem preſtans, per hunc canonem excommunicatur. Hæc concluſio eſt omnino certa, & patet, quia hi omnes verè fautores hæreticorum ſunt.

6. 2. Cōcluſio. Secunda concluſio: Miniſtri publici, qui ad procedendum contra hæreticos deputantur, ſi id facere omittant, manent excommunicati. Hi ſunt Epiſcopi, Inquiſitores, & alij Sanctæ Inquiſitionis particulares miniſtri. Hæc communis eſt. Eam tenent Eymer. in Direct. Inquiſitorum 2. par. quæſ. 53. & ibi. Pegn. Sylu. verb. *Hæreſis*. 1. num. 10. Tabien. verb. *Excommun*. 5. num. 8. Repert. Inquiſitorum verb. *Fautores*. Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 17. Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 18. Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 5. num. 7. Et ratio eſt: quia hi verè fauent hæreticis omiſſione eorum, ad quæ tenebantur.

Tertia concluſio: Perſonæ publicæ, & miniſtri ſæculares, qui requiſiti ab Epiſcopis, aut Inquiſitoribus ad comprehendendos hæreticos, vel ad procedendum contra illos, auxilium negant, excommunicationem incurrunt; Secus verò ſi ab eis non fuerint requiſiti. Hanc tradunt Doctores citati, & habetur. cap. *Ad abolendam*. §. *Statuimus*. de hæretic. & cap. *Vt inquiſitioni*. eod. titul. in 6. & in Scriptis Innocentij IIII. & Clement. IIII. quæ referuntur ad finem Direct. Inquiſitorum. Quibus in locis excommunicantur ſæculares Magiſtratus, qui requiſiti, opem contra hæreticos non ferunt. Si tamen non requirantur, nulla eis imponitur pœna, cũ ex officio non teneãtur procedere; atque adeò, niſi requirantur, fautores non ſunt. 7. 3. Cōcluſio.

8. 4. Cōcluſio. Quarta concluſio: Prælati, vel Inquiſitores, qui omittunt facere carceres

res tutos, & fidos cuſtodes præficere ex amore quodam carnali ipſius perſonę hæretici, excommunicantur; non verò ſi ex negligentia, aut auaritia ea facere omittant. Probatur prima pars; Qui ob amorem perſonæ hæretici tutos carceres conſtruere, ac fidos cuſtodes præficere omittit, conſequenter vult vt fugiat; qui enim non cuſtodit, cum poſsit, & ex officio tenetur, vult fugam, ergo in hoc hæretico fauet in cauſa fidei, atque adeò excommunicatur. Secundam partem docet Archid. c. *Quicumque*. de hæret. in 6. Sylu. & Sayro, vbi ſup. Et ex eo ſuadetur, quoniam qui ex auaritia, aut negligentia prædicta contemnit, hæreticis auxiliari non intẽdit; ergo non excommunicatur.

9. 5. Cõcluſio. Quinta concluſio: Perſonæ priuatæ, quæ ex officio, aut iuramento non tenentur ad hæreticorum cauſas concurrere, ſi ea facere omittant, quæ ad eorum capturam, & ad procedendum contra illos neceſſaria ſunt, ex vi huius Bullæ non excommunicãtur. Hæc concluſio communis eſt, quam tenent Eymer. Sylu. Tabien. Graf. & Tolet. citatis locis, Simanch. in Enchirid. tit. 15. nu. 3. Et probatur, quia ad iſtos non pertinet procedere contra hæreticos. Illi igitur ſoli omiſsione fauere cenſentur, qui cum procedere poſsint, & teneantur, nõ procedunt. Vterque enim reus eſt, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia, & ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat. c. *Quiſquis*. 11. q. 3.

Diximus in concluſione priuatas perſonas, quæ 10. ex officio, aut iuramento non tenentur. &c. Nam quæ obligantur ex officio, aut iuramento, per omiſsionem excommunicari non negamus; vt ſunt Cruce ſignati, & alij, quibus, dato iuramento ad procedendum contra hæreticos, miniſtri vtũtur: teſtes etiam, qui

qui iuridicè ab Inquiſitoribus interrogati, veritatem occultant.

11. Diximus etiam non manere excommunicatos ex vi huius Bullæ, quia certũ eſt omittentes denuntiare hæreticos, cum poſsint, excõmunicari per cenſurã ab Inquiſitoribus in actu fidei latam. Vnde qui non denunciant præter peccatum contra charitatem, peccant etiam contra obedientiam, & ipſo facto manent excommunicati.

12. Ad primum argumentũ initio factum dicendum eſt eum, qui ex offiicio denunciare nõ tenetur, peccare quidem contra charitatem denũtiationẽ omittendo, cum denuntiandi neceſsitas occurrit, propriè tamen non dici cauſã peccati, quia illi tantùm cauſa peccati cẽſentur, qui cum poſsint, & teneantur, facere omittunt, vt patet in miniſtris iuſtitiæ, qui latronibus cooperari iudicãtur, dùm ipſos, cũ poſsint, á furando non impediunt. Quod de priuatis hominibus nequaquám dicendũ eſt. Vnde particulares perſonæ per omiſsionem denunciandi, concurrere, & fauere non cenſentur.

Ad ſecundum reſpondetur omnes fideles ad denũtiandum teneri ex præcepto charitatis, non tamen ex particulari obligatione, qua miniſtri, aut quaſi miniſtri efficiantur, vt Cruce ſignati, & teſtes. Quapropter negatur conſequentia: quia, qui ex iuramento, vel officio tenentur, miniſtri, aut quaſi miniſtri efficiuntur, qui veró ex præcepto tãtùm charitatis, vel ex præcepto Inquiſitorum nulla ratione miniſtri reputãtur. 13.

DISP. XII.

Quinam hæreticorum defenſores hoc loco habeantur.

HÆreticorum defenſores ſunt in duplici differentia. Quidam enim 1.

hæreticorum errores, quidam eorum perſonas defendunt. Primi ipſis hæreticis damnabiliores iudicãtur, & non ſolùm hæretici, ſed etiam hæreſiarchæ ſũt c. *Qui aliorum*. 24. q. 3. & c. *Qui conſentit*. 11. q. 3. & de his defenſoribus communiter non loquuntur iura, neq; hæc particula, *Defẽſores*, de illis intelligitur: quia cũ habeãtur pro hęreticis, per particulam, *Hæreticos*, excommunicantur. Secũdi dicuntur propriè defenſores, de quibus in hac Bulla loquitur Sũmus Põtifex, & loquuntur iura; excommunicanturque in c. *Excommunicamus*. 1. §. *Credentes*. de hæret. Huiuſmodi defenſores ſunt, qui viribus, vel potentia hæreticos defendunt, ne ad manus iudicis examinãdi, vel puniẽdi deueniant. Quod multis modis euenire poteſt, vt in 2 p. Direct. Inquiſit. q. 52. comm. 77. ex Bulla Clementis IIII. & Innocentij IIII. refert Pegn. quorum Pontificum verba ita habent; *Quicumque autem hæreticum, vel hæreticã captum, vel captam auferre de manibus capientium, vel capientis auſus fuerit, vel defẽdere ne capiatur, ſeu prohibere aliquem intrare domum aliquã, vel turrim, ſeu locum aliquem ne capiatur, & inquiratur ibidem. &c.*

2. Hoc poſito ſit prima cõcluſio: Quicumq; impedit hæreticus, quem nouit hæreticum, ad manus iudicis in cauſa fidei examinandus, vel puniendus deueniat, per hunc canonem excommunicatur. In hoc ſenſu explicant Doctores communiter particulam, *Defeſores*. Repert. Inquiſit. ver. *Defenſores*. Eymer. in 2. p. Direct. Inquiſ. quæſ. 52. Comenſ. in Lucer. Inquiſ. verb. *Defenſor*. Sylu. verbo. *Hæreſis*. 1. n. 10. Tabien. verſ. *Excommunicatio*. 5. num. 10. Simanc. in Enchir. tit. 14. num. 3. Graff. lib. 4. decis. c. 18. n. 27. Viual. in Cand. in explanat. Bul. Cœnæ. n. 7. Sayr. lib. 3. de cenſur. c. 5. num. 9. Tolet. in Summ. lib. 1. c. 19. Et ratio eſt, quia per hoc maximé impeditur

1. Cõcluſio.

tur

tur proceſſus contra hæreticos, atque adeo ſic impedientes valde ſuſpecti redduntur.

3. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio: Qui defendit hæreticum, quãdo non quæritur in cauſa fidei, licèt ſciat ipſum eſſe hæreticum, non excõmunicatur. Hæc etiam concluſio communis eſt: quã tenent citati omnes, conſtatque ex his, quæ in ſuperioribus diſputauimus. Huiuſmodi enim defenſio nullibi inuenitur prohibita, imó aliquãdo neceſſaria eſt, ſi hæreticus ſit in extrema cõſtitutus neceſsitate.

4. 3. Cõcluſio. Tertia concluſio: Qui defendit illum, quem miniſtri vt hæreticum quærunt, ſciens ipſum eſſe innocentem, excommunicatur. Ab hac concluſione diſſentire non poſſunt Doctores citati, cum ſolùm affirment defenſorem hæretici excommunicari; ſed hic non eſt hæreticus; ergo excommunicatio Bullæ defenſorem eius nõ comprehendit. Quamuis igitur in foro externo, vt defenſor puniatur, á parte rei defenſor hæretici non eſt atq; adeo cum cenſura in eum lata in falſa præſumptione fundetur, ipſum non ligat.

5. 4. Cõcluſio. Quarta concluſio: Qui patrocinatur hæretico in iudicio, probabiliter credẽs habere iuſtam cauſam, non excommunicatur; licèt poſtea cauſam non eſſe iuſtam conſtet. Hanc tenet Sylu. vbi ſup. Probatur: quia in iſto caſu defenſio eſt iuſta; ergo qui patrocinatur, fautor, aut defenſor iudicandus non eſt. Ad quod parum refert, an voluntariè, vel ab Inquiſitoribus miſſus cauſæ patrocinetur. Si tamẽ ſciat cauſam eſſe iniuſtam, & illam defendit, excommunicationem incurrit ſecundùm omnes.

6. 5. Cõcluſio. Quinta concluſio: Qui defendit, occultat, fauet, & patrocinatur illi, quem credit eſſe hæreticum, ſi re vera hæreticus nõ ſit, excõmunicationẽ huius canonis non incurrit. Ratio eſt, quia non defendit hære-

ticum, quod ſolùm prohibetur. Neque conſcientia erronea ſufficit, vt excõmunicatio incurratur. Nihilominus grauitèr peccat.

DISP. XIII.

Vtrum legentes quoſcumque hæreticorum libros excommunicentur.

1. PRO parte affirmatiua hæc ratio ſe ſe offert. Damnatis authoribus eorum etiam libri, & ſcripta damnantur cap. *Fraternitatis.* de hæret. cap. *Nullus.* 3. quæſ. 4. c. *Canones.* 16. diſt. ergo quicumque legit libros hæreticorum, licèt hæreſim non contineant, aut de Religione non tractent, excommunicatur, cum librum damnatum, vt potè damnati authoris, legat.

2. Quòd verò libri hæreticorum etiam de Religione tractantes, quòad omnes ſuas partes legi prohibiti non ſint, oſtenditur: Errores, qui in hæreticorũ libris inueniuntur, bonas ſententias in eis cõtentas, authoritates Sacræ Scripturæ, & dicta Sanctorum Patrum non vitiant cap. *Nonnè.* & cap. *Dominus declarauit.* 1. quæſ. 1. Nam quæ bona ſunt, & ſancta, á Deo ſunt; ergo qui hæc in libris hæreticorum legerit, non excommunicatur. Deinde confirmatur: Legentes hæreticorum errores in Catholicorum libris non excommunicantur, vt docent. Naũ. in Manu. c. 27. num. 56. Viuald. in Cand. in explanatione Bullæ Cœnæ num. 12. Sayr. lib. 3. de cenſuris c. 5. num. 13. & alij communiter; ergo neque legentes ſententias Patrũ, & alia, quæ errorem non continent in libris hæreticorum; minora enim ex hoc incõuenientia, quàm ex illo ſequuntur.

Pro reſolutione huius difficultatis aduertendum eſt primò cum Graff. lib. 4. decis. cap. 18. num. 31. libros

libros hæreticorum eſſe in dupliçi differentia: nam quidam continent hæreſim ex profeſſo, aut ex inſtituto de Religione tractant: alij, licèt aliquas hæreſes, & prauas doctrinas intermiſceant, neutrum tamen ex inſtituto faciunt.

3. Aduertendum eſt ſecundò hæreticorum librorum lectionem iure antiquo prohibitam eſſe, vt conſtat ex cap. *Fraternitatis.* de hæretic. & ex cap. *Nullus.* 3. quæſ. 4. ſed ibi nulla erat lata excommunicatio: nunc autem contra legentes huiuſmodi libros duplex cenſura inuenitur; altera in Bulla Cœnæ, altera in indice librorum prohibitorum: in quo tres claſſes diſtinguuntur; prima continet hæreticorum nomina; ſecunda libros aliquorum authorum ſiue hæreticorum, ſiue Catholicorum, qui propter dogma aliquod hæreſis ſuſpicionem, vel prauam doctrinam prohibentur; tertia libros incertorum authorum, qui ob prædictas cauſas interdicũtur. Vnde aduertendum maximè eſt, an libri ſint hæreticorum, an verò ob prædictas rationes prohibiti.

His poſitis ſit prima cõcluſ. Qui abſq; legitima Sedis Apoſtolicæ authoritate hæreticorũ libros hæreſim continentes, aut ex profeſſo de Religione tractantes ſcienter legit, ex vi huius Bullæ excommunicatur. Hæc concluſ. in prima clauſula huius Bullæ manifeſtè exprimitur. Circa quam aduertunt Nau. in Manu. loco. cit. Emm. in explicatione Bullæ Cruciatæ. §. 9. num. 77. Viual. vbi ſupra num. 11. Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 19. Graff. num. 29. Sayr. num. 12. locis. cit. tria requiri, vt hęc cenſura incurratur. Primum, quòd libri ſint authorum hæreticorum: ſecundum, vt hæreſim contineant, aut de Religione tractent: tertium, vt ſcienter legantur. Vt quis autem legere dicatur ad effectum incurrendi 4. 1. Cõcluſio.

hanc cenſuram, ſatis eſt,
5. quod librum oculis percurrat, cum aduertẽtia ad ea quæ in eo ſcripta ſunt, quamuis ore nihil exprimat: vt notat Graff. num. 34. & Vgolin. ad illa verba. *Ac eorũ libos.* §. 1. verſ. *Quintò.* iuxta l. 1. §. *Legi.* ff. de ijs, quæ in teſtamen. delen. Non tamen ſufficit librũ memoriter recitare, vt docet Sayr. quidquid in contrariũ dicat Graff. Nihilominus ſi ſine cauſa id faciat, á peccato non excuſatur. Parum tamen refert an liber impreſſus ſit an manu ſcriptus. Satis etiam eſt vt cenſura incurratur, legere hæreticorum quaterniones, aut ſcripta quæcumque hæreſim continẽtia, aut de Religione tractãtia, cum hæc omnia ad libros reducantur, & librorum appellatione veniant. Non tamen placet quod ait. Vgolin. verſ. *Nonò.* nimirum excommunicari legentes epiſtolas hæreticorum hæreſim continentes. Quoniam epiſtolæ, ſeu litteræ ſaltem in acceptione vulgata non dicuntur libri, nec ad libros reducũtur. Libri Geomantiæ, & alij de quibus in regula. 9. indicis librorum prohibitorũ fit ſermo, nõ prohibentur per hãc clauſulam, quia licèt ſint ſuſpecti, hæreſim tamen non continẽt. Nam ſicut Magi non comprehenduntur ſub particula, *Hæreticos*, vt docet Nauar. num. 55. verſ. *Secunda.* & Viuald. num. 12. ſic eorum libri hæretici iudicandi non ſunt.

Secunda concluſio: Qui legit, licèt abſque Sedis Apoſtolicæ licentia, hæreticorũ libros, qui ex profeſſo hæreſim, nõ cõtinẽt, vel de Religione nõ tractant, quãuis hæreſim aliquã cõtineant, per hanc Bullam non excõmunicatur. Hãc concluſionem tenet Graf. vbi ſupra num. 31. quam tamen negat Suares tom. 5. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 10. quatenus aſſerit ſufficere vnam hæreſim, vt ex vi huius clauſulæ liber cenſeatur prohibitus, et ſi ab eo talis hæreſis deleatur. 6. 2. Cõcluſio.

tur. Probatur nihilominus concluſio; In 2. regula indicis librorum prohibitorum hæreticorum libri hereſim continentes, aut de Religione tractãtes omnino damnantur; alij verò ab ipſis editi, erroribus expurgati permittuntur, vt ex regula octaua eiuſdem indicis conſtat; ergo non eodẽ modo prohibentur libri qui de Religione ex profeſſo tractant, vel ex profeſſo hæreſim continent, ac illi qui per occaſionem hæreſim, & falſas doctrinas intermiſcent. Cum igitur in Bulla omnino damnentur libri hæreticorum hęreſim continentes, illi tantùm videntur damnari, qui de ea ex profeſſo loquuntur. Et in hunc ſenſum huius canonis prohibitio explicanda eſt. Dixi in concluſione, non excommunicari per hanc Bullam legentes prædictos libros, quia ex vi excommunicationis in indice contentæ certũ eſt excommunicari nõ ſolùm legẽtes hæreticorum libros, ſed etiam cuiuſuis authoris ſcripta, propter hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpitionẽ damnata; quãuis libri ob alias cauſas prohibiti ſub reatu tantùm lethalis culpæ legi interdicantur.

Tertia concluſio: Legẽtes libros Catholicorum, in quibus hæreſes, & hæreticorum argumenta referuntur, vel illos, in quibus tantùm ſcholia, & annotationes ab hæreticis addita continenur, ex vi huius Bullæ non excommunicãtur. Hæc communis eſt: eam tenent Doctores citati. Et ratio eſt manifeſta, quia in hac clauſula tantũ hæreticorum libri ſunt prohibiti. Aduertit tamẽ Suares ſecundam partem huius concluſionis eſſe intelligendam dummodò cõmentarij tàm copioſi non ſint, vt potiùs ex ijs quàm ex textu libri conſtent. At aduertentia hæc potiùs in ſcrupulo, quàm in ratione videtur fundari, cum re vera libri à Catholicis editi, Catholicorum ſint, & nũcupentur, quantùmcumq; 7. 3. Cõcluſio.

copioſos habeant hæreticorum commentarios.

8. 4. *Coclu ſio.* Quarta concluſio: Qui paucas lineas libri in hac clauſula prohibiti legerit, non excõmunicatur. Hæc concluſio eſt contra Toletum, & Vgolin. verſ. *Octauó.* eam tamen tenent Viuald. Graff. num. 34. & Sayr. nu. 12. citatis locis. Probatur; Paruitas materiæ, vt communiter docent Scholaſtici, á mortali peccato excuſat, parum enim pro nihilo reputatur; ſed vbi non datur peccatum mortale, excommunicatio non incurritur; ergo. &c. Ex hoc tamen non eſt facilé ſumenda occaſio legendi nec lineam vnã, cũ hoc faciens rarò à culpa excuſetur.

Ab hac cẽſura excuſantur ignorantes, vt patet ex particula, *Sciẽter.* vnde, qui ignorat authorẽ libri eſſe hęreticũ, aut ſi id ſciat, ignorat tamen in libro hæreſim contineri, non excommucatur, vt notat Vgolin. §. 2. verſ. *Primum.* vtrumque enim requiritur, & quòd ſciat librum eſſe hæretici, & hæreſim continere. Nõ excommunicatur etiam qui legit librum Gentilis, vel Iudæi, quãuis hæreſim contineat, quia non eſt liber hæretici.

Vnum tamen in hac materia explicandum ſupereſt: qui nam dicantur libri de Religione tractantes. Reſpondetur dici omnes illos, qui ad fidei expoſitionem ſpectant, & conſequenter eos, quibus diuina Scriptura, vel aliqua pars illius explicatur: eos etiam, qui Theologiam ſcholaſticam totã, vel partem illius tractãt: qui etiã tractant de cultu Deo debito, de Religione Chriſtiana, de ſtatu Religionis, ac de Eccleſiaſticis, Religio enim nõ ſolũ accipitur pro virtute, cuius proprium eſt cultum Deo exhibere, ſed etiam pro congregatione hominũ Deum colẽtium, in qua acceptione comprehendit ſtatum Chriſtianorũ, ſtatum Clericorum, ac Religioſorum. 9.

Dubitare tamen quis poteſt, an libri, quos Cate- 10.

nas

nas vocant, quibus eluci dantur loca Sacræ Scripturæ, & Euangelia, ſi ab hæreticis ſint editi, hoc loco interdicantur. Ratio dubitandi eſt, quia huiuſmodi libri, & ab hæreticis ſunt editi, & de Religione tractant. Negatiuè tamē reſpondendum exiſtimo. Nam in huiuſmodi libris nulla, vel pauca ab hæreticis de ſuo apponuntur, ſed Patrum, & Doctorum dicta, quæ ad expoſitionem locorū Scripturę cōducūt, ab eis collecta in vnū rediguntur. Huiuſmodi etiam libri iuxta 5. regulam indicis permittuntur, dūmodo, ſi quæ expurganda habent, deleantur. Qui verò de Religione tractant, & ſi hæreſim non contineant, nullatenus conceduntur.

11. Ad primum argu. initio poſitum reſpondetur, quāuis libri damnati authoris damnati etiam cēſeantur, non tamen prohiberi per hanc Bullam niſi eos, de quibus illa ſpecialiter loquitur. Vnde legens librū hæretici ab eo editum quo tempore fidelis erat, hanc Bullæ excommunicationem non incurrit, cum liber non ſit hæretici, quà talis formaliter (in quo ſenſu verba Bullæ intelligenda ſunt) ſed Catholici in hæreſim poſtea prolapſi: indicis verò excōmunicationem non euadit.

Ad ſecundum, conceſſo antecedente, negatur conſequentia; & ratio eſt, quia tota lectio illorum librorum in odium authoris interdicitur. Quapropter non excommunicantur legentes, eo quòd ſententiam hæreticam legunt; aliàs enim legentes illam in libris Catholicorum eſſent ſimiliter excommunicati, quod falſum eſſe oſtendimus, ſed quia legunt librum ſub tali cenſura prohibitum. Ex quo ad confirmationē patet ſolutio. Quamuis igitur ex lectione librorum Catholicorum, qui hæreticorum errores, & argumenta referunt, aliqua poſsint inconuenientia prouenire, nequeunt tamen omnia

yitari,

vitari, nec etiam hos libros omnino prohibere expediens eſſe iudicatur: oportet enim eos, vt hæreticorum argumenta ſoluantur, & ipſorum confutentur errores, in medium afferri,

DISP. XIV.

Vtrum, qui audiunt alios legentes libros in hac clauſula prohibitos, excommunicētur.

1. 1. *Cōcluſio.* PRO deciſione ſit prima concluſio; Qui auditione ſua nullo modo eſt cauſa, vt aliquis libros prohibitos legere incipiat, aut eorum lectionem continuet, hoc loco non excōmunicatur. Hanc tenent Emmanu. in explicatione Bullæ Cruciatæ. §.9. dub. 7. num. 77. & Say. lib. 3. de cenſ. c. 5. num. 14. Et ratio eſt, quoniam hæc excommunicatio eſt lata in legentes, hic autem nec realiter nec moraliter verè dici poteſt legere.

2. 2. *Cōcluſio.* Secunda concluſio: Qui eſt cauſa, vt aliquis legat librum ex prohibitis ipſi legenti per hunc canonē, aut in lectione illius perſiſtat, probabile eſt manere excommunicatum, ſicut qui legit: meo tamen iudicio longé probabilius eſt oppoſitum. Primam partē huius concluſionis docent Graff. lib. 4. decis. c. 18. n. 34. & Say. vbi ſup. Et probatur: Qui conſulit, rogat, aut alia ſimili ratione eſt cauſa, vt aliquis prædictos libros legat, moraliter loquendo illos legere cenſetur; ergo per hanc cenſuram excōmunicatur. Dixi in concluſione librum ipſi legenti prohibitum, quia ſi quis alteri ſuadeat lectionem libri, quem ex facultate ſibi conceſſa legere poteſt, quod tamen ſuaſori non licet, nō excōmunicatur, imò abſolute loquendo non peccat, cū actum illicitum aut prohibitum non ſuadeat. Secunda, pars quam tenet Vgolin. hoc loco ad illa verba. *Ac eorū libros.* §. 2. verſ. *Nono*

nò. oſtenditur; Hæc excõmunicatio fertur tantùm in legentes; ſed qui audit, quantumcumque lectionẽ perſuaſerit, in nulla verborum proprietate dicitur legere; ergo non excommunicatur.

Cõtra primam partem huius cõcluſ. dicet aliquis ſequi ex ea manere excommunicatũ, qui omne illud conſulit, quod ſub excommunicationis pœna prohibetur: quod tamen falſum eſt. Nam qui conſulit alicui, vt clauſtra monaſterij monialium ingrediatur, non incurrit excommunicationem, quamuis qui ingreditur excommunicetur. Sequella ex eo probatur, quia tam cauſa moralis huius ingreſſus eſt conſulens, quám ſuadens eſt cauſa lectionis libri prohibiti.

3. Contra ſecundam partem eiuſdem concluſionis ſic arguitur: Agentes, & cõſentiẽtes pari pœna plectendi ſunt, vt habetur c. *Quantæ* de ſentent. excom. Ex qua ratione infert textus non ſolùm excommunicari percutientes Clericos, ſed etiam non impediẽtes doloſe: atqui maior eſt ratio de ſuadente legere; ergo etiam ille excommunicatur.

Pro reſolutione primi argum. in gratiam authorũ qui primam concluſionis partem defendunt, aduertendum eſt cauſæ morali altero è duobus modis poſſe tribui effectum: Primò ſi tribuatur ei tantùm vt cauſæ ad talem effectum concurrenti, ita tamen vt effectus verè moraliter de illa non dicatur; ſecundò ſi taliter tribuatur vt cauſę, vt effectus de illa verè moraliter prædicetur. Exemplum primi ſit in conſulẽte ingreſſũ Religionis, cui talis ingreſſus tribuitur vt cauſæ: ipſe tamen verè moraliter nõ dicitur Religionem intrare. Item in ſuadente adulterium, cui etiã tribuitur, vt cauſę: cum verè adulterari non dicatur. Exemplum ſecundi ſit in conſulente homicidium, & comitante eum, cui tribuit 4.

tribuit conſilium; cui nō ſolùm homicidium tribuitur vt cauſæ, ſed verè moraliter dicitur homicida. Primo modo tribuitur actus quoad meritum, vel culpam tantùm, cum ad hoc ſatis ſit quòd conſiliú, vel ſuaſio obiectum malú, vel bonum reſpiciant. Secundo modo non ſolùm tribuitur actus quoad culpam, ſed etiam pœna tali actui impoſita, vel imponēda, cum ille verè dicatur illum actum commiſiſſe, cui talis pœna debetur.

Hoc poſito, ad primum argumentum negatur ſequella: Nam ille tantùm pœnam incurrit, de quo actus prohibitus verè moraliter affirmatur: non veró ille, cui vt cauſæ tantùm actus tribuitur. Et quia ſuadens lectionem libri prohibiti illum moraliter dicitur legere, excommunicatur: ratio eſt illa, quā de ſuadente homicidiū, & comitāte diximus, cū ille ſuo modo in actuali lectione concurrat, non veró conſulens ingreſſum monaſterij, cum intrare non dicatur, & excommunicatio in ingredientem feratur tantùm. Si tamen aliquis cōſulat prædictam lectionē, & legentem non audiat, non excommunicabitur, quia tunc verè non dicetur legere.

Ad ſecundum argumétum reſpondetur c. *Quantæ.* eſſe extenſionem cap. *Si quis ſuadente diabolo.* 17. q. 4. aliàs enim conſulens percuſsionem Clerici ex vi illius non excōmunicaretur. At circa perſuadentes legere libros prohibitos nulla extat talis extenſio, vel declaratio. Vnde quia pœnæ ſunt reſtringēdæ c. *Odia.* de regul. iur. in 6. non erit hæc excommunicatio contra legentes libros extendenda ad perſuadentes. 5.

DISP. XV.

Quinam libros in hac clauſula prohibitos legere, aut comburere poſsint.

Nulla

NVlla ratione licitum eſſe concedere facultatem ad legendum hæreticorum libros, præſertim qui hæreſes, falſamque doctrinam continent, ſuadetur primò: Huiuſmodi libri non ſolùm mali ſunt quia prohibiti, ſed etiam prohibiti quia mali, continent enim hæreſes, blaſphemias, ac falſas, ſcandaloſaſque doctrinas; ſed quę in ſe, & intrinſece mala ſũt, occaſioque ruinæ, nullo modo tractare, & communicare licèt; ergo ob nullã cauſam concedenda eſt facultas hos libros legendi.

1. Secũdò: Si propter aliquam rationem prædicta facultas poſſet, & deberet concedi, ea eſſet, vt huiuſmodi libris contentę hęreſes, & errores à viris doctis impugnarentur; ſed hæc ratio nulla eſt; ergo &c. Probatur minor ex quodã Breui Pij IIII. relato inter literas Apoſtolicas ad finẽ Direct. Inquiſit. fol. 129. quod incipit *Cum pro munere*. Vbi Summus Pontifex reddens rationem, ob quam facultatem hæreticorum libros legendi reuocat, addit ſufficienter damnatas eſſe hæreſes noſtri temporis in Concilio generali taliter, vt hoc ſufficere omnibus debeat ad vitandos errores, fideique catholicæ veritatem cognoſcendam, *Nec*, inquit, *vllius præterea confutatio requirenda ſit*.

Tertiò: Quòd libros hęreticorũ prohibitos vnuſquiſque licetè poſsit comburere ſuadetur ex eo, quia per hoc conſequitur effectus intentus à Summo Põtifice, videlicet quòd tales libri non extent, ne vlla ratione occaſio ſcandali, & ruinæ eſſe poſsint.

Tandem: Qui habet librũ hæreticorum, verè eſt dominus illius; ergo poteſt illum comburere. Probatur cõſequentia, quoniam vnicuique licèt de re ſua ad libitum diſponere.

Pro reſolucione ſit prima concluſio: Licitè viris doctis, & pijs facultas hæreticorum libros legendi concedi poteſt. De hac 2.

con-

concluſione dubitandum non eſt, cum videamus Summos Pontifices huiuſmodi facultates multoties concedere. :Et probatur: In Eccleſia debet eſſe cognitio errorum, & hæreſum, tum vt vitentur, cum etiã vt impugnẽtur: licèt enim Catholicis ſufficiat doctrina Conciliorum, vt veritatem ſequantur, hoc tamen ad manifeſté conuincendos hæreticos, qui Conciliorum, & Eccleſiæ authoritaté inficiantur, ſufficiés non eſt; ergo ad eos conuincendos, reducendoſq; ad ouile Chriſti, opus eſt vt ab aliquibus eorum libri legantur.

3. 2. Cõclu ſio. Secunda concluſio: Inquiſitoribus, & Commiſſarijs ab Apoſtolica Sede ſuper hæretica prauitate deputatis, durante ipſa deputatione, licitum eſt legere libros prohibitos, etiã hæreticorum; non verò Epiſcopis. Hæc concluſio conſtat ex Breui Iulij III. incipiente, *Cum meditatio.* relato ad finem Directorij Inquiſ. fol. 115. & ex illo Pij IIII. ſup citato. In quibus, cum reuocẽtur facultates cuicumque, etiam Epiſcopo, aut Archiepiſcopo conceſſæ, & quibuſcumque alijs, excipiuntur Inquiſitores, & á Sede Apoſtolica deputati. Illud tamen notandum eſt cum Pegn. in 2. p. Direct. Inquiſit. com. 3. §. *Nihilominus.* fol. 91. etiã Cõmiſſarios inſtitutos ab Inquiſitoribus poſſe legere prædictos libros tali cõmiſsione durãte: cum eo ipſo quòd ab Inquiſitoribus inſtituun tur, à Sede Apoſtolica inſtitui videantur.

Tertia concluſio: Qui habent libros hæreticorũ, & falſam doctrinã cõtinẽtes, quãuis non ſatisfaciant cõburẽdo prędictos libros, ſed Inquiſ. ciuitatis, in qua libri ſunt, illos realiter, & cũ effectu tradere debeãt, nõ tamẽ per hanc Bullam excommunicãtur. Prima pars probatur ex citato Breui Iulij III. in quo pręcipiés vt libri præfati ſub excommunicationis pœna nõ habeantur, ſic ait; *Inquiſitorib⁹ hæreticæ* 4. 3. Cõclu ſio.

hæreticæ prauitatis in ciuitatibus, in quibus libri huiuſmodi exiſtunt, conſignaſſe debeant realiter, & cũ effectu. Hæc ibi. Vnde ad ſolos Inquiſitores ſpectat prędictos libros & alios quoſcumq; à Sede Apoſtolica reprobatos cõburere. Secunda pars ex eo eſt manifeſta, quia in Bulla tantùm prohibetur retineri huiuſmodi libros, cõburens autẽ nõ retinet.

5. Ad primum argumentũ reſpondetur, quamuis ea, quæ vt mala, & periculoſa prohibẽtur, in ſe talia ſemper ſint, cognitionẽ tamen eorum non eſſe intrinſecè malam. Nam, vt inquit. S. Iuſtinus martyr in epiſtola Zenæ, & Sereno fratribus miſſa, *Prodeſt ſcire conuerſationes à ratione alienas, ne quis improuiſo ſtudio in eas incidat.* Vnde lectio iſtorum librorum ex circunſtãtijs licita reddi poteſt. Quãdo ergo perſona talis eſt, quòd non timeatur periculum, imò & ſperetur fructus, concedenda eſt ei ad huiuſmodi libros legendos facultas.

Ad ſecundum dicendũ eſt non opus eſſe Catholicis legere hæreticorum libros, vt in fide firmentur; eſſe tamen neceſſarium, vt hæretici conuincãtur. Eſt igitur hæc facultas non paſſim, ſed ex cauſa viris doctis, & pijs cõcedẽda. Neq; hoc à Summo Pontifice prohibetur, qui ſolùm intendit non eſſe neceſſariã hæreſum confutationẽ ad Catholicos in fide firmandos, ſed ad hoc ſatis eſſe doctrinã in Concilijs traditã.

Ad tertium reſpondetur primó non ſemper cõſequi totum effectum, ſi libri hæreticorum in particulari comburãtur: cum aliquando ſit expedens, vt hoc ad terrorem, & deteſtationem hæreſum publicè fiat, & multoties neceſſarium, vt ſciatur á quo tales libri deuulgati ſint. Repondetur ſecundò ratione præcepti, & cenſuræ non ſatisfacere prædictos libros in particulari comburentem.

Ad vltimum dicendum eſt, verum quidem eſſe, qui poſsidet librũ hæreticorũ,

non amittere dominium illius donec liber ab eo auferatur (quod iuſte fit à Summo Pontifice propter bonum fidei) interim tamen tale dominium manere impeditum, ita vt de eo libro non poſsit ad libitum diſponere.

DISP. XVI.

Vtrum retinēs librum hæreticum hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus iudicandus ſit.

1. QVod retinens librum hæreticum ſit hæreticus iudicandus, & vt talis puniendus, tenēt Archid. & Ioan. Fautu. in c. *Sanè*. 0. 2. 24. quæſ. 2. quos nō nulli ſequuntur, inter quos eſt Iacob. de Graff. lib. 4 decis. c. 18. num. 36.

2. *1. Cōclu ſio.* Prima concluſio : Qui hæreticorum libros hæreſim continentes, vel de Religione tractantes ſcienter retinet, per hanc clauſulam excommunicatur, niſi breuiſsimo tempore illos retineat. Prima huius concluſionis pars ex verbis Bullæ eſt manifeſta. Secūdam tradunt Graff. citato loco, & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 5. num. 16. & ratio eſt, quia, vt de legentibus paucas lineas diximus diſp. 13. concluſ. 4. paruitas materiæ excuſat à peccato mortali, ſine quo excommunicatio non incurritur. Illi præfatos libros retinere dicūtur, qui eos oblata opportunitate ad Inquiſitores nō deferunt. Vt etiam aliquis libros retinere dicatur parū refert (Cut citati Doctores aduertunt) an apud ſe, vel apud alios, an etiam nomine proprio, vel alieno eos habeat. Vnde & qui ſeruat librum ex his, qui hoc loco prohibētur, & qui illum apud aliū deponit, excommunicationem huius canonis incurrunt: vterque enim iſtorū librum dicitur retinere. Circa quod habetur etiam cenſura in Concilio Lateran. ſub Leone. X. & in indice librorum prohibitorum

torũ. Illud tamen aduertẽdum eſt poſſe librũ apud ſe retinere, qui poteſt legere.

3. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio: Ille in foro externo iudicãdus eſt hæreticus, apud quem liber hæreticus ab ipſo met cõpoſitus inuenitur. Hãc tenent Repert. Inquiſit. verb. *Libri.* §. *Sed pone.* Ioan. de Rojas in Singul. fidei, Singul. 124. & Pegñ. in 2. p. Direct. Inquiſitorum comm. 3. §. *Horum tamen ſententia.* & in hoc ſenſu explicari poſſunt authores initio citati. Probatur concluſio ex illo Luc. 19. *De ore tuo te iudico.* Et Matth. 12. *Ex abundantia cordis os loquitur.* Et paucis interiectis, *Ex verbis tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis cõdẽnaberis*; ergo qui cõponit, & retinet librũ hęreticum, hæreticus iudicandus eſt.

4. 3. Cõcluſio. Tertia concluſio: Qui retinet librum hæreticum ab alio compoſitum, iudicandus eſt de fide ſuſpectus: magis, vel minus pro ratione circunſtantiarum occurrentium. Prima pars huius concluſionis cõmunis eſt, & habetur in reſcripto Pij IIII. incipiente, *Dominici gregis*, quod refert Pegn. vbi ſup. §. *Sed alter caſus.* Secundã partẽ tenet ipſe Pegn. de qua tamen aliqualis controuerſia eſt. Nihilominus ex eo ſuadetur, quia qualitas perſonæ, ſi ſit perita, vel imperita, & qualitas etiã librorũ auget, vel minuit ſuſpicionem.

DISP. XVII.

Particulæ, Imprimẽtes, & quomodolibet defendentes, *qua ratione intelligendæ ſint.*

Prima concluſio; Quicunq; ſcienter ad librorum hoc loco prohibitorũ impreſſionẽ proximè cõcurrunt, per particulam, *Imprimentes*, excõmunicantur. Hæc concluſio cõmunis eſt. Quã tradunt Graff. lib. 4. decis. c. 18. num. 37. & Say. lib. 3. de cenſ. cap. 5. num. 17. Omnes enim, qui immediatè, & proximè ad impreſſionem concurrũt, propriè dicuntur impri- 1. 1. Cõcluſio.

 mentes,

mentes. Hi ſunt patronus officinæ, facientes expenſas pro impreſsione, ordinantes, & componentes typos, ſic compoſitos typos atramento intingentes, torcularia prementes, chartam madefacientes, aut madefactam torculari ſupponentes, exemplar impreſſum, aut typos corrigentes: nam hi omnes per ſe ſunt cauſæ proximæ talis impreſsionis. Correctorem non excommunicari docet Vgolin. ad illud verbum, *Imprimentes*. §.2, verſ. *Secundò*. Hoc tamen non placet, quia proximè ad impreſsionē concurrit.

2. Cōcluſio. Secūda concluſio; Qui hæreticorum libros ſcribunt, vt imprimantur, excommunicātur per particulam, *Imprimentes*. Qui verò alia de cauſa iniqua eos ſcribunt, excommunicātur per particulam, *Fautores*. Prima pars huius cōcluſionis probatur ex eo, quia illi ad impreſsionem proximè concurrunt: imò magis concurrunt quàm typos corrigentes. Secūda pars etiam oſtenditur, quoniam qui iniqua de cauſa hereticorū libros ſcribūt, fauent hæreticis in ſuis erroribus, quia tamen imprimentes non dicuntur, per hanc particulam non excommunicantur. Quod de ſcribentibus in hac ſecunda parte diximus, intelligendum etiā volumus de vēdēte chartas, & atramētum, ſi ſciant emi ad imprimendos libros prædictos: imprimētes tamē dici non poſſūt. Ita Vg. verſ. *At quid*.

3 Contra ſecundam partem huius concluſionis argui poteſt ex cap. *Nouerit*. de ſent. excomm. vbi excōmunicantur ſcribentes ſtatuta contra Eccleſiaſticam libertatem edita. Et excōmunicatio huius capitis comprehendit modò impreſſores, qui eo tempore nondum prodierant: impreſſores enim loco ſcriptorum ſubſtituuntur; ergo etiam excōmunicatio cōtra impreſſores, ſcriptores comprehēdet. Verùm neganda eſt conſequentia. Et ratio eſt, quia ſcriptorum

nomine

nomine intelliguntur impreſſores: nõ verò impreſſorum nomine ſcriptores; nam qui imprimit, re vera ſcribit, qui autem ſcribit non dicitur imprimere.

4. 3. Cõcluſio. Tertia concluſio; Qui publicè, vel occultè libros hic prohibitos defendit, per particulam, *Defenſores*, excõmunicatur. Hæc habetur expreſſa in iſto canone. Defẽdere cẽſentur, vt notat Sayr. num. 18. qui libros iſtos bonos eſſe affirmant, vel non eſſe comburẽdos, vel permittẽdos ob ſentẽtiarum grauitatẽ, ob ſermonis elegãtiam, vel ob rerũ, quę tractãtur, ordinẽ, aut impediũt ne ab Inquiſitoribus capiantur, & cõburẽtur. Nec opus eſt quòd credãt doctrinam illorum veram eſſe: nam qui hoc ſibi perſuadent, hæretici ſunt, & per aliam particulam excommunicantur. Sed ſufficit quòd diſputationis gratia illos defendãt publicè, vel occultè, ſiue verbo, ſiue ſcripto, ſiue facto; vt particulæ, *Quomodolibet, ex quauis cauſa, publicè vel occultè*, oſtendunt. Excommunicatur etiam, qui dicit ſe velle defendere prædictos libros, ſi defenſionem aggreſſus eſt, vt ſi dicat, Qui vult contrarium aſſerere, huc veniat. Hoc enim eſt quomodolibet defendere. Non tamẽ excõmunicãtur, ſi defẽſionẽ non aggrediatur, vt dicit Vgol. ad illa verba, *Ac eorũ quomodolibet defendẽtes.* verſ. *Secundò excipitur*. Sed hoc tutũ nõ exiſtimo propter verbũ, *Quomodo libet.*

Duo tamẽ hic ſuperſũt explicanda. Primũ eſt, an particula, *Quomodolibet*, referatur ad quatuor illas perſonas ante illam relatas, videlicèt, *Legẽtes, Retinẽtes, Imprimentes, & Defendentes.* Referri ad omnes videtur innuere Tolet. in Sum. lib. 1. c. 19. §. *Sextũ genus*. Dicẽdum tamen eſt cũ Say. vbi ſup. tantũ referri ad particulã, *Defendentes*, cum qua antecedenter cõiungitur. 5.

Secundũ eſt, vtrum particulæ, *Publicè, vel occultè*, referãtur ad omnes illos, de quibus in antecedentibus 6.

loquitur Sūmus Pontifex. Rebuff. quē citat, & ſequitur Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. n. 10. circa finē, aſſerit referri ad omnes: quia omnes illi tā hæretici, quā fautores. &c. ſiue publici, ſiue occulti ſint extōmunicantur. Hæc ſententia probabilis eſt. Nihilominus probabilius mihi videtur nō referri niſi ad particulā, *Defendētes*, cū qua cōiungitur. Voluit enim Sūmus Pontifex omnē librorū hæreticorū defenſionē interdicere. Et ne aliquis exiſtimaret diſputationis gratia poſſe in occulto prædictos libros defendere, addidit; *Ex quauis cauſa publicè, vel occultè, quouis ingeniò, vel colore.* Quòd ſi hæretici, fautores. &c. occulti ex cōmunicātur, hoc nō fit ex vi huius particulæ, ſed ex eo, quòd aliæ antecedētes particulæ eos inuoluunt.

DISP. XVIII.

Vtrum particula, ſchiſmaticos, *& ſequētes rectè in hac clauſula apponantur.*

1. PArs negatiua ſuadetur primò: Hæreſis, & ſchiſma nō diſtinguuntur; ergo particula, *Shiſmaticos*, ſuperflue additur, cū ſchiſmatici per particulā, *Hæreticos*, excōmunicentur. Probatur antecedēs ex c. *Inter hæreſim.* 24. q. 3. vbi ſic dicitur; *Nullū ſchiſma eſt, niſi ſibi aliquā hæreſim cōfingat, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur.* Hæc ibi. Omnis etiā hæreticus eſt ſchiſmaticus; ergo. hęreſis, & ſchiſma recurrūt. Et cōfirmatur; Schiſmaticus ſeparat ſe ab Eccleſia: ergo facto illius vnitatē negat, quod quidē hęreticū eſt, & cōtra articulū fidei, *Vnam ſanctam Eccleſiam.*

Secundò, quòd vltimæ particulæ, nimirum *Et eos qui ſe à noſtra, & Romani Pōtificis pro tempore exiſtentis obedientia pertinaciter ſubtrahunt, vel recedunt,* etiam redundent, probatur: Vel particula, *Schiſmaticos*, dicit eos, qui ſe ſeparant ab Eccleſia, quantùm ad vnitatem fidei, vel qui ſo-

lam obedientiam negant Summo Pontifici. In primo ſenſu ſunt hæretici, ſi in ſecundo accipiatur, abſque neceſsitate adduntur particulæ, *Se ſubtrahunt, vel recedunt*; ergo fruſtra tales particulæ adduntur.

2, Pro reſolutione huius difficultatis aduertendum eſt primò vocabulū, *Schiſma*, eſſe Græcum, quod Latinè ſciſſura, vt ex Iſidoro lib.8.Etym.cap.3.refert S. Th.2.2. q.39. art.1. Vnde peccatū ſchiſmatis opponitur vnitati, quam facit charitas; & quia vnitas principalis eſt vnitas Eccleſiæ, ſchiſmatici illi propriè dicuntur, qui ſe ſpōte ab vnitate Eccleſiæ ſeparāt. Vnitas autem Eccleſiæ in duobus attenditur, vt citato loco docet. S. Th. ſcilicet in connexione ſeu cōmunicatione membrorū Eccleſiæ ad inuicem, & in ordine membrorum omniū ad vnum caput; ex quo apparet duo in ſchiſmate reperiri, cū ſeparationē á Romano Pontifice, qui in terris eſt caput Eccleſiæ, tum etiā ſeparationē á mēbris Eccleſiæ, quatenus Eccleſiæ mēbra ſunt. Datur etiā ſchiſma, quādo ſciēter receditur à Cōcilio authoritate Sūmi Pōtificis legitimé cōgregato, cū per hoc etiā fiat ſeparatio à capite. Emm.in explic.Bul.Cruc. §.9.dub.6.nu.76.

Aduertendū eſt ſecūdò vnitatē Eccleſiæ primò, & per ſe cōſiſtere in vnitate fidei, omniū enim credentiū fides vna eſt, quaſi verò ſecundariò in obedientia, qua omnes habētes fidem vni Romano Pōtifici ſubdūtur, eiq; obediūt. Ex qua diſtinctione ſequitur ſchiſmaticū eſſe dupliciter cōtingere: primò, per ſeparationem ab vnitate fidei, & qui ſic ſe ſeparat, hęreticus eſt; ſecūdò, per ſeparationē ab obedientia Romani Pōtificis. Quod etiā duob⁹ modis eueniet: vno cōſtituēdo aliud caput, negandoq; Romanū Pontificē eſſe totius Eccleſiæ caput vniuerſale; vt faciunt Græci, & in hoc caſu datur hęreſis formalis; altero nō inficiando 3.

quidem internè Romanũ Pontificem caput eſſe Eccleſię; verùm externè aliũ Pontificem inſtituendo, præter illum, quem verè electum, & indubitatum eſſe conſtat; & qui hoc faciunt hæretici non ſunt, dicuntur tamen quaſi per antonomaſiam ſchiſmatici, de quibus in cap. *Licèt.* de electione. Alij etiam dicuntur ſchiſmatici, non quia diuerſum eligunt Põtificem, ſed quia à ſchiſmaticis electum ſequuntur.

Suares de cens. diſp.21. ſect. 2. num. 12. dicit per ſchiſmaticos hoc loco intelligi eos, qui per antonomaſiam ſchiſmatici dicũtur. Sed quia (inquit) non tantùm iſto modo committitur ſchiſma, ſed etiam quoties à Romano Pontifice receditur, dę huiuſmodi ſchiſmaticis intelliguntur vèrba ſequentia.

4. 1. *Cõclu ſio.* Prima concluſio: Schiſmatici, qui hæretici non ſunt, excommunicantur per particulam, *Schiſmaticos*. Hanc concluſionem tenet Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 19. §. *Decimum genus.* Et probatur: Schiſmatici, qui á fide ſeparantur, & negant Summum Pontificem eſſe caput Eccleſiæ, manifeſtè excommunicãtur per particulam, *Hæreticos*. Nec alia ad maiorem explicationem neceſſaria erat, & ſi maioris explicationis gratia apponeretur, eſſet iuxta particulam, *Hæreticos*, apponenda, iuxta quã appoſita eſt illa, *Apoſtatas*, quæ maioris explicationis gratia eſt addita, vt ſupra diximus; ergo per hanc particulam ſolùm excommunicantur ſchiſmatici, vt ab hæreticis diſtinguuntur. Hi ſunt, qui aliũ Pontificem à vero Romano eligunt, & ipſe electus: item negantes Romanum Pontificem eſſe caput Eccleſiæ, ſiue verbo, ſiue facto id negent, dummodo mẽte id ſibi nõ perſuadeant. Quando hoc negatur verbo, manifeſtè apparet. Tũc negatur facto, quando aliquis in terris infidelium, & hæreticorum viuens, in ſpiritualibus, & ad Romanum

num Pontificem tantùm ſpectantibus nō ad ipſum, ſed ad Regem, vel poteſtatem ſæcularem recurrunt, aut ſi cum fidelibus nolint conuerſari, eo quòd Romano Pontifici, ſubijciuntur.

5. 2. *Cōcluſio.* Secunda concluſio: Per particulas, *Se ſubtrahunt*, *vel recedunt*, excōmunicantur qui ab obediētia Romani Pontificis, aut à Cōcilij generalis mādato pertinaciter ſeparātur. Probatur: Hæ particulæ nō ſunt explicatio illius præcedentis, *Schiſmaticos*, vt patet ex illis verbis, *Et eos. &c.* quæ verba oſtēdunt diſtinctionem perſonarum: ſed non ſunt aliæ perſonæ, quibus verba illa poſsint accommodari, præter nominatas; ergo hæ ſpecialiter hoc loco excommunicantur. Hæ ſunt, quæ ſcientes aliquod mandatum eſſe Romani Pontificis, obedire nolunt, ſiue maneant in terris in quibus ipſe Pontifex, vt Pontifex ſupremus cognoſcitur, ſiue ad alias declinent, dummodo fateantur ipſum verè eſſe caput Eccleſiæ: itaque ſi quis pertinaciter nolit obedire mandato Pontificis, ab eiusq; iuriſdictione recedat, recuſando obediētiam debitam, erit excommunicatus per hanc vltimam particulam: & ille etiam qui in nullo vult obedire: aut qui ideo non obedit, quia à Summo Pōtifice res præcipitur.

Ex dictis patet per primam particulam excommunicari ſchiſmaticos, qui hæretici non ſunt: per alias verò recedentes á Summo Pontifice per inobedientiam pertinacem, dummodo propriè ſchiſmatici non ſint. Nam inobedientia cum pertinacia, ſuperius quid eſt ad ſchiſma, omnis enim ſchiſmaticus inobediens eſt, non tamen é conuerſo. Vnde non placet explicatio Suares, quia per vltimas particulas non ſchiſmatici, ſed inobedientes excommunicantur. Nam verbum, *Schiſmaticos*, propriè ſumptum tam eos, qui per an- 6.

tonomaſiā ſchiſmatici dicuntur, quàm alios cōprehendit.

7. Dicet verò aliquis ex doctrina huius cōcluſionis ſequi, quotieſcumque aliquis incurrit excōmunicationem à Summo Pōtifice latam, excōmunicari etiā per hanc clauſulam, cum verè inobediens ſit Sūmo Pontifici. Negatur tamen ſequella, quoniā ſubtractio de qua hoc loco ſermo eſt, non intelligitur de quacūque inobediētia, ſed de illa qua quis abſolutè intendēdo ipſam inobedientiam, & ſubtractionē á Romano capite ſeparatur, vt colligitur ex S. Th. vbi ſupra, ad 1. Nam inobedientia, quę inuenitur in excōmunicatione, non eſt per ſe intenta à peccāte, ſed accidit ex inordinata conuerſione ab bonum ſpeciale.

8. Ad primū argumētum negatur antecedēs: & ad probationem cōcedimus omnē hæreticū eſſe ſchiſmaticū, cū ab vnitate Eccleſiæ ſeparetur, nō tamen omnem ſchiſmaticum eſſe hæreticū, quia non omnes fidem negāt, ſed ex aliqua praua affectione á capite Eccleſiæ recedunt. Ad c. *Inter hæreſim*, reſpōdetur, in eo quòd dicit nullum eſſe ſchiſma ſine hæreſi, eſſe intelligendū regulariter, nā ibi ponitur diſtinctio inter hæreſim, & ſchiſma, diſtinctio autē, vt docet. S. Th. in ſolut. ad 3. attenditur ſecūdū ea, quibus vtrumq; per ſe, & directè opponitur, hęreſis autē per ſe opponitur fidei, ſchiſma verò vnitati Eccleſiaſticę charitatis.

Ad confirmationē reſpondetur ſchiſmaticū, de quo hoc loco ſermo eſt, nō ſeparari ab vnitate Eccleſię ſecundū fidem, ſed ſecūdū obedientiam. Qui tamen facto videtur negare vnitatem Eccleſiæ, ſeu Romanū Pōtificem eſſe caput illius, de fide redditur ſuſpectus: eſt namq; ſchiſma via ad hæreſim, ſicut amiſsio charitatis ad amiſsionem fidei, vt proximè citato loco docet. S. Tho. Et hinc eſt, quód, quando ſchiſmaticus ad Eccleſiæ reuertitur 9.

vnitatem, non ſolùm abiurat ſchiſma, ſed etiam ſuſpitionem hæreſis ex ſchiſmate contractam, vt tradit Pegn. Direct. Inquiſit. p. 2. quæſ. 48. com. 73.

Ad ſecundum patet ſolutio ex dictis; accipitur enim ſchiſma pro ſeparatione ab vno Eccleſiæ capite, fide tamen retenta. Et quamuis omnes ſchiſmatici ſint inobedientes, non omnes inobedientes ſunt ſchiſmatici.

DISP. XIX.

Vtrum ſchiſmatici externi, ſchiſmaticorũq; fautores, defenſores, & receptatores hoc loco excommunicẽtur.

1. PARS negatiua huius quæſtionis ſuadetur primò; Hæretici externi nõ incidunt in excommunicationem contra hæreticos latam, vt diſp. 5. probauimus; ergo neque ſchiſmatici externi. Et confirmatur; Sine actu voluntatis non datur peccatum, eatenus enim aliqua actio peccaminoſa eſt, quatenus eſt voluntaria: ſed ſchiſmaticus purè externus non habet animũ ſeparandi ſe á capite Eccleſiæ; ergo nõ peccat peccato ſchiſmatis, atque adeò excomunicationem contra ſchiſmaticos latam non incurrit.

Secundó, quòd fautores, defenſores, & receptatores ſchiſmaticorum excommunicẽtur, probatur: Vbi eſt eadem ratio legis, licitum eſt legem extendere; ſed eadem eſt ratio de fautoribus. &c. ſchiſmaticorum, ac de fautoribus. &c. hæreticorum; ergo cum iſti excomunicentur, excommunicabũtur & illi. Maior probatur ex cap. *Siquis ſuadente.* 17. q. 4. vbi excommunicãtur percutiẽtes Monachos & Clericos, quod extenditur ad percutientes nouitios, & conuerſos ex c. 2. de apoſtatis, in quo ſoli 2.

acolytho

acolytho rebaptizanti irregularitas imponitur, quæ tamen ad omnes ordinatos extenditur ex cap. 1. de maledicis, vbi de ſolis Clericis ſermo eſt, & nihilominus ad laicos extenditur.

3. Tertio ad idem: Participans cum excõmunicato in crimine crimino ſo excommunicatur; ſed fautores, defenſores, & receptatores ſchiſmaticorum participant cum illis in crimine crimino ſo; ergo pariter excommunicantur. Maior habetur in c. *Nuper.* & c. *Si concubinæ.* de ſenten. excommun. eſtque communis Theologorum, & Iuriſtarum ſentẽtia, quam etiam tradit. S. Thom. in Addit. ad 3. p. q. 23. artic. 2. Minor eſt etiã certa, quoniã qui fauorẽ pręſtat ſchiſmatico, vt ſchiſmatico, participat cum illo in ſchiſmate, atque adeò excommunicationem Summo Pontifici reſeruatam incurrit, vt conſtat ex dicto c. *Nuper.*

4. Pro reſolutione huius dubij aduertendum eſt cũ Nauar. in Manu. cap. 27. num. 32. & 112. & Sayr. lib. 2. de cenſ. c. 15. num. 16. & alijs communiter, participare cum excommunicato in crimine crimino ſo, ſeu in crimine, propter quod excommunicatur, tripliciter cõtingere: primò ante perpatrationem criminis conſulendo, vel fauorem præſtando: ſecũdò in ipſo perpatrationis actu adiuuando: tertiò poſt crimen perpatratum, & excommunicationem incurſam.

Hoc poſito ſit prima cõcluſio: Schiſmatici purè externi verè, & propriè excõmunicantur per particulam, *Schiſmaticos.* Hanc tenet Suares de cenſ. diſ. 21. ſect. 2. num. 13. Et probatur: Ad peccatum ſchiſmatis ſatis eſt actio externa, qua quis ſeparatur à Romano Pontifice Eccleſiæ capite, procedens á voluntate talem actionem exercendi; in hoc enim diſtinguitur ſchiſmaticus hæreticus ab eo, qui hæreticus 5. 1. *Cõcluſio.*

ticus non eſt, quòd ille credit Romanum Pontificem non eſſe caput Eccleſiæ, & quód intellectu credit voluntate amplectitur; hic verò cum ſciat Romanum Pontificem eſſe caput Eccleſiæ, ab eo externo actu ſeparatur, ac ſi Eccleſiæ caput non eſſet: ergo cum hoc loco excommunicentur ſchiſmatici, & ſchiſmatici externi veré, & propriè tales ſint, cenſuram huius canonis non effugiunt. Ex quo ſequitur Catholicos, qui in terris hæreticorum viuunt, vt in Anglia, eſſe verè ſchiſmaticos excommunicatosque per hanc Bullam, ſi ad Regem vt ad ſupremum caput in ſpiritualibus recurrant, quantumcumque fictè accedãt, ipſum tale caput non eſſe credentes.

6 Secunda cõcluſio; Fautores, defenſores, & receptatores ſchiſmaticorum non excommunicantur per ſe, & directé per hunc canonem. Probatur: Quotieſcumque fertur cenſura contra aliquid facientes, non comprehendit conſentientes, mandantes, & auxilum præſtantes, niſi ex ipſa expreſſé, vel tacité id deducatur: ſed cenſura huius canonis fertur in ſchiſmaticos, neque eſt aliquid in ea, ex quo colligi poſsit comprehẽdi fautores, &c. ergo non excommunicantur per ſe directè ex vi huius canonis. Maiorem docent Caiet. in Summ. verb. *Excomm.* cap. 1. Sylu. verb. *Excommun.* 10. dub. 4. verſ. *Tertiũ.* Tabien. verb. *Excõmunic.* 5. caſu. 49. num. 5. & Nauar. in Manu. c. 27. nu. 51. pœna enim reſtringenda eſt, & non extendenda ad nomen interpretatiuũ; maximè quia cum lex cõprehendit conſulentes, & auxilium præſtantes, id explicat, vt patet in multis legibus, & etiam in clauſulis huius Bullæ, vt in progreſſu apparebit. Minor videtur manifeſta; quia hoc loco nulla eſt particula, qua ſchiſmaticorũ fautores expreſſé, vel tacitè declarẽtur; imò ex eo quód in hac clauſula exprimuntur

tur hæreticorum fautores, non verò qui ſchiſmaticis fauent, videtur Summus Pontifex noluiſſe eos excommunicare.

7. Tertia concluſio; Qui ſchiſmatico denuntiato

3. Cõcluſio. poſt incurſam excommunicationem, fauorem præſtant in cauſa ſchiſmatis, ipſumque receptant, & defendunt, eandem excommunicationem Summo Põtifici reſeruatam incurrunt. Colligitur hæc concluſio ex cap. *Nuper.* ſupra citato: vbi dicitur eandem excommunicationem incurrere participantes in crimine criminoſo cùm excommunicato denũtiato, cum eâdem reſeruatione: ſed receptatores. &c. ſchiſmaticorum, poſt incurſam excommunicationem, & denuntiationem factam, participant cum illis in crimine criminoſo; ergo. &c. Dixi, *Poſt denuntiationem.* quia quantumcũque aliquis excommunicetur, ſi denuntiatus non ſit, non incurrit excõmunicationem qui cum illo etiam in crimine criminoſo participat, poſt Extrau. *Ad euitanda.* nam ante illã ſufficiebat notitia excommunicationis, nunc autem ſicut non tenemur vitare excommunicatum niſi nominatum, aut publicum Clerici percuſſorem, ſic etiam participando cum illo, ſi denuntiatus non ſit, aut publicus Clerici percuſſor, non excommunicatur. Ita Nauar. vbi ſup. nu. 112. & Suares de cenſ. diſp. 17. ſect. 2. num. 5. Dixi etiam, *Poſt incurſam excommunicationem,* quia vt notãt præfati Doctores, ſi ante crimen patratum, vel in ipſo actu, quo cõmittitur, & excommunicatio incurritur, aliquis cum illo participet, non per hoc excõmunicatur.

Ad primum argumentũ initio factum neganda eſt conſequentia: eſt enim diuerſa ratio de hæreſi, ac de ſchiſmate, quia ad hæreſim requiritur, præter actũ externum, aſſenſus in intellectu, cum ſit error, qui abſque eo dari non poteſt, 8.

ad

ad ſchiſma autẽ hoc neceſſarium non eſt. Nam, quia ſchiſma eſt ſeparatio à capite Eccleſiæ, ſufficienter actu externo cõpletur. Ad confirmationem negatur minor; nam licét ſchiſmaticus interné amplectatur verum Eccleſiæ caput, externè ab eo ſeparatur: quod nõ fit ſine actu voluntatis, quo externé ſeparari velit.

9. Ad ſecundum dicẽdum eſt maiorem veram nõ eſſe vniuerſaliter quando lex eſt pœnalis, quia in illa regulariter non fit extenſio ex identitate rationis, vt habetur c. *Pœnæ*. de pœnit. diſt. 1. & gloſ. in c. *In pœnis*. de regul. iur. in 6. Ad probationem decendum eſt omnes illas extẽſiones per alias leges declarari, quod ſi non fieret, nequaquam forent admittendæ. Nam extenſio illa c. *Si quis ſuadẽte*. habetur in c. *Non dubiũ*. de ſent. excom. & in c. *Religioſo*. eod. tit in 6. Ad c. 2. de apoſtatis, reſpondetur primò cum Tolet. in Sum. lib. 1. c. 64. caput illud non extendi ad ordinatos alijs ordinibus: quòd ſi ipſi manẽt irregulares ex eo quòd rebaptizant, hoc ex notoreitate criminis prouenit. Reſpondetur ſecundò, in eodẽ capite virtualiter illã extenſionem contineri, eo quód acolytho nõ imponitur irregularitas ratione talis ordinis præciſé, ſed propter iniuriam ab ordinato irrogatã Sacramento, quæ proculdubio ab ordinato maioribus ordinibus maior infertur. Idem dicendum eſt ad cap. 1. de maled. in eo contineri etiam extenſionem, vt patet ex illis verbis eiuſdem cap. *Vt pœna illius alijs terrorem incutiat, ne de cætero contra Romanam Eccleſiam in talia verba prorumpant*.

Ad tertium patet ſolutio ex dictis: vt enim aliquis excommunicetur propter partipationem cum excõmunicato, neceſſe eſt vt ipſe denuntiatus ſit aut publicus Clerici percuſſor, quales non ſunt, qui Bullæ huius cẽſuras incurrunt.

CAP. III.

De ſecunda excommunicatione Bullæ contra appellantes à mandatis Summi Pontificis ad futurum Concilium generale.

TENOR BVLLÆ.

2. *Bullæ Cœnæ cenſura.* ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos cuiuſcũque ſtatus, gradus, ſeu conditionis fuerint: Vniuerſitates veró, Collegia, & Capitula quocumque nomine nuncupentur, interdicimus: ab ordinationibus, ſeu mandatis noſtris, ac Romanorum Pontificum pro tempore exiſtentium ad vniuerſale futurum Concilium appellantes: necnon eos, quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.

Notationes circa Textum.

1. MAteria huius cẽſuræ, vt notat Caietan. in Summ. verb. *Excommun.* c. 25. eſt ſacrilegium contra Romani Pontificis primatum. Actio principalis hoc loco prohibita, eſt appellare ab ordinationibus, ſeu mandatis Romani Pontificis ad futurum generale Concilium. Acceſſoriæ ſunt duæ: prima dare auxilium, ſecunda dare fauoré.

2. Circa appellantes ad vniuerſale futurum Concilium illud aduertendum eſt,

eſt pro diuerſitate appellantium diuerſam imponi pœnam: nam ſi ſint perſonæ veræ cuiuſcumque ſtatus, gradus, ſeu conditionis, excommunicantur. Si veró ſint Vniuerſitates, Collegia, & Capitula, interdicuntur, quia excommunicari non poſſunt. c. *Romana.* de ſenten. excom. in 6. non tamen ligantur hac cenſura appellantes á Concilio generali ad Sũmum Pontificem cum de hac re nulla in hoc decreto mentio fiat.

3. Circa particulam, *Mandatis*, ſciendum eſt per eam excommunicari appellantes à ſententia Summi Põtificis ad futurum generale Concilium; quia omnis ſententia mandatum, & præceptum quoddam eſt, vt tradit Azo in Summ. C. quo, & qua. iud. ſen. profer. debet, atque adeo ſub particula, *Mandatis*, comprehenduntur ſententiæ. Quod ſi in Bulla Gregor. XIII. quam exponit Nau. additur expreſſè particula, *Sententijs*, id ad maiorem explicationem fuiſſe factum credendum eſt.

DISP. XX.

Vtrum omnes appellantes à Summo Pontifice ad vniuerſale futurum Concilium excommunicentur.

Parti negatiuæ fauent omnes, qui arbitrantur Concilium eſſe ſupra Papam, vt Gerſõ, & Almayn. in tract. de poteſtate Papæ, Abulen. in 18. ca. Matt. q. 108. & alij. Ex quorum ſententia arguitur primo; Vnicuique licitum eſt ad ſuperiorem appellare, ſed Concilium eſt ſuperius Summo Pontifice; ergo ex rationabili cauſa á mandatis illius ad Concilium per appellationem recurrere licet. Probatur minor primo, quia Marcellinus depoſitus fuit in Concilio Sinueſſano, Liberius ab Imperatore, & poſtea ab eodem in ſuam Sedem reſtitutus 1.

titutus iubente, vt ſimul cum Felice Romæ Eccleſiam regeret: quod idem iuſsit Concilium Syrmienſe. Secundò, quia ſententiam Miltiadis Papæ iudicauit poſtea Epiſcopus Arelatẽſis. Epiſtolam etiã S. Leonis in Concilio Chalcedonenſi multi Epiſcopi examinarunt. Tertiò in Concilio Conſtantienſi, ſeſſ. 4. definitur Conciliũ generale habere immediatam authoritatem á Deo, cui omnes obedire tenentur, etiam ſi Papalis dignitas exiſtat, cuius Concilij decreta cõfirmauit poſtea Martinus V. Concilium item eſſe ſupra Papam definitur in Concilio Baſileenſi ſeſſ. 33. Quartò probatur eadem minor ratione; Summus Pontifex eſt membrum Eccleſiæ, imò & frater noſter, vnde, *Pater noſter*, tenetur dicere nobiſcum, atque adeò, ſi peccauerit debet corrigi ab Eccleſia, aliàs enim maneret Eccleſia ſine remedio; ergo non eſt ſuperior, imò minor ſuo toto. Accedit, quia, ſi quis non audierit Papam, ipſe de eo debet dicere Eccleſiæ.

Secundò; Summus Põtifex in ijs, quæ non pertinent ad fidem, & doctrinã vniuerſalem totius Eccleſiæ, poteſt errare, vt cõmuniter Doctores affirmant; ergo poteſt contra aliquem ferre iniuſtam ſententiam manifeſtè; ergo ab illa poteſt appellari, eſt enim appellatio de iure naturæ; ſed non ad alium quàm ad futurum Concilium generale; ergo. &c. Et confirmatur; Vnuſquiſque poterit ſe defendere ab iniuria á Summo Pontifice ſibi illata; ſed appellatio eſt quidam modus licitus defenſionis; ergo licitum eſt appellare à Summo Pontifice. 2.

3. 1. Cõcluſio.

Pro reſolutione ſit prima cõcluſio; Quicumque ab ordinationibus, mandatis, vel ſententijs indubitati Pontificis Romani ad futurum vniuerſale Concilium appellauerit, ſiue prædicta ſint indubitatæ, ſiue dubiæ iuſtitiæ, per hũc canonem

canonem excommunica-tur. Hæc concluſio cõmunis eſt. Cuius prima pars ex ipſa Bulla eſt manifeſta. Secunda probatur; In rebus dubijs poteſt Summus Pontifex ex cauſa eligere vnam partem, vt patet de contractu Montis pietatis; ſed in caſu concluſionis datur res dubia, & iuſta cauſa interdicendi talem appellationem ſub cẽſura; ergo qui in eo caſu appellat, excommunicatur.

4. 2. *Cõcluſio.* Secũda concluſio; Qui à ſententia, vel mandato iniuſto Summi Pontificis indubitati ad futurum generale Concilium appellat, per hanc clauſulam excommunicatur. Probatur; Appellatio fit ad ſuperiorem; ſed in ijs, quæ ad Eccleſiam pertinent, Summus Pontifex eſt ſuperior; ergo ab illo appellari non poteſt: ergo non ſolùm de appellatione à mandato iuſto Summi Pontificis, ſed etiam ab iniuſto intelligitur huius canonis prohibitio. Probatur minor; Eccleſia Chriſti eſt vna familia, & vnus grex, licèt diſperſa videatur; ſed Summus Pontifex eſt paſtor, & caput Eccleſiæ; ergo non ſolùm eſt vnum caput, ſed etiam eſt caput Eccleſiæ non diuiſim tantùm, ſed collectim. Confirmatur eadem min. ex illo Ioan. vltim. *Paſce oues meas*, vbi paſtor totius Eccleſiæ formaliter congregatæ, & vnitæ Papa conſtituitur: nam dicitur in oratione de Pontifice; *Deus omnium fidelium paſtor, & rector famulum tuum.* ℞. *quem paſtorem Eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti. &c.* Probatur deinde; Papa eſt vnum caput; ergo vnius corporis; ſed Eccleſia diuiſim ſecundùm diuerſas Eccleſias non eſt vnum corpus; ergo eſt caput Eccleſiæ vniuerſalis. Eſſe autem ſupra Concilium ex eo patet, quia cum ſit caput, toti corpori præeſt: idemque definitur in multis Concilijs, & capitibus iuris relatis á Bellarmin. tom. 1. controuerſ. 4. lib. 2. á cap. 13. vſque ad 19.

Confirmatur tandem: Si Chriſtus Dominus æqualiter faceret Apoſtolos Eccleſiæ rectores, non interrogaret ſolùm Petrum, an ipſum plus alijs diligeret, ſed æqualiter interrogaret omnes propter æqualem Eccleſiarum traditionem faciendam; ſed Petrum tantùm interrogauit; ergo illum ſolùm Eccleſiæ vniuerſali paſtorem præfecit.

5. Secundò probatur concluſio; Qui à Summo Pontifice appellat, aliud caput, ſeu alium ſuperiorem conſtituit; hoc autem inducit ſuſpicionem contra fidem; ergo quamuis Summi Pontificis mandatum, & ſententia iniuſta ſit, ab ea appellari non licét, atque adeò iuſtè prohibetur, cum etiam ſchiſmatis occaſionem præbeat. Et confirmatur, quia appellatio hæc eſt quædam palliata rebellio, & ſpeciē quandam ſchiſmatis continet. Vnde Iulius II. in Extrauagant. *Suſcepti regiminis.* poſt Pium II. præcepit vt tales habeantur tanquam ſchiſmatici, & de fide male ſentientes, vt dicunt Syluest. verb. *Excommun.* 7. num. 93. Tabien. verb. *Excommun.* 7. Caietan. verb. *Excommun.* cap. 25. Mart. Ledeſm. 2.4. quæſ. 26. art. 2. fol. 358. col. 2. & alij.

Tertia concluſio; Qui à ſententia, vel ordinatione dubij Pontificis appellat ad futurum generale Concilium, hoc loco non excommunicatur. Probatur: Tempore ſchiſmatis quando eſt dubium an aliquis ſit verus Papa, ad Cōciliū ſpectat id determinare; ergo etiā cauſas decidere, quæ á dubio Pontifice iniuſtè, vel etiam dubié fuerunt deciſæ. 6. 3. Cōcluſio.

Ad primum argumen. negatur minor, & ad probationem primam dicendum eſt Marcellinum ceſſiſſe Pontificatui, & poſtea damnatum fuiſſe: nam antequam ipſe ceſsiſſet omnes Epiſcopi clamabant, *Prima Sedes à nemine iudicabitur, tu reus, tu iudex, noli*

nolià nobis iudicari. De Liberio dicendum eſt depoſitum fuiſſe ab Imperatore Ariano, nec Concilium Syrmienſe illud iuſsit, quod in argumento adducitur, ſed ſolùm petijt á Felice, vt ſimul cum Liberio gubernaret. Ad ſecundam probationem reſpondetur cauſam illam non fuiſſe iudicatam quaſi id opus eſſet, ſed quia Imperator Donatiſtis tale iudiciũ petentibus acquieſcere voluit. De epiſtola S. Leonis dicendum eſt non fuiſſe miſſam ad Concilium vt continentem definitiuam ſententiam, ſed inſtructionem, qua adiuti Epiſcopi meliùs iudicarẽt; poſtquam autem res fuit ab omnibus approbata, edita eſt definitio nomine Pontificis. Ad tertiam pro

7. bationem reſpondetur Cõcilium Conſtantienſe non definire abſolutè Conciliũ eſſe ſupra Papam, ſed ſolùm tempore ſchiſmatis, quando neſcitur qui ſit verus Papa. De Concilio Baſileenſi dicẽdum eſt fuiſſe quidem legitimè congregatum, non tamen legitimè terminatum: vnde licèt confirmata ſint, quæ ibi circa beneficia Eccleſiaſtica, & cenſuras geſta ſunt, non tamen quantum ad illud, quòd aſſerit Concilium eſſe ſupra Papam, imò id à multis Summis Pontificibus reprobatum fuit.

8. Ad rationem, quæ vltimo loco additur reſpondetur Summum Pontificem eſſe quidem membrum Eccleſiæ, ſed præcipuum, quale eſt caput: fratrem etiam, quatenus vnius Dei omnes ſumus filij, quod tamen non tollit præeminentiam ſtatus, ſicut primogenitus frater eſt, nihilominus ad alios fratres ſuperior. Ad conſequentiam dicendum eſt, ſi Eccleſia accipiatur ſeparata à capite, non eſſe totum, ſed partem: ſi verò cum capite, eſſe quidem maiorẽ magnitudine molis, non verò magnitudine virtutis, neque enim potentia agẽdi in Eccleſia

 eſt

eſt vt in corpore naturali, cuius virtus principaliter eſt in toto, cum corpus naturale ex ſe habeat virtutẽ ab eſſentia dimanantem, Eccleſia verò ab extrinſeco habet potentiam, nimirum á Chriſto Domino. Ad illud, quod additur Eccleſiam peccante Pontifice manere ſine humano remedio, reſpondetur id nõ eſſe mirum, cum ipſa non in humana induſtria, ſed diuina nitatur, vnde in tali caſu Deus Eccleſiæ ſuæ prouidebit. Si tamen Pontifex Eccleſiam velit deſtruere, poterunt fideles ei reſiſtere. Ad illud, quod vltimo loco dicitur de correctione fraterna, dicendum eſt verificari quando, ſi aliquis Summum Pontificem non audierit, ipſe vlteriùs procedat dicendo Eccleſiæ, ideſt ſibi vt præſidi, paſtori, & capiti, illũq; publicé excommunicãdo.

10. Aliter etiam ad hoc arg. reſponderi poteſt, admittendo maiorem, quando non datur iuſta cauſa impediendi appellationem, quæ aliàs eſſet de iure naturæ, vt contingit in propoſito. Vnde, licèt minorem admittamus, quantũcumq; falſa ſit, nõ valet cõſequentia, quia iuſtè talis appellatio impeditur. Pro intelligentia huius ſolutionis ſupponendum eſt ex communi Theologorum doctrina, quando in aliquo caſu commune, & particulare bonum concurrunt, commune bonum præpõderare, atq; adeo perſonam particularem, cuius bonũ in tali cõcurrentia periclitatur, ex charitate teneri potiùs cõmuni bono, quã ſuo particulari conſulere.

11. Supponendum eſt ſecundò ex eâdem communi ſententia, poſſe ſuperiorem obligare ſubditum in tali caſu ad actum virtutis, quando bono communi valde expediens eſt, & maximè cũ ad talem actũ exercẽdũ ſubditos ex præcepto charitatis obligatur.

12. Supponẽdum eſt tertió ex appellatione á mandato, vel ſententia Summi Põtificis ad futurum generale

rale Concilium ſequi maxima inconuenientia, & ſcandala, vt conſtat ex appellatione facta à Pariſienſibus, qua á Concilio Lateranenſi tertio ſub Leone X. ad futurum Concilium appellarunt, vt refert Bann. 2. 2. quæſ. 1. artic. 10. dub. 2. §. *Prætereà tertiò*: fuit enim talis appellatio initium multarum hæreſum.

13. His poſitis dicendum eſt cùm appellare à mandatis Summi Pontificis ad futurum generale Concilium regulariter ſit maximè pernicioſum Reipublicæ Chriſtianæ, imò in maximum fidei detrimentum cedat, non fieri tales appellationes præponderare cuicunque bono ſiue particulari, ſiue cõmuni alicuius regni, vel prouinciæ, quod totius Eccleſiæ reſpectu ſemper particulare cenſetur. Vnde iuſta de cauſa ſub tanta cenſura potuit, & debuit Summus Pontifex prædictas appellationes interdicere. Et quia hæc inconuenientia non ſic ex appellatione ad præſens Concilium ſequuntur, ex hoc loco non prohibetur. Quanuis igitur de iure naturæ ſit appellatio ad ſuperiorem, & admittamus Cõcilium eſſe ſupra Papam, licèt hoc falſum omnino ſit, iuſtè talis appellatio impediri potuit á Summo Põtifice, cum ſimul cõcurrat aliud ius naturæ magis obligatorium, videlicet conſeruatio boni communis Reipublicæ Chriſtianæ, & fidei, quo concurrente aliud ceſſat, eſt enim affirmatiuum debitas reſpiciẽs circunſtantias. Confirmatur, quoniã aliquãdo in iure interdicitur appellatio, 14. vt habetur l. 2. ff. de appell. recip. & l. *Ante ſentẽtiæ tẽpus.* C. quo. appell. non reci. & in l. *Apertiſsimi.* C. de iudi. & notatur in c. *Cum ſit Romana.* §. *Si verò.* & c. *Bonæ.* de appellat. & in cap. 1. eod. titul. Princeps etiam poteſt appellationem interdicere, vt probat Couarru. pract. quæſ. cap. 23. num. 6.

Contra hoc tamen argui poteſt: Appellare ad ſuperiorem eſt de iure naturæ; ergo ſi admittamus Concilium eſſe ſupra Papam, ad illud licet appellare; ergo etiam ad Conciliũ futurum, cum ſimiliter ſit ſupra Papam. Probatur conſequẽtia. Quæ ſunt de iure naturæ in aliquo ſaltem caſu ſunt licita; ergo ad Concilium futurum aliquando licitum eſt appellare. Reſpondendum tamen eſt verificari hoc de Cõcilio abſoluté ſumpto, non verò de Concilio futuro, quia, cum ſemper inde ſequãtur incõueniẽtia; non eſt de iure naturæ ad illud appellare ſub ratione futuri. Et fortè (in ſententia, licet falſa, quæ Concilium facit ſupra Papam) ob hanc cauſam appellare ad Cõcilium præſens hoc loco non interdicitur.

15. Ad ſecundum argumẽt. dicendum eſt ideo non licere à Summo Pontifice, etiam iniuſtam ferẽte ſententiam, appellare, quia nõ habet in terris ſuperiorem. Ad Conf. negatur conſeq. eàdẽ de cauſa, nã reſpectu Summi Pontificis, qui ſuperiorem non agnoſcit in terra, appellatio nõ habet rationem iuſtæ defenſionis.

DISP. XXI.

Utrum appellãtes ad Concilium generale præſens, vel ad prouinciale futurum hoc loco excommunicẽtur.

PArs affirmatiua, quam tenet Vgol. hoc loco §.1. verſ. *Quintò*, ex eo ſuaderi poteſt, quia materia excommunicationis eſt ſacrilegium contra Sedis Apoſtolicæ primatum, vt ex Caiet. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 25. diximus ſed tám ſacrilegi ſunt contra primatum Sedis Apoſtolicæ appellantes ad futurum generale Conciliũ, quàm qui ad præſens, vel ad prouinciale ſiue præ- 1.

ſens,

ſens, ſiue futurum appellant: ergo eodem modo per hanc clauſulam excõmunicantur. Et confirmatur, tũ quia vtraque appellatio eſt occaſio ſchiſmatis, tum etiam, quia vtraque videtur Concilium conſtituere ſupra Papam.

2. *Cõcluſio.* Sit tamẽ concluſio; Appellantes ad Concilium generale præſens, vel ad prouinciale ſiue præſens, ſiue futurum hoc loco non excommunicari probabilius eſt. Hanc tenent Graf. lib. 4 decis. c. 18. num. 45. & 46. Et probatur; Lex pœnalis non excedit proprium caſum; ſed pœnalis eſt iſta lex, & non loquitur niſi de appellantibus ad futurum generale Concilium; ergo non eſt extendenda ad appellántes ad generale præſens, vel ad prouinciale ſiue præſens, ſiue futurum.

Ad argum. in contrariũ, conceſſa mai. & min. negãda eſt conſequentia, licèt enim in quauis illarum appellationum detur ſacrilegium contra Sedis Apoſtolicæ primatum quoad ſubſtantiam actus, non tamen datur quoad circunſtantias: nec hoc loco excommunicatur omne ſacrilegium cõtra primatum Eccleſiæ, ſed illud, quod fit per appellationem ad futurum generale Conciliũ.

Ad confir. reſpondetur primò, quanuis vtraque appellatio poſsit eſſe ſchiſmatis occaſio, & videatur Concilium ſupra Papam conſtituere, Summum tamen Pontificẽ ſolùm fuiſſe locutum de appellatione ad futurum Cõcilium, quia frequentius in praxi euenire poteſt. Reſpondetur ſecundò non eſſe eandem rationem de appellãtibus ad Futurum Concilium, & ad præſens, quia appellans ad Concilium futurum generale manifeſtè dat occaſionem ſchiſmati, conuocando Concilium contra Summum Pontificem; qui autem ad præſens Concilium appellat, non conuocat Concilium contra Papam, ſed ad illud, quod illius authoritate congrega-

tum erat, recurrit. Congregare autem Cōcilium prouinciale, quãuis poſsit eſſe ſchiſmatis occaſio, eſt tamen valde remota, cũ non verſetur in opinione an Concilium prouinciale ſit ſupra Papam, quod de generali, quanuis falſó nonnulli dixerunt, & nunc Pa-
3. riſienſes defendunt. Non negamus tamen huiuſmodi appellantes eſſe de fide ſuſpectos, cum Romanum Pontif. eſſe caput vniuerſale totius Eccleſiæ videãtur negare.

DISP. XXII.

Vtrum dantes auxiliũ ad appellandum ad futurum generale Cōcilium, & illi, ex quorum confidẽtia aliquis ad illud appellat, cenſuram hujus canonis incurrant.

1. *1. Cōcluſio.* PRima concluſio; Dãtes auxilium, vel fauorem ad appellandum, appellatione non ſecuta, non excommunicantur. Hanc concluſionem tenet Nau. in Manu. cap. 27. num. 58. Viual. in Candel. in explan. Bullæ Cœnæ. nu. 19. Graff. lib. 4. decis. c. 18. n. 47. Say. lib. 3. de cenſ. c. 6. num. 6. Vgol. hoc loco ad illa verba. *Nec non eos.* verſ. *Quoad tertiam*. & Suares de cens. diſp. 21. ſect. 2. nu. 16. Et probatur primò ex verbis Bullæ, *Nec non eos, quorum auxilio, vel fauore appellatũ fuerit.* Quibus manifeſtè oſtendit Summus Pontifex ſe nõ excõmunicare dantes auxilium, niſi appellatio ſequatur: nam verbum, *Appellatum fuerit*, dicit actum appellationis ſecutum, cum ſit præteritum perfectum, arg. eorum, quæ dicit gloſſ. in c. *Quicũque.* §. 1. in verb. *Innodetur.* de hæret. in 6. Deinde; Quando excommunicatio non fertur per ſe in propriam actionẽ, vt ſic, ſed ſolùm vt cooperatricem, vel adiutricem alterius, tunc ad incurrendam excommunicationẽ

non

non ſufficit actio dãtis auxiliũ fauoremuè, niſi actio, vel effectus principalis ſequatur: ſed excommunicatio per ſe fertur in appellãtes, in auxiliantes verò, & fauentes ſolùm acceſſoriè, vt ex Caiet. tradunt Sayr. & Suar. ergo niſi ſequatur appellatio, nõ excommunicantur dantes auxilium, vel fauorem. Maior ex eo ſuadetur, quia excommunicatio, cũ ſit pœna, ſolùm eſt intelligenda rigoroſé de actione, pro qua fertur per ſe; ergo quæ acceſſoriè in ea continentur, ſequuntur naturam principalis, atq; adeo, niſi ſequatur principalis actio, pro acceſſoria non incurretur cenſura.

2. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio; Ille ex cuius confidẽtia aliquis appellat, non excommunicatur, niſi ex vi alicuius ſpecialis pacti, aut promiſſionis talis confidentia ad appellandum ſequatur. Hanc concluſionem tenet Suar. vbi ſupra. Et ratio eſt, quia iſte nullo modo eſt cauſa per ſe talis appellationis, neć ad eam concurrere cenſetur, niſi aliquo modo ad præſtandum auxilium ſe obligauerit. Vnde ſi quis ex amicitia, vel conſanguinitate, aut alia ex cauſa ſibi perſuadeat, quòd apud amicum, vel conſanguineum fauorem, vel auxilium inueniet, & ideo appellet, non proinde amicus, vel conſanguineus excommunicationẽ incurret, ſecus verò ſi auxilium promiſit, quia tunc antecedenter ad talem appellationem concurrrere cenſetur.

3. 3. Cõcluſio. Tertia concluſio; Qui poſt factam appellationem auxilium præſtat appellanti ad reſiſtendum mandatis Pontificis ſub ſpecié talis appellationis, ex vi huius clauſulæ non excommunicatur. Hanc etiam tenet Suar. Et probatur; In hac clauſula excommunicantur dantes auxilium ad appellandum; vnde actio dantis auxilium debet antecedere, vel cõcomitari ipſã appellationẽ: ſed actio-

actiones, de quibus loquitur concluſio, ſubſequuntur; ergo non prohibentur hoc loco, atque adeo, qui illas exercet, non excommunicatur.

4. Contra ſecundam, & tertiam concluſ. arguitur; Ratam habens percuſsionem Clerici manet excommunicatus, eo quòd ratihabitio æquiparatur mandato, reg. *Ratihabitionem.* de reg. iur. in 6. ſed ratum habens non magis concurrit, quàm ille ex cuius confidentia alius appellat, przſertim ſi in cauſa propria, & nomine ipſius appellatio ſit facta, ac poſtea fauorem præſtet, illamque ratã habeat; ergo ſimiliter excommunicatur.

5. Reſpondetur tamen negatione maioris, non enim ex eo ratã habẽs percuſsionem Clerici excommunicatur, quia ratihabitio æquiparatur mandato, ita vt hæc ſit totalis cauſa quare excommunicatio incurratur, cum ſolùm fuerit motiuum, vt talis excommunicatio contra ratam habentem talem percuſsionem ſanciretur. Vt habetur c. *Cũ quis.* de ſenten. excomm. in 6. vbi Summus Pontifex non declarat ius antiquum contentum in c. *Si quis ſuadente.* 17. quæſ. 4. ſed contra ratam habẽtem percuſsionem Clerici ius nouum inſtituit. Dicẽdum igitur eſt ratum habens nõ incurrere pœnam contra mandantes latam niſi tantum in caſibus iure expreſsis, qui videri poſſũt in gloſſ. citatæ regulæ, *Ratihabitionem.* Cum ergo ratihabitio factæ appellationis, de qua loquitur argumentum, in iure expreſſè non ſit, ſufficiens non eſt, vt huius canonis cenſura incurratur. Prædicta autẽ regula intelligenda eſt, nõ quòd ratihabitio ſit mandatum, ſed quòd mandato comparetur, & quaſi aſsimiletur: vnde comparatio tantum valet, quantum per iura ordinatur, & permittitur. Nam ratum habens nullo modo influit, neque eſt cauſa actus præteriti, atque adeo nõ poteſt dici

dici illam mandare, & ideo actus non comparatur ad illum tãquam effectus, ſed tanquam obiectum. Quare licèt quoad culpã æqualiter peccet, ac mandans, cenſuram tamen non incurrit.

DISP. XXIII.

Quem effectum habeat verbum; Interdicimus, *circa Vniuerſitates, Collegia, & Capitula appellantia ad futurũ generale Concilium.*

1. PRO difficultatis huius explicatione ſupponendum eſt primò interdictum eſſe *Eccleſiaſticam cenſuram, qua prohibentur diuina officia, aliqua Sacramẽta, & Eccleſiaſtica ſepultura actiuè, & paſsiuè.* Ita ex cõmuni Doctorum ſententia interdictum definit Sayr. lib. 5. de cenſ. c. 1. nu. 7.

2. Supponendũ eſt ſecundò, interdictum duplicem ſortiri diuiſionem: prima eſt, qua diuiditur in locale tantùm, perſonale tãtùm, locale, & perſonale ſimul. Ita Syl. verb. *Interdictum.* 1. quæſ. 2. Viuald. in Candel. tit. de interdicto num. 119. Valentia tom. 4. diſp. 7. q. 18. pũcto 2. Barth. Med. lib. 1. inſtruct. Confeſſ. c. 11. §. 13. Mart. Led. 2. 4. quæſ. 26. art. 2. Nau. in Manu. c. 27. num. 166. & alij. Interdictum locale tantùm, datur quando ſolus locus interdicitur, vt ciuitas, regnum, prouincia, dum ibi prohibetur ne diuina celebrentur officia, ne Sacramenta miniſtrentur, & ne alicui Eccleſiaſtica ſepultura cõcedatur. Interdictum perſonale tantùm, eſt quo perſonæ ipſæ interdicuntur, ne ea, quę per interdictum prohibentur, alicubi exerceant. Interdictum locale, & perſonale ſimul, ſeu mixtum eſt, quod in locum, & perſonas fertur.

Secunda diuiſio eſt, qua interdictum diuiditur in generale, & ſpeciale. Quod tam de interdicto locali, quam perſonali intelligi- 3.

tur

tur. Sic Palud. in 4 diſt. 18.quæſ. 8.§. *Circa quartum principale.* verſ. *Quantum ad tertium.* Aſtenſ. p. 2.lib.7. tit.16.artic.1.Sylu.verb.*Interdictũ*.1.q.3.Tabien.verb. *Interdictum*. 1.num. 4.verſ. *Tertiò*. Sot.in 4. diſt. 21.q. 3.art. 1. concluſ. 2. Mart. Ledeſm. vbi ſupra, Nauar. etiam citato loco, & alij. Interdictum locale generale eſt, quo interdicitur locus aliquis vniuerſalis continens in ſe plura loca particularia, vt Regnum, Prouincia, Ciuitas. Interdictum locale ſpeciale, ſeu particulare eſt, quo interdicitur aliquis locus particularis non continens in ſe alia loca. Interdictum generale perſonale eſt, quãdo aliqua hominum vniuerſitas interdicitur, vt incolæ alicuius Ciuitatis, aut Collegij. Interdictum perſonale ſpeciale eſt, quo aliqua, vel aliquæ particulares perſonæ, ſiue determinatæ ſiue indeterminatæ interdicuntur.

4. Supponendum eſt tertiò, quando interdictum eſt locale, non poſſe prohibita per interdictum in tali loco exerceri, ſiue ab incolis illius loci, ſiue ab extraneis: extra verò illũ, qui cauſam interdicto non dederunt, illa exercere valent. Quando autem interdictum eſt perſonale, perſonæ interdictæ nullibi prohibita per interdictum facere poſſunt: quæ verò interdictæ non ſunt, illorũ exercitio non priuantur, etiam in loco vbi degunt perſonæ interdictæ, puta in Collegio, vel Ciuitate, vbi omnes perſonæ ſunt interdictæ, diuina officia celebrare, miniſtrare Sacramenta, & ſepelire in Eccleſiaſtica ſepultura, excluſis perſonis interdictis, licitum eſt.

5. His poſitis, quòd interdictum, de quo hoc loco loquitur Summus Pontifex, ſit locale probatur primò; Interdictum hoc pœna eſt, imponitur enim pro culpa; ergo reſtringendũ eſt, & fauorabiliter interpretandum: ſed reſtrictior, & fauorabilior inter-

terpretatio eſt explicare interdictum indefinitè poſitum, quale eſt hoc, de locali; ergo probabiliter dici poteſt huiuſmodi interdictū locale eſſe, nō perſonale. Deinde; Summus Pontifex intēdit punire appellantes pro culpa in appellando cōmiſſa, & ideo excōmunicat perſonas veras, quæ appellāt; cū autē Vniuerſitates, Collegia, & Capitula perſonæ ſint repræſentatę, quę excōmunicari nō poſſunt, illa interdicit; ergo ſolùm videtur intētio Summi Pontificis extendi ad culpabiles. Si autem eſſet interdictum perſonale, & intelligeretur de tota perſona repreſētata, & innocentes partes illius ſint, etiā talem pœnā ſubirent. Ne igitur hoc admittamus, dicendum eſt interdictum hoc eſſe locale. Accedit, quia Vniuerſitas aliquando accipitur pro loco, vt in l. *Sicut.* ff. quòd cuiuſq;.& etiam in Capitulo aliquando ſunt Capellæ, & altaria, in quibus diuina celebrantur officia.

Sit igitur prima cōcluſio; 6.
Interdictū, de quo hoc loco 1. Cōclu-
agitur, eſt perſonale. Probatur; ſio.
Verba legis, vel ſtatuti interpretanda ſunt iuxta vulgarem eorum acceptionem; ſed vulgaris acceptio illorum verborum, *Vniuerſitates, Collegia, & Capitula*, in materia interdicti, eſt quòd de perſonis intelligātur, non verò de locis, vt patet legenti omnes Doctores, qui illa in exempla perſonalis interdicti frequenter adducunt; ergo quāuis materia ſit pœnalis, de perſonali interdicto intelligenda eſt. Cōfirmatur eadem minor ex eo, quia Collegium, vel Capitulū, vel Vniuerſitas nihil aliud eſt, quám corpus quoddā fictū ex pluribus hominibus conſtans vno nomine cōprehēſum, vt colligitur ex l. *Rerū mixtura.* ff. de vſu c. & hinc dicūtur Collegia Doctorum, Capitulū Canonicorum, &c. Deinde; Nomine, *Capituli*, in materia interdicti locus intelligi nō poteſt; ergo nomine, *Vniuerſitatis, & Collegij,* intelli-

intelligendus nõ eſt locus in hac clauſula, cùm eâdé ratione verba iſta apponi videantur. Probatur anteced. In Capitulo, qua Capitulum eſt, nõ exercẽtur diuina officia; ergo ſi in materia interdicti verbum, *Capitulum*, pro loco intelligatur, tale interdictum nullius erit effectus, cùm effectus illius ſit priuare diuinis officijs, & vſu Sacramentorum, quæ in Capitulo, qua Capitulum eſt, exerceri minimè ſolẽt. Tãdem; Appellatio fit nomine totius Vniuerſitatis, Collegij, aut Capituli; ergo omnes ad illa ſpectantes cenſentur culpabiles, atq; adeo interdicti.

7. 2. *Cõclu ſio.* Secunda concluſio; Nõ ſolùm quando totum Collegium, Capitulum, aut Vniuerſitas appellauerit, ſed etiam quando maior pars, interdictum incurritur: ſi verò pars minor appellationi conſenſerit, aut maior pars, quæ appellat, legitimé cõgregata non ſit, interdictum non incurritur, omnes tamen appellantes excommunicantur. Prima pars huius concluſionis eſt manifeſta, quoniã quando appellatio fit à toto Collegio, Capitulo. &c. totum dicitur appellare; atque adeo totum interdicitur. Secunda pars ex eo oſtenditur, quia, quæ fiũt à maiori parte Vniuerſitatis, ab omnibus facta cenſentur l. *Quod maior*. ff. ad municip. de incol. & in tit. de his, quæ fiũt à mai. par. Cap. Tertia pars probatur á cõtraria ratione. Nã quæ fiunt à minori parte, ab Vniuerſitate fieri non dicuntur. eod. tit. de his quæ fi. &c. Eodem modo probatur pars quarta; non enim ab Vniuerſitate dicitur aliquid fieri, vbi legitimè congregata non eſt. Ex ijs patet etiam vltima pars concluſionis; etenim vbi ab Vniuerſitate appellatio non fit, á ſingulis factum fuiſſe cenſendum eſt; ſed particulares appellantes excommunicantur; ergo & hi omnes. Ita ſentit Vgolin. hoc loc. ad illa verba, *Vniuerſitates verò. §. Collegium*

legium.verſ. *Item interdictū*.

8. 3. *Cōclu ſio.* Tertia cōcluſio; Huiuſmodi interdictum generale eſt. Hæc probatur: Illud interdictum perſonale generale, & non particulare cenſetur, quando totum Collegium, Capitulum, vel Vniuerſitas interdicitur, ſed ita contingit in propoſito, vbi Collegium, Capitulum, & Vniuerſitas appellantes ad futurum Concilium abſolutè, & nō ſecundùm partem interdicuntur; ergo. &c. Ex quo ſequitur, ſi quis poſtea fiat de corpore Collegij, Capituli, aut Vniuerſitatis, cum alijs interdici, vt colligitur ex c.1. diſt. 12. & tradunt Calderin. tract. de interd. memb. 2. Palud. in 4. diſt. 18. q. 8 §. *Quantū ad ſecūdū*. concluſ. 1. S. Anton. 3. p. tit. 27. c. 3. & alij. quos refert, & ſequitur Sav. lib. 5. de cenſ. c. 4. num. 8.

9. 4. *Cōclu ſio.* Quarta concluſio; Hoc interdictum eſt ab homine, & incurritur ipſo facto. Prima pars patet ex his, quæ diximus diſp. 1. vbi. probauimus cenſuras huius canonis eſſe ab homine. Secunda conſtat etiam ex verbo, *Interdicimus*, quod latam ſententiam cōtinet.

10. 5. *Cōclu ſio.* Quinta concluſio; Collegium, Capitulum, vel Vniuerſitas, quorum auxilio, aut fauore appellatio fit, per hunc canonem interdicuntur. Hanc tenet Vgolin. vbi ſup. numer. 3. Probatur ex ipſo textu, vbi Summ. Pontif. id expreſſè dicit. Nam. excōmunicat appellantes, & ſi qui appellant ſint Vniuerſitates, eas interdicit, & poſteà addit, *Nec non eos, quorum auxilio vel fauore*. &c. Ad quos procul dubio præcedentes cēſuræ extenduntur; accommodatè tamen: non enim eſt maior ratio quare excōmunicatio præcedens particulares perſonas dantes auxilium, aut fauorem ad appellandum comprehendat, quám præcedens interdictum Vniuerſitates. &c. cum particula, *Nec nō*, eodem modo præcedentia omnia cōiungat.

Ad primum argument. reſpondetur non poſſe legem

gem pœnalem reſtringi cõtra propriam, & vſitatam verborum ſignificationẽ, qualis eſt, vt nomine Collegij, Capituli, & Vniuerſitatis abſolutè prolato non loca, ſed perſonæ intelligantur.

11. Ad ſecundum reſpondetur, verum eſſe innocentes hoc loco puniri non quidem pro culpa propria perſonali, ſed pro culpa totius corporis, cuius ſunt membra, quod illicitum nõ eſt; poteſt enim aliquis puniri ſine culpa, dummodo cum cauſa puniatur, vt habetur regul. 24. de regul. iur. in 6. & coligitur ex cap. *Sicuius.* 34. diſt. Dari autem adhoc interdictum, & punitionem cauſam, de ſe eſt manifeſtum.

Ad vltimum dicendum eſt quamuis aliquando *Vniuerſitas* accipiatur pro loco, acceptionem hanc non eſſe vulgarem, nec regulariter pro loco intelligi, niſi cum aliquo addito. Quod autem in Capitulo ſint Capellæ per accidens eſt ad rationem Capituli.

DISP. XXIIII.

Vtrum conſulẽtes appellare ad futurum generale Concilium hoc loco excommunicentur.

IN hac difficultate ſunt qui exiſtiment dantes cõſilium ad appellandum, per hanc clauſulam excõmunicari. Inter quos numerandi ſunt Nau. in Manu. cap. 27. num. 58. Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 20. & Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 47. & Vgol. hic ad illa verba, *Nec non eos,* verſ. *Excipiuntur.* quatenus dicunt manere excomunicatos dantes conſilium, ſi appellatio ſequatur. Probatur hęc ſententia; In hac clauſula excommunicantur dantes auxilium, aut fauorem, ſed conſilium fauor quidam eſt, nam qui conſilium præbet, non parum iuuat ad operandum; 1.

ergo

ergo conſulentes excommunicantur.

2. *Cōcluſio.* Sit nihilominus concluſio; Conſulentes appellare per hanc clauſulam non excommunicantur. Hanc tenent Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 6. numer. 6. & Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 17. Et probatur primó; Nudum conſilium neque eſt auxilium, neque fauor; ergo nudus conſiliarius non excommunicatur hoc loco. Cōſequentia eſt bona, quia in hac clauſula ſolùm agitur de præſtantibus auxilium, & fauorem. Anteced. ex eo conſtat, quia auxilium, fauor, & conſilium ad diuerſa tendunt, nam conſilium iuuat ab intrinſeco dirigendo, & inſtruendo rationem eius, cui datur, fauor autem, & auxilium ſolùm diriguntab extrinſeco, ſuntque, propriè loquendo, actus externi ordinati ad executionem operis. Secundò; Quando Summus Pontifex voluit comprehendere dantes conſilium, de illis expreſſam mentionem fecit, vt videre eſt in clauſula 7. 10. 11. & alijs huius Bullæ, quas infra explicabimus; ergo, cum hoc loco conſulentium non meminerit, illos excommunicare non intendit.

3. Ad argument. in contrarium neganda eſt minor, ſi propriè loquendum ſit; nam, vt ex dictis conſtat, fauor, & auxilium ad executionem, & actum externum ordinantur, conſilium verò ad rationis inſtructionem. Vult igitur Summus Pontifex per hāc clauſulam cohibere potentes, qui efficaciùs reſiſtunt: de illis autē, qui docent, vel conſiliū ferunt, nihil hoc loco dixit.

(;)

CAP. IIII.

De tertia excommunicatione Bullæ contra Piratas.

TENOR BVLLÆ.

Tertia Bulla cenſura. ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Curſarios, ac Latrunculos maririmos, diſcurrentes mare noſtrum, præcipuè á monte Argentario vſque Terracinam, ac omnes eorum fautores, receptatores, & defenſores.

Notationes circa textum.

MAteria huius cẽſuræ, vt notat Caietan. in Summ. verb. *Excomm.* cap. 18. eſt latrocinium maritimum. Quæ etiam habetur in c. *Excommunicationi.* de raptoribus; ex vi tamen illius non incurritur cenſura ipſo facto, vt ibi innuit gloſſ. & cum Sylu. notat Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 20. Perſonæ principales in hac clauſula excommunicatæ ſunt tres, totidémq; acceſſoriæ. Principales ſunt Piratæ, Curſarij, & Latrunculi: acceſſoriæ fautores, receptatores, & defenſores. 1

Circa nomen, *Pirata*, quid propriè ſignificet, videndi ſunt Syluest. verb.

Excommu. 7. §. 56. Angel. verb. *Pirata*. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. num. 49. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 7. num. 4. Illud tamen certum eſt in hac clauſula excommunicari omnes latrones maritimos quocũq; nomine appellentur.

DISP. XXV.

Vtrum ſoli diſcurrentes mare Pontificis excommunicentur.

1. IN hac difficultate Graf. lib. 4. decis. cap. 18. num. 53. exponens Bullam Sixti V. & Suares de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 18. exponẽs Bullam Clemen. VIII. aſſerunt non ſolùm excommunicari diſcurrentes mare Eccleſiæ, ſed omnes piratas deprædantes in mari Chriſtianorum, & in hoc ſenſu explicat Graff. illam particulam, *Mare noſtrum*, ideſt, Chriſtianorum. Suar. verò non ita explicat, ſed eam exponit de mari Eccleſiæ; facit tamen diuerſam clauſulam, ita vt ſit ſenſus, *Excommunicamus omnes Piratas, Curſarios, ac Latrunculos maritimos*, & addatur tanquam noua clauſula, *Diſcurrentes mare noſtrum. &c.* quod non aliter probat, quám ex eo quòd inter particulam, *Maritimos*, & particulam, *Diſcurrentes*, ponitur virgula, quæ facit membra diſtincta. Quòd autem in prædictis Bullis valeat argumẽtum ad hãc, quam explanamus, inde patet, quia in omnibus hęc clauſula eodem verborũ tenore ponitur.

Sit tamen concluſio; Probabilius eſt ſolos latrones maritimos, qui diſcurrunt mare Eccleſiæ, præſertim à monte Argentario vſque ad Tarracinam, hoc loco excõmunicari. Hanc tenet Tolet. in Sum. lib. 1. cap. 20. §. *Aduertendum autem eſt.* & Vgolin. hoc loco ad illa verba. *Item excommunicamus.* §. 2. verſ. *Tertiò*. Et probatur, 2. *Concluſio.*

quia in antiquis Bullis, vt videre eſt apud Nauar. in Man. c. 27. num. 59. inter particulam, *Latrunculos maritimos*, & particulam, *Diſcurrentes*, apponebatur particula, *Et*, quam ſine cauſa in hac Bulla ablatam fuiſſe credendum non eſt: cum igitur ante particula, *Et*, prædicta verba copularet, diſtinctionemq; actionum faceret, modo ablata nec copulat, nec diſtinguit, ſed potiùs reſtringit præcedentia, ita vt ſit ſenſus eos latrones excommunicari, qui diſcurrunt mare Eccleſiæ, præcipuè á monte Argentario. &c. Et confirmatur, quia particula, *Ac*, quæ ponitur ante particulam, *Latrunculos*, oſtendit ſequẽtia verba vnam tantùm clauſulam efficere, ſemper enim coniunctio copulatiua, ſi dẽtur multa nomina, ante vltimum ponitur ſecundùm regulas Grammaticæ Deinde; In clauſula ſequẽti excommunicat Summus Pontifex ſurripientes bona naufragantiũ in quocumq; mari; ſed in hac clauſula ſolùm dicit, *Mare noſtrum*; ergo de eo tantùm intelligenda eſt cenſura. Tandem probatur argumento communi, videlicet quòd pœnæ ſunt fauorabiliter interpretandæ; cum ergo lex iſta pœnalis ſit, intelligenda erit in ea verborum ſignificatione, quæ accommodatior, & magis propria fuerit, qualis eſt explicare particulam, *Mare noſtrum*, in cenſura Pontificis de mari Eccleſiæ, hoc enim propriùs dicitur mare Pontificis, quam ipſius met in propria perſona loquentis mare Chriſtianorum dicatur.

Ad rationem Suares dicendum eſt appoſitionem illius virgulæ non facere clauſulam diuerſam, imò ex ablatione particulæ, *Et*, eandem eſſe clauſulam oſtenditur, cùm appoſitione illius eſſet diuerſa, particula enim copulatiua diuerſitatem rerum, quas copulat, oſtendit.

DISP.

DISP. XXVI.

Vtrum latrones maritimi diſcurrentes mare Pontificis, nihil tamen deprædantes excommunicentur.

1. SVares de cenſ. diſp.21. ſect.2. numer. 18.poſt. Tolet.in Summ.lib.1.c.20. exiſtimat probabiliter dici poſſe diſcurrentes mare Pōtificium, licèt nihil deprædentur, manere excōmunicatos, eſſeque hoc in mari Pontificis ſpecialiter prohibitum. Idem tenet Vgol.hic ad illa verba, *Item excommunicamus.* §. 1. verſ. *Item excōmunicatio.* Huius ſententiæ ea ratio eſſe poteſt, quia hoc loco nulla actio præter diſcurſum per mare Pontificis nominatur, cum in Bullis aliorum Pontificum exprimantur actiones deprædandi, quæ ſine cauſa hoc loco non omittuntur. Deinde; Non ſolùm deprædari, ſed etiā nauigare eſt actio iniurioſa Romano Pontifici, ſufficiēsq; ad excōmunicationem ferendam; ergo non ſolùm prohibetur deprædatio, ſed etiam diſcurſus.

Sit nihilominus concluſio; Probabilius eſt latrones maritimos, qui nullam deprædandi actionem exercent, cenſuram huius canonis non incurrere. Hanc concluſionē tradūt Viuald. in Candel. in explanat.Bullæ Cœnæ.n.20. & Say.lib.3.de cenſ.cap.7. num.5. Et probatur; Latrones maritimi non excommunicantur abſolutè, ſed in ordine ad deprædationem; ergo, ſi nullam exerceant deprædandi actionem, excommunicationis gladio non feriuntur. Patet conſequentia. Probatur antecedens, quia latrones non dicuntur, niſi á latrocinio, vnde qui nullā actionem latrocinij exercent, latrones dicendi non ſunt, ſaltem in actu, & foro externo; ergo quādocumque latrones abſolutè excommunicantur, intel- 2. Cōcluſio.

intelligendi ſunt exercentes latrocinij actiones: verba enim cum effectu accipi debent, vt habetur. l. 1. §. *Hæc autem verba*. ff. quod quiſque iuris.

Ex hoc ſequitur ſi latrones maritimi mare Pontificis diſcurrant, etiam cum intentione deprædandi, ſi nullam deprædandi actionem exerceant, non excõmunicari, ſola enim intentio ad cenſuram incurrendam non ſufficit, nec omnis diſcurſus prohibetur. Dixi, *Si nullam actionem deprædendi exerceant*, quia nõ opus eſt quòd de facto deprædatio ſequatur, ſatis enim eſt quòd deprædari nitantur occidendo, mutilando, inuadendo, aut inſequendo.

3 Ad primam rationem contrariæ ſententiæ dicẽdum eſt actiones, quæ apponebantur in Bullis aliorum Pontificum, maioris explicationis gratia fuiſſe appoſitas, nam piratarum diſcurſus nihil eſt aliud, quàm hinc inde vagari quærendo occaſiones deprædendi. Vnde per appoſitionem talis diſcurſus, effectus aliquis ad illum ſecuntus intelligitur. Et item quia diſcurſus per ſe ſumptus non eſt nauigantibus, quos Sũmus Pontifex vult defẽdere, nociuus.

Ad ſecundam rationem reſpondetur, quòd, eſto Summus Pontifex prohibere poſſit, ne piratæ tranſeant, & diſcurrant mare ſuum, id tamen hoc loco non fecit: vnde quandiù non prohibet, nulla ei fit iniuria per hoc quód mare eius, quod omnibus patet, ſine alicuius iniuria tranſeatur, vel diſcurratur.

DISP. XXVII.

Vtrum deprædãtes in fluminibus, aut in locis maritimis iuxta mare Põtificiũ, aut in naui, in qua ipſi ſunt, excõmunicentur hoc loco.

PRO reſolutione huius difficultatis aduertendum

dum eſt deprædantes in fluminibus, aut ibi tantùm deprædari ſolitos eſſe, aut etiam in mari. Quod etiã poteſt dupliciter euenire: primó, ſi principaliter in mari deprædatio exerceatur, occaſionaliter verò in fluminibus, & locis maritimis: ſecundó, ſi deprædatio principaliter in fluminibus, & locis maritimis fiat, occaſionaliter autem in mari. Deinde aduertendum eſt latrunculos poſſe nauim intrare, non vt alias naues deprædentur, ſed vt in ea, in qua ſunt, furta exerceant, & latrocinia.

2. 1. Cõcluſio. His poſitis ſit prima cõcluſio; Qui in ſolis fluminibus deprædantur, non excõmunicantur per hãc clauſulam. Hæc concluſio communis eſt, quam tradunt Nauar. in Manu cap. 27. num. 59. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. nu. 52. Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 20. Vgolin. hoc loco §. 3. verſ. *Quartò*. Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 7. num. 6. & Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 25. eſt tamen cõtra Angel. verb. *Excommu.* 5. caſu. 18. Probatur concluſio: Summus Pontif. hoc loco excommunicat latrunculos maritimos; ſed fluuiales latrunculi non dicuntur maritimi, ſed fluuiales; ergo per hanc clauſulam nõ excommunicantur.

Secunda concluſio; Latrones maritimi, qui flumina ad mare Pontificium pertinentia ingrediuntur, ſi in eis aliquid deprædentur, vel in terris maritimis eiuſdem maris, per hanc clauſulam excommunicã- tur. Hanc concl. ex parte tenent Graff. Tolet. Vgol. & Sayr. citatis locis. Et ratio eſt, quia huiuſmodi latrones, cum mare Pontificium diſcurrant, & per accidens flumina ingrediantur, maritimi latrones iudicantur, nec à deprædatione in flumine fluuiales dicuntur, imò in eodem mari deprædari cenſentur. 3. 2. Cõcluſio.

Tertia concluſio; Qui principaliter in fluminibus minus verò principaliter in mari deprædantur, cenſuram huius canonis incurrunt. 4. 3. Cõcluſio.

runt. Probatur, quia huiuſmodi latrones verè, & propriè ſunt maritimi, licèt principaliùs dicantur fluuiales. Vnde qui deprædantur in fluminibus, ſi inde exeant ad deprædandos mare Pontificium nauigantes, vel loca in littore eiuſdem maris ſita, in cenſurā huius canonis incidunt.

5. 4. Cõcluſio. Quarta concluſio; Qui vt furentur, ingrediuntur naues, quantumcumque in eiſdem furta, & latrocinia frequenter exerceāt, ex vi huius canonis non excommunicantur. Probatur, quia intentio Summi Pontificis eſt, eos tantùm latrones excommunicare, qui alias naues, aut loca mari Pontificio vicina ſpoliant, vel deprædandi cauſa inuadunt, vt manifeſtè colligitur ex verbo, *Diſcurrentes*; ſed huiuſmodi latrunculi non ita ſe habent; ergo per hunc canonem non excommunicantur. Ex quo ſequitur, quòd ſi plures naues, ſiue piratarum, ſiue aliorum nauigantium ſimul nauigent aſſociatæ, & ex aliqua earum quis aliam aſcendat, vt fieri ſolet mari placido, in eaque aliquid furetur, huius canonis cenſura non inuoluitur, cum huiuſmodi furtū nō ſit hoc loco à Summo Pontifice prohibitum; perinde enim huiuſmodi latro in aliena naue furando ſe habet, ac ſi in propria furaretur.

6. Contra primam, & tertiā concluſionē arguitur ex c. *Excõmunicationi*. de raptoribus, vbi ſic dicitur: *Excommunicationi ſubdātur, qui Romanos, aut alios Chriſtianos pro negotiatione, aut alijs honeſtis cauſis nauigio vectos aut capere aut rebus ſuis ſpoliare præſumunt*. Quæ excommunicatio non determinat mare, aut flumen, determinat verò deprædationem eſſe debere eorum, qui nauigio vehuntur; ergo, & deprædantes in fluminibus excommunicantur, & qui deprędantur loca maritima excommunicationem non incurrunt. Probatur conſequentia; Quando in iure eſt ex-

communicatio circa aliquod crimen in hac Bulla prohibitum, ſolùm in ea excõmunicationi iuris additur reſeruatio, vt diſp. 2. dictum eſt; ſed circa huiuſmodi latrones eſt in iure excõmunicatio; ergo hoc loco ſola reſeruatio additur, & eodem modo, quo ius illud intelligitur, intelligenda erit hæc cenſura.

7. Secundò contra ſecundam cõcluſ. Excommunicatio huius canonis nõ ſolùm reſpicit perſonas, ſcilicet latrones maritimos, ſed etiam locũ, vbi fit deprædatio, videlicet mare Pontificis; ergo quicumq; deprædantur in fluminibus, quãtũcumq; latrones maritimi ſint, per hunc canonem nõ excõmunicãtur. Cõfirmatur: Vel excõmunicãtur huiuſmodi latrones, quia flumina, ciuitates, ac loca maritima pertinent ad Sũmũ Pontificem, vel quia ſunt vicina mari Pontificio: nõ primũ, quia nec omnia flumina, & loca, quæ ſunt inter montem Argentarium, & Terracinam pertinent immediatè ad Summum Pontificem, nec qui extra mare Pontificiũ deprædantur in fluminibus, aut terris eiuſdem Pontificis per hãc clauſulã excõmunicãtur: non ſecundum, quia deprę dantes extra mare Põtificis in locis vicinis, aut in vicino mari excõmunicarẽtur, quod non videtur dicẽdũ.

Tertiò contra quartam concluſionem: Qui in caſu quartæ concluſionis furantur; ſunt verè latrunculi maritimi, furanturque ex intentione, & officio, præſertim quando ſunt piratæ; ergo à cenſura huius canonis non excuſantur. 8.

Ad primum horum negatur conſequentia, quidquid ſit de antecedente. Et ad probationem dicendum eſt maiorem eſſe veram, quãdo circa idem crimen eodem modo fertur cenſura, quod hoc loco nõ contingit, quia cenſuræ habent ſe ſicut excedens, & exceſſum, nam cenſura cap. *Excommunicationi.* quoad locum extẽditur ad plura, quam cenſura huius canonis 9.

canonis,,quoad aliud verò reſtringitur, cum de nauigio vectis loquatur.

10. Ad ſecundum negatur conſequentia. Et ratio eſt, quia locus ſolùm determinatur ad oſtendendum non omnes latrones maritimos excommunicari, ſed eos duntaxat, qui mare Pontificium diſcurrunt. Et quòd deprædatio fiat in mari, non ita accipiendum eſt, quaſi intra ipſum fieri neceſſe ſit, ſufficit enim quòd in eodem maris diſtricto cōtingat, quia tunc in eodem mari fieri cenſetur propter loci vicinitatem, nam vicinitas actuum, & locorum quodā modo reddit diſpoſitionē eandem, & facit vnicum eſſe actum ratione contextualitatis, & ſimilitudinis, l. *Si ventri.§.In bonis.* ff. de priuileg. credit. c. *Officij* de electione. Ad cōfirmat. dandum eſt ſecūdum mēbrum, quando loca, & flumina in eodem diſtricto ſita eſſe cenſentur Ad impugnationem reſpondetur tunc ſolùm deprædantes in loco proximo excōmunicari, quando deprædatio cēſetur ratione circūſtātiarū fieri in loco prohibito, v.g. ſi curſarius in mari Pōtificio nauigantem inſequatur, quem intra idem mare capere non poſſit, ſed extra in loco vicino, ibique eum bonis ſpoliet, manet excommunicatus, quia in eo caſu actio illa ad locum prohibitū pertinet.

Ad tertium respondetur verum quidem eſſe abſolutè loquendo homines illos eſſe latrunculos maritimos, nō tamen eos, quos Summus Pontifex excommunicat, qui nauigantes ab externis hoſtibus tantùm tutari intendit, vt ſecurè nauigent; cuiuſmodi non iudicantur illi, de quibus loquitur concluſio. 11.

DISP. XXVIII.

Vtrum ex instituto officium piratæ non exequētes, ſi aliquam nauem deprædentur, maneāt excōmunicati.

Partem

1. PArtem huius difficultatis negatiuam docent Syſu. verb. *Excommun.* 7. num. 56. Nauar. in Man. cap. 27. num. 59. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. nu. 51. Tolet. in Summ. lib. 1. c. 20. Vgol. hoc loco. §. 3. á principio, Say. lib. 3. de ceſ. c. 7. num. 4. & 6. & Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 25. qui aſſerunt eos, qui ex officio, & primaria intentione officium piratæ non exercent, ſi aliquos incidenter ſpoliauerint, non excommunicari per hanc clauſulam. Dicunt etiam non ſufficere ſemel ſpoliare nauigãtes. Horum Doctorum ſententia non eodem nititur fundamento, nam Syl. Graff. & Say. ea ducuntur ratione, quòd, vt aliquis dicatur pirata, curſarius, & latrunculus, requiritur primò quod latrocinium ex primaria intentione exerceat; illud enim inſpicitur, quod principaliter agitur. l. *Si quis nec cauſam.* ff. ſi cert. petat. ſecundò, quòd indifferenter ſe habeat in ſpoliando, ita vt non vnam tantùm nationem, ſed indifferenter omnes ſpoliet. Suar. verò ea tantùm ratione hanc ſententiam amplectitur, quòd materia ſit pœnalis, & reſtringenda, atque adeo intelligenda de his, qui ex officio nauticum latrocinium exercẽt.

Hæc ſententia communis eſt, meo tamen iudicio non ita abſolutè amplectenda videtur, quin aliquã diſtinctionem admittat. Vt igitur explicem quid de hac re cenſeam, illud præmittendum eſt, eos, qui ſiue ex officio, ſiue incidenter nauticum latrocinium exercent, aut ſemel tantùm, aut pluries nauigantes deprædari.

2. Hoc poſito ſit prima cõcluſio; Qui ex primaria intentione nauticum latrocinium exercẽnt, licèt vnã tantùm nationem bonis ſpoliare intendant, vel ſemel tantùm aliquos deprædentur, cẽſuram huius canonis incurrunt. Primam partem huius cõcluſionis tradunt Nauar. Tolet. & 1. *Cõcluſio.*

Suar.

Suar. citatis locis. Et probatur, quoniam vt docet Caietan. in Summ. verb. *Excommun.* cap. 18. materia huius cenſuræ eſt latrociniũ maritimũ; deprædãtes autẽ vnã tantùm nationẽ, verè, & propriè latrones maritimi dicuntur, & ſunt; ergo per hanc clauſulam excommunicantur. Et confirmatur: Ideo Summus Pontifex ponit tria illa verba; *Piratas, Curſarios & Latrunculos*; vt omnes in mari deprædantes excommunicet; ergo nihil eſt quod prædictos à cenſura excuſet. Secunda pars eâdem ratione oſtenditur, nam qui deprædandi officium aſſumit, per vnicam deprædationem dicitur verè latro, aliás neceſſe eſſet, vt qui mare furandi intentione ingrediũtur, multos deprædandi actus exerceret, vt verè latrones dicerentur, quod falſum videtur, cum iam officium latronis animo perſeuerandi exercere incipiant.

3. 2. *Cõcluſio.* Secunda cõcluſio; Qui pluries, licét ſecundaria intentione nauigantes deprædantur, excommunicantur hoc loco. Probatur: Secundaria intentio non tollit denominationem, quæ ex multiplicatione actuum procedit, ſed ex pluribus actibus furti, & latrocinij, qui illos exercent, fures, & latrones denominantur; ergo verè, & propriè excommunicatione contra latrones lata inuoluuntur. Probatur mai. quoniam qui furatur propter mœchiam, licèt ſit magis mœchus, quam fur, furum cenſuram incurrit.

4. 3. *Cõcluſio.* Tertia cõcluſio; Qui ex officio nauticũ latrociniũ non exercet, caſu tamen ſemel nauigantẽ deprædatur, cenſurã canonis huius nõ incurrit. In ſenſu huius concluſionis veram exiſtimo communem ſententiam initio relatam. Et probatur ſufficienter vltimo argumẽto pro ea adducto.

(;)

DISP. XXIX.

Vtrum titulo belli in mari Pontificio deprædãtes ſub hac cenſura comprehendantur.

1. PRO parte affirmatiuæ ſic arguitur; Qui titulo belli deprædantur, ſi bellũ ſit iniuſtum, verè ſunt latrones, totamq; prædam, & damna inde ſecuta reſtituere tenentur; ergo cenſura huius canonis in maritimos latrones lata innodãtur. Probatur antecedens: Sic deprædantes ſunt verè raptores, actioq; illa verè, & propriè rapina; eſt enim rapina, iuxta doctrinam S. Thomæ. 2. 2. q. 66. artic. 8. *Ablatio rei alienæ iniuſta, & violenta*; ſed rapina eſt propria ſpecies latrocinij; ergo &c. Et confirmatur, quoniam ſi acceptio iſta iniuſta latrocinium non eſſet, eo quòd titulo belli, licèt iniuſti, fit, ſufficeretq; hoc ad excuſandum a Bullæ cenſura, mulris rapinis, & furtis aditus aperiretur: cui enim ad iniuſtitias faciendas ficti, & apparentes tituli non occurrunt? Fruſtraretur etiam cenſura iſta, cum non ſit difficile inuenire titulũ, quo latrociniũ maritimum occultetur.

Communis nihilominus ſententia eſt in oppoſito, quæ aſſerit deprędãtes titulo belli ſiue iuſti, ſiue iniuſti, hoc loco non excõmunicari. Ita Syl. verb. *Excommu*. 7. n. 56. Tabien. verb. *Excom*. 5. caſu. 25. nu. 4. Nauar. in Man. cap. 27. num. 59. Viual. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ, num. 23. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. n. 51. Tolet. in Sum. lib. 1. c. 20. Vgol. hoc loco. §. 3. verſ. *Secundò*. Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. nu. 24. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 7. num. 4. Hæc tamen communis ſententia cum quadam diſtinctione tenenda eſt. Aduertendum eſt igitur deprędãtes titulo belli, aut bellum indicere ad deprædandum, aut illud mouere ex odio, & inimicitia, 2.

vel

vel ad vindicandum iniuriam, quam, licèt falſò, ſibi factam fuiſſe credunt.

3. 1. Cõcluſio. Hoc poſito, ſit prima cõcluſio; Qui occaſione belli ſiue iuſti, ſiue iniuſti, non indicti tamen ad deprædandum, eos, contra quos mouetur, deprædantur, nõ excõmunicantur hoc loco. Hęc cõcluſio eſt Doctorum, quos citauimus, qui in hunc ſenſum, vt exiſtimo, locuti ſunt. Et probatur; Huiuſmodi homines verè, & propriè latrones dicendi non ſunt; ergo nõ excommunicantur hoc loco. Patet conſequentia, in pœnalibus enim vltra propriam verborum ſignificationem non fit extenſio. Anteced. colligitur ex definitione furti, ſeu latrocinij, vt rapinam, & furtum ſtrictè dictum comprehendit, quæ eſt *Contrectatio rei alienæ fraudulosa, inuito domino, lucri faciendi gratia, ſiue ipſius rei, ſiue vſus, vel poſſeſſionis illius*, quã ex l. 1 ff. de furtis, colligũt Syl. & Tabien. verb. *Furtum* in principio. Vnde manifeſtum eſt acceptionem rei alienæ, quãtumcumque iniuſtam, nõ eſſe furtum, niſi fiat intentione lucrandi.

Secunda concluſio; Qui bellum iniuſtum animo furandi mouent, ſi aliquid deprædentur, hanc cenſuram non effugiunt. Ab hac concluſione citati authores non diſſentiunt, quanuis eam prætermittant. Et ratio illius eſt, quia in hoc caſu datur verè, & propriè furtum ex primaria intentione, bellum enim ſolùm vt mediũ furãdi indicitur. 4. 2. Cõcluſio.

Ad argumentum ex dictis patet ſolutio; negandumq; eſt anteced. Et ad probationem negatur maior: neque enim omnis ablatio rei alienæ rapina dicenda eſt, ſed illa quæ fit gratia lucri, qualis non eſt, de qua loquitur prima cõcluſio. Fatendum igitur eſt acceptionem illam iniuſtã eſſe, ac totum, quod per eam accipitur, reſtitutioni ſubiectum, non tamen eſſe furtũ aut rapinam propriè loquendo; atq; adeo non ſufficere, vt cenſura, quæ 5.

de

de veris latronibus intelligitur, incurratur. Ad confirmationem negãdum eſt per hanc ſententiam furtis & rapinis viam aperiri, fruſtrariq; cenſuram; nam ſi titulus ad occultandũ furtum quęratur, á ratione furti actionem non ſubtrahit, proindeque á cenſura non liberat.

DISP. XXX.

Vtrum deprædatores infidelium hac cenſura inuoluantur.

1\. PArs affirmatiua ſuadetur primò: Summus Põtifex abſolutè loquitur de maritimis latronibus; ſed deprædantes infideles, vel hæreticos ſunt verè, & propriè latrones maritimi; ergo ſub hac excommunicatione directè comprehenduntur.

Secundo: Deprædari huiuſmodi infideles in maximam Eccleſiæ iniuriam cedit, præſertim ſi nauigent cum facultate Pontificis, vel aliorum Chriſtianorum Principum, qui illam concedere poſſunt; ergo nulla eſt ratio, ob quã illos à cenſura excuſemus.

2\. Prima concluſio; Qui deprædãtur infideles, ſiue iuſté, ſiue iniuſtè id faciãt, per hanc clauſulam non excõmunicantur. Ita docent Tolet. in Summ. lib. 1. c. 20. Vgolin. hoc loco §. 3. verſ. *Secundò.* Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. n. 21. & Say. lib. 3. de cẽſ. c. 7. n. 9. quibus fauet Viuald. in Cand. in explanation. Bullę Cœnæ nu. 30. Et probatur ex eo, quià probabile nõ eſt velle Eccleſiam protegere infideles, præſertim inimicos, ſub tam graui cenſura, qui vel Eccleſiã totis viribus oppugnãt, vel de illius gremio non ſunt. Fauet c. *Excommunicationi.* de raptor. vbi loquens Summus Pontifex de huiuſmodi latronibus, Chriſtianorũ tantùm meminit. Qui ergo ſpoliãt Turcas, Mauros, hęreticos vel gẽtiles per hãc clauſulã non excommunicantur. 1. Cõcluſio.

Ex-

Excipit tamen Vgol. verſ. *Poſtremò.* quando infideles, aut Iudæi pacificé viuunt cum Chriſtianis, & in terris Chriſtianorum: quæ exceptio probabilis eſt, quia hoc cedit in Sedis Apoſtolicæ iniuriam.

3. 2. *Cõcluſio.* Secunda cõcluſio; Qui concedunt repreſalias, aut qui illas contra perſonas quoad hoc priuilegiatas exercent, licèt aliquando excommunicentur, in cenſuram tamen huius canonis non incidunt. Hanc tenet Viuald. vbi ſup. nu. 26. Ratio eſt, quia ſi repreſaliæ ſint iuſtæ, nulli in earum exercitio fit iniuria: ſi verò iniuſtæ ſint, dummodò non aſſumantur vt medium ad deprædandum, ſed ad reparandum damnum datum, cenſeri debẽt ſufficiens titulus, vt qui illas exercent, latrones nõ dicantur, iuxta ea, quæ diximus diſputatione præcedenti. Quod concedentes repreſalias maneant excõmunicati, habetur c. 1. de iniur. in 6. Repreſaliæ

4. dicuntur quando in recompẽſationem damni vel iniuriarum, ad perſonas, vel earum bona capienda aliqui exeunt. De qua re Syl. & Tabien. verb. *Repreſalia.*

Ad primum argumentum reſpondetur, ex ratione efficaci vel congruenti reſtringi multoties locutionem abſolutam, quæ cum in noſtro caſu inueniatur, verba illa Pontificis ad ſolos latrones maritimos, qui Chriſtianos deprædantur, reſtringenda ſunt. 5.

Ad ſecundum negatur conſequẽtia: neque enim intentio huius cenſuræ eſt excommunicare omnes, qui quomodolibet Summo Pontifici iniuriam faciunt, ſed huiuſmodi tantùm latrones: iniuria autẽ, quæ fit in deprædatione infidelium cum facultate Summi Pontif. nauigantium, diſtincta eſt á maritimo latrocinio in hac clauſula prohibito. Non dixerim tamen eſſe improbabile excommunicari deprædatores infidelium cũ prædicta Summi Pontificis 6.

cis facultate nauigantium.

DISP. XXXI.

Vtrũ remigãtes apud piratas per hanc clauſulam excommunicentur.

1. PArs affirmatiua ſuadetur primó: In hac clauſula excommunicãtur fautores maritimorum latronum; ſed remigantes, vel naues, aut triremes gubernantes in piratica deprædatione eis fauent; ergo excõmunicantur per hanc clauſulam.

Secundò: Si aliqua ratione ab hac cenſura remigantes excuſarentur, ea eſſet quia coacti remigant, vel naues gubernant; ſed hæc ratio nulla eſt; ergo. &c. Probatur minor, tum quia hæc ratio illos à peccato non excuſat, qui concurrũt ad actus malos iure naturali prohibitos; ergo neque à cenſura excuſabit: tum etiam quia verba cenſuræ videlicet, *Fautores*, vniuerſalia ſunt; ergo non ſunt reſtringenda, niſi quã do actio fini legis repugnat; tunc enim verba legis coarctantur, quod hoc loco non euenit, imó oppoſitum, quia ſi iſti non remigent, nauticum latrociniũ impeditur.

2. Prima concluſio, Rimigantes voluntariè in piratarum triremibus, aut eas, eorum ve naues ad deprædandum etiam voluntariè gubernantes, per particulam, *Fautores*, excommunicantur. Hanc concluſionem manifeſtè probant adductæ rationes, voluntariè enim huiuſmodi homines fauent piratis in piraticis actionibus: nam qui eis in alijs rebus fauorem præſtant, fautores dicendi non ſunt, iuxta ea, quæ de fautoribus hæreticorum in ſuperioribus diximus. 1. Cõcluſio.

3. Secunda concluſio; Qui coacti apud piratas remigant, vel eorum naues in aggreſsione ad deprædandum gubernant, regulariter non excõmunicantur. 2 Cõcluſio.

Hanc tenent Nau. in Man. cap. 27. num. 63. §. *Septima.* & in cap. *Ita quorundam.* de Iudæ. notab. 11. Graff. lib. 4. decis. c. 18. num. 55. Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 24. Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. nu. 61. & 62. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 7. num. 8. Et probatur: Lex huma-
4. na, regulariter loquendo, non obligat cum vitæ periculo, vt communiter docent Theologi; ſed in caſu concluſionis datur probabile vitæ periculum, vt de ſe eſt manifeſtum, occidẽtur enim, niſi remigent; ergo cenſura huius canonis, cùm ſit lex humana, miſerrimos iſtos captiuos cum tanto periculo non obligat. Dixi, *Regulariter*, quia in caſu, in quo magnum, & notabile detrimentum Eccleſiæ ſequeretur, illos non excuſarem: probabile enim exiſtimo, quãdo bonum Eccleſiæ, & reipublicæ Chriſtianæ particulari bono præpõderat, ſub hac cenſura comprehendi, cum in ſimilibus euentibus, etiam cum periculo vitæ, leges humanæ obligent. Sed quia communiter huiuſmodi malũ non imminet, aut per hoc quód vnus, vel alter à remigando deſiſtat, nõ vitatur, regulariter non excõmunicantur.

Ad argumenta initio facta, quanuis noſtram primam concluſionem probent, quatenus ſecundæ contradicunt, reſpondendum eſt. Ad primum dicimus non omnes fautores excommunicari, ſed eos duntaxat qui voluntariè fauent, aut qui ſine notabili vitæ periculo fauorem negare poſſunt, cuiuſmodi non ſunt ij, de quibus loquitur ſecunda concluſio.

Ad ſecundum negamus minorem. Et ad primam probationem, licét concedamus eos remigantes, per ſe loquendo, & ſecluſa ignorantia, à peccato non excuſari, negamus conſequentiam. Et ratio eſt; quia cenſura, cum ſit lex humana, non obligat cùm tanto periculo: lex autem naturæ, qua prohibetur

actio illicita, etiam ſtante vitæ diſcrimine non ceſſat. Ad ſecundum dicendum eſt, quamuis lex ſit vniuerſalis, & per ſe loquẽdo omnes comprehendat, per accidens non obligare in tali neceſsitate conſtitutos, quando hic, & nunc commune malum, ex eo quòd hic, vel ille non remigat, non vitatur. Quamuis igitur cenſura iſta commune bonum reſpiciat, ad qualitatem illius in particulari, & ad periculum ex legis æquitate attendendum eſt. Vnde non eſt lex interpretanda, & reſtringenda ex eo tantùm quòd actio fini illius abſolutè ſumpto repugnat, ſed etiam ex æquitate naturali, attentis rerum circunſtantijs.

6. Si quis quærat, an re vera in caſu ſecundæ conclusionis remigantes in remigando, & aſportando ſarcinas, & alia neceſſaria ad Chriſtianos impugnandos miniſtrando, mortaliter peccent, licèt à cenſura excuſentur; affirmant Nauar. & Tolet. citatis locis ob rationem in ſecundo argumento factam. Dicendum tamen exiſtimo, ſi nocumentum Chriſtianis inferendum ſit tantùm in bonis externis, nec reipublicæ bonum, alicuiuſue regni, ciuitatis, aut oppidi periclitetur, vel captio Regis, aut alterius perſonæ, quæ communi bono maximè referret, ipſi verò captiui vitæ, vel amiſsionis membri periculo exponantur, non peccare. Probatur, quia in primo caſu cenſentur in extrema neceſsitate illorum bonorum, atque adeo illis vti poſſunt ad vitæ periculum vitandum. Ita Molin. de iuſt. & iur. tract. 2. diſp. 115. In ſecundo vero caſu lex charitatis pro maximo bono reipublicæ obligat, etiam ad mortem ſubeundam. Et in hoc ſenſu videtur vera ſententia Nau. & Tolet.

DISP. XXXII.

Vtrum dantes conſilium piratis ad deprædandum cenſuræ huius canonis ſubijciantur.

IN hac difficultate ſciendum eſt antiquiores Bullas continere particulam, *Conſilium*, vnde Ang. verb. *Excommunicat.* 5. caſu. 18. & Caiet. verb. *Excommun.* cap. 18. docent dantes cõſilium excommunicari: quod verum erat iuxta antiquas Bullas. Quia tamen á modernis, & ab hac, quã exponimus, ablata eſt illa particula, quærunt Doctores vtrum conſulentes excommunicentur.

Partem affirmatiuam tradunt Nauar. in Manu. cap. 27. numer. 59. Viual. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ, numer. 22. & Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 20.

Oppoſitam ſententiam tenent Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. numer. 22. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 7. num. 7. quæ nobis videtur probabilior, ſi conſiliarij purè conſiliarij ſint. De qua re videnda ſunt, quæ diximus cap. præced. diſp. 24.

CAP.

CAP. V.

De quarta excommunicatione Bullæ contra rapientes bona Chriſtianorum naufragantium.

TENOR BVLLÆ.

4. Bullæ cenſura. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui Chriſtianorum quorumcumque nauibus tempeſtate ſeu in transuerſum (vt dici ſolet) iactatis, vel quoquomodo naufragium paſsis, ſiue in ipſis nauibus, ſiue ex eiſdem eiecta in mari, vel in littore inuenta, cuiuſcumque generis bona, tam in noſtris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in cæteris cuiuſcumque maris regionibus, & littoribus ſurripuerint; ita vt nec ob quodcumque priuilegium, conſuetudinẽ, aut longiſsimi etiam immemorabilis tẽporis poſſeſsionem, ſeu alium quemcumque prætextum excuſari poſsint.

Notationes circa textum.

Materia huius cẽſuræ, vt notat Caiet. verb. *Excommu.* cap. 23. eſt latrocinium, furtum, ſeu rapina bonorum naufragantium Chriſtianorum. Actio prohibita eſt vna tantùm, ſurripere ſcilicet naufragãtiũ

Chriſtianorum bona. Cõtra quam etiam eſt excõmunicatio in iure c. *Excõmunicationi.* de raptor. vbi excommunicantur ſurripientes huiuſmodi bona, ſi illa non reſtituant. Quod Caietan. loco citato dicit eſſe intelligendum, ſi data opportunitate reſtituere omittant. Nam quandiu reſtituendi opportunitas ſe non offert, quãtumcũq; retinentes animo non reſtituendi perſeuerent, excõmunicationem non incurrunt. Caiet. ſequuntur Nauar. in Manu. cap. 27. num. 118. & alij. Differentia ergo eſt inter excõmunicationem huius canonis, & excommunicationem iuris: nã hæc in iniuſtè retinẽtem, ſeu data occaſione non reſtituentem, illa veró in ſurripiẽtem fertur.

2. Ex hoc colligi poteſt duas incurrere excommunicationes eos, qui, cùm naufragantium Chriſtianorum bona ſurripiuerint, poſtea, data occaſione, ea reſtituere neglexerint: ita vt excommunicatio Bullæ per actum ſurripiendi, excommunicatio veró canonis per reſtituẽdi omiſsionem incurratur. Reſpiciũt enim huiuſmodi cenſuræ diuerſos actus, ſcilicet non ſurripere, & reſtituere.

Quando autem diſput. 2. diximus vnam tantùm incurri excõmunicationẽ, cum plures feruntur ſupra eandem rem, intelligendũ id eſt, cum res eſt ſimpliciter eadem, & ſub eâdem ratione cõſideratur: quod hoc loco non contingit. Nam licét vtriuſque cenſuræ materia ſit res aliena ex naufragio accepta, diuerſo tamen modo conſideratur: in Bulla enim in ordine ad ſurreptionem; in canone verò in ordine ad retentionem.

DISP. XXXIII.

Vtrum per ſolum actũ ſurripiendi bona naufragantiũ huius Bullæ cenſura incurratur.

In

IN hac difficultate Nau. in Manu. c. 27. docet hanc excommunicationẽ non incurri in ſola acceptione bonorum naufragãtium, ſed moram in reſtituendo requiri. Hæc Nau. ſententia quoad excommunicationem c. *Excommunicationi*. ſupra citati, vera eſt, ibi enim non fertur cẽſura in ſurripientes, ſed in retinentes; quoad excommunicationem autem huius Bullæ, nullo modo admitti poteſt.

Prima concluſio; Qui
1. accipit ex naufragio bona
1. *Cõcluſio.* naufragantium Chriſtianorum animo reddendi, ac ſeruandi vero domino, quandiu in eo perſeuerat nec ratione acceptionis, nec ratione retentionis excõmunicatur. Hanc tenet Vgolin. hoc loco §. 2. verſ. *Vndecimò*. Hæc concluſio videtur manifeſta; cum huiuſmodi actus tum acceptionis, tum retentionis ſint virtutis actus. Neque Summus Pontifex intẽdit prohibere acceptionem, vel retentionem, niſi vt vitetur malum miſerorum naufragantium.

Secunda concluſio; Vt 2.
hæc Bullæ cẽſura incurra- 2. *Cõcluſio.*
tur, ſufficit ſurripere prædicta bona animo ſibi retinendi quoad dominium, poſſeſsionẽ, vel vſum: quãuis ſtatim mutato animo reſtituantur. In hac concluſione cõueniunt Graff. lib. 4. decis. cap. 18. nu. 58. Tolet. in Summ. lib. 1. c 21. Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 29. & Say. lib. 3. de cenſ. cap. 8. num. 3. Et probatur ex eo, quia Summus Pontifex excommunicat ſurripiẽtes huiuſmodi bona, quatenus per hoc furtũ committũt; ſed in hoc caſu verè committitũr furtum; ergo incurritur cenſura. Neque mutatio animi, & ſtatim facta reſtitutio efficiunt, quin antecedenter nõ fuerit furtum commiſſum. Idem intelligo, quã- 3.
do aliquis prædicta bona ſurripit, vt illis ad certum tempus vtatur, & poſtea vero domino reddat; quia per talem acceptionem & vſum rei verus dominus

damnificatur, eſtque actio illa verè furtum, vt docet Sayr. vbi ſup. num. 4.

4. 3. Cõclu ſio. Tertia concluſio; Qui bono animo prædicta bona accipit; poſtea tamen eo mutato, illa ſibi retinet, ex tunc excommunicationem Bullæ incurrit. Hanc tenet Vgolin. vbi ſupra, & Suar. loco cit. num. 31. Et probatur; In genere moris idem eſt accipere rem alienam inuito domino, ac retinere animo non reddendi; ſed qui accipit, manet excommunicatus; ergo, & qui retinet: cum primùm enim animũ mutauit, ſurripere cẽſetur, atque adeo ex tunc excommunicationem incurrit. Dixi, *Excõmunicationem Bullæ*, quia ſi eo tempore, quo ille mutauit animum, non ſe obtulit occaſio reſtituendi, cenſura c. *Excõmunicationi.* non innodabitur: ſecus verò ſi talis occaſio detur.

Contra hanc concluſionem ſic aliquis inſurget; Excommunicatio non incurritur, niſi detur actus externus prohibitus; ſed per ſolam mutationem animi talis actus nõ datur; ergo non incurritur cenſura Bullæ. Reſpondetur tamen in hoc caſu dari actum ſurreptionis externum, illum nimirùm quo res à principio bono animo accepta fuit, qui ſolùm talis animi ratione á culpa excuſatur; quo mutato iam datur verum furtum externum, ac proinde ſufficiens materia cenſuræ.

Quarta concluſio; Vt cenſura huius Bullæ incurratur, requiritur quòd materia, quæ ſurripitur, ſit materia peccati mortalis, & quòd ſurripiens ſciat bona, quæ ſurripit, eſſe naufragantium Chriſtianorũ. Hanc tradunt Graff. num. 61. & 63. & Suares numer. 29. locis ſupra citatis. Probatur quoad primam partem ex eo, quòd ſecundùm communem Theologorum ſententiam excommunicatio non incurritur abſque peccato mortali. Secunda pars etiam oſtenditur, quia hæc cenſura ponitur pro culpa ſurripientium 5. 4. Cõclu ſio.

pientium bona naufragantium Chriſtianorum; ſed talis culpa formaliter non committitur, niſi ab eo, qui ſcit, aut ſcire tenetur bona illa eſſe huiuſmodi; ergo. &c. Vnde qui inculpabiliter ignorat bona, quæ ſurripit, eſſe naufragantium Chriſtianorum, quanuis ſciat eſſe aliena, nō manet excommunicatus, neque etiam ſimplices, & ruſtici, qui credunt id ſibi licere; dummodo ignorantia ad mortalem culpam non perueniat. Itaque quotieſcumque interuenit inculpabilis ignorantia iuris, vel facti, hæc cenſura non incurritur.

Ex dictis in hac diſputatione aperitur via ad alterius non contemnendæ difficultatis explanationẽ, quæ eſt, an accipiens naufragantium Chriſtianorũ bona in extrema neceſsitate conſtitutus, excommunicatione huius canonis innodetur. Ad quam difficultatem per ſequentia reſpondetur.

6. Dico primó conſtitutũ in extrema, vel quaſi extrema neceſsitate, ſine timore huius cenſuræ, ex bonis naufragantium, quã tum præſenti neceſsitati ſufficiat, accipere poſſe. Probatur; In extrema neceſsitate omnia ſunt communia, ita vt vnuſquiſque ſecundùm ius naturæ, ea omnia licitè poſsit accipere, quæ ſibi neceſſaria ſunt, ius enim gentium, quo rerum diuiſio eſt introducta, iuri naturæ, ſecũdùm quod omnia ſunt communia, derogare non poteſt; ergo neque Summus Pontifex per hanc cenſuram hoc ius auferre intendit, vel poteſt.

Dico ſecundò accipientem in prædicto caſu rem vſu non conſumptibilem, tranſacta neceſsitate, teneri illam reddere vero domino, vel quod ex ea remanet, ſi ſit conſumptibilis vſu, aliàs, ſi ſibi reſeruet, per hanc clauſulam excommunicabitur. Prima pars (quam tenet Arag. 2. 2. quæſt. 32. articul. 5. dub. vltim. concluſione 1. 7.

& communiter Doctores) probatur; In extrema, vel quaſi extrema neceſsitate ſolus rerum vſus eſt communis; ergo, ipſa tranſacta, illi reddendæ ſunt, ad quos dominium ſpectat. Deinde; Qui eſt in extrema neceſsitate ſolùm poteſt accipere rem alienam, vt ſuæ neceſsitati ſucurrat; ergo, quod remanet, proprio domino reddendum eſt. Secunda pars conſtat ex dictis in tertia cōcluſione.

8. Dico tertiò exiſtentes in extrema neceſsitate ſecundùm quid, quanuis res ex naufragio accipere poſſint, teneri ad reſtitutionē earum, quam ſi non faciāt, vel facere recuſent, per hanc Bullam excommunicantur. Extrema neceſsitas ſecundùm quid tunc datur quando in ea conſtitutus alio in loco habet vnde ſibi ſubuenire poſsit, quo tamē in præſenti caret. Prima pars, quód ſcilicet huiuſmodi bona poſsint accipere, ex dictis eſt manifeſta. Secundam quód teneantur poſtea ad reſtitutionem, tenet Sot. lib. 4. de iuſt. & iur. quæſ. 7. ar. 1. ad 4. Ban. 2. 2. quæſ. 32. art. 6. dub. 3. Petrus de Led. in Summ. tom. 2. tract. 4. cap. 3. conclu. 11. dub. 5. Et probatur; Homines illi abſolutè habent bona, quibus propriæ neceſsitati ſucurrant; ergo nō poſſunt prædicta bona accipere, niſi cum obligatione reſtituendi poſtea. Vltima pars patet etiam ex ſupra dictis in tertia concluſione.

Si quis tamen arguat; In extrema neceſsitate omnia ſunt communia; ergo qui in ea aliquid accipit, quantumcumque aliás ſit diues, non tenetur illud reſtituere, ac proinde nec excommunicatur. Ad hoc argumentum reſpondetur primò omnia eſſe communia in extrema neceſsitate ſimpliciter, quando ſcilicet in ea cōſtitutus nihil omnino habet, quo ſibi ſuccurrat, non verò in extrema neceſsitate ſecūdùm quid, qualis illa eſt de qua loquitur concluſio. Reſpōdetur ſecūdò bona 9.

in

in extrema neceſsitate nō eſſe cõmunia ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, cum eorum dominium ſemper maneat apud verum dominum. Vnde qui in extrema neceſsitate alicuius aliquid á diuite ſurripit, vt extremé indigenti ſubueniat, ſi id nō faciat, ſed ſibi reſeruet, non extremè indigenti, tranſacta neceſsitate, ſed diuiti reſtituere tenetur.

10. Dico quartò ſurripientem bona naufragantium in extrema neceſsitate ſimpliciter, quando nihil habet, quo ſibi ſuccurrat, nec eſt moralis ſpes quòd habebit, nō excommunicari, quanuis ad pinguiorem poſtea fortunam deueniens non reſtituat. Probatur; In caſu huius concluſionis accipiens prædicta bona non tenetur reſtituere; ergo non excommunicatur, ſi non reſtituat. Antecedens cum multis docent Ban. Led. & Arag. citatis locis. Et probatur; In eo caſu tenetur vnuſquiſque ſub præcepto dare illi in particulari eleemoſynam; ſed eleemoſyna dicit donationem gratuitam, in qua transfertur dominium; ergo qui in eo caſu accipit, dominium acquirit. Et cõfirmatur, quia omnes, qui poſſunt, tenentur in eo caſu pauperem illum à miſeria ſubleuare, quod fieri nō poteſt, niſi per gratuitam donationem. Itaque quotieſcumque accipiens rem in extrema neceſsitate nō tenetur reſtituere, liberatur etiam à cenſura huius canonis accipiendo rem ex naufragio.

Hæc tamen cenſura nō comprehendit Vniuerſitates, Collegia, & ſimiles communitates, vt notat Vgol. §.3. verſ. *Primũ.* quoniam de illis mentio non fit, & quando abſolutè excommunicatio fertur, non afficit communitates, cum ſecundùm ius non excommunicentur. Nec etiã cõprehendit accipientes ſibi debita, cũ iuſtè accipiant. Nec faciẽtes cõpẽſationẽ, aut accipiẽtes res, quas mutuauerant, dummodo alia via ſibi reddi nõ procurẽt.

DISP.

DISP. XXXIIII.

Vtrùm accipiens ab alio bona naufragantium hoc loco excõmunicetur.

1. Circa hanc difficultatẽ aduertẽdum eſt eum, qui accipit bona naufragã-tium à primo ſurripiente, vel illa accipere per furtũ, aut rapinam; vel ex voluntate ipſius primi ſurripientis. Quod adhùc dupliciter euenire poteſt: primò, ſi primus ſurripiens partẽ furti conferat alicui gratis; ſecũdò, ſi det ex vi alicuius pacti antecedentis, vt ſi conuénit cum alio quód propter auxilium, vel fauorem ſibi in ſurripiendo præſtitum furti partem ei ſolueret.

Suares de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 33. aſſerit eum, qui gratuita donatione bona naufragantium accipit ab illo, qui ea primò ſurripuit, hanc excommunicationem incurrere. Probat primò; Qui accipit huiuſmodi bona á primo ſurripiente ſciens eſſe ex naufragio, verum dominum ſpoliat; ergo excommunicatur.

Secundò; Qui ſic accipit, tenetur reſtiruere vero domino; ergo ſi ſit in mora ſoluendi, excommunicationem ſupra citati c. *Excommunicationi*. incurrit; ergo á fortiori in Bullæ excõmunicationem incidit. Nam quòd mediatè, vel immediatè accipiat, non variat malitiam actus. Et in hoc ſenſu intelligit omiſiſſe alios Pontifices in ſuis Bullis ea verba, quæ in Bulla Greg. XIII. addebantur, videlicet, *Aut ſcienter ſibi acceperint, aut ab alijs rapta, ſeu accepta ſcienter acceperint*; quia, inquit, in verbo, *Spoliauerint*, cenſentur ſufficienter contenta.

2. His tamen nõ obſtantibus ſit prima cõcluſio; Qui per furtum, rapinam, vel gratuitam donationẽ accipit bona naufragantium à primo ſurripiente ex loco pro- 1. *Cõcluſio.*

prohibito non excommunicatur per hanc clauſulam; niſi fortè eo loco, & tempore, & cum ijs circunſtãtijs accipiat, quòd cenſeatur illa immediatè ſurripere. Primam partem huius concluſionis docent Viual. in Candel. in Explanat. Bullæ Cœnæ, numer. 33. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. num. 64. Vgolin. hoc loco §. 3. verſ. *Sextò.* & Say. lib. 3. de cenſ. cap. 8. num. 4. Et probatur ex ipſa Bulla, in qua tantùm de primo ſurripiente fit ſermo, nõ verò de ſecundo, vel tertio; ergo quantumcumque ſecundus, vel tertius latro, aut gratis accipiens ſciant bona illa iniuſtè eſſe ex naufragio accepta, non excommunicantur: non enim cenſura vltra proprium caſum, cum ſit pœnalis, extenditur. Anteced. non obſcurè colligitur ex illis verbis; *In ipſis nauibus, ſiue ex eiſdem eiecta in mari, vel in littore inuenta. &c. ſurripuerint.* Quæ verba manifeſtè oſtendunt de primo ſurripiente loqui tantùm Summum Pontificem. Et confirmatur ex ablatione illorum verborum, quæ erant in Bulla Greg. quæ cùm ſecundos ſurripientes excommunicarẽt, modo ablata ipſos non ligant. Secunda pars concluſionis ex eo oſtenditur, quia in eo caſu ſecũdus, vel tertius ſurripiens taliter accipiunt, quòd, moraliter loquendo, immediatè ſurripere iudicantur. Verbi cauſa, quando in ipſo actu, quo primus latro ſurripit, taliter ſtatim partem alicui tribuit, vt accipiens furti particeps cẽſeatur: vel quã do primus latro ſurripit, & illico ſecundus hoc ipſum ab eo furatur. Hæc tamen prudentis iudicio expendenda ſunt. Quæ in hac concluſione de ſurripiente á primo latrone diximus intelligi ſuo modo debent de ſurripiente ab ipſo naufragante in ipſo naufragio poſtquã bona ſua accepit.

3. Ex hac concluſione ſequitur, ſi quis huiuſmodi bona ſurripiat ab eo, qui bono animo illa accipit, vt

vero domino reſtitueret, nõ excommunicari; quia, licèt in genere ſurripientium ſit primus, in genere accipiẽtium ex naufragio primus non eſt: nam primus ſurripiens hoc loco non dicit ordinem ad aliũ ſurripientem priorem, ſed ille cenſetur primus, quando nullus alius præceſsit, qui bona illa quomodocumque acciperet.

4. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio, Qui ex vi alicuius pacti antecedentis accipit à primo ſurripiente bona naufragantium, ſi pactum tale ſit, quòd ratione illius dicatur concurrere ad furtum tanquam particeps illius, excommunicatur per hanc clauſulam. Hanc tenet Suar. loco cit. Et probatur; In caſu huius concluſionis homo ille dicitur fur, eſtq́; particeps in primo furto prohibito; ergo eſt primus ſurripiens, atque adeò excommunicatur.

5. Vt hæc cõcluſio meliùs intelligatur, dico primò omnes, qui dant auxilium ad faciendum primum furtum eſſe illius participes; vt quando latro nõ poteſt nauim aſcendere, niſi alter ſcalam miniſtret, aut eum humeris ſubleuet. Dico ſecundò eſſe etiam participes, qui mandant. Dico tertiò participes ſimiliter eſſe receptatores, quando receptatio, vt furtũ fieret, neceſſariò exigebatur, & ſine qua non fieret: vel ſi merces occultent, quando ex tali occultatione furtũ ſequitur, vel perficitur.

Ad primum argumentũ dicendum eſt ſecundũ, vel tertium latronem non ſpoliare proximè, & immediatè patientem naufragium: de qua tantùm ſpoliatione loquitur Summus Pontifex, vt patet ex verbo, *Surripuerint*.

Ad ſecundum, etiam ſi admittamus ſecundum latronem manere excommunicatum ex vi canonis, quando data opportunitate non reſtituit, cenſura tamen huius Bullæ eum ligari non concedimus: quamuis enim in vtroque caſu detur furtum, non tamen eadem

dem ratione in vtroque inuenitur, vt in Bulla prohibetur. Licèt etiam ſurripere mediatè, vel immediatè non variet malitiam, quoad abſolutam rationem furti, & damni dati, ſunt nihilominus diuerſi modi ſurripiendi, ſupra quos diuerſæ prohibitiones cadere poſſunt.

DISP. XXXV.

Vtrum ſurripientes bona infidelium naufragantium hac clauſula excommunicentur.

1. PRO intelligentia huius quæſtionis ſupponendum eſt bona, quæ ex naufragio ſurripiuntur, naues etiam, quibus aſportabantur, & quæ paſſæ ſunt naufragium, aliquando eſſe Chriſtianorũ, aliquando verò infidelium. Infidelium nomine hoc loco intelligimus Gentiles, Turcas, Mauros, Iudæos, hæreticos, & apoſtatas.

Supponendũ etiam eſt bona Chriſtianorum, vel aſportari in ipſorum nauibus ſicut etiam infidelium bona, vel è contra bona fidelium in nauibus infidelium, vel infideliũ in nauibus fidelium. Quod dupliciter euenire poteſt; primò ſi in illis de voluntate propriorũ dominorum aſportentur: ſecundò, ſi contra eorum volũtatem hoc fiat; vt ſi infideles fideles proprijs bonis ſpolient, eaq; in nauibus ſuis deferant; aut è conuerſo quando fideles infideles deprædantur.

Hoc poſito, Graff. lib. 4. decis. c. 18. nu. 60. docet hanc cenſuram incurrere eos, qui bona Chriſtianorum ex nauibus infidelium naufragiũ paſsis ſurripiũt: quod, inquit, verum eſt, etiam ſi bona illa Chriſtianorum ſint ab infidelibus capta iniuſtè. Ratio huius ſentẽtiæ eſt, quia ſurripiẽs tenetur ea bona proprijs dominis reſtituere, non verò ipſis infidelibus.

2. Prima concluſio; Qui bona Chriſtianorum naufragan-

fragãtium ſurripiunt, ſiue in proprijs,ſiue infidelium nauibus pretio conductis aſportentur,cenſurã huius canonis incurrit. Hanc tenet Graff.loco cit.& nu. 59. Probatur; Surripiens bona Chriſtianorum naufragantium excommunicatur,vt patet in Bulla;ſed bona illa per hoc quòd in nauibus infidelium pretio conductis aſportantur, nõ deſinunt eſſe illorũ,quoad dominium, vſum, & proprietatem; ergo qui illa ſurripit, excõmunicatur.

3. 2. Cõcluſio. Secunda cõcluſio; Surripientes bona infidelium naufragantium, quanuis in fidelium nauibus pretio conductis aſportentur,per hanc clauſulam non excõmunicantur. Hanc concluſionem tradunt Graff. vbi ſup. Viuald.in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num.26. & Sayr. lib.3. de cenſ.cap. 8.num.7. Et ratio eſt,quia Summus Pontifex ſolùm loquitur de bonis Chriſtianorum; aſportari autem in nauibus fidelium non tollit, quominus bona infidelium ſint;ergo.&c.

Dubitari poteſt hoc loco, vtrum nomine infidelium intelligantur hæretici, & apoſtatæ, qui ad Paganiſmũ, vel Iudaiſmũ receſſerunt, cum ratione Baptiſmatis verè ſint Chriſtiani. Reſpondetur tamẽ cum Viuald.num.3.& Say. citatis locis, non intelligi cenſuram huius canonis ferri in iſtorum bona ſurripientes, ac proinde ipſos comprehendi ſub nomine infidelium. Probatur,quia Summus Pontifex videtur velle defendere ſolos Catholicos, neque enim par eſt, vt inimicorum Eccleſiæ bona ſub tanta cenſura tueatur,iuxta ea,quæ diximus c. præced. diſp. 30. Nomen ergo, *Chriſtianorũ*, de ſolis Catholicis intelligendum eſt.

Tertia concluſio; Quando bona fidelium ab infidelibus ſunt capta,licèt in iuſtè, non manet excommunicatus,qui illa ex naufragio ſurripit: quando verò fideles infidelium bona rapiunt, 4. 3. Cõcluſio.

rapiunt,qui ſurripit ex nau fragio, excommunicatur. Probatur prima pars; quia bona,licèt quoad dominiũ ſintChriſtianorum,quoad vſum,& poſſeſsionem ſunt apud infideles; ergo non cenſentur bona naufragãtium Chriſtianorum, ſed infidelium,de quorum bonorum ſurreptione cenſura nõ loquitur. Secunda pars eâdem ratione oſtenditur; nam cum poſſeſsio, & vſus bonorum infideilũ in hoc caſu apud fideles inueniatur, ab illis immediatè ſurripi cenſentur.

5. 4. Coclu ſio. Quarta concluſio; Qui ſurripit bona Chriſtianorum, quæ in nauibus infidelium cum aſſecuratione illa reddendi certo loco, quomodocumque pereãt, aſportantur, non excommunicatur: ſi veró Chriſtiani eâdem obligatione infidelium bona deferant, excommunicãtur illa ſurripientes. Probatur ex eo, quia in primo caſu bona illa non cenſentur fideliũ quoad damnum ſecutum ex naufragio, vel furto, cũ ſi pereãt, infidelib⁹ pereãt; atq; adeò ceſſat tota ratio cenſuræ, quæ eſt ne vero domino Chriſtiano detrimentum aliquod ex naufragio ſequatur: è contra euenit in ſecundo caſu, cũ illa bona fidelibus pereant, eo quòd ſunt apud Chriſtianos quoad cuſtodiam cum obligatione reddẽdi.

6 Dubitari etiam poteſt, vtrùm,ſi Chriſtiani piratæ naufragium faciant, excõmunicentur eorum bona ſurripientes. Sayr.vbi ſup. num. 8.quanuis dicat conſulendum eſſe de hac re SummumPontificem,pro babile exiſtimat huiuſmodi ſurripientes non excom municari,quià caſus iſte in iure excipitur, vt habetur in Auth. *Nauigia.* de furt. ius autem ciuile nõ videtur derogari hoc loco, atque adeo accipiẽdũ eſt vt explicatio, vt intelligamus, de quibus naufragantibus loquaturSũmus Põtifex. Eãdẽ ſentẽtiã defendit Vgol. hoc loco §.3. verſ. *Quintò.* qui idẽ dicit de rebus, quæ portabantur ad infideles.

etiam ex naufragio tuta cõſcientia poſsit accipere. Pro cuius explicatione ſupponendum eſt illud, quod notat Gloſſ. in Inſt. citata nimirum dupliciter contingere aliquem á ſe abijcere res ſuas, vt deſinat eſſe illarum dominus, ſeu duplici ex principio dignoſci poſſe res haberi pro derelictis; primò ex voluntate expreſſa proprij domini; ſecũdò ex interpretatione legis. Quãdo datur expreſſa voluntas, manifeſtũ eſt: quãdo verò id ex interpretatione legis iudicandũ ſit, eſt valde dubium: quod cõiecturis explicari ſolet. Prima eſt, ſi quis iactet res ſuas in mare abſq; neceſsitate. Secũda, ſi poſtquã res ſuas à ſe proijcit, eas, cũ poſsit, poſtea nullo modo quærit. Tertia, ſi eas taliter proijciat, vt conſeruari nõ poſſint, ſicut ſi quis librũ apertũ in mare proijciat. Quartã, ſi res proiectæ illico ſint perituræ, vt ſi oleum proijciatur in mare, cuius ſtatim ſit iactura, aut plumbũ, vel quid ſimile, quod nõ ſupernatat: dũmodo non coactè proijciantur. De qua re videri poſſunt l. *Falſus*. ff. de furt. l. *Qui alleuiandæ*. ff. ad leg. Rodi. de iactur. Panor. c. *Dilecti*. nu. 11. de accuſat. Syl. verb. *Naufragium*. circa finem, Sayr. num. 9.

5. Contra ſecundã conclusionem ſic arguitur; Quæ ſtatim ſunt peritura, habẽtur pro derelictis; ergo qui ea accipit ex naufragio, nõ excommunicatur; ſed quæ dominus nõ eſt cõparaturus, ita ſe habent reſpectu illius, cũ illi omnino pereant: ergo &c. Reſpõdetur ſtatim peritura tũc haberi pro derelictis, cũ á domino volũtariè proijciuntur, nõ verò ſi coactè hoc fiat, vt quando in tempeſtate ad exonerandam nauim proijciuntur, vel ex nauis fractione ad littus perueniũt.

6. Quæret aliquis, an nautæ accipiẽtes merces, quę forte in medio mari hinc inde fluctibus ferũtur, ſicut aliquãdo cõtigiſſe nouimus, cẽſura hui? canonis inuoluãtur. Reſpõdetur nõ poſſe de hoc tradi vniuerſalẽ regulam,

gulam, ſed attendendũ eſſe ad circunſtantias, nimirũ ad locum, ad mercium qualitatem, & alia, cum huiuſmodi merces eſſe poſſint non ex naufragio, quanuis probabilius ſit ex illo eſſe, quod etiam fidelium, vel infidelium eſſe potuit. Si igitur ex qualitate mercium, & alijs circunſtantijs conſtet ex naufragio fidelium eſſe, certum eſt ſine huius canonis trãsgreſsione accipi non poſſe; ſicut etiam ſi infidelium ſint, accipientes eas non excommunicari: ſi autem res ſit dubia, petenda eſt abſolutio ad cautelã, ſi ab aliquo accipiãtur.

DISP. XXXVII.

Vtrum accipientes bona ex naui, quæ vetuſtate, aut igne perijt, cenſura huius canonis innodentur.

Pars negatiua hoc argumento ſuaderi poteſt; Summus Pontifex in hoc canone loquitur de bonis ex naufragio, quando nauis tempeſtate, ſeu in tranſuerſum iactatur; ſed quando nauis vetuſtate, aut igne perijt, non videtur, iuxta mentem Pontificis prædictis verbis explicatam, paſſa naufragium; ergo ſurripientes non excommunicantur. Quanuis igitur Summus Pontifex addat, *Quomodocumque naufragium paſsis*, debet hoc regulari per præcedentia verba, ita vt naufragium ex tempeſtate præintelligatur.

Pro reſolutione ſciendum eſt naufragium (vt ex l. *Deprecatio.* & per totum ff. ad legem Rodi. de iact. & C. de naufrag. l. 2. colligit Syl. verb. *Naufrag.*) eſſe *quaſi nauis fragium, ſiue fracturã, & dicitur nauis fracta, ideſt, periclitata; rerum, corporumq. ſubmerſio.* Ex qua naufragij deſcriptione patet nõ requiri ad illud, niſi quòd nauis cum ijs, quę in ea ſunt, in totum, vel in partem pereat. Vnde quando 1.

DISP. XXXIIII.

Vtrùm accipiens ab alio bona naufragantium hoc loco excõmunicetur.

CIrca hanc difficultatẽ aduertẽdum eſt eum, qui accipit bona naufragãtium à primo ſurripiente, vel illa accipere per furtũ, aut rapinam; vel ex voluntate ipſius primi ſurripientis. Quod adhùc dupliciter euenire poteſt: primò, ſi primus ſurripiens partẽ furti conferat alicui gratis; ſecũdò, ſi det ex vi alicuius pacti antecedentis, vt ſi conuénit cum alio quód propter auxilium, vel fauorem ſibi in ſurripiendo præſtitum furti partem ei ſolueret.

1. Suares de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 33. aſſerit eum, qui gratuita donatione bona naufragantium accipit ab illo, qui ea primò ſurripuit, hanc excommunicationem incurrere. Probat primò; Qui accipit huiuſmodi bona á primo ſurripiente ſciens eſſe ex naufragio, verum dominum ſpoliat; ergo excommunicatur.

Secundò; Qui ſic accipit, tenetur reſtituere vero domino; ergo ſi ſit in mora ſoluendi, excommunicationem ſupra citat c. *Excommunicationi*. incurrit; ergo á fortiori in Bullæ excõmunicationem incidit. Nam quòd mediatè, vel immediatè accipiat, non variat malitiam actus. Et in hoc ſenſu intelligit omiſiſſe alios Pontifices in ſuis Bullis ea verba, quæ in Bulla Greg. XIII. addebantur, videlicet, *Aut ſcienter ſibi acceperint, aut ab alijs rapta, ſeu accepta ſcienter acceperint*; quia, inquit, in verbo, *Spoliauerint*, cenſentur ſufficienter contenta.

His tamen nõ obſtantibus ſit prima cõcluſio; Qui per furtum, rapinam, vel gratuitam donationẽ accipit bona naufragantium à primo ſurripiente ex loco 2. 1. *Cõcluſio.*

pro-

prohibito non excomunicatur per hanc clauſulam; niſi fortè eo loco, & tempore, & cum ijs circunſtãtijs accipiat, quòd cenſeatur illa immediatè ſurripere. Primam partem huius concluſionis docent Viual. in Candel. in Explanat. Bullæ Cœnæ, numer. 33. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. num. 64. Vgolin. hoc loco §. 3. verſ. *Sextò*. & Say. lib. 3. de cenſ. cap. 8. num. 4. Et probatur ex ipſa Bulla, in qua tantùm de primo ſurripiente fit ſermo, nõ verò de ſecundo, vel tertio; ergo quantumcumque ſecundus, vel tertius latro, aut gratis accipiens ſciant bona illa iniuſtè eſſe ex naufragio accepta, non excommunicantur: non enim cenſura vltra proprium caſum, cum ſit pœnalis, extenditur. Anteced. non obſcurè colligitur ex illis verbis; *In ipſis nauibus, ſiue ex eiſdem eiecta in mari, vel in littore inuenta. &c. ſurripuerint*. Quæ verba manifeſtè oſtendunt de primo ſurripiente loqui tantùm Summum Pontificem. Et confirmatur ex ablatione illorum verborum, quæ erant in Bulla Greg. quæ cùm ſecundos ſurripientes excommunicarẽt, modo ablata ipſos non ligant. Secunda pars concluſionis ex eo oſtenditur, quia in eo caſu ſecũdus, vel tertius ſurripiens taliter accipiunt, quòd, moraliter loquendo, immediatè ſurripere iudicantur. Verbi cauſa, quando in ipſo actu, quo primus latro ſurripit, taliter ſtatim partem alicui tribuit, vt accipiens furti particeps cẽſeatur: vel quãdo primus latro ſurripit, & illico ſecundus hoc ipſum ab eo furatur. Hæc tamen prudentis iudicio expendenda ſunt. Quæ in hac concluſione de ſurripiente á primo latrone diximus intelligi ſuo modo debent de ſurripiente ab ipſo naufragante in ipſo naufragio poſtquã bona ſua accepit.

Ex hac concluſione ſequitur, ſi quis huiuſmodi bona ſurripiat ab eo, qui bono animo illa accipit, vt 3.

vero

vero domino reſtitueret, nō excommunicari; quia, licèt in genere ſurripien tium ſit primus, in genere accipiētium ex naufragio primus non eſt: nam primus ſurripiens hoc loco non dicit ordinem ad aliũ ſurripientem priorem, ſed ille cenſetur primus, quan do nullus alius præceſsit, qui bona illa quomodocumque acciperet.

4. 2. Cōcluſio. Secunda concluſio, Qui ex vi alicuius pacti antecedentis accipit à primo ſurripiente bona naufragantium, ſi pactum tale ſit, quòd ratione illius dicatur concurrere ad furtum tan quam particeps illius, excommunicatur per hanc clauſulam. Hanc tenet Suar. loco cit. Et probatur; In caſu huius concluſionis homo ille dicitur fur, eſtq́; particeps in primo furto prohibito; ergo eſt primus ſurripiens, atque adeò excommunicatur.

5. Vt hæc cōcluſio meliùs intelligatur, dico primò omnes, qui dant auxilium ad faciendum primum furtum eſſe illius participes: vt quando latro nō poteſt nauim aſcendere, niſi alter ſcalam miniſtret, aut eum humeris ſubleuet. Dico ſecundò eſſe etiam participes, qui mandant. Dico tertiò participes ſimiliter eſſe receptatores, quando receptatio, vt furtũ fieret, neceſſariò exigebatur, & ſine qua non fieret: vel ſi merces occultent, quando ex tali occultatione furtũ ſequitur, vel perficitur.

Ad primum argumentũ dicendum eſt ſecundũ, vel tertium latronem non ſpoliare proximè, & immediatè patientem naufragium: de qua tantùm ſpoliatione loquitur Summus Pontifex, vt patet ex verbo, *Surripuerint*.

Ad ſecundum, etiam ſi admittamus ſecundum latronem manere excommunicatum ex vi canonis, quando data opportunitate non reſtituit, cenſura tamen huius Bullæ eum ligari non concedimus: quamuis enim in vtroque caſu detur furtum, non tamen eā-

dem ratione in vtroque inuenitur, vt in Bulla prohibetur. Licèt etiam ſurripere mediatè, vel immediatè non variet malitiam, quoad abſolutam rationem furti, & damni dati, ſunt nihilominus diuerſi modi ſurripiendi, ſupra quos diuerſæ prohibitiones cadere poſſunt.

DISP. XXXV.

Vtrum ſurripientes bona infidelium naufragantium hac clauſula excommunicentur.

1. PRO intelligentia huius quæſtionis ſupponendum eſt bona, quæ ex naufragio ſurripiuntur, naues etiam, quibus aſportabantur, & quæ paſſæ ſunt naufragium, aliquando eſſe Chriſtianorũ, aliquando verò infidelium. Infidelium nomine hoc loco intelligimus Gentiles, Turcas, Mauros, Iudæos, hæreticos, & apoſtatas.

Supponendũ etiam eſt bona Chriſtianorum, vel aſportari in ipſorum nauibus ſicut etiam infidelium bona, vel é contra bona fidelium in nauibus infidelium, vel infideliũ in nauibus fidelium. Quod dupliciter euenire poteſt; primó ſi in illis de voluntate propriorũ dominorum aſportentur: ſecundò, ſi contra eorum volũtatem hoc fiat; vt ſi infideles fideles proprijs bonis ſpolient, eaq; in nauibus ſuis deferant; aut è conuerſo quando fideles infideles deprædantur.

Hoc poſito, Graff. lib. 4. decis. c. 18. nu. 60. docet hanc cenſuram incurrere eos, qui bona Chriſtianorum ex nauibus infidelium naufragiũ paſsis ſurripiũt: quod, inquit, verum eſt, etiam ſi bona illa Chriſtianorum ſint ab infidelibus capta iniuſtè. Ratio huius ſentẽtiæ eſt, quia ſurripiẽs tenetur ea bona proprijs dominis reſtituere, non verò ipſis infidelibus.

Prima concluſio; Qui bona Chriſtianorum naufragan- 2.

fragãtium ſurripiunt, ſiue in proprijs, ſiue infidelium nauibus pretio conductis aſportentur, cenſurã huius canonis incurrit. Hanc tenet Graff. loco cit. & nu. 59. Probatur; Surripiens bona Chriſtianorum naufragantium excommunicatur, vt patet in Bulla; ſed bona illa per hoc quòd in nauibus infidelium pretio conductis aſportantur, nõ deſinunt eſſe illorũ, quoad dominium, vſum, & proprietatem; ergo qui illa ſurripit, excõmunicatur.

3. 2. Cõcluſio. Secunda cõcluſio; Surripientes bona infidelium naufragantium, quanuis in fidelium nauibus pretio conductis aſportentur, per hanc clauſulam non excõmunicantur. Hanc concluſionem tradunt Graff. vbi ſup. Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num. 26. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 8. num. 7. Et ratio eſt, quia Summus Pontifex ſolùm loquitur de bonis Chriſtianorum; aſportari autem in nauibus fidelium non tollit, quominus bona infidelium ſint; ergo. &c.

Dubitari poteſt hoc loco, vtrum nomine infidelium intelligantur hæretici, & apoſtatæ, qui ad Paganiſmũ, vel Iudaiſmũ receſſerunt, cum ratione Baptiſmatis verè ſint Chriſtiani. Reſpondetur tamẽ cum Viuald. num. 3. & Say. citatis locis, non intelligi cenſuram huius canonis ferri in iſtorum bona ſurripientes, ac proinde ipſos comprehendi ſub nomine infidelium. Probatur, quia Summus Pontifex videtur velle defendere ſolos Catholicos, neque enim par eſt, vt inimicorum Eccleſiæ bona ſub tanta cenſura tueatur, iuxta ea, quæ diximus c. præced. diſp. 30. Nomen ergo, *Chriſtianorũ*, de ſolis Catholicis intelligendum eſt.

Tertia concluſio; Quando bona fidelium ab infidelibus ſunt capta, licèt iniuſtè, non manet excommunicatus, qui illa ex naufragio ſurripit: quando verò fideles infidelium bona rapiunt, 4. 3. Cõcluſio.

rapiunt, qui ſurripit ex nau fragio, excommunicatur. Probatur prima pars; quia bona, licèt quoad dominiũ ſint Chriſtianorum, quoad vſum, & poſſeſsionem ſunt apud infideles; ergo non cenſentur bona naufragãtium Chriſtianorum, ſed infidelium, de quorum bonorum ſurreptione cenſura nõ loquitur. Secunda pars eâdem ratione oſtenditur; nam cum poſſeſsio, & vſus bonorum infidelũ in hoc caſu apud fideles inueniatur, ab illis immediatè ſurripi cenſentur.

5. 4. Cõcluſio. Quarta concluſio; Qui ſurripit bona Chriſtianorum, quæ in nauibus infidelium cum aſſecuratione illa reddendi certo loco, quomodocumque pereãt, aſportantur, non excommunicatur: ſi veró Chriſtiani eâdem obligatione infidelium bona deferant, excommunicãtur illa ſurripientes. Probatur ex eo, quia in primo caſu bona illa non cenſentur fideliũ quoad damnum ſecutum ex naufragio, vel furto, cũ ſi pereãt, infidelib⁹ pereãt; atq; adeò ceſſat tota ratio cenſuræ, quæ eſt ne vero domino Chriſtiano detrimentum aliquod ex naufragio ſequatur: è contra euenit in ſecundo caſu, cũ illa bona fidelibus pereant, eo quòd ſunt apud Chriſtianos quoad cuſtodiam cum obligatione reddẽdi.

Dubitari etiam poteſt, vtrùm, ſi Chriſtiani piratæ naufragium faciant, excõmunicentur eorum bona ſurripientes. Sayr. vbi ſup. num. 8. quanuis dicat conſulendum eſſe de hac re Summum Pontificem, probabile exiſtimat huiuſmodi ſurripientes non excommunicari, quià caſus iſte in iure excipitur, vt habetur in Auth. *Nauigia.* de furt. ius autem ciuile nõ videtur derogari hoc loco, atque adeo accipiẽdũ eſt vt explicatio, vt intelligamus, de quibus naufragantibus loquatur Sũmus Põtifex. Eãdẽ ſentẽtiã defendit Vgol. hoc loco §. 3. verſ. *Quintò.* qui idẽ dicit de rebus, quæ portabantur ad infideles. 6

7. Nihilominus quia hæc exceptio, quantùm ad primum aſſertum, fiebat in Bulla Pij V. iuxta quam ſurripientes bona piratarum Chriſtianorum non excõmunicabantur, & in omnibus alijs Bullis ſimilis exceptio non fit, ſed abſolutè de bonis Chriſtianorum naufragantium loquūtur, manifeſtum eſt Summos Pontifices hunc caſum noluiſſe excipere. Neque ad hoc opus erat derogari iuri communi, cum ius illud non ſit legis Pontificiæ interpretatio. Solùm igitur valet exceptio iſta iuris ad reſtringendas pœnas in eo contentas. Hæc opinio videtur probabilior, prima tamen tuta conſcientia admitti poteſt. Quoad aliud verò aſſertum placet opinio Vgol. quia ad effectum impediendi iniquam illam delationem iuſta eſt talis ablatio: ſi tamen per illud naufragium impedita omnino eſſet delatio, ſurripiẽtem non excuſarem, quia ratio, quæ illum excuſabat, ceſſat.

Ad argumentum initio factum reſpondetur hanc cenſuram non reſpicere primò, & per ſe reſtitutionem huic, vel illi faciẽdam, ſed ablationem bonorum Christianorum naufragãtium.

DISP. XXXVI.

Vtrùm ſurripientes bona, quæ tempore tempeſtatis ad exonerandam nauim iaciuntur in mare, aut ſtatim peritura, hoc canone excommunicentur.

PRima concluſio: Surripientes ea, quæ pro derelictis non habentur, quãdo tẽpore tempeſtatis ad nauim exonerãdã in mare iactantur, cenſuram huius canonis incurrunt: ſecus veró, ſi habeantur pro derelictis. Hanc concluſionem docent Sylu. verb. *Naufragium.* nu. 2. Armil. eodem verb. num. etiam 2. Graff. lib. 1. 1. Cõcluſio.

lib.4. deciſ.c. 18.num. 60. Viuald. in Candel. in explant.Bullæ Cœnæ nu. 35. & Sayr. lib.3. de cenſ.c. 8. num. 8. & 9. Et probatur prima pars: Tempeſtas, quæ cogit proijci merces in mare,veluti naufragium reputatur, eſt enim nauis, hominum,merciumq; periclitatio; ſed qui ſurripit eiecta ex nauibus quomodocumq, naufragium paſſis, excomunicatur, vt expreſſè habetur in Bulla; ergo ſi ea quæ ſurripiuntur, pro derelictis non habeantur, excommunicatio incurritur. Secunda pars ex eo eſt manifeſta, quia ea

2. habentur pro derelictis, quæ dominus ea mente abijcit,vt ea in numero rerum ſuarum eſſe nolit,atq; adeó efficiuntur primi occupantis, vt habetur Inſt. de rer.diuiſ.§. *Hoc amplius.*

Secunda concluſio; Qui

3. ſurripit res ſtatim perituras,quas dominus alia via

2. *Cõcluſio.* erat comparaturus,excommunicatur hoc loco,& ille etiam qui eas ſurripit,quas dominus comparaturus non erat.Hanc concluſionem tenent Doctores citati, quanuis ſecundam partem non abſolutè defendant, ſed in caſu,in quo ſine vitæ periculo res illæ é naufragio liberantur. Mihi tamen quoad excõmunicationem incurrendam nulla videtur diſtinctio facienda. Probatur concluſio quoad vtramque partẽ; Res illæ, quandiu non pereunt,ad verum dominum pertinent,nõ enim ex naufragio illarum amiſit dominium; ergo qui illas ſurripit, verum dominum naufragium paſſum ſpoliat, atque adeo excommunicatur, dummodo res illæ pro derelictis non habeantur. Quòd autem res cum vitæ periculo, aut ſine illo liberentur, ſolùm facit vt verus dominus plus teneatur ſoluere pro labore in illis liberandis impenſo, non verò dat iuſtum titulũ eas retinendi.

Maior difficultas in hac materia eſt in explicando 4.
quę res habeãtur pro derelictis, vt vnuſquiſque eas,

etiam ex naufragio tuta cõſcientia poſsit accipere. Pro cuius explicatione ſupponendum eſt illud, quod notat Gloſſ. in Inſt. citata nimirum dupliciter contingere aliquem á ſe abijcere res ſuas, vt deſinat eſſe illarum dominus, ſeu duplici ex principio dignoſci poſſe res haberi pro derelictis; primò ex voluntate expreſſa proprij domini; ſecūdò ex interpretatione legis. Quādo datur expreſſa voluntas, manifeſtū eſt: quādo verò id ex interpretatione legis iudicandū ſit, eſt valde dubium: quod cōiecturis explicari ſolet. Prima eſt, ſi quis iactet res ſuas in mare abſq; neceſsitate. Secūda, ſi poſtquā res ſuas à ſe proijcit, eas, cū poſsit, poſtea nullo modo quærit. Tertia, ſi eas taliter proijciat, vt conſeruari nō poſſint, ſicut ſi quis librū apertū in mare proijciat. Quartā, ſi res proiectæ illico ſint perituræ, vt ſi oleum proijciatur in mare, cuius ſtatim fit iactura, aut plumbū, vel quid ſimile, quod nō ſupernatat: dūmodo non coactè proijciantur. De qua re videri poſſunt l. *Falſus.* ff. de furt. l. *Qui alleuianda.* ff. ad leg. Rodi. de iactur. Panor. c. *Dilecti.* nu. 11. de accuſat. Syl. verb. *Naufragium.* circa finem, Sayr. num. 9.

5. Contra ſecundā concluſionem ſic arguitur; Quæ ſtatim ſunt peritura, habētur pro derelictis; ergo qui ea accipit ex naufragio, nō excommunicatur; ſed quæ dominus nō eſt cōparaturus, ita ſe habent reſpectu illius, cū illi omnino pereant: ergo &c. Reſpōdetur ſtatim peritura tūc haberi pro derelictis, cū á domino volūtariè proijciuntur, nō verò ſi coactè hoc fiat, vt quando in tempeſtate ad exonerandam nauim proijciuntur, vel ex nauis fractione ad littus perueniūt.

6. Quæret aliquis, an nautæ accipiētes merces, quę forté in medio mari hinc inde fluctibus ferūtur, ſicut aliquādo cōtigiſſe nouimus, cēſura hui⁹ canonis inuoluātur. Reſpōdetur nō poſſe de hoc tradi vniuerſalé regulam,

gulam, ſed attendendũ eſſe ad circunſtantias, nimirũ ad locum, ad mercium qualitatem, & alia, cum huiuſmodi merces eſſe poſſint non ex naufragio, quanuis probabilius ſit ex illo eſſe, quod etiam fidelium, vel infidelium eſſe potuit. Si igitur ex qualitate mercium, & alijs circunſtantijs conſtet ex naufragio fidelium eſſe, certum eſt ſine huius canonis trãsgreſsione accipi non poſſe; ſicut etiam ſi infidelium ſint, accipientes eas non excommunicari: ſi autem res ſit dubia, petenda eſt abſolutio ad cautelã, ſi ab aliquo accipiãtur.

DISP. XXXVII.

Vtrum accipientes bona ex naui, quæ vetuſtate, aut igne perijt, cenſura huius canonis innodentur.

PArs negatiua hoc argumento ſuaderi poteſt; Summus Pontifex in hoc canone loquitur de bonis ex naufragio, quando nauis tempeſtate, ſeu in tranſuerſum iactatur; ſed quando nauis vetuſtate, aut igne perijt, non videtur, iuxta mentem Pontificis prædictis verbis explicatam, paſſa naufragium; ergo ſurripientes non excommunicantur. Quanuis igitur Summus Pontifex addat, *Quomodocumque naufragium paſsis*, debet hoc regulari per præcedentia verba, ita vt naufragium ex tempeſtate præintelligatur.

Pro reſolutione ſciendum eſt naufragium (vt ex l. *Deprecatio.* & per totum ff. ad legem Rodi. de iact. & C. de naufrag. l. 2. colligit Syl. verb. *Naufrag.*) eſſe *quaſi nauis fragium, ſiue fracturã, & dicitur nauis fracta, ideſt, periclitata; rerum, corporumq́; ſubmerſio.* Ex qua naufragij deſcriptione patet nõ requiri ad illud, niſi quòd nauis cum ijs, quę in ea ſunt, in totum, vel in partem pereat. Vnde quando 1.

nauis tempeſtate, incẽdio, vetuſtate, aut quauis alia de cauſa perit. vel ad ſaxa, ſeu arenam alliditur, dicitur naufragiũ paſſa. Quod etiam affirmandum eſt, quando nauis ſemifracta ex bello. ſubmergitur, vel ad littus iactatur. Nec opus eſt, vt nauis dicatur pati naufragium, quód hæc illi in nauigando, & diſcurrendo contingant, cum ſufficiat hæc ei euenire, dum eſt in portu ſub anchora.

2. *Conclu ſio.* Hoc poſitó ſit conclu ſio; Qui accipit aliquid ex naui, quæ igne, vetuſtate, vel alio modorum prædi ctorum perijt, hanc cenſu ram incurrit. Hanc con cluſionem tenet Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ. nu. 28. & ex dictis eſt manifeſta, omnibus enim illis modis nauis naufragium patitur. Nauis nomine omne genus nauigij, triremis, vel cymbæ intelligitur.

3. Quæret aliquis, vtrùm hæc clauſula intelligenda ſit, quando cymba in flumine perit. Ratio dubitandi eſt, quia Summus Pontifex vult defendere bona miſerorum naufragantiũ: quod ſi non fluminis, ſed maris tantùm mentionem fecit, id fuit, quia naufragiũ in mari frequentiùs contingit, & de ijs, quę frequẽter eueniunt, loquitur lex, non excludens caſus particulares. Reſpondetur tamen negatiuè cum Vgol. hoc loco §. 3. verſ. *Vndecimò.* quia Summus Pontifex ſolùm loquitur de naufragio, quod fit in mari; neq; ideo de fluuiali mentionẽ non fecit quia minus eſt, ſed quia de eo legem ſancire noluit, nec illa, cum ſit pœnalis, extendenda eſt. Si tamen ex naufragio maritimo aliquid acceſſu maris ingrediatur flumen, & in ripa illius inueniatur, idem de eo erit iudicium, ac de alijs rebus in littore ex naufragio maris inuentis. Ad rationem dubitandi patet ſolutio ex dictis. Vidẽda ſunt quæ diximus ſupra c. præcedenti diſp. 27. 4.

Ad argumentum initio factum

factum dicẽdum eſt loqui Summum Pontificem de omni naufragio. Nec opus eſſe reſtringi hanc clauſulam ad ſolum naufragium ex tempeſtate, vt conſtat ex verbo, *Quomodocumq́*, & ex particula, *Vel*, quæ verbum illud præcedit: ex qua diuerſus ſenſus manifeſtè colligitur.

DISP. XXXVIII.

Quid de bonis naufrágantium faciẽdum ſit, & an leges, quæ de ipſis diſponunt, iuſtæ cenſeri debeant.

1. Circa diſpoſitionem bonorum naufragantiũ nihil aliud in iure ciuili, aut canonico determinatum inuenio, niſi quód bona illa proprijs dominis reddantur, neque aliquis eá ſibi, vel fiſco acquirat. In Authent. tamen de naufragijs. l. 2. dicitur, quòd ſi dominus illorum intra annum ea non repetat coram iudice, non audiatur poſtea in iudicio. In Ordination. huius regni Luſitanię lib. 2. tit. 32. ſancitum eſt, vt quando bona naufragãtium alicubi inueniuntur, ſi dominus intrà ſex menſes non appareat, tradantur ei, qui captiuorum cauſas, & libertatem ex officio procurat (qui á noſtris dicitur, *Mempoſteiro dos catiuos*) vt prædicta bona in redemptionem captiuorũ expendat; ea tamen lege, vt quandocumque verus dominus apparuerit, ei ſua bona reddantur, ſoluto tamen pretio inuentori pro ſuo labore, & rei inuẽtione.

Vtrùm autem ſit licita lex, quæ de huiuſmodi bonis diſponit, ac ea fiſco, vel cauſæ piæ applicat, controuertitur. Pro parte affirmatiua ſtat Authent. citata, quæ poſt annum actionem in iudicio contra prædicta bona accipientem nõ admittit. Deinde: Rex, vel reſpublica de rebus inuentis diſponit, & pro bono cõmuni verũ dominũ 2.

bonis ſuis priuat: vt etiam cõtingit in præſcriptione; ergo ſimiliter de huiuſmodi bonis poteſt diſponere, & ea alicui applicare. Tandem de bonis, quorum domini ignorantur, fit iuſta compoſitio; ergo de bonis naufragantium poteſt ſimiliter fieri.

3. 1. *Cõcluſio.* Pro reſolutione ſit prima concluſio; Lex, quæ ſtatueret vt naufragantium bona fiſco, vel alicui cauſæ, etiam piæ illico applicarentur, iniuſta eſſet. Hæc concluſio communis eſt. Eam tenent Caiet. in Summ. verb. *Excommu.* cap. 23. Nauar. in Manu. cap. 27. numer. 118. Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. numer. 56. Suar. de cenſur. diſp. 21. ſect. 2. num. 34. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 8. numer. 7. Et ratio eſt illa, quæ tangitur in c. *Excommunicationi.* de rapt. quia aflicto non eſt danda afflictio; ſecundùm enim regulam charitatis proximos, ſicut nos ipſos, diligere tenemur, vt ibi notat Gloſſ. Deinde; Nemo debet priuari ſine culpa, vel ſine cauſa bonis ſuis; ſed nulla datur iuſta cauſa, vt miſerorum naufragantium bona alicui ſtatim applicentur; nec circa naufragium præſumitur culpa, cum caſu contingat, & præter ſpem accidat; ergo lex, quæ prædicta bona illico applicaret, eſſet iniuſta.

Secunda concluſio; Si 4. facta tota diligentia mora- 2. *Cõcluſio.* li vt deprehendatur quis ſit talium bonorum verus dominus, ipſe non appareat, licitum erit ea ad aliquos vſus applicare; dummodò vero domino comparenti, quidquid de illis extaret, redderetur, vel illud, in quo factus eſt ditior, qui illa expendit. Hác concluſioné non adhibita ea moderatione, quam nos poſuimus, tenent Suares, & Sayr. Et probatur ſecundo, & tertio argumento factis pro parte affirmatiua, quæ hoc ſaltem concludunt. Ex tertio oſtenditur limitatio, quia quandocumque de bonis incertis compoſitio fit, ſem-

per

per intelligitur facta cum obligatione ea reddendi domino comparenti; aliás eſſet illicita, & iniuſta. Et confirmatur, quoniam lex ſic facta non eſt contra intentionem veri domini, qui rationabiliter velle præſumitur, vt bona ſua pijs cauſis applicentur, quãdiu ipſe non apparet.

5. Argumenta initio facta, quatenus videntur eſſe contra primam concluſionem, ſoluenda ſunt. Ad primum dicendum eſt Authent. illam eſſe intelligẽdam poſt factam diligentem inquiſitionem moralem: qua etiam facta, non applicat bona illa in foro animæ, ſed ſolùm ad ſedandas lites, quæ oriri poſſunt, negat actionem in iudicio externo.

Ad ſecundum reſpondetur diuerſam eſſe rationem de illis, ac de iſtis bonis, quia circa illa præſumitur negligentia, non verò circa iſta, imò impotentia ad inquirendum, cùm rationabiliter præſumatur verum dominum ex naufragio redditum eſſe pauperem.

Ad tertium dicendum eſt probare ſecundam noſtram concluſionem, nec facere contra primam. Nã bona, de quibus fit compoſitio, ſemper cum obligatione reddẽdi illa vero domino, ſi appareat, applicantur.

(:)

CAP.

CAP. VI.

De imponentibus noua pedagia, ſeu gabellas.

TENOR BVLLÆ.

5. *Bulla cenſura.* ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in Terris ſuis noua Pedagia, ſeu Gabellas præterquā in caſibus ſibi á iure,ſeu ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia permiſsis,imponunt, vel augent, ſeu imponi, vel augeri prohibita exigunt.

Notationes circa textum.

MAteria huius cēſuræ, vt notat Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 71. eſt libertas humana ab oppreſsione illicitarum gabellarum. Actiones prohibitæ ſunt tres. Prima eſt, imponere in terris ſuis noua pedagia,ſeu gabellas. Secunda, pedagia, ſeu gabellas augére. Tertia, huiuſmodi pedagia,ſeu gabellas exigere.

DISP. XXXIX.

Vtrum imponentes quodcumque tributum per hanc clauſulam excommunicentur.

1. PRO parte negatiua arguitur: Summus Pōtifex non loquitur de tributis in genere,& abſoluté, ſed

ſed de duabus tantũ tributorum ſpeciebus,pedagijs, ſcilicet, & gabellis; ergo qui aliud ab his tributum imponit, non excommunicatur per hanc clauſulã. Conſequen. videtur bona, cum materia ſit pœnalis. Antecedens ex eo probatur,quia, vt docet Tabien. verb. *Pedagia*, in principio, & alij Summiſtæ, pedagiũ ſoluitur á tranſeuntibus pro habilitate viarum,pro fabrica, & conſeruatione pontium, ac cymbarũ vel nauium, quæ ad trãsferendum deputãtur. Gabella vero ſoluitur pro rebus mutatis. Huius opinionis videtur eſſe Caietan. loco ſupra citato, quatenus affirmat non incurrere hanc cenſuram imponentes nouas collectas, ſeu taxas. Quem ſequitur Sayr.lib.3. de cenſ.c.9.n.10.

2. Pro reſolutione ſciendũ eſt,quanuis nomina, *Pedagium*, & *Gabella*, habeant peculiares ſignificationes, *Gabellam* ampla quadam, & generali ſignificatione accipi pro quacumq; exactione publica. Ita docet Syl.verb.*Gabella*.in principio. Quod etiã de verbo, *Pedagium*, dicendum eſt, vt notat Graff.lib.4.decis. cap.18.num.65. hæc enim vocabula accipiuntur vulgari,& vſitata ſignificatione pro quacunque exactione non libera, ſed quæ ex obligatione, & legali ordinatione ex priuato in publicũ, ſiue in perpetuum, ſiue ad tempus tribuitur.

Hoc poſito, ſit concluſio; Quicumque in terris ſuis quodcumque genus tributi,quocumque nomine appelletur, imponunt, præterquã in caſibus ſibi à iure,ſeu ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia permiſsis, per hanc clauſulam excõmunicantur. Hanc concluſionem tenent Nauar. in Manu. cap. 27. numer.61. Graff. loco citat. Viuald. in Candel.in explanat Bullæ Cœnæ, num. 37.Tolet. in Summ. lib.1.c. 21. Vgol. hic. §. 3. verſ. *Secundò*, & Suar. de cenſ.diſp. 21.ſect. 2. num. 41. Et probatur, tum quia nomina abſolutè *3. Concluſio.*

poſita

poſita in lege explicantur ſecundùm communem, & vſitatam acceptionem, relicta propria, & germana ſignificatione ; tum etiam ex identitate rationis, quoniam hæc cenſura imponitur, ne populus nouis exactionibus grauetur; ſed eadem eſt ratio de vno atq; de alio tributo, quoad hũc effectum; ergo de omnibus hæc cenſura intelligitur.

4. Et confirmatur, quonam, vt docet Abb. in cap. *Ex tenore*. qui filij ſint legit. num. 5. & 6. quem ſequitur Graff. loco cit. lex pœnalis qualis eſt excõmunicatio, extẽditur quãdo per talem extẽſionẽ euitatur periculum animarũ, & homines à contractibus illicitis retrahuntur, quæ ſententia probabilis eſt; ergo quanuis verba illa in rigoroſa ſignificatione non accipiãtur pro omni tributo, & exactione, ad illam extendenda ſunt.

Ad argumentum in cõtrarium patet ſolutio ex dictis.

DISP. XL.

Vtrum omnes habentes poteſtatem ad imponendum tributum ab hac cenſura eximãtur.

RAtio dubitandi in hac materia ea eſt, quód antiquæ Bullæ excommunicabant omnes poteſtatẽ non habentes, qui in terris ſuis noua imponenbant pedagia, vt videre eſt apud Nauar. in Man. cap. 27. n. 61. hoc tamen loco, & in aliis Bullis recentiorũ Põtificum non ita excommunicatio fertur, ſed in eos ſancitur, qui huiuſmodi pedagia imponũt prætérquam in caſibus ſibi à iure ſeu ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia permiſsis. Ex quo infertur, cùm in iure nõ inueniatur expreſſum poſſe ſupremos Principes in caſibus determinatis tributa imponere, fruſtra poſita fuiſſe huiuſmodi 1.

modi verba. Infertur etiã imponẽtes tributa ex Principum conceſsione manere excommunicatos, cum hoc in iure expreſſum non ſit.

2. Pro reſolutone ſupponendum eſt eſſe aliquas perſonas, quibus licet in terris ſibi ſubiectis tributũ imponere, vt ſupremi Principes, videlicet, Imperator, Reges, Reſpublicæ, quæ ſuperiorem non habent, Summi Pontifices, & Cõcilia generalia legitimè congregata. Ita Doctores communiter, Ioan. And. & Panorm. in c. *Innouamus.* de cenſibus Salicet. in l. *Vectigalia.* C. noua vectig. inſt. non poſ. Syluest. verb. *Gabella.* 3. num. 2. Salon de trib. art. 3. controu. 1. Emman. Rod. in Summ. tom. 2. cap. 72. num. 2. Mol. de iuſt. & iur. tract. 2. diſp. 666. Pet. Led. in Summ. tom. 2. tract. 7. cap. 2. concl. 20.

3. Supponendum etiam eſt poſſe ſupremos Principes, interueniente iuſta cauſa, facultatem imponẽdi tributum alicui concedere. Quæ etiam conſuetudine ab antiquo, cuius initium hominum memoriam ſuperat, acquiritur, vt inter alios tradunt Sylu. verb. *Gabella.* 3. num. 3. Armilla eodem verb. num. 7. Tabien. verb. *Pedagium.* nu. 2. Emman. Ledeſ. & Mol. citatis locis.

His poſitis, ſit concluſio; Per hanc clauſulam excommunicantur omnes, qui tributa imponunt, ad id poteſtatem non habentes: habentes autem ad impoſitionem tributi legitimam poteſtatem, ex quacumque iuſta cauſa eis cõpetat, excommunicationẽ huius canonis nõ incurũt. Hanc cõcluſionem tenẽt. Graff. lib. 4. decif. cap. 19. num. 66. & ſequentibus. Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. numer. 36. Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 9. á num. 13. vſq; ad finẽ capit. Et probatur; Summus Pontifex non intendit per hanc clauſulam auferre poteſtatem imponendi tributa ab ijs, qui iure illam poſsident, ſed ſolùm ne poteſtatem non 4. *Concluſio.*

habentes

habentes eam vſurpent, populumque nouis gabellis opprimant; ergo omnes habentes legitimam poteſtatem ab hac cenſura eximuntur, quæ eos comprehendit, quibus imponendi tributa facultas nō cōpetit.

Ad rationem dubitandi dicendum eſt hanc clauſulam ampliorem eſſe anti. qua, vt ſequenti diſput. fiet manifeſtum: deinde verba illa, *Preterquam in caſibus. &c.* non ita eſſe intelligenda, quaſi ea omnia reprobet, quę in iure expreſſa nō ſunt; ſufficit enim, vt aliquid iure cenſeantur conceſſum, quód in eo, vel formaliter, vel virtualiter contineatur.

DISP. XLI.

Vtrùm habentes poteſtatem ad imponendũ tributum, ſi aliquod ponant iniuſtum, hanc cenſuram incurrant.

IN impoſitione tributi ex multis cauſis poteſt prouenire iniuſtitia; videlicet ex parte cauſæ efficiētis, materialis, formalis, & finalis. Ex efficiente tunc contingit iniuſtitia, cum tributũ á non habente poteſtatem imponitur. De qua iniuſtitia egimus diſput. præcedenti. Ex materiali, cum tributum imponitur ſupra materiam indebitam, vt ſunt illa, quę non negotiationis cauſa, ſed ob neceſſariam ſuſtentationem emuntur. Ex formali, quando non ſeruatur ratio diſtributiuæ iuſtitiæ, vt ſi plus ſoluat, qui minus erat ſoluturus; vel ſi ſoluant priuilegiati, & exempti, vel etiam ſi non ſeruetur proportio inter cauſam, ab quam tributũ imponitur, & ipſum tributum, ſicut ſi plus exigatur, quam poſtulet neceſsitas. Ex finali, ſi tributum pro bono publico nō imponatur. 1.

2. Hoc poſito, Tabien. verb. *Pedagium.* numer. 6. docet

docet manere excommunicatos imponentes iniuſta tributa, ſiue iniuſtitia proueniat ex cauſa efficienti, ſiue finali, ſiue materiali; formalis vero cauſæ non meminit. Eandem ſententiam ſequitur Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 66. 67. 68. addens tamen cauſam formalem. Nauar. in Manu. cap. 27. numer. 61. §. *Tertia*. aſſerit non excommunicari in hac clauſula, niſi eos, qui ad imponendum tributum poteſtatem non habent. Vnde ſi iniuſtitia cõtingat ex parte alterius cauſæ, quám efficientis, Bullæ excommunicatio non incurritur. In eâdem ſententia eſt Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 21. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 9. numer. 5. 6. & 7. Ratio huius ſententiæ eſt, quia per hanc clauſulam non prohibentur iniuſta tributa, ſed noua.

3. Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ numer. 39. dicit tunc imponentes, aut exigentes à Clericis tributum excommunicari, quando tale tributum nec à ſæcularibus exigere licet. Vndè videtur inſinuare non ſufficere iniuſtitiam ex parto cauſæ formalis, vt excommunicatio huius capitis incurratur. Idem ſentit Suares de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. nu. 39. &. 40. Et ratio eſt, quia hoc non eſt imponere tributum in caſu ſibi non permiſſo, ſed modo ſibi non permiſſo. Quapropter, ſi rex in caſu, in quo licitum eſt tributum imponere, illud Clericis imponat, non excommunicabitur ex vi huius clauſulæ, quanuis per aliam excommunicationem incurrat, eo quòd facit contra libertatem Eccleſiaſticam. Item ſi aliquibus tributum imponat, non veró alijs in quibus eadem ratio reperitur, cõmittit quidem peccatum acceptionis perſonarum, non tamen per hãc clauſulam excommunicabitur; quia ſi tale tributum reſpiciat tantùm perſonas, nõ imponitur à Rege in terris ſuis (quod neceſſarium

ceſſarium eſt ad incurrendam cenſuram huius canonis) ſi verò reſpiciat territorium ipſum, non delinquit imponendo tributum in caſu ſibi non permiſſo.

4. 1. Cõcluſio. Pro reſolutione ſit prima concluſio; Probabilis non eſt ſententia, quæ aſſerit non incurri hanc excommunicationem, niſi iniuſtitia ex defectu cauſæ efficientis proueniat. Probatur; In hac clauſula non tantùm excommunicat Summ. Pontif. eos, qui imponunt tributum, ad illud imponendum legitimam poteſtatem non habentes, ſed etiam, qui illud imponunt in caſibus ſibi non permiſsis: cum ergo dentur multi caſus in quibus non licet tributum imponere, non verificarentur verba huius cenſuræ, ſi ſolùm intelligerentur de nõ habentibus poteſtatem. Deinde, quia mens Sũmi Pontif. potiùs videtur reſpicere exceſſus habentiũ poteſtatem, quam non habentium; eo quòd non habentes, ſi velint tributum imponere, facile à ſuperioribus, cum illos habeant, cohiberi poſſunt: habẽtes autem poteſtatem, quia ſuperiorem non agnoſcũt, non eſt á quo cohibeantur, facileque in imponendis tributis poſſunt excedere.

Secunda concluſio; Qui imponunt tributum iniuſtum ex parte cauſæ finalis, aut materialis per hanc clauſulam excommunicãtur. Probatur; In hac clauſula excõmunicantur imponentes tributũ in caſibus ſibi nõ permiſsis, atqui non ſolùm eſt caſus non permiſſus quando deeſt poteſtas, ſed etiam quando materia, ſupra quam tributum imponitur, eſt indebita, & quando deeſt finis, vt eſt manifeſtum; ergo ex quacumque iſtarum cauſarum tributũ ſit iniuſtum, excommunicatio incurritur. 5. 2. Cõcluſio.

Tertia concluſio; Non incurritur excõmunicatio huius canonis, quando iniuſtitia ſolummodo contingit ex parte cauſæ formalis. 6. 3. Cõcluſio.

malis. Hanc concluſioné probat prima ratio pro vltima ſententia adducta, cum hoc non ſit imponere tributum in caſu non permiſſo, ſed modo non permiſſo. Et hinc eſt quòd imponétes tributum Clericis, quando licitum eſt illud laicis imponere, non excommunicatur ex vi huius clauſulæ, vt docent Caietan. Nauar. Viuald. Suar. & alij: quidquid ſit in alijs clauſulis, vt infra patébit.

7. Quę diximus, intelligenda ſunt non modó quando tributum eſt reale, ſed etiá quando eſt perſonale: nam verba illa, *In terris ſuis*, nihil aliud ſignificant, quàm, in ſuo regno, vel in ſua prouincia, ſeu in ea parte, vbi iuriſdictionem habent: nó veró reſpiciunt ſolam terram, quaſi in terra, vel in terrę fructibus tantùm imponendum ſit tributum.

8. Dicet aliquis; Quando tributum eſt ſolùm perſonale, ſi imponatur Clericis, imponitur ſupra indebitá materiam, ac proinde imponens hac cenſura ligabitur; ſunt enim Clerici materia indebita. Reſpondetur tamen tributum perſonale, cum imponatur ratione ſubiectionis, imponi poſſe omnibus ſubiectis, quales etiam ſunt Clerici, vt infra dicemus, quanuis ſint exempti; ſubijciuntur enim quoad bona temporalia, & etiam in aliquibus quoad gubernationem politicam, eſtque Rex Clericorũ Rex. De qua re Vict. de poteſtate Eccleſiaſtica, Relect. 1. ſect. 7. præſertim num. 4. Vnde dicendum eſt non manere excommunicatos per hãc clauſulam ſic imponentes tributum, eo quòd exceditur modus, non poteſtas.

Ex dictis patet quid ſit dicendum ad rationem in contrarium.

Quæret aliquis, vtrùm Tyrannus imponens tributum contra prohibitionem huius canonis, ſeu in caſibus non permiſſis in ijs terris, quas tyrannicé occupat, excommunicetur. Ratio dubitandi eſt, 9.

quia non imponit illud in terris ſuis. Reſpondetur tamen affirmatiuè nam verba illa, *In terris ſuis*, non intelliguntur ſolùm de habentibus veram, & legitimam poteſtatem, ſed etiã de illis, qui cùm ſupremam poteſtatem exerceant, vel dominatiuam etiam non ſupremam, tributum impo nunt, vt colligit Vgolin. hic §. 3. verſ. *Quinto*. ex l. *Pupillus*. §. fin. ff. de verb. ſigni. l. *Siquis ſeruos ſuos*. ff. de leg. 3.

10. Quod diximus de impo nentibus tributum, intelligendum eſt ſimiliter de illud exigentibus, vt habetur in ipſa Bulla ex illis verbis, *Prohibita exigunt*. Vbi notandum eſt particulam, *Prohibita*, non intelligi de tributis quocumque modo prohibitis, ſed de illis quæ per hanc clauſulam prohibentur, iuxta ea quæ dicta ſunt, vt notat Suares num. 43. Excommunicantur ergo per hanc particulam omnes miniſtri, vel famuli exigentes huiuſmodi tributa, conductores, hęredes imponentis, qui ea exigi mandant, vt docent Caietan. in Summ. verb. *Excommunic*. cap. 71. Nauar. num. 61. §. *Quarta*. Graff. num. 69. Tolet. & Suar. vbi ſupra. Sayr. num. 8. & communiter omnes. Si tamen tributa ſponte ſoluantur, non incurrunt hanc excõmunicationem, qui illa exigunt, vt, præter citatos Doctores, tenet Viuald. num. 38. At non dicitur ſponte ſoluere, qui tributa, vt debita, ſoluit, tunc enim non ſponte, ſed coactè ſoluere cenſetur. De qua re inferiùs diſputabitur. De alijs verò ad tributum ſpectantibus egimus in 2. 2. quæ, vita comite, in lucẽ dabimus. 11.

CAP.

CAP. VII.

De falſificantibus literas Apoſtolicas.

TENOR BVLLÆ.

6. Bullæ cenſura. ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes falſarios literarum Apoſtolicarum, etiam in forma Breuis, ac Supplicationum, gratiam, vel iuſtitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarios, ſeu gerentes vices eorum, aut de mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatarum, nec non falſó fabricantes literas Apoſtolicas, etiam in forma Breuis, & etiam falſò ſignantes Supplicationes huiuſmodi ſub nomine Romani Pontificis, ſeu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum.

Notationes circa textum.

1. MAteria huius cēſuræ, vt notat Caietan. in Summ. verb. *Excommuni.* c. 26. eſt ſacrilegium, quo offenditur Sedes Apoſtolica in falſificatione ſuarum literarum. Actiones in ea prohibitæ ſunt quatuor. Prima, falſificare literas Apoſtolicas, etiam in forma Breuis. Secunda, falſificare ſupplicationes gra-

tiam, vel iuſtitiam concernentes per Romanũ Pontific. aut Vicecancellarios, aut eorum locum gerẽtes, aut de mandato Romani Pontificis ſignatas. Tertia, falſò fabricantes literas Apoſtolicas, etiam in forma Breuis. Quarta, falſò ſignantes ſupplicationes huiuſmodi ſub nomine Romani Pontificis, ſeu Vicecancellarij, aut prædictorum vices gerẽtium.

2. Hæc cenſura antiqua eſt in iure, habetur in cap. *Ad falſariorum*. de crim. falſi. Circa eius intelligen. tiam videndi ſunt Caiet. vbi ſupra. Tolet. in Sum. lib. 1. cap. 22. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 10. n. 4. vſque ad 7.

3. Literæ Apoſtolicæ, vt notat Graff. lib. 4. deciſ. c. 18. num. 74. & 76. dicuntur Bullæ plumbeo ſigillo ſignatæ, quæ á Datario, ideſt, Eccleſiæ Notario cũ ſigillo, & ſubſcriptionibus ſolitis expediuntur. Breuia veró dicũtur reſcripta ſub nomine Papæ expedita, nõ tamen tam amplo ſtylo, ſed breuibus characteribus deſcripta. Differunt hæc inter ſe, quia Breuia cera rubea ſignantur: literæ verò plumbeo ſigillo.

4. Supplicationes ſunt petitiones in ſcriptis, quæ fiunt ſuperiori; & iuxta ſubiectàm materiam, quæ fiunt Papæ, Vicecancellario, vel eorum vices gerentibus. Huiuſmodi ſupplicationes, ſi propriè accipiantur, fiunt ad inſtantiã partis, vt notat Innocent. in c. *Ex literis.* de in integ. reſtit. & ibi Abb. Secundùm tamen communem loquẽdi vſum tam quę fiũt ad inſtantiã partis, quám quæ motu proprio Papæ concedũtur, dicuntur ſupplicationes, continentq́; gratiam, vel iuſtitiã. Supplicationes gratiam concernentes ſunt illæ, quibus petitur aliquid gratiœ ſe ſibi concedi, vt pote beneficiũ Eccleſiaſticum, arg. Clem. *Gratiæ*. & Clem. fin. de reſcript. Et dicuntur gratiã continere, quoniã petitur id quod ius nõ cõcedit, eſt enim gratia quoddã quaſi

pri-

priuilegium contra legem cōceſſum. Supplicationes autem iuſtitiam concernētes ſunt eæ, quibus quis petit id, quod ius cōcedit, ſed alio modo, vt potè vt detur ſibi iudex, & vt cauſa alicui cōmittatur, argu. toto tit. de offic. leg. & dicūtur ſupplicationes, quoniā ſuperior iudicem ei dare non tenetur, ex quo habet iudicem. Dicuntur etiam de iuſtitia, quia vult vt iudex datus ſecūdùm iuſtitiā
5. cauſam definiat. Et quia vſus loquendi præfertur ſignificationi propriæ termini, etiam in lege pœnali, & odioſa, vt docent Barth. in leg. *Non dubium.* C. de legib. Abb. in proœmio Decretal. & in c. *Per tuas.* de probationib. & Tolet. vbi ſup. efficitur, vt ſupplicationes hoc loco iuxta hanc cōmunem acceptionem ſumantur. Huiuſmodi ſupplicationes dicūtur *Signatura*, cùm Sūmus Pōt. aut Vicecancellarius ſubſcribunt, *Fiat*; vt ex Nauar. in Man. c. 27. n. 62. notat Graff. num. 67.

Ex contextu huius Bullæ ſequitur, non excommunicari per illum falſificantes literas Legatorum, nec Summorum Pœnitentiariorum Papæ, nec Nunciorum, nec Archiepiſcoporum, vel quorumcumq; inferiorum Prælatorum, ſed Summi Pontificis etiā non conſecrati, vt notat Vgolin. hic §. 2. verſ. *Poſtremò.* Hoc tamen intelligendum eſt de literis Pōtificis, vt Pontifex eſt, non verò de illis, quas vt particularis perſona mittit. Ita Vgolin. §. 3. verſ. *Sextò.* 6.

DISP. XLII.

Vtrùm quomodocumq; falſificantes literas Apoſtolicas hoc loco excommunicentur.

IN hac difficultate Hoſti. in Sum. tit. de crim. falſ. §. *Porrò*, Panorm. in cap. *Ex literis.* nu. 5. de fide inſtru. Syluest. verb. *Excommu.* 7. numer. 8. §. *Corrigentes*, & 1.

Caietan.verb. *Excommu.*c. 26.docēt mutantes etiam literam vnam in literis Apoſtolicis manere excō-municatos. Quorum ſententia ſic probatur: Olim in priuilegijs Summo Pœnitentiario conceſsis erat, quòd poſſet abſoluere ab excommunicatione, quæ incurritur propter mutationem literæ, vel puncti in literis Apoſtolicis, ſenſu non mutato; ergo quæcūq; mutatio in literis Apoſtolicis ſufficiens eſt ad incurrendam cenſuram huius canonis. Et confirmatur, quoniam mutans literam vnam eſt verè falſarius.

2. Cōtrariam ſententiam defendunt Ricard. in 4. diſt.12.artic.12. quæſ. 4.S. Anton. 3.p.tit.24. cap.16. Tabien. verb. *Excommun.* 5.caſu.5. Nauar. in Manu. cap. 27. num. 61. §.*Sexta.* Graff. lib.4. deciſ. cap.18. num.78. Viual.in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ numer. 53. & 54. Tolet.in Summ.lib.1.cap.22. Vgol. hic §.3.verſ.*Secundò.* Suar. de cenſ. diſp.21.ſect. 2.nu. 46.& 47. & Sayr. lib.3.de cenſ.cap.10. num.11. Qui omnes dicunt nō omnem mutationem in literis Apoſtolicis eſſe peccatum mortale,ſed illam tantùm, qua ſenſus, & ſubſtantia mutatur; variant tamen in fundamento, nam Tolet. & Sayr. ideo ſententiam iſtam amplectuntur, quia in antiquis Bullis apponebantur hæc verba, *Excommunicamus eos, qui mutant punctum, aut literam. &c.* quę modò non apponuntur. Alij, licèt hoc fundamentum non negent, alio ducuntur, videlicet mutationem literæ, vel puncti rem eſſe parui momenti, nec eſſe materiam peccati mortalis, ac proinde ex tali mutatione non incurri cenſurā, quæ ſine peccato mortali non incurritur.

3. Pro reſolutione aduertendum eſt, falſificare literas Apoſtolicas multis modis poſſe contingere, vt habetur cap.*Licet.* de crim. falſi, & ſi attendamus ad ipſam ſcripturam, tripliciter fieri poſſe: per additionem;

nem; per minutionem, radendò aliquid ex ipſis literis; vel per mutationem. In huiuſmodi autem falſificationibus aliquãdo mẽs Pontificis mutatur, videlicet apponendo, quod ipſe apponere nolebat, aut detrahẽdo quod ipſe volebat explicare. Aliquando etiã fit mutatio ſine mutatione mentis Pontificis: & hoc dupliciter; primó, ſi mens Pontificis nõ mutetur, ſed Grammaticalis tantùm error corrigatur; ſecundo, ſi mutatio fiat ad mentem Pontificis ſecundùm ſe, nõ tamen pro vt in literis explicatur; vt ſi Sũmus Pontifex diſpenſet cum aliquo in ſecundo gradu, & per errorem dicatur in literis quòd diſpenſat in tertio; tunc ſi quis loco tertij gradus poneret ſecundum, mutaret quidem ſenſum literarum, non tamen faceret contra mentem Pontificis. Poſſunt etiam mutari, & falſificari literæ Apoſtolicæ per falſificationem ſigilli, mutando ſcilicet cereum in plumbeum, vel plumbeum in cereum. 4.

Hoc poſito fit prima cõcluſio; Quotieſcumque mutatur ſenſus literarum Apoſtolicarum contra mẽtem Põtificis, quanuis hoc fiat per mutationem vnius literæ, vel puncti, incurritur cenſura huius canonis. In hac concluſione omnes conueniunt, eſtque manifeſta, cum hæc mutatio ſit in re graui vera, & formalis falſificatio literarum Apoſtolicarum. 1. Cõcluſio.

5. 2. Cõcluſio.

Secunda concluſio; Si quis falſificauit literas Apoſtolicas, quanuis illis nõ vtatur, excommunicatur per hunc canonem: ſi verò raſit aliquam clauſulam animo addendi nouam, & poſtea pœnitentia ductus eandem ſcripſit, non excommunicatur. Hanc cõcluſ. tenet Graff. num. 79. & 80. Probatur quoad primam partem, quia in eo caſu datur verá literarum falſificatio; nec Summus Pontifex loquitur de vtentibus, vel non vtentibus literis falſificatis, vt diſp. ſequen. dicemus, ſed de falſifican-

ſificantibus. Secunda pars ex eo colligitur, quia in caſu illius nulla datur mutatio, & animus non ſufficit ſine falſificatione ad cenſuram incurrendam.

6. 3. Cōcluſio. Tertia concluſio: Quādo ſolùm Grammaticalis error in literis Apoſtolicis corrigitur, non incurritur hæc cenſura. Hæc concluſio eſt Doctorum, quos ſecundo loco citauimus. Et probatur; Qui Grammaticalem errorem corrigit, non eſt verè falſarius, ita vt de crimine falſi puniri poſsit; ergo non excommunicatur. Nam hoc loco prohibetur literarum falſificatio, quæ vera, & propria non datur per ſolam materialem mutationem, ſed requirit formalem, ad quam neceſſaria omnino eſt ſenſus mu-

7. tatio. Anteced. probatur, quoniam, vt ex Hoſt. docent Sylu. verb. *Falſarius.* numer. 1. Armill. eodem verb. & num. Viuald. vbi ſup. num. 47. vt quis puniatur de crim. falſi, tria requiruntur: primum, mutatio veritatis; ſecundum, quod mutetur cum dolo; tertium, cum præiudicio: definitur enim falſitas quòd ſit *mutatio veritatis cum dolo, & iactura*, quorum nullum in caſu concluſionis inuenitur: nam veritas non mutatur, cùm idem ſenſus maneat; nec datur dolus, cum mutatio ad decipiendum non fiat; nec denique ex mutatione malum aliquod ſequitur, imò bonum, cum error emendetur. Et confirmatur, quia, vt habetur in cap. *Ex conſcientia.* de crimine falſi, per raſuram Bullæ in loco non ſuſpecto non datur falſitas. Hoc etiam latè probat Salzedo in Practic. criminal. canonic. c. 117.

Quarta concluſiio; Quādo mutatio fit ad mentem Pontificis ſecundum ſe, ſed cōtra id quod in literis habetur, probabilius eſt incurri cenſuram huius canonis. Tenent hanc concluſionem authores primę ſententiæ, & cum eis Suar. vbi ſup. Probatur, quoniā 8. 4. Cōcluſio.

hæc

hæc mutatio eſt magni momenti; & licèt mens Summi Pontificis fuerit conceſsionem facere iuxta mutationem factam, intentio eius non eſt, vt error literarum per alios, quàm per miniſtros ad id deputatos corrigatur. Deinde; Non licet nouas literas fabricare in prædicto caſu, & loco aliarum ſupponere; ergo neque iam expeditas ſic mutare. Tandem; In hac cenſura non prohibetur falſificatio mentis Pontificis, ſed literarum Apoſtolicarum, quod in caſu concluſionis re vera contingit. Quod hactenus diximus de falſificatione, & mutatione literarum, intelligendum ſimiliter eſt de falſificatione, & mutatione ſigilli; vt ſi ex plumbeo in cereum, vel ex cereo in plumbeum mutetur. Mutatio autem fili, ſeu chordæ, quibus ſigillum appenditur, ex vno colore in alium, res parui momenti videtur, niſi ex hoc literæ falſæ, & inualidæ iudicentur.

9\. Ad argumentum initio factum reſponderi poteſt, conceſsionem illam Summo Pœnitentiario factam intelligendam eſſe iuxta quartam concluſionem, quia in illa concedimus mutari literas non mutato ſenſu, quem Summus Pontifex intendebat. Et eodem modo poſſunt explicari ea, quæ in antiquis Bullis apponebantur: vt *Excommunicamus eos, qui mutant punctum, vel literam. &c.* quòd intelligantur quando per mutationem puncti, aut literę, vel mutatur mens Pontificis, vel ſi retineatur, literarum ſenſus euertitur. Ad confirmationem reſpondetur ex probatione ſecundæ partis ſecundæ concluſionis: non enim, ſi iuxta doctrinam canonũ, & Doctorum loquendum ſit, illa mutatio in literis cenſetur earum falſificatio; & quanuis id admitteremus, falſificatio eſſet in re parui momenti, quæ ad peccatum mortale non ſufficit. Nam

falſifi-

falſificatio nulli nociua pœna ordinaria non punitur, vt ex communi ſententia docet Salzedo loco ſupra citato.

DISP. XLIII.

Vtrùm falſificantes literas, quæ euanuerunt, aut vtentes falſificatis hoc loco excommunicentur.

1. 1. Concluſio. PRima concluſio; Falſificantes literas Apoſtolicas, quæ iam euanuerunt, reddendo illas vtiles, excõmunicantur hoc loco. De hac concluſione dubitari nõ licet, perinde enim ſe habet reualidare literas, quæ expirarunt, ac alias de nouo fingere, vel iam expeditas mutare; ſed hæc vt cenſura incurratur, ſufficiunt; ergo & illud.

2. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio; falſificantes prædictas literas Apoſtolicas nõ reddendo illas vtiles, non excommunicantur per hanc clauſulam. Hanc tenent Ricard. in 4. d. 18. artic. 12. quæſ. 3. Sylu. verb *Excommun.* 7. num. 10. Nauar. in Manu. cap. 27. num. 169. Graff. lib. 4. deciſ. c. 18. num. 83. & Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num. 52. Et probatur; Mens Summi Pontif. eſt impedire ne prætextu literarũ Apoſtolicarũ aliquid fiat, vel prohibeatur; ergo falſificatio literarũ, quæ nulli prodeſſe, aut nocere poteſt, non prohibetur.

3. 3. Concluſio. Tertia concluſio; Vtentes literis falſificatis, hac cenſura non ligantur. Hanc concluſionem tenẽt Nauar. vbi ſupra cap. 27. num. 62. Graff. numer. 85. Viuald. numer. 50. Vgolin. hoc loco §. 3. verſ. *Octauò.* Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 48. Et probatur, quia diuerſum quid eſt falſificare literas, & vti falſificatis, vt conſtat ex capit. *Ad falſariorum.* de crim. falſi, vbi tanquam actiones diuerſæ diſtinctè prohibẽtur; ſed Summus Pontifex hoc loco ſolùm meminit falſi-

falſificantium ; ergo non vult alios comprehendere. Dixi non ligari hac cenſura vtentes literis falſificatis (quales ſunt, qui ſcientes, vel ſcire debentes illas eſſe falſas, eis vtuntur) quia in dicto cap. *Ad falſariorum.* certum eſt excõmunicari.

DISP. XLIIII.

Vtrùm impetrantes literas obreptitias, vel ſubreptitias, tanquam falſarij excommunicentur.

1. PArs affirmatiua ſuadetur ex cap. *Ad falſariorũ.* de crim. falſi: vbi literæ obreptitiæ, vel ſubreptitiæ dicuntur falſæ, excommunicantur enim eo loco, qui falſas literas impetrant; vbi fit diſtinctio inter falſificãtes literas, & falſas impetrãtes. Senſus ergo eſt; falſas literas, ideſt quæ falſam narrationem, vel falſam informationem continẽt.

2. Pro reſolutione huius difficultatis ſciendum eſt literas ſubreptitias eas eſſe, quæ ad petitionem, in qua falſitas exprimitur, vel veritas tacetur, expediuntur: obreptitias verò, quę expediuntur, quãdo ſub inuolucro verborũ ſic inuolutè ſupplicatur, vt Papa veritatem nõ percipiat. Hi tamẽ termini aliquando cõfunduntur, vt notat Graff. lib. 4. deciſ. c. 18. n. 74.

Hoc poſito, ſit concluſio; Impetrantes literas ſubreptitias, vel obreptitias, non excõmunicantur hoc loco: incurrũt tamen pœnas c. *Ad falſariorum.* Hæc concluſio communis eſt: eam docent Nau. in Man. c. 27. n. 62. §. *Quarta.* Graff. vbi ſup. num. 75. Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ. n. 51. Vgol. hic. §. 3. verſ. *Quartò.* & Suar. de cẽſ. diſp. 21. ſect. 2. n. 50. Et ratio eſt, quia huiuſmodi literæ verè à Cancellaria Papæ procedunt; ergo quoad expeditionem non ſunt falſæ, ac proinde impetrantes illas non excommunicantur. Quòd autem incurrant pœnas dicti cap. *Ad* 3. *Concluſio.*

Ad falſariorum. ex illo conſtat manifeſtè.

4. Ad argumentum in cõtrarium reſpõdetur literas illas non eſſe falſas quãtũ ad expeditionem; de quibus cenſura huius canonis intelligitur: & ſic qui eas impetrant, non dicuntur falſarij. Dicuntur tamen literæ falſæ, non propriè ſed quaſi præſuppoſiuiuè, quia ſcilicet ſuppoſita narratione falſa expediuntur.

DISP. XLV.

Vtrùm defenſores; & fautores falſificãtium literas Apoſtolicas, vel illas per alios falſificantes, in hac clauſula comprehendantur.

1. *Cõcluſio.* PRima cõcluſio; Defenſores, & fautores falſificantium literas Apoſtolicas, vel illas per alios falſificantes non excommunicantur per hanc Bullam. Hanc concluſionem tenẽt Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 81. & Suar. de cenſ. diſput. 21. ſect. 2. num. 48. Et probatur, Summus Põtifex in hac Bulla de ſolis falſificantibus loquitur; ergo fautores, & defenſores non excommunicantur per illam: nam, cùm lex ſit pœnalis, extendenda non eſt. Quòd verò falſificantes per alios non excommunicentur, ex eo probatur, quia in cap. *Ad falſariorum*. de crim. falſi, vbi Summus Pontifex falſificantes per alios excommunicare intendit, id expreſſè declarauit; ergo cũ hoc loco id non fecerit, eos comprehendere noluiſſe preſumendum eſt.

Secunda concluſio: Defenſores, & fautores falſificantium literas Apoſtolicas, ac eas per alios falſificantes excommunicantur in iure; vt habetur in dicto cap. *Ad falſariorum*. 2. 2. *Cõcluſio.*

Cenſura tamẽ huius cap. reſeruata non eſt.

CAP.

CAP. VIII.

Contra deferētes vſui belli idonea ad infideles, & eis reuelantes pertinentia ad ſtatum Reipublicæ Chriſtianæ.

TENOR BVLLÆ.

1\. *7. Bullæ cenſura.* Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, & ini micos, vel hæreticos per noſtras, ſiue huius ſanctæ Sedis ſententias expreſſè, vel nominatim declaratos, deferunt, ſeu tranſmittunt equos, arma, ferum, filum ferri, ſtannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica inſtruméta, lignamina, canapem, funes, tam ex ipſo canape, quàm alia quacumque materia, & ipſam materiam, aliaque huiuſmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant, nec non illos, qui per ſe, vel alios de rebus ſtatum Chriſtianæ Reipublicæ concernentibus, in Chriſtianorum perniciē & damnum ipſos Turcas, & Chriſtianæ Religionis inimicos, nec non hæreticos, in damnum Catholicæ Religionis certiores faciunt, illiſque ad id auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtant

præſtant. Non obſtantibus quibuſcumque priuilegijs quibuſuis perſonis, Principibus, Rebuſpublicis, per Nos, & Sedem prædictam hactenus conceſsis, de huiuſmodi prohibitione expreſſam mentionem non facientibus.

Notationes circa textum.

2. MAteria huius cęſuræ eſt ſacrilegium contra Rempub. Chriſtianam cōmiſſum, vt docet Caiet. in Summ. verb. *Excommu.* cap. 20. finis autem eſt ne quis inimicis Crucis Chriſti contra Catholicos auxilium præſtet. Diuiditur hic canon in duas partes; in prima excomunicantur aliquot genera perſonarū: in ſecunda priuilegia ſuper delatione harum rerum prohibitarum annullátur. De hac materia habetur in iure l. 1. C. quę res export. non deb. & l. *Cotem.* ff. de public. c. *Ita quorundam.* & cap. *Olim.* & c. *Ad liberandū.* de Iudæis. Extrauag. *Multa mētis.* de Iudæ. & alias ſæpe.

3. Circa primam partem ſciendum eſt excommunicari in ea quinque genera perſonarum. Primū, deferentes res hoc loco prohibitas ad Saracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis hoſtes, & inimicos, vel hæreticos per Sedem Apoſtolicam declaratos. Saracenorum, & Turcarū nomine intelliguntur omnes Mahometicæ perfidiæ ſectatores. Nomine inimicorum Chriſtiani nominis, Iudæi, & Pagani. Hæreticorū nomine apoſtatæ, dummodo declarati ſint per Sedem Apoſtolicam. Quæ declaratio fit, quando eorum regna, prouinciæ & ciuitates, vt hæreticorum, á Sede Apoſtolica declarantur, ſicut noſtris temporibus declaratū eſt Angliæ regnum, aut

quan-

quando ipſi expreſſé, vel nominatim declarantur. Secundum, qui prædictos de rebus ſtatum Chriſtianæ reip. concernentibus in Chriſtianorum perniciem per ſe, vel per alios certiores faciunt. Tertiũ, ad id dantes auxilium. Quartum, dantes conſiliũ. Quintum, dantes fauorem quomodolibet.

4. Res, quæ ad prædictos infideles deferri prohibẽtur, tredecim ſunt. Primò equi; per quos intelliguntur etiam debiles, claudi, & morboſi. Ita Nauar. in Manu. cap. 27. num. 63. §. *Tertia.* muli etiam, & aſini, & quæcumque animalia, quæ ad ſarcinas aſportandas inſeruire poſſunt. Ita Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 85. Secundò, arma; per quæ intelliguntur tam offenſiua, vt lanceæ, enſes, pugiones, bombardæ, & ſimilia; quàm etiã defenſiua, vt caſsides, loricæ, ſcuta, & alia huiuſmodi. Intelliguntur etiam non ſolùm quæ principaliter ad prælium ſunt inſtituta, vt prædicta, ſed etiam quæ ex intentione vtentium ad præliandum ordinantur, vt lapides, ligna, cultri ad ſcindendũ pennas, vel panem: cum hac tamen differentia, quòd illa deferre ſemper eſt prohibitum, hæc autem tunc prohibentur, cùm ex intentione ad præliandum accommodãtur. Sic docent Sylueſt. verb. *Excommun.* 7. §. 59. Tabien. verb. *Excommun.* 6. Nauar. vbi ſup. §. *Quarta.* Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num. 67. Graff. nu. 88. loco citato, Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 23. dub. 5. Intelligũtur etiam ea, quibus equi armantur, & præparantur, vt apti ſint ad prælium, qualia ſunt frenũ, habenæ, ſella, & ſimilia. Ita Vgol. hic ad illa verba. *Equos, arma.* verſ. *Poſtremò.* Tertiò, ferrum; quod intelligitur tam de ferro facto, quam de vena ferri, ex qua ferrum cõflatur, quidquid dicant Nau. §. *Quinta.* & Graff. num. 89. Nam vena ferri nullum alium habet vſum, quàm ex ea

erui ferrum, ac proinde eſt verè materia, qua bellatores alios impugnāt. Huius ſententiæ eſt Sylu. vbi ſup. & Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 55. Ferri tamē nomine nō veniunt claui, cum ad præliandum inſtituti non ſint, niſi in tanta quantitate deferantur, vt ex illis poſsint fieri inſtrumenta bellica: vel, niſi neceſſarij ſint ad ligneas machinas conſtruendas, aut cōcludenda bombardarū Chriſtianorum foramina, ne illis vti poſsint: in quo euentu vel vnum clauum dare infidelibus mortale exiſtimo cum Vgolin. hoc loco ad illud verbum, *Ferrū.* verſ. *Excipio.* Quartò, filū ferri. Quintò, ſtannum. Sextò, calybs. Septimò, omnia metallorū genera. Octauò, bellica inſtrumēta; quorum nomine veniūt etiam tympana, tubę, fiſtulæ, & ſimilia. Sic Nauar. §. *Sexta.* & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 11. numer. 30. Nonò, lignamina quorum nomine intelligūtur omnia ligna, ex quibus fieri poſſunt naues, triremes, & quæcumque machinæ, aut inſtrumenta ad præliandum. Ita Sylu. Tabien. num. 3. & Tolet. citatis locis. Intelliguntur etiam naues ipſæ, & triremes, vt docet Nau. Nam iuxta doctrinam Ariſtotel. propter quod vnum quodque tale, & illud magis, lignamina autē propter naues prohibentur. Decimò, canapis. Vndecimò, funes ex quacumque materia. Duodecimò, ipſa materia funium. Decimotertiò, alia huiuſmodi, quibus Chriſtianos impugnāt.

Circa hæc vltima verba eſt difficultas, quid per illa intelligatur. Tolet. vbi ſup. docet non comprehendi in hac clauſula, qui merces, victualia, ac ſimilia, etiam belli tempore ad fidei inimicos deferunt, quā uis excommunicentur in iure. Probat ex verbis ſequentibus, ſcilicet, *Quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant.* Quæ verba cum præcedentibus coniungūtur; mercibus autem, & victualibus nullus impugnatur 5.

tur. Placet tamen cum Caietan. vbi ſup. & Suares nu. 56. ſi huiuſmodi victualia, veſtes, & quæcumque merces tali tempore, & opportunitate deferantur, vt moraliter cenſeri poſſint inſtrumenta, & auxiliũ ad bellum gerendum, excommunicari ea deferentes. Comprehenduntur etiam in illis verbis deferentes milites, victualia, vt ſunt panes, vinum, carnes. &c. medicinas item, & medicos, ac chirurgos. Ea etiã deferri prohibentur prædictis verbis, quibus hoſtes prædicti Chriſtianis magis terribiles fiunt vt plumæ, panni militares, & ſimilia.

6. De auro, & argento, ſeu pecunia non eſt minor difficultas, vtrum excommunicentur per hanc Bullam ea deferentes. Ad quã difficultatem affirmatiuè reſpondendum exiſtimo cum Nau. nu. 63. §. *Sexta.* Viuald. num. 58. & Suares num. 54. ſup. citatis locis. Nam aurum poteſt ſumi dupliciter, vel vt metallũ quoddam eſt, vel formaliter ſecundùm quód in pecuniam fabricatur: qua ratione ſpecie morali differt à ſe ipſo, vt aurum eſt. Si vt metallum, ſeu materialiter ſumatur, intelligitur ſub illis verbis, *Omnia metallorũ genera:* ſi verò vt pecunia, & ſecũdùm formalem vſũ, comprehenditur ſub illis alijs verbis, *Alia huiuſmodi. &c.* quia etiam tali tempore deferri poteſt, vt inſtrumentum ad Chriſtianos impugnandos cenſeatur. Si tamen ſub prædictis verbis merces, victualia, & pecunia non intelligantur (quod videtur probabilius, eo quòd eo loco ſermo tãtùm eſſe videtur de inſtrumentis bellicis, & de illorũ materia) adhuc tamen ea deferentes tempore belli excommunicantur, ligantur enim hac cenſura dantes auxiliũ, quod per iſtorũ delationem dari negandũ non eſt. Quoad hunc effectum tempus treugæ, belli etiam tempus reputatur.

Circa ſecũdam partem huius canonis, illud tãtùm aduertendum eſt, reuocari 7.

omnia priuilegia, quibus á Summis Pontificibus fuit cōceſſum, vt quæ hoc loco prohibentur, ad infideles deferri poſſent, quæ de prohibitione huius Bullæ expreſſam mentionem non faciunt. Nec placet quod docet Tolet. nimirùm non reuocari per hanc Bullam priuilegia deferendi merces, & exercendi commercia, cùm hæc, vt diximus, non parum afferant infidelibus auxilium, quod hoc loco expreſſè prohibetur. In hoc tamen ad temporis circunſtantias. reſpiciendum eſt.

DISP. XLVI.

Vtrùm mandantes deferri prohibita per hāc cenſuram excommunicentur.

1\. CAiet. verb. *Excommun.* in principio, Tabien. verb. *Excommu.* 5. caſú. 49. nu. 5. Mart. Led. 2. 4. q. 26. art. 2. in principio, Nau. in Man. c. 27. num. 51. §. *Tertio.* docent nomine facientis non intelligi mandantes: nam, vt poſt multa cōcludit Felin. in c. *Mulieres.* de ſententia excom. diſpoſitio requirens actum perſonalem nō poteſt impleri per alium. Ex qua doctrina inferunt Tolet. in Sum. lib. 1. cap. 23. dub. 3. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 11. n. 25. non excommunicari hoc loco mandantes deferri ad infideles prohibita per hūc canonem. Et confirmatur; In clauſula 11. & 13. huius Bullæ exprimuntur mandantes; ergo, cum in hac eorū non meminerit Summus Pontifex, illos excōmunicare noluit.

2\. Hæc argumenta rectè probant ſub nomine deferentis non excōmunicari mandantes; atq; adeò ex vi huius particulæ non excōmunicantur. Nihilominus non video qua ratione, qui hoc loco prohibita deferri mandant, ab excōmunicatione huius canonis excuſentur. Nā in ea non ſolùm excōmunicantur deferentes, ſed etiam auxilium, vel fauorem

fauorem quomodolibet præſtãtes; nulli autem dubium eſſe poteſt, quin mittere ad infideles prohibita ſit auxilium & fauorem eis præſtare. Nec poteſt dici hoc auxilium, & fauorem nõ deberi per alios præſtari, quia verbum, *Quomodolibet*, includit quodcumque auxilium, & fauorem quomodocumq; præſtentur. Probatur etiam efficacius; In Bulla cõiunguntur hęc verba, *Deferunt, ſeu trãſmittunt*, quorum primo ſignificantur ij, qui per ſe portant, ſecundo veró, qui per alios id faciunt, alioquin verbum illud, *Trãſmittunt*, nihil operaretur contra c. *Si Papa.* de priuil. in 6. & l. *Quoties.* ff. de reb. dubi. & facit in ſimili c. *Significauit.* §. *Illi quoq́;* de Iudæ. Excõmunicantur igitur non ſolùm deferentes, ſiue nomine proprio, ſiue alieno deferãt, ſed etiam mandãtes.

3. Si quis dicat particulas, *Dantes auxilium, conſilium, & fauorem*, non intelligi, niſi circa illos, qui hæc præſtãt ijs, qui infideles (de quibus loquitur Summus Pontif.) de rebus ad ſtatum Reip. Chriſtianæ pertinentibus certiores faciunt; ita vt ſoli dantes auxilium. &c. vt huiuſmodi infideles ſcire poſsint quæ ad ſtatũ Chriſtianæ Reipubl. pertinent, excommunicentur; falſum omnino dicet, nã per hũc canonem omnia prohibẽtur, quæ poſſunt eſſe in damnum Catholicæ Religionis, ſi infidelibus præſtentur. Et quia omnibus iſtis modis infidelibus cõtra Catholicos præſtatur auxilium, non ſunt reſtringenda prædicta verba ad ſolos certiores facientes, ſed formaliter intelligenda de omnibus contra Catholicos auxilium præſtãtibus.

Illud cum Sayr. vbi ſup. num. 35. notandum eſt, per ſtatum Chriſtianæ Reip. intelligi ſtatum temporalem, ſiue totius Chriſtianiſmi, ſiue cuiuſcũque regni, prouinciæ, ciuitatis, aut loci, tam pertinentium ad Eccleſiam, quàm ad Principes ſeculares.

DISP. XLVII.

Vtrùm vendentes infidelibus prohibita deferri hoc loco, vel eorũ aliqua ex gratitudine conferẽtes excommunicentur.

1. Circa primã huius diſputationis difficultatem Caiet. verb. *Excommu.* c.20. Nau. in c. *Ita quorundam*. de Iudæ. not.10. n.41. Tolet. in Summ. lib.1. c.23. dub.1. & Say. lib.3. de cenſ. c.11. n.21. 22. & 26. docent non excõmunicari vendẽtes res per hũc canonẽ deferri prohibitas, quando Chriſtiani in terris ſuis infidelibus ad ſe venientibus vendunt. Fundamẽtũ eſt, quia cũ cẽſura hæc ſit pœnalis, nõ debẽt verba illius extendi, ſed interpretãda ſunt iuxta propriã ſignificationẽ. Quia igitur vendere nõ eſt deferre, & Summus Pontifex de deferentibus loquitur, ad vendentes extendenda nõ erit cenſura.

2. In hac tamen difficultate idem dicendũ exiſtimo, quod dubio præcedenti. Fateor quidem non manere excommunicatos vẽdentes prohibita ex vi particulæ, *Deferẽtes*: nihilominus, quatenus vendendo fauorem præſtant infidelibus contra Chriſtianos, nõ eſt quare ab hac cenſura excuſentur, & idem eſt ſi illis vendant, quos certò ſciunt ea ad infideles eſſe miſſuros, ſiue ipſi infideles ad Chriſtianorũ ciuitates veniant, ſiue in ipſis pacificè viuant, niſi fortè eos paruitas materiæ excuſet, vt ſi haſtam vnã, vel equũ vendant. Quod idem dicendũ erit de cõmutãtibus arma pro armis, vt enſes pro haſtis, ſicut docet Say. vbi ſup. n.27. quidquid in contrariũ dicat Sylu. verb. *Excõ.* 7. n.64. qui tenet ob has cõmutationes cẽſurã huius canonis incurri. Cuius ſententia erit vera, ſi cõmutatio talis fuerit, vt infideles notabiliter meliùs Chriſtianos impugnẽt

aliàs

aliás res eſt parui mométi, propter quam cenſura nõ fertur.

3. Si quis tamen arguat multos poſſe interfici gladio vno, haſta, vel ſclopo, atque adeò in huiuſmodi commutationibus paruitatem materiæ non dari: neganda eſt cõſequentia; tum quia paruitas materiæ in hoc caſu attenditur reſpectu totius prohibitionis, delationis ſcilicet armorum; tum etiam, quia ſicut infidelis gladio à Chriſtiano in commutatione accepto multos poſſet interficere, ſic etiam poterat haſta, quam cum gladio commutauit.

4. Circa ſecundam difficultatem côueniunt Nau. in Manu. cap. 27. num 66. §. *Sexta*. Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 90. & Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ numer. 61. non excommunicari hic donantem gladiũ, equum, haſtam, vel ſclopum Principi, aut Duci infidelium, ſiue ex gratitudine, ſiue ex liberalitate, ſiue ad conciliandam gratiam, & amicitiam quodcumque iſtorum conferatur. Differũt tamen hi Doctores in aſſignanda huius rei ratione, nam Viuald. excuſat hæc conferentes ex paruitate materiæ: Nauar. verò, & Graff. ex defectu intentionis Summi Pontificis, quã dicunt non eſſe hos excommunicari, cum hæc inter Primates, & Duces fieri communiter ſoleant; vnde non ex defectu verborum, ſed ex defectu mẽtis excuſantur. Hæc ratio videtur probabilior, nam ex illa á Viualdo adducta, quanuis hæc conferentes á mortali peccato, & cenſura excuſentur, á veniali culpa nõ excuſantur, quia paruitas materiæ non omnino à culpa liberat.

DISP. XLVIII.

Vtrùm deferẽtes prohibita ex vna terra infidelium ad aliã maneant per hãc Bullam excommunicati.

1. PArtem negatiuã tenēt Sylu. verb. *Excommun.* 7 num.64. quem ſequitur Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num. 66.& Suar.de cenſ.diſput. 21.ſect.2. numer.56. circa finem,dummodo infideles cum Chriſtianis bellum non gerant. Idem docet Tabien . verb. *Excommun.* 6. num. 7. dummodo hoc non fiat in detrimentum fidelium . Citant pro ſua ſententia declarationem Greg. IX. in Extrauagan. *Poſtulaſtis.*

2. Partem affirmatiuam ſequitur Tolet.in Summ.lib. 1.cap.23.dub.2. dicens abſoluté excommunicari deferentes hoc canone prohibita ex vna terra infidelium ad aliam, & dub.vlt. addit manere etiam excōmunicatos,quanuis ea deferant,vt infideles,vel hæretici cum infidelibus, vel hæreticis pugnent,dūmodo delata perſeuerent. Idē ſentit Savr. lib. 3.de cenſ. cap.11. num.19.& 33.

Horum tamen Doctorū ſententiæ ſequentibus cōcluſionibus conciliari poſſunt.

Prima concluſio ; Qui ex vna terra infidelium ad aliam deferunt hoc canone prohibita, ſi talis delatio fidelibus nullo modo nocere poſsit, hanc cenſuram non incurrunt. Probatur manifeſtè ex eo, quód in hoc caſu ceſſat tota prohibitionis ratio,quæ eſt ne prædicta deferantur in dānum, & perniciem Chriſtianorum. Continget hoc, ſi quæ deferuntur,vel non perſeuerant , vt ſulphurei pulueres in ea quantitate delati , quód poſt decurſū bellum inter infideles, non ſuperſint: vel ſi perſeuerāt, ad eos infideles deferuntur,qui nullo modo Chriſtianos ob regionum diſtantiam poſſunt debellare. 3. 1. Concluſio.

Secunda concluſio; Qui prædicta defert ab vna terra infidelium ad aliam,ſi Chriſtianis nocere poſsint, quanuis ad infideles debellandos deferantur, innodatur hac cenſura. Hæc concluſio manifeſtè conſtat ex hac Bulla,in qua omnis dela- 4. 2. Concluſio.

delatio prędictorum in dānum fidelium interdicitur. Quòd autem dānum mediatè, vel immediatè ſequatur, parùm refert, cùm ſatis ſit poſſe infideles contra Chriſtianos bellum mouere, quanuis illud actu inter eos non ſit.

DISP. XLIX

Vtrùm deferentes ad infideles prohibita, nō tamen vendentes, in hac cenſura comprehendantur.

1. PRO parte affirmatiua, quam tenet Vgol. hoc loco §. 2. verſ. *At quid de ijs.* arguitur primò ex cap. *Si quis non dicam.* de pœniten. d. 2. vbi affectus punitur, vt effectus; ergo, quanuis deferentes ad infideles prohibita, ea non vēdant, hanc cenſuram incurrent.

2. Secundò: Deferentes prohibita, quanuis ea non vendant, cōtra prohibitionem huius canonis faciūt; ergo excommunicantur. Probatur anteced. quia in hac cenſura ſolùm prohibetur delatio prædictorū ad infideles, nec de venditione mentio aliqua fit. Et confirmatur primò; Huiuſmodi deferentes peccant mortaliter, contra hanc prohibitionem; ergo. &c. Confirmatur ſecūdò; Iuxta multorum ſententiam (quos diſp. 46. & 47. citauimus) mandātes deferre, & vendentes non excommunicantur, eo quòd non deferunt; ergo ſolùm deferre hoc canone prohibetur.

3. Prima concluſio; Deferentes ad infideles prohibita, non tamen vēdentes, aut tradētes, cenſurā huius canonis nō incurrūt. *1. Cōcluſio.* Hāc concluſionem docent Syl. verb. *Excommun.* 7. nu. 64. & Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num. 64. Et probatur; Delatio prædictorum prohibetur in ordine ad venditionem, ſeu traditionem, nè infideles habeant inſtrumenta, quibus Chriſtianos impug-

nare valeant; ergo ſi non ſequatur effectus, venditio ſcilicet, aut traditio, non incurretur excommunicatio, quæ ſolùm propter actum cõpletum incurritur.

4. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio; Deferentes prohibita ad infideles, ſi ea vendant, aut tradant, quamuis ſtatim pœnitentia ducti illa recuperent, in excommunicationẽ iſtam incidunt. Hác cõcluſionem tenent citati Doctores. Et ratio eſt manifeſta, eo quòd ſecutus eſt effectus prohibitus, & actu cõpleto violata eſt lex.

5. 3. Cõcluſio. Tertia concluſio; Qui prædicta defert ad infideles, & vendit ſciens ſe illa recuperaturum antequam Chriſtianis noceant, & ea intentione deferat quòd iterùm recuperet, infideleſque decipiat, non excõmunicatur. Probatur concluſio, quia huiuſmodi delatio, & venditio in nullo eſt Chriſtianis nociua; imò in damnum infideliũ ordinatur; ergo non eſt intentio Summi Pontificis in caſu poſito ea vendẽtes excommunicare.

Si quis tamen inſurgat; Per accidens eſt, quòd ex hac delatione, & vẽditione damnum fidelibus non ſequatur; ergo ſic deferens, & vendens excommunicationem incurrit. Probatur conſeq. Ea, quæ ſunt per accidens, non veniunt in conſiderationem; igitur á cenſura non excuſant, prohibet enim Summus Pontif. media per ſe ordinata ad impugnãdos Chriſtianos. 6.

Ad hoc argument. reſpondetur negãdo antecedens: licèt enim ex venditione abſolutè conſiderata per ſe ſequatur damnum fidelibus, ex ea tamen, quæ talibus circũſtãtijs veſtitur, per ſe moraliter tale dãnũ non ſequitur; quòd ſi ſequatur, id erit per accidẽs. 7.

Quarta concluſio; Qui prædicta ad infideles defert, & vendit, quamuis ob eorum abundantiam ad actualiter impugnandos Chriſtianos illis nõ egeãt, hanc cenſuram incurrit. Hanc tenet Tolet. in Sum. 8. 4. Cõcluſio.

lib.

lib.1.cap. 24. Et probatur; Impugnare actu eſt finis, hoc verò loco media prohibentur, ex quibus actualis impugnatio per ſe poteſt prouenire; ergo cum ex huiuſmodi delatione, & venditione Christianorũ impugnatio per ſe ſequi poſſit, & per accidens ſit quòd non ſequatur, manifeſtum eſt hac clauſula prohiberi.

9. Ad primum argum. in contrarium reſpondetur affectum puniri quaſi effectum in foro exteriori, maximè ſæculari, non vero in cenſuris, quæ, niſi ſequatur effectus, non incurruntur, vt patet in multis locis iuris canonici c. *Si quis ſuadẽte.* 17.q.4. cuius cenſura nõ incurritur ex ſolo deſiderio percutiendi Clericum, niſi adſit manuum violentarũ iniectio; & aliás ſæpe.

10. Ad ſecundum concedimus violari hanc legem quoad culpam in foro conſcientiæ, quatenus deferẽs prohibita ad infideles habet animum tranſgredientem legem iuſtam hoc prohibentem. Negamus tamẽ violari quoàd actum externum, quod neceſſariò requiritur, vt excommunicatio incurratur. Et per hoc patet ſolutio ad primam confirmationem. Ad ſecundam dicendum eſt nõ excommunicari per hanc clauſulam quomodocũq; deferentes, ſed deferentes cum effectu venditionis ſcilicet, vel traditionis. Quòd ſi iuxta aliorum ſententiam vendentes, & mãdantes per particulam, *Deferentes*, non excommunicantur, inde eſt quia de illis non verificatur quòd deferant.

DISP. L.

Vtrùm reuelãtes Christianorum ſecreta per literas infidelibus, & nuntius illas deferens, aut verbaliter denuntiãs, excõmunicentur.

1. VT hæc difficultas expliçetur, ſuponẽdũ eſt excõmunicari per hãc clauſulam

lam eos, qui infideles per ſe, vel pe. alios certiores faciunt de rebus ſtatum Reipub. Chriſtianæ concernentibus in Chriſtianorum perniciem, & damnũ, addique immediatè, *Illiſq; ad id auxilium. &c.* quo loco relatiuum, *Illis,* non refert reuelantes ſecreta Chriſtianorum, ſed ipſos infideles; ita vt ſenſus ſit excommunicari dantes infidelibus auxilium. &c. Ex quo ſequitur non excommunicari dantes auxilium, conſilium, vel fauorem ipſis reuelantibus, niſi hoc in fauorem ipſorum infidelium cedat.

2. Cõcluſio. Quo præmiſſo, ſit prima concluſio; Qui Chriſtianorum ſecreta in ipſorum perniciem infidelibus reuelant, ſiue per nuntium, ſiue per literas id fiat, excommunicantur. Ita Vgol. hic ad illa verba. *Nec non illos, qui per ſe.* §. 2. verſ. *Secũdò.* Probatur; In hac clauſula excõmunicantur huiuſmodi ſecreta per ſe, vel per alios reuelantes; ſed reuelantes per nuntium per alium reuelant, & reuelantes per literas, quãuis mediatè, per ſe reuelant; ergo excommunicantur. Idem cenſeo de reuelante illi, quem ſcit infidelibus nuntiaturum.

3. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio; Nũtius, per quem huiuſmodi ſecreta reuelantur, & deferens literas ſciens horum reuelationem in eis cõtineri, hanc cenſuram incurrunt. Probatur; Hi omnes verè reuelant Chriſtianorum ſecreta infidelibus; ergo. &c. Probatur anteced. Qui applicat ignem, moraliter loquendo, verè dicitur comburere; ergo qui defert epiſtolas, vel alterius dictum denuntiat, verè moraliter eos certiores facere cenſebitur.

4. 3. Cõcluſio. Tertia concluſio; Reuelans aliquid infideli in dãnum alicuius particularis Catholici, non excommunicatur per hanc clauſulã: nec ſimiliter miniſtrans inſtrumentum ad illum occidendum, niſi ſit talis perſona, ex cuius occaſione notabilis iactura Reipub. Chriſtia-

Chriſtianæ ſequatur. Prima pars huius concluſionis probatur; Hæc clauſula non reſpicit per ſe primò bonum particularium; ergo ſolùm per illam prohibentur quæ bono cõmuni ſunt nociua, atque adeò reuelans ſecretum in damnum particularis perſonæ, vel præbens auxilium, vt occidatur, hic non excommunicatur. Probatur anteced. tum ex illis verbis, *De rebus ſtatum Chriſtianæ Reip. concernentibus in Chriſtianorum perniciem. &c.* tum etiam, quia deferens gladium, vel haſtam ad infideles non excommunicatur propter materiæ paruitatem; quod nequaquam dicendum eſſet, ſi hæc cenſura in bonum particularium perſonarum ſanciretur: nam gladio vno vel haſta multi particulares occidi poſſunt. Secunda pars ex eo conſtat, quia occiſio perſonæ Reipub. valde neceſſariæ in ipſius Reipub. detrimentum redundat. Quid verò ſiquis illud reuelet, quod infideles iam ſciunt? Excommunicari affirmat Vgol. verſ. *Atqui de ijs.* quia iam facit actionẽ prohibitam, quæ ſi fidelibus nõ nocet, id eſt per accidens. Idem ſentio, quia reuelare nõ eſt acceſſoriè prohibitum, dummodo reuelans non nouerit illud ſcitum iam eſſe ab infidelibus, nec per nouam iſtam reuelationem plus Chriſtianis nocere poſſe infideles, nam tunc reuelatio illa cenſebitur materia leuis.

DISP. LI.

Vtrùm deferentes prohibita ad infideles, vel Chriſtianorum ſecreta eis reuelantes à cenſura huius canonis aliquando excuſentur.

AD hanc difficultatem reſpondetur concluſione affirmatiua. Quæ probatur oſtendendo caſus, in quibus excommunicatio prædicta non incurritur. 1. *Caſus.*

Primus

1. 1. *Caſus.* Primus eſt ignorantia ſiue iuris ſiue facti; quanuis circa hanc cenſuram non paſſim iuris ignorantia detur, cum pauci ſint, qui illius notitiam non habeant. Ignorantia facti cōtinget, ſi prohibita in arca clauſa deferantur, & deferēs quid in ea continetur ignoret, vel ſi ſecretum per epiſtolam reueletur, cuius non ſit conſcius deferēs. Quod in hoc caſu ignorantia excuſet, docent Sylueſt. verb. *Excommunic.* 7. numer. 64. Nauar. in cap. *Ita quorundã.* de Iudæ. not. 8. numer. 25. Vgolin. hic. §. 2. verſ. *Quintò*. Et Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 11. nu. 34. colligiturq́; ex his, quæ communiter tradunt Doctores in regul. *Ignorãtia.* de regul. iur. in. 6.

2. 2. *Caſus.* Secundus, quando prædicta deferuntur in Chriſtianorum vtilitatem, vt ſi commutentur, vel vēdantur pro ijs, quibus Chriſtiani magis indigent, ita vt maior ſit eorum commoditas, quám damnum inde proueniens. Ita Tabien. verb. *Excommunic.* 6. nu. 5. §. 4. Nauar. nu. 23. & Sayr. proximé citatis locis, & Vgol. hic §. 2. verſ. *Tertiò.*

3. 3. *Caſus.* Tertius, quando quod defertur, vel manifeſtatur, eſt res parui momenti; paruitas enim materiæ à mortali culpa excuſat, ſine qua excommunicatio non incurritur, vt docet S. Tho. 1.2.q.88.artic.5.& 6.& 2.2. quæſt. 66. artic. 6. ad 3. &. q. 158. articul. 3. ac Doctores communiter.

4. 4. *Caſus.* Quartus, quando infideles cum proprijs armis in terras ſuas à fidelibus deferūtur. Ita Sayr. nu. 20. poſt Sylueſt. qui de hac re refert declarationē Greg. IX.

5. 5. *Caſus.* Quintus, ad euitandam mortem, membri abciſionem, vulnera, & ſimilia dãna perſonalia, ſiue in perſona propria, ſiue in maximè coniuncta, vt in vxore, filijs, parentibus, fratribus, conſanguineis, & affinibus ex matrimonio vſque ad quartum gradum, & in amico fideliſſimo: ad euitandam etiam omnium vel maioris partis bonorū tempo-

temporalium amiſſionem; dummodo tale Eccleſiæ, vel Reipubl. bonum non interueniat, vt ijs omnibus præferendum ſit. Hoc ex parte docet Sayr. citato loco. Et ratio prioris partis eſt, quia lex humana cum tanto periculo, & detrimẽto obligare non intendit: & non ſolùm proprium damnum, & malum reputatur, quod in propria cõtingit perſona, ſed etiam in valde coniunctis, & in amico, cùm aliquando fratribus præferatur. Vnde metus ex his periculis ortus in virum conſtantem cadit. Quod ſimili ferè ratione de amiſsione omniũ, vel maioris partis bonorũ temporalium dicendum eſt, vt diffuſè oſtendi in Opuſculo de ſolicitantibus tract. 2. cap. 7. 8. & 9. quod propediem in lucem prodíturum ſpero. Secunda pars ex eo probatur; nam quando bonum commune præponderat bono particulari, legi obedire tenemur. Circa hoc tamen videnda ſunt, quæ diximus cap. 4. diſ. 31. num. 3.

Sextus ponitur à Sylu. vbi ſupra numer. 61. ex aliquorum ſententia, quam etiam ſequitur Sayr. videlicet excuſari ab hac cenſura deferẽtem prohibita, quando aliter captiui redimi non poſſunt: quam ſententiam ſequitur Vgol. verſ. *Octauò*. Quod Syluest. intelligit, quando hoc fit tempore pacis, non verò ſi fiat tempore belli. Quæ tamen ſententia non placet Toleto in Summ. lib. 1. cap. 24. ſed exiſtimat deferentes in hoc caſu manere excommunicatos tam in terminis huius Bullæ, quam in terminis iuris antiqui. Prior ſententia eſt magis pia, & idcirco in eam inclinandum exiſtimo, dummodo grauius detrimentum ex prædictorũ delatione Chriſtianæ Reipublic. nõ ſequatur, quám ſit ex captiuorum redemptione vtilitas; hoc enim de benignitate Pontificis præſumendum eſt. 6. *6. Caſus.*

CAP.

CAP. IX.

Contra impedientes eos, qui victualia, & alia neceſſaria Romam conuehunt.

TENOR BVLLÆ.

8. *Bullæ cenſura.* ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, ſeu inuadentes eos, qui victualia, ſeu alia ad vſum Romanæ Curiæ neceſſaria adducunt, ac etiam eos, qui ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, ſeu perturbant, ſeu hæc facientes defendunt per ſe, vel alios cuiuſcumque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & ſtatus, etiamſi Pōtificali, ſeu Regali, aut alia quauis Eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate.

Notationes circa textum.

1. MAteria huius cenſurę eſt ſacrilegium, quo offenditur Sedes Apoſtolica in ſuis victualibus, & in alijs ad vſum Romanæ Curiæ pertinentibus. Actiones prohibitæ ſunt quatuor. Prima, impedire eos, qui victualia, & alia ad vſū Romanæ Curiæ neceſſaria adducunt. Secunda eoſdē inuadere. Tertia, prohibere, impe-

re, impedire, & perturbare, ne prædicta ad Curiam Romanam adducantur. Quarta, per ſe, vel per alios, qui prædicta faciunt, defendere. Comprehēdit hæc cenſura vniuerſaliter omnes cuiuſuis ſint conditionis, & ſtatus: non tamen conſulentes, auxiliū ve præſtantes. De hac re habetur in Bulla, quæ incipit, *Inter multiplices nobis*. Greg. XIII. ann. 1587. die 7. Maij Pontificatus ſui anno 6.

2. Nomine Romanæ Curiæ, vt notant Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. nu. 95. & 96. Vgolin. hic §. 3. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 12. numer. 3. non intelligitur ſola familia Papæ, ſed omnia Sedis Apoſtolicæ tribunalia, ita vt Romana Curia ſit locus, vbi eſt Sedes Apoſtolica, & vbi tractantur lites, & negotia. Vnde, ſi Summus Pontifex eiusque tribunalia Romæ non eſſent, non excommunicarentur impedientes ne prædicta adducerentur Romam; excommunicarentur tamen qui impedirent, ne prædicta ad locum, vbi tunc eſſet Sedes Apoſtolica, adducerentur. Romana igitur Curia eſt Romana ciuitas, quatenus in ſe habet Sedem Apoſtolicam. Non excommunicatur etiam, qui inuadit deferentem prædicta alicui particulari perſonæ ſiue vt det, ſiue vt vendat, cùm hæc ad vſum Romanæ Curiæ non deferantur, ſed ad vſum particularis perſonæ. Ita Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num. 74. Graff. numer. 95. & Sayr. numer. 4. citatis locis, quidquid in contrarium videatur dicere Vgol. §. 4. verſ. *Sextò.* & §. 5. verſ. *Tertiò.* Ad vſum tamen Curiæ illa aſportari dicenda ſunt quæ deferuntur, vt publicè vendantur ſiue ab ipſis deferentibus, ſiue ab alijs, vt quæ deferuntur ad ſtabularios, piſtores, & macellarios, & ſimiles.

DISP. LII.

Quænam ſub hac cenſura nõ impediri præcipiantur ad Curiam deferri.

1. AD hanc difficultatem reſponderi videtur ex l. *Verbo victus*. ff. de verb. ſign. vbi ſic dicitur; *Verbo victus continentur quæ eſui, & potui, cultuique corporis, quæq; ad viuendum homini neceſſaria ſunt. Veſtem quoque victus habere vicem. Cætera quoque quibus tuendi, curandi ve corporis noſtri gratia vtimur, ea appellatione ſignificantur*. Et ex l. *Quos nos*. eod. tit. §. *Verum viuere*. quæ ſic habet; *Et veſtimenta, & ſtramenta contineri; ſine his enim viuere neminem poſſe.*

2. Quia tamen ſignificatio iſta in legatis, & fauorabilibus locũ habet, vt docet Gloſ. in dicta l. *Verbo victus*. & hæc cenſura rigoroſa eſt, non tam ampla ſignificatione videtur interpretandum verbum, *Victualia*, ſed pauló ſtrictiùs, iuxta l. *Cùm hi*. ff. de tranſacti. §. *Qui tranſigit*. vbi alimentorũ nomine, habitatio, aut calceamenta non intelliguntur. Et iuxta doctrinã Syluest. Tabien. & Armill. verb. *Alimentum*. numer. 1. alimenta, & victualia æquiparantur.

Nihilominus in prima acceptione ſtandum eſt. Probatur; In hac cenſura non ſolùm ponitur verbũ, *Victualia*, ſed additur; *Seu alia ad vſum Romanæ Curiæ neceſſaria*; ergo non ſolùm excommunicantur impedientes, ne victualia deferantur; ſed etiam qui impediunt deferri quidquid ad vſum Romanæ Curiæ neceſſarium eſt; vt frumẽtum, vinum, oleum, animalia viua, & mortua, ligna, papyrũ, & ſimilia, vt notat Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ. n. 73. & Vgol. hic §. 2. per totũ. 3.

Graſſ. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 96. docet excuſari ab hac cenſura impedientem per horã, ne prædicta ad

ad Curiā deferantur. Quæ ſententia tunc erit vera, quando ex tali impedimēto aliud maius ab impediēte præuiſum non ſequatur; vt ſi trāſacta hora prædicta, ob aliam cauſam, vel non deferantur, vel difficilè, aut cum notabili mora ad Curiam perueniant. Aliàs excommunicatio incurritur.

5. Docet etiam idē Graff. excuſari impedientem res parui momenti; vt ſi quis, inquit ille, impediat ne cardines deferantur. Hoc tamen verum non intelligo, ſi de tota ſpecie alicuius mercis loquatur, ſed ſolùm de aliqua parte modica; nulla enim eſt mercium ſpecies, quæ ſecundùm ſe totam res parua iudicanda ſit. Excuſantur tamen impedientes deferri ea, quæ ad vſum Curiæ neceſſaria non ſunt, vt pſittaci, ſimiæ, & ſimilia. Excuſantur etiā impedientes tabellarios, ne literas deferant, quia non eſt particula, quę iſtos cōprehendat, nam verba illa, *Alia ad vſum. &c.* explicanda ſunt per præcedentem particulam, *Victualia*, vt notat Vgolin. §. 5. vers. *Poſtremò.*

DISP. LIII.

Vtrùm qui, ſine animo inferendi dānum Curiæ Apoſtolicæ, impedit prædictorum delationem, excommunicetur.

1. PARS affirmatiua hac poteſt ratione ſuaderi; In hac clauſula non prohibetur animus, ſed opus; nulla enim eſt particula oſtendens animum eſſe primò prohibitum; ergo qui impedit ne prædicta deferantur, quocumque animo id faciat, excommunicatur: nam hoc ſolùm in cenſura exprimitur. Et confirmatur; Deferens arma ad infideles, quocūque animo deferat, excommunicatur; ergo ſimiliter impediens deferri victualia, quacumq; intentione im-

 pediat,

ped at, excõmunicabitur. Probatur conſequentia, quia in vtroque caſu infertur damnum, in primo fidelibus, in ſecundo Romanæ Curiæ; ergo ſi in vno caſu cenſura ligat, ſimiliter ligabit in altero.

2. Contraria ſententia cõmunis eſt; quam tradunt Caietan. verb. *Excommun.* cap. 19. Nauar. in Manu. cap 27. num. 64. Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num. 71. Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. numer. 96. Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 12. numer. 4. & Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. nu. 64. Sed hæc ſententia aliquo moderamine temperanda eſt, vt ſequentibus concluſionibus patebit.

3. 1. *Concluſio.* Prima concluſio; Gubernator impediens ob neceſſitatem ſuæ Reipub. ne ad Curiam Romanam victualia deferantur, excommunicationem non incurrit. Hanc tenent citati omnes. Probatur; Vnuſquiſq; gubernator tenetur neceſſaria ſuæ Reip. prouidere; ergo quando Reſpubl. his indiget, quæ ad Curiam Romanã deferenda erant, tenetur gubernator ex iuſtitia impedire, ne á Republica extrahantur; ergo nõ excommunicatur; nullus enim ob exercitium actus ex iuſtitia debiti excõmunicatione ligatur. Idem intelligit Vgol. hic §. 1. verſ. *Non dolo.* ſiquis impediat eos, qui aliunde res huiuſmodi deferunt, vt in ſua ciuitate remaneant, dummodo caritas annonæ ibi grauis ſit. Hoc tamẽ ſolùm admitterem in caſu, quo in Curia nõ eſt illarum rerũ, quæ aſportari impediũtur, indigentia, quia tunc videtur habere locum epicheia, aliter impedientem à cenſura non excuſarem, cum ad impediendum delationem mercium, quæ aliunde aſportantur, ius nõ habeat.

Secunda concluſio; Qui, graſſante peſte in Romana Curia, interdicit ſuis ciuibus, ne prædicta ad illam cum commeatu deferant, non excommunicatur. Hanc etiam tenent 4. 2. *Concluſio.*

Docto-

Doctores citati. Ratio eſt; quia hoc non eſt prædictarum rerum delationem impedire, ſed curare ne ad locum peſte infectum cum mercibus abeuntes, inde iterum ad locum, á quo fuerunt digreſsi, reuertantur. Quòd ſi ex hoc ſequatur non deferri victualia, cùm pauci ſint, quibus ſi prohibeatur regreſſus, illa deferre velint, id eſt per accidens, & penes ea, quæ per accidens ſunt, vt citato loco Caietan. docet, pœnę, & cenſuræ non intelliguntur: in hoc autem caſu ſanitati patriæ tantùm conſulitur.

5. *3. Cōcluſio.* Tertia concluſio: Si pater familias prohibeat filijs, ne victualia Romam deferant, propter probabile periculum latronum, vel propter aliquod malum, quod eis probabiliter eueniet, in hanc cenſuram nō incidit. Ita Graff. vbi ſupr. Et ratio eſt manifeſta, quia per hoc conſulitur bono filiorum, quod pater famil. lias reſpicere tenetur. Idē dixerim de quocumq; alio illud ipſum prohibente ei quem ſcit eſſe occidēdum, ſi Romam proficiſcatur. In his tamen concluſionibus ad regulas charitatis attēdendum eſt; nam quando charitatis pręceptum obligat vt etiam cum aliquo periculo victualia deferantur, qui eorum impedit delationem, ſaltem regulariter, excommunicationem incurret, tūc enim obligat cenſura.

6. *4. Cōcluſio.* Quarta concluſio; Qui propter odium deferentis, ne ex delatione victualium aliquid lucretur, illa deferre impedit, hanc cēſuram incurrit, & ille etiam qui ſtante dubio practico probabili, an impedire poſsit, impedimentū aliquod apponit. Probatur; In vtroq; caſu cenſura obligat, nam in primo res eſt manifeſta, cum ſaltem ſecundariò ſic impediens dānum inferat Curiæ Romanæ: in ſecūdo etiā obligare certū eſt, quia in re dubia præceptū ſuperioris obſeruare tenemur, & præſumendū eſt iuſtum.

7. Contra primam partem

huius concluſionis ſic arguitur; Impedientes deferre victualia non excōmunicantur, ſi per accidens impediunt; ſed etiā in caſu primæ partis huius quartæ cōcluſionis damnum Curiæ ſequitur per accidens, & præter impedientis intentionem, ſolius enim deferentis dānum intendit; ergo nō excōmunicatur.

8. Ad hoc argumentum neganda eſt minor; nam in caſu quartæ concluſionis, licèt delatio victualiū non impediatur ex primaria intentione, impeditur tamen ex ſecundaria, ac proinde non per accidens, cum tanquam medium eligatur ab impediente ad actum illicitum, ad quem nō habet ius. Eſt igitur magna differentia in hoc, & in alijs caſibus; nam in caſibus priorum concluſionum impedientes dici non poſſunt cauſæ per ſe, cùm faciant opus, ad quod habent ius, imò quod facere tenentur; vnde per accidēs ſequitur, quòd victualia non deferantur; & item quia nullatenus delationē prædictorum impedire intendūt. In caſu verò quartæ cōcluſionis neq; impediēs habet ius ad illū actū, & præterea per ſe ſecūdò impedire intendit, cū hic & nunc hoc eligat, vt medium, ad nocēdum victualium delatori.

Ad argumentum initio poſitū dicendū eſt in hac cenſura nec ſolùm animū, neq; ſolū opus prohiberi, ſed opus cum animo ſiue formali ſiue virtuali; qui quidē virtualis animus datur quādo fit opus, ad quod per ſe ſequitur actio prohibita. Ad confirmationem reſpōdetur primò diuerſā eſſe rationem in delatione armorū, & in prohibitione victualiū deferendorū; Nā delatio armorū non ſequitur ad actionem, ad quam aliquis habeat ius, ad quam victualium impediētes delationem nonnumquam illud habent. Reſpōdetur ſecundò deferre arma ad infideles non ſemper hac cenſura prohiberi, cum aliquando ſit cauſa ab ea 9.

excuſans,

excuſans, vt ex dictis cap. præcedenti conſtat. Vnde etiam, vt hæc cenſura incurratur, requiritur animus nocẽdi fidelibus, ſaltẽ interpretatiuꝰ, & virtualis.

DISP. LIIII.

Vtrùm nolẽs vendere victualia ne ad Curiã deferantur, hac cenſura puniatur.

1. PRO parte affirmatiua arguitur primò; Nolẽs vendere victualia, præſertim quando ad id ſaltem ex charitate tenetur, eſt cauſa impeditiua ex intentione, ne illa ad Curiam aſportentur; ergo excommunicatur. Conſequentia videtur bona, quia in hac cenſura hæc impedientes excommunicantur. Anteced. oſtenditur; Illud eſt cauſa alicuius actus, quo poſito ponitur actus, & quo ſublato tollitur; ſed poſita vẽditione victualium, eorum delatio ponitur, & tollitur ea ſublata; ergo qui nõ vendit, cũ tenetur, eſt cauſa ne deferantur. Quòd ſit voluntaria patet, cum id ſupponatur.

2. Secundò; Non impediẽs doloſè percuſsionẽ Clerici, quam facilè, & ſine periculo impedire poteſt, excõmunicatur, vt habetur c. *Quantæ*. de ſent exc. & nõ alia de cauſa, niſi quia per iniquã ſubtractionẽ auxilij actio poſitiua percuſsionis ei imputatur; ergo á ſimili, qui doloſè nõ vult vẽdere victualia quando poteſt, & tenetur, eorũ delationem ſic impedit, ac ſi poſitiuo actu impediret.

3. Prima cõcluſio; Qui nõ vult vendere victualia quãdo poteſt, & ex charitate tenetur, ea intẽtione ne ad Curiã deferantur, non excõmunicatur. Hanc tenet Suar. de cẽſ. diſp. 21. ſect. 2. n. 64. Et probatur; Impedire, ſi propriè loquendũ ſit, tam propria, quàm communi acceptione, ſecundùm quas leges, præſertim pœnales, explicantur, dicit actionẽ poſitiuam, nõ verò negationem actionis; ſed 1. *Cõcluſio.*

nolens

nolens vendere non impedit actione poſitiua; ergo nō excōmunicatur. Deinde; Per hāc cenſuram nullus prohibetur liberè vti re ſua, quāuis in vtēdo aliquā do peccet contra charitatem; ergo, abſque violatione cenſuræ, poteſt non vēdere victualia.

4. 2. Cōcluſio. Secunda concluſio; Miniſter iuſtitię, qui requiſitus vt auferat impedimētum ab alio poſitum (niſi ad hoc ſit ſpecialiter inſtitutus) ne victualia deferantur, & non vult vt Curiæ noceat, non excommunicatur; quanuis peccet contra iuſtitiam, & teneatur de damno. Prima pars huius concluſionis ſufficienter probatur argumento primo pro præcedenti cōcluſione facto. Ratio verò illius moderaminis eſt, quia per ſpecialem obligationem officij, quam non adimplet, cenſetur poſitiuè concurrere. Secunda pars eſt manifeſta, quia miniſter iuſtitiæ ratione officij, & ſtipendij obligatur ex commutatiua iuſtitia ad dicendum ius partibus requirentibus; ergo ſi hoc omittat, peccat cōtra iuſtitiam, & tenetur de dāno.

Tertia concluſio; Qui ſe obligat ad deferenda victualia ea intētione, vt illa, vel non deferat, vel taliter quòd ſit illorum inopia in Curia, excommunicatur. Probatur ex eo, quia iſte manifeſté ponit impedimentum per actionem poſitiuam antecedentem, ſcilicet per obligationē, qua doloſè ſe obſtrinxit ad victualia deferenda. 5. 3. Cōcluſio.

Ad primum argumentum dicendum eſt nolentem vendere eſſe ſolùm cauſam impeditiuā per accidens, cum vtatur iure ſuo, quanuis contra charitatem delinquat. Ad probationem reſpondetur maiorem eſſe veram de cauſa, vt abſtrahit á cauſa per ſe, vel per accidens; Vnde ex illa nō colligitur nolentem vēdere eſſe cauſam per ſe. Nec ſufficit animus impediendi, cum non detur actio externa prohibita. 6.

bita.

Ad ſecundum reſpōdetur dupliciter iuxta duplicem explicationem Gloſſ. ad illum textum: primò cō
7. cedendo maiorem, ſi intelligatur de illis, qui ex officio percuſsionem Clerici impedire tenentur; ex hoc tamen nihil concluditur, quia nolens vendere non tenetur vēdere ex officio: ſecundò admittendo maiorem, etiam ſi de illis intelligatur, qui doloſè percuſsionem Clerici non impediunt; ſed negando minorem. Ratio eſt, quia in caſu illius textus datur ſpecialis cēſura, qua ſublata excommunicatio non incurritur.

DISP. LV.

Vtrùm ſpolians pecunia deferētem victualia ad Curiam Romanam, hac cenſura inuoluatur.

1. Viualdus in Candel. in explan. Bullæ Cœnæ númer. 75. quem ſequitur Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 12. num. 4. ex ſententia cuiuſdam Doctoris Salmantini, docet non incurrere hanc cenſuram, qui deferentem victualia pecunijs tantùm ſpoliat; quod nulla facta diſtinctione aſſerit.

Vt igitur quid dicendū ſit ſtatuamus, ſciendum eſt ſpoliantem pecunijs illum, qui victualia defert, vel id facere ratione talis delationis in odium Curiæ, vt victualia non deferantur: vel tantùm vt furetur, nullo habito reſpectu ad Curiam: & in vtroque caſu aut ſpoliare quando actu victualia aſportat, aut quādo vult emere, vt deferat.

Hoc poſito ſit prima concluſio; Qui ſpoliat pecunijs deferentem victualia in odium Curiæ, ne rurſus illa audeat deferre, hanc cenſuram incurrit. Ratio huius concluſionis eſt manifeſta, quia in caſu illius verè, & formaliter inuaditur deferens victualia, impediturque iniuſtè ne ea aſportet. 2. 1. Concluſio.

3. 2. Cōclu ſio. Secunda cōcluſio; Spolians pecunijs delatorem victualium, quando actu defert, nō excommunicatur, ſi illum vt fur tantùm ſpoliet. Probatur; Materia huius cenſuræ, vt ſupra diximus, eſt ſacrilegium contra Sedem Apoſtolicā, quæ in ſuis victualibus offenditur; ſed ſic ſpolians nec impedit delationem victualiū, nec intendit Sedis Apoſtolicæ iniuriam; ergo non excōmunicatur. Iuxta hác concluſionē locuti ſunt Doctores citati.

4. 3. Cōclu ſio. Tertia concluſio; Qui ſcienter ſpoliat pecunijs euntem ad emenda victualia, vt in Curiam deferat, nō excommunicatur, niſi ea intentione id faciat, ne deferantur. Probatur prima pars; Spolians in hoc caſu nec intendit impedire victualium delationem, nec Sedis Apoſtolicæ iniuriam; ergo non excommunicatur. Secunda pars ex eo ſuadetur, quia non potuit maius impedimentum apponi delationi victualium.

Contra ſecundam concluſionem arguitur; Qui ſpoliat pecunijs deferentē victualia ipſū inuadit; ergo excōmunicatur; excōmunicātur enim per hāc clauſulam inuadentes eos, qui victualia deferunt. Et confirmatur; Summus Pontif. per hanc cenſuram delatores victualiū defendere intendit, facit enim diſtinctionem inter impedire, & inuadere, ita vt impedire videatur referendū ad delationem victualium, inuadere autem ad perſonam deferentis. 5.

Contra tertiam conclu ſionem arguitur etiam; in caſu enim illius, qui furatur pecuniam, per ſe, licét ſecundario, intendit damnum Curiæ, cùm per ſe intendat prædictorum delationem impedire, eo quòd vult ablationem pecuniæ, ex qua per ſe ſequitur non deferri victualia. 6.

Ad primum iſtorum dicendum eſt non excommunicari quembibet deferentis victualia inuaſorē, ſed eum tantùm, qui illum 7.

vt deferentem inuadit.

Ad confirmationem negandum eſt intentionẽ Summi Pontificis eſſe defendere primò perſonam deferentis; ſolùm enim illlam defendit, quatenus defert, ita vt primariò intentum ſit prohibere, ne Sedi Apoſtolicę in delatione ſuorum victualium iniuria aliqua irrogetur: ſecũdariò verò intentum ſit defendere perſonas non in ſe præciſè conſideratas, ſed ne cum Sedis Apoſtolicæ iniuria offendãtur: quæ iniuria nõ datur per ſolam pecuniarum ablationem ſine intentione impediẽdi delationem victualium. Quod ex eo colligi poteſt, quia non eſt veriſimile quód Eccleſia ſub tam graui cenſura defenſionẽ particularium perſonarum intendat: nam in omnibus alijs huius Bullæ ſemper ad bonum commune attenditur. Vnde particula, *Inuadentes*, non ita referenda eſt ad perſonam delatoris, quaſi ipſam per ſe reſpiciat, ſed quatenus in ea Sedes Apoſtolica offenditur. Ex quo ſequitur non excommunicari hic, qui ex odio, vel paſsione percutit, aut occidit prædicta deferentem, cùm tunc non per ſe, ſed per accidẽs impediatur delatio.

Ad aliud argumentum negatur antecedens. Et ad probationem negandum ſimiliter eſt latronem velle delationem victualium impedire, cùm ſolùm intendat furtum, ex quo per accidẽs ſequitur victualia nõ deferri; nam eorum delatio non eſt per ſe coniuncta cum pecunia iſtius.

DISP. LVI.

Vtrùm obligantes, eos qui victualia deferũt, ãd ſoluenda pedagia, excommunicentur.

PRima concluſio; Qui prædictos obligant ad ſoluenda iuſta pedagia, nõ excommunicantur. Hanc docet 1. 1. *Concluſio.*

docet Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num.70. quam ex eo probat, quia in Bulla Greg. XIII. apponebantur hæc verba, *Vel pro eis*, ſcilicet; victualibus, *aliquid exigũt*, *aut ſoluere faciunt*: quæ verba ab alijs Bullis ablata ſũt. Hoc tamen fundamẽtum firmum non eſt: nam etiã tempore Gregor. licitum erat á prædictis deferentibus exigere iuſtum tributũm, eo quòd Summus Pontifex, vel non poteſt, vel non intendit auferre á Principibus Chriſtianis poteſtatem, quam habent ad iuſta tributa imponenda. Niſi fortè Greg. intelligeret de illis, qui in imponẽdis tributis ipſi ſubijciebãtur. Nihilominus, vt exiſtimo, de imponentibus iniuſtum tributum ad delationem victualium impediendam, loquebatur. Fũdamentum igitur concluſionis eſt non intendere Summum Pontif. per hãc clauſulam remouere iuſta impedimenta, cuiuſmodi ſũt impoſitio iuſta tributi.

2\. Cõcluſio. Secunda cõcluſio: Qui in odium Sedis Apoſtol. obligãt deferentes victualia ad ſoluenda iniuſta pedagia, in hanc excõmunicationem incidunt. Hæc concluſio eſt manifeſta; nam qui hoc faciunt in odium Curiæ, impediunt & perturbant victualiũ delationẽ; quod per hũc canonẽ expreſſè prohibetur. 2.

3\. Cocluſio. Tertia concluſio; Qui à deferentibus victualia, & ab alijs exigunt iniuſtum tributum omnibus vniuerſaliter poſitum, non excõmunicantur per hãc clauſulam. Probatur, quia hoc loco non intendit Sũmus Pontifex niſi remouere ea impedimenta, quæ formaliter apponuntur ad impediendam delationẽ victualium, quod in caſu huius cõcluſionis nõ datur, cùm huius tributi impoſitio ſit vniuerſalis, & non in odiũ Curiæ facta. Dixi, *Per hanc clauſulam*, quia per quintam certum eſt imponentes iniuſta tributa excommunicari, vt vbi dictum eſt. 3.

CAP.

CAP. X.

Contra lædentes eos, qui ad Curiam Roman. veniunt, vel ab ea recedunt, & ſine iuriſdictione vexãtes eos, qui ibi commorantur.

TENOR BVLLÆ.

9. Bulla cenſura. ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apoſtolicam venientes, & recedentes ab eàdem, ſua, vel aliorum opera interficiũt, mutilant, ſpoliant, capiunt, detinent, nec non illos omnes, qui iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam, á Nobis, vel Noſtris Iudicibus non habentes, illam ſibi temerè vendicantes, ſimilia contra morantes in eàdem Curia, audent perpetrare.

Notationes circa textum.

MAteria huius cẽſuræ, vt notat Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* c.14. eſt ſacrilegium, quo offenditur Sedes Apoſtol. in perſonis, quæ ſub ſua protectione ſunt. Actiones prohibitæ quinque aſsignantur; prima, interficere; ſecunda, mutilare; tertia, ſpoliare; quarta, capere; quinta, detinere: ſiue hæc pro-

rediens à Romana Curia, poſtquã eſt in domo ſua iam priuilegio nõ gaudet. Vagabundus vbi primum á Curia recedit cenſetur eſſe in ſuo domicilio, quia totus terrarum orbis eſt ipſi patria, & ſic qui illum cædit cenſuram huius canonis non violat. Ita Vgol. hic §.3.num.1.

2. *2. Cõclu ſio.* Secunda concluſio; Illi dicuntur ratione Romani Pontificis ad Sedem Apoſtolic. venire, qui non ob alia negotia veniũt, quám ob ea, quæ in bonum ipſius Sedis Apoſtolic. ordinantur. Videtur colligi hæc concluſio ex differentia in inter hanc clauſulam, & duodecimam, in qua percutientes eos, qui ſuper proprijs cauſis ad Curiam Romanam recurrunt, excommunicantur; ergo eos tantùm hoc loco excommunicari iudicandum eſt, qui ad prædictam Curiam veniũt pro cauſis ad ipſius bonum ſpectantibus. Qui igitur huiuſmodi venientes interficiunt, mutilant, &c. ſiue quando veniunt, ſiue quãdò, peracto negotio recedũt, ſiuè quandiù, ipſo durante, in Curia cõmorãtur, in cenſuram huius canonis prolabuntur. Qui verò interficiunt, &c. ob alias cauſas venientes, hanc cenſuram non incurrunt. Intelligitur hæc cenſura de quibuſcumque venientibus, ſiue fideles, ſiue infideles, aut hæretici ſint, quia hi omnes ſub Eccleſię tutela accipiuntur. Intelligitur etiam de illis, qui eos comitantur, quia quan do priuilegium alicui conceditur, & ſeruis ſuis, & familiæ, ſine quibus conceſſo priuilegio cõmodè, & pro honoris dignitate vti nõ poteſt, cõcedi cẽſetur, vt habetur in c. *Licet.* §. *Cũ cõcedatur.* de priu. in 6.

Tertia concluſio; Qui venientes (vt prædictũ eſt) propter delictum occidũt, &c. ſiue publica, ſiue priuata authoritate id faciant, cenſura huius canonis nõ implicantur. Hanc tenet Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num. 81, quem ſequitur Sayr. vbi ſupra 3. *3. Cõclu ſio.*

ſupra num.8. Et probatur; Summus Pontifex non intendit per hanc clauſulam criminoſos defẽdere, aliás enim cenſura hæc prauis hominibus ad multa perpetranda facinora occaſionem præberet: ergo. &c. Et confirmatur; Iurans ſecurítatem non tenetur illã ſeruare de nouo delinquẽti, vt cum Baldo docet Panorm. cap. *Ego N.* de iure iurand. fol. 130. col. 2. nam ſecuritas, ſeu ſaluuſconductus non eſt defenſio nouorum criminum; ergo ſimiliter in noſtro caſu ſecuritas veniendi ad Sedem Apoſtol. non eſt delinquẽtium protectio. Si igitur prædicti in itinere, ſiue ante illius inceptionem delinquant, ſine timore cenſuræ comprehendi, & puniri poſſunt.

4. *4. Cõcluſio.* Quarta concluſio; Qui præfatos venientes. &c. interficiunt, mutilant. &c. vel quia ſic veniunt, vel nulla præcedente cauſa, per hanc clauſulam excõmunicantur. Hanc docẽt Autores pro præcedenti concluſione citati, citatis etiam locis, quanuis Viual. num. 80. ſibi videatur contrarius. Prima pars huius concluſionis ex eo eſt manifeſta, quia veniẽtes, quà tales ſunt formaliter, percutiuntur. Secunda veró pars inde colligitur, quia talis occiſio virtualiter in iniuriam Romanæ Curiæ cedit, ex offenſione enim venientiũ ad Rom. Curiã nulla præcedẽte cauſa ipſa maximé læditur. Vt quis dicatur mutilare, ſatis eſt, quòd partem membri abſcindat: mutilare enim abſcindere eſt arg. cap. pen. de corp. vit. iuncto cap. *Si quis abſcinderit.* diſt. 55. at qui partem abſcindit abſcindere ſine dubio dicitur, vt colligi poteſt ex c. *Qui partem.* dict. diſt. 55. vbi qui partem cuiuslibet digiti ſibi abſcindit irregularis efficitur. Nõ ſufficit tamen dentem euellere, quidquid vellit Vgol. hoc loco ad illud verbum, *Mutilãt.* verſ. *An igitur.* eo quòd dentes proprium officium habẽt in corpore: nam dantes inter

ter membra non numerã-tur, vt tradit Innocent. in c. *Significauit.* de corp. vit. Non ſufficit etiã verberare aut vulnerare, cum de his actionibus Summ. Pontif. nõ loquatur. Spoliare hoc loco cẽſendus eſt, vt Vgol. tradit in verb. *Spoliant,* qui vxorẽ, vel filios, aut ſeruos adimit, quos quis ſecũ defert ad Apoſtolicam Sedẽ vadens, non verò ſi ſpoliet ijs, quæ domi reliquit. Si quis tamen ſpoliet eũtem ijs rebus quas illi accõmo dauit vt vadẽs Romã ſecũ deferret, excõmunicatur cùm ex eò quod frãgit cõtractum iniuriam faciat. Si tamen non ea intentione accommodauit, ſed vt domi vteretur, nõ crediderim excommunicari, ſiue authoritate iudicis ſiue propria accipiat, quia nõ facit iniuriam ſi authoritate iudicis accipiat; ſi veró propria, non facit iniuriam in re, ſed in modo.

5. 5. *Cõclu ſio.* Quinta concluſio; Morantes in Curia illi cenſentur, qui occaſione illius in ea detinentur, quos ad Curiam venire diximus. Ita Vgolin. hic ad illa verba. *Nec non illos.* verſ. *Quo ad ſecũdam.* quia vna pars legis alteram declarat, & antecedentia, & conſequentia arg. l. *Si ſeruus plurium.* §. fin. ff. de leg. 2. Idem etiam oſtendit particula, *Morantes,* quæ non ſignificat habentes domicilium: quidquid in cõtrarium dicant Caiet. Tolet. & Sayr. locis in 1. concl. citatis. Vnde ſimul atque aliquis in Curiam domicilium tranſtulit, hoc priuilegio non gaudet, atq; adeò qui actiones hoc canone prohibitas in Roma. nos ciues exercent, aut in alios qui etiam ratione Curiæ Romanæ in ea degunt, in hanc cenſuram non incidunt.

DISP. LVIII.

Vtrùm exercentes per alios actiones hoc canone prohibitas, & qui aliorum nomine illas

illas exercent excom-municentur.

1. IN hac difficultate ea primò ſe offert dubitãdi ratio, quia hoc loco ſunt prohibitiones diuerſæ; aliter enim hic textus ſe habet circa venientes ad Curiam, & ab ea recedentes, aliter circa morantes in ea: nam qui hos interficiunt, niſi id authoritate vſurpata faciant, non excõmunicantur, qui verò illos, etiã ſi priuata authoritate id efficiant, excommunicationem incurrunt. Cum ergo in prima prohibitione ponantur illa verba, *Sua, vel aliorum opera*, quæ in ſecunda non apponuntur, ſignũ eſt interficientes per alios non excommunicari.

2. Quòd aliorum nomine exercentes actiones hoc canone prohibitas, in excõmunicationem non incidant, ex eo ſuaderi videtur, quia, vt patet ex verbis Pontificis, ille interfector morantium in Curia excommunicatur, qui eos prætextu authoritatis temerè vſurpatæ occidit; ſed qui iuſſu alterius hoc præſtat eſt purus executor, nec authoritatẽ vſurpat; ergo non excommunicatur.

Prima concluſio; Qui 3. 1. *Cõcluſio.*
non vſurpando authoritatem ordinariam, vel delegatam interficit, mutilat, &c. morantes in Curia, ſiue per ſe hoc faciat ſiue per alios, per hunc canonem non excõmunicatur. Patet concluſio ex verbis Pontificis. Dixi, *Per hunc canonem*. quia per alium, vt in ſequẽtibus patebit excommunicabitur. Ex hac concluſione ſequitur non excommunicari hoc loco, qui morantem in Curia vt fur ſpoliat, vel vt inimicus interficit.

Secunda cõcluſio; Qui 4. 2. *Cõcluſio.*
vſurpando authoritatem prædictos per alios interficit hanc excommunicationem incurrit. Hanc tenet Suares de cenſ. diſput. 21. ſect. 2. numer. 66. circa finem. Probatur; Interficiens authoritatiuè interficit per alios, ſcilicet per miniſtros

miniſtros; ſed hoc loco excommunicātur interficientes authoritatiué; ergo excommunicātur quando per alios interficiunt. Et confirmatur, quoniam aliás hæc cenſura nullius eſſet effectus, cum nullus ſit qui authoritatiué per ſe ipſum interficiat.

5. 3. Cōcluſio. Tertia concluſio; Qui de authoritatiuo alterius mandato morantem in Curia interficit, &c. huius canonis cenſura ligatur. Hanc etiam tradit Suares cit. loco. Et ratio eſt, quia huiuſmodi interfector cēſetur vna perſona cum mādante, nec operatur, niſi ſub illius nomine, & iuriſdictione, atque adeò per authoritatem operatur, nam omnes iuſtitiæ executores per authoritatem operantur.

CAP. XI.

Contra lædentes Romipetas ac peregrinos, etiam in Vrbe morantes, vel ab ea recedentes.

TENOR BVLLÆ.

10. Bullæ cenſura. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, ſeu deprædantes Romipetas, ſeu Peregrinos ad Vrbẽ cauſa deuotionis, ſeu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipſa recedentes, & in his dantes auxilium, conſilium, vel fauorem.

Notationes circa textum.

1. Materia huius cẽſuræ, vt notat Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 13. eſt ſacrilegium, quo inuadundur ad ſanctam Vrbem pergentes, ſeu Romam venientes. Dicitur Roma *Vrbs*, per excellentiam, vt potè quia totius orbis in temporalibus fuit caput, eſtque modò in ſpiritualibus. Actiones in ea prohibitæ circa Romipetas, & peregrinos, ſunt nouem: primæ ſex principales, aliæ acceſſoriæ: prima, interficere; ſecunda, mutilare; tertia, vulnerare; quarta, detinere; quinta, capere; ſexta, deprædari; ſeptima, auxiliari; octaua, cõſulere; nona fauere.

2. Vt hæc excommunicatio incurratur, tres conditiones requiruntur, vt citato loco notat Caietan. & cum eo Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 14. Prima eſt, quòd actiones illæ in Romipetas, ſeu peregrinos exerceantur. Vgolin. hic §. 2. verſ. *Quartò.* & *Quintò.* exiſtimat peregrinorum nomine comprehendi etiam hæreticos, & ſchiſmaticos, dũmodo deuotionis cauſa veniant, & non negent poteſtatem Summi Pontificis, Iudæi etiam, qui Chriſtiani fieri volunt. Secunda eſt, quòd ad Vrbem veniant, in ea morentur, vel ab ea recedant. Tertia, quòd deuotionis, aut peregrinationis cauſa Romam veniant. De hac materia habetur in cap. *Si quis Romipetas*. 24. quæſ. 3.

3. Circa literam huius textus ſciendum eſt nomen, *Romipetas*, eſſe magis amplum, quàm nomen, *Peregrinos*: nam Romipeta omnis ille dicitur qui Romam venit. Vnde ciuis Romanus veniens Romam Romipeta appellatur, peregrinus tamen dici nõ poteſt. Graff. lib. 4. deciſ. c. 8. num. 98. docet Romipetam eſſe illum, qui deuotionis cauſa Romam venit, ſiue equeſtri, ſiue pedeſtri digreſſu, peregrinũ verò, qui pedeſtri itinere, cũ habitu peregrino deuotionis cauſa Romam petit. Deuotionis, & peregrinationis nomina idẽ hoc loco ſignificãt: ſolũ enim (vt notat Caiet. ſup.) differũt penes exterioreẽ manifeſtationẽ. Nam deuotio actus eſt interior, peregrinatio verò exteriora ſolita eſt habere ſigna, & vulgariter qui deuotionis cauſa pergunt dicuntur peregrini.

Notat etiã Caiet. & poſt illũ Viuald. in Cand. in explan. Bull Cœn. n. 78. Tol. in Sum. lib. 1. c. 25. & Sayr. vbi ſup. n. 4. hunc canonẽ non Papam, Curiam vẽ Romanam, ſed Vrbem Romanam reſpicere. Vnde ſi Papa, vel Curia Romæ non eſſent, adhuc percutientes Romipetas excõmunicarentur, cum hæc 4

cenſura in fauorem viſitãtium limina Apoſtolorũ ſanciatur. Excõmunicatio iſta ad percutiẽtes, mutilãtes, &c. peregrinos in Hieruſalem, vt citati Doctores referunt, olim extendebatur.

5. Quæ diximus cap. præcedenti circa venientes ad Sedem Apoſtolicam, huic capiti applicãda ſunt. Vnde ſi Romipetæ, & peregrini crimen aliquod committant, per iudicem puniri poſſunt: imò ſi quis eos percuſſerit occaſione ab eis accepta, hanc cenſuram non incurret, iuxta dicta cap. præceden. diſp. 57. concluſ. 3. quidquid in contrarium dicere videantur Caiet. cit. loco, & Nau. in Manu. cap. 27. num. 65. §. *Quinta*. Non excommunicatur etiam qui aliquam prædictarum actionũ exercet in eum, qui Romam venit, vt in domũ ſuã vadat, vel vt amicum viſitet, eo quòd deuotionis, aut peregrinationis cauſa non accedit. Ita Caiet. & Say. vbi ſup. Nec excõmunicatur percutiẽs eum, qui litis, vel curioſitatis cauſa Romam venit, & poſtea occaſionaliter limina Apoſtolorum viſitare intendit, cũ deuotio principalis cauſa veniẽdi eſſe debeat. Sic Graff. n. 100. Si tamen æqualiter, & deuotionis, & negotij cauſa illùc eat, exiſtimo quòd excõmunicatur illũ percutiẽs, eo quòd verba Bullæ ei cõueniant. Nõ excõmunicatur etiam, qui peregrinũ ab alio mortuũ ſpoliat, vel ab ipſo viuo aliquid clam furatur, quia propriè nõ dicitur deprædari, nam deprędari eſt apertè, & per vim aliquid alicui auferre. Nec qui aliquã ex prędictis actionib9 exercet in illũ qui poſtquàm iter arripuit, vel Romã peruenit animũ peregrinãdi mutauit, aut loca pia viſitare noluit, cũ iam deſinat eſſe peregrinus.

Vt dantes auxilium, cõſiliũ, vel fauorem in prædictis actionibus excõmunicentur, requiritur quòd ſequatur effectus, aliás in hãc cẽſurã nõ incidẽt, vt notat Graff. cit. loco. Et ratio eſt, quia 6.

quia, vt habetur l. 1. §. *Hæc autem verba.* ff. quod quiſq; iuris. verba cũ effectu intelligenda ſunt. Dantes cõſilium ad interficiendum Romipetas excõmunicãtur, etiam ſi ſola ſequatur vulneratio. Ita Vgol. vbi ſup. ad illa verba, *Et in ijs*.

DISP. LIX.

Vtrùm percutiẽs morantem Romæ deuotionis cauſa excõmunicetur.

1. Rationẽ dubitãdi in hac difficultate præbent verba illa Põtif. *Et in ea morãtes*, in quibus pars affirmatiua videtur definiri. Et cõfirmatur, quoniam eadem videtur ratio circa morãtes in Curia, & ad ipſam veniẽtes; nam hæc cẽſura in fauorẽ viſitãtiũ limina Apoſtolorũ ſancitur, quod morãtes in Curia deuotionis cauſa proculdubio faciũt.

2. Sit pro reſolutione prima cõcluſio; *1. Cõcluſio.* Percutientes ſolũmodo morãtes in Curia deuotionis cauſa; qui Romipetæ, & peregrini dicũtur, excõmunicationem huius canonis incurrunt. Hanc tenet Caiet. in Sum. verb. *Excommunicatio*. c. 14. Sayr. lib. 3. de cenſ. c. 14. & Graff. lib. 4. deciſ. c. 18. nu. 100. Et ratio eſt quoniam particula, *Morãtes*, vt ex ipſo contextu patet, ad præcedẽtes ſcilicet, *Romipetas, & peregrinos*, quos hoc loco Summ. Pontif. defendere intendit, refertur. Quãdiu igitur peregrinus, & Romipeta Romæ detinentur, tãdiu per hanc cenſuram ab iniurijs defẽdũtur. Et hoc fit cõformiter ad ius canonicũ ſecũdùm quod priuilegium datum ad eundum, intelligitur datũ ad morãdum, & recedendũ, c. *Quia diuerſitatem.* de cõceſsione præben. &. c. *Statutum.* §. *In præferẽdo.* de reſcrip. in 6.

3. Secunda concluſio; *2. Cõcluſio.* Simul atq; Romipeta, & peregrinus, poſtquam Romã veniunt, eligunt ibi manere, & in ea, vt cæteri in Vrbe morantes, domicilium ponunt, etiam ſi deuotionis cauſa hoc faciant, non cen-

cēſentur peregrini, & Romipetæ, nec ipſos percutientes excommunicātur. Prima pars huius concluſionis ex eo eſt manifeſta, quia peregrinus, vt peregrinus, domicilium non habet in ea parte, in qua peregrinus dicitur, atque adeò per hoc quòd Romæ domicilium eligit, deſinit eſſe peregrinus. Ex hoc manifeſtè ſequitur ſecunda cōcluſionis pars. Nam, vt concluſione præcedenti dictum eſt, ſolummodo in percutientes Romipetas, & peregrinos cenſura iſta lata eſt.

4. 3. Cōcluſio. Tertia concluſio; Qui percutit Romipetas, & peregrinos, antequam proficiſcantur, aut poſtquam redierint, hoc canone non plectitur. Hanc tenent Caiet. & Sayr. citatis locis. Et probatur; In hac clauſula excōmunicantur percutientes Romipetas, & peregrinos ad Vrbem accedentes, vel ab ea recedētes; atqui de prædictis non verificatur quòd ſint Romipetæ, & peregrini, neque quòd ſint accedentes, vel recedentes; ergo qui eos percutiunt, in cenſuram non incidunt. Romipeta tamen cenſetur, qui poſtquam iter arripuit, in domum ſuam reuertitur ad ſuſcipiendam rem aliquā, vt ſecum deferat, quam ſecum portare oblitus erat. Idem dicendum eſt de eo, qui dū eſt in itinere aliquò diuertit, vt amicum viſitet: quoniam adhuc cenſetur Romam petere.

Ad rationem dubitandi patet ſolutio ex dictis. Ad confirmationem dicendū eſt Romipetas tantùm, & peregrinos, quandiu tales ſunt, voluiſſe Summum Pontificem defendere, & in ijs, quæ ex legislatoris voluntate dependent, non valet argumentum ex paritate rationis. 5.

CAP.

CAP. XII.

Contra offendentes S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos.

TENOR BVLLÆ.

11. *Bullæ cenſura.* ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hoſtiliter inſequentes S. R. E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Sediſque Apoſtolicæ Legatos, vel Nuncios, aut eos á ſuis Diœceſibus, Territorijs, Terris, ſeu Dominijs eijcientes: Nec non ea mandantes, vel rata habentes, ſeu præſtantes in eis auxilium, conſilium, vel fauorem.

Notationes circa textum.

1. MAteria huius cẽſuræ, vt notant Caiet. in Summ. verb. *Excommunicatio.* cap. 11. & 12. Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. nu. 101. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 15. num. 2. eſt ſacrilegium, quo Eccleſia in ſuis principalibus membris læditur. Actiones principales prohibitæ ſunt octo. Prima, interficere; ſecunda, mutilare; tertia, vulnerare; quarta, detinere; quinta, capere; ſexta,

ſexta, carcerare; ſeptima, hoſtiliter inſequi; octaua, eijcere à ſuis locis. Actiones acceſſoriæ ſunt quinq́;. Prima, mandare; ſecunda, ratũ habere; tertia, auxiliari; quarta, conſulere; quinta, fauere. Perſonæ, quæ prædictis actionibus offendi prohibentur, ſex numerantur. Prima, Cardinales; ſecunda, Patriarchæ; tertia, Archiepiſcopi; quarta, Epiſcopi; quinta, Sedis Apoſt. Legati; ſexta, Nuntij. Loca, è quibus ne eijciantur, Summus Pontifex vetat, ſunt quatuor. Primus, Diœceſes; ſecundus, territoria; tertius, terræ; quartus, dominia. De materia huius canonis tractatur in iure canonico cap. *Felicis*. de pœn. in 6. Extrauag. *Super gentes*. de conſuetud. Clement. *Si quis ſuadente*. de pœn.

2. Hoſtiliter inſequi, (vt notant Sylu. verb. *Excom.* 7. num. 23. & Sayr. vbi ſup. num. 7) eſt inſequi vt hoſtem, & inimicum capitalem, vel publicè, & manifeſtè, in quo ſenſu ſumitur hoſtile in cap. *Si quis* o. 3. 11. quæſ. 3.

Circa eijcientes notant Nauar. in Manu. cap. 27. num. 67. §. *Quinta* Graff. vbi ſupra, & Sayr. etiam citato loco, nu. 8. eiectionem hoc loco prohibitam illam eſſe, qua prædicti á terris, & locis ipſorum proprijs eijciuntur. Vnde, vt hæc cenſura incurratur, non ſufficit quòd á Regis curia eijciantur; quamuis in hoc caſu incurratur illa, quæ habetur in dicta Clement. *Si quis ſuadente*. 3.

Notant etiam Nauar. & Graff. citatis locis non ſolùm iudices, & Principes eijcientes prædictos à terris ſuis, ſed etiam lictores iuſſa exequentes excommunicari. Et ratio eſt; tum, quia huiuſmodi lictores ſunt verè eijcientes; tum etiam, quia, vt ſupra diximus, cap. 10. diſp. 58. concluſ. 3. exequentes cenſentur vna perſona cum mandante, & idẽ eſt vtriuſq; delictum. 4.

DISP.

DISP. LX.

Vtrùm interficientes Cardinales, qui non dum habēt capellum, excommunicentur.

RAtio dubitādi à parte negatiua ſe offert, quia conſtitutio iſtā, ſecundùm quòd pœnalis eſt reſtringi debet; ergo non eſt interpretanda, niſi de Cardinalibus habentibus omnia Cardinalatus inſignia.

1. *Concluſio.* Sit nihilominus concluſio; Qui actiones hoc canone prohibitas in Cardinalem nominatum, & qui iam aſſenſit, licet capellum non habeat, exercet, huius excommunicationis reus efficitur. Hanc tenent Paludan. in 4. diſt. 18. quæſ. 3. art. 2. caſu 16. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 15. num. 3. Et probatur; Simul atque in Cardinalem aliquis nominatur, & aſſentit, veré, & propriè Cardinalis efficitur, nam capellum accidētarium eſt; ſed percutiens Cardinalem excommunicatur; ergo qui huiuſmodi percutit, hac cenſura ligatur. Idem eſt ſi Cardinalis Cardinalem interficiat, vel idem ſeipſum, aut quamcumque actionem ex prohibitis exerceat in ſe, vel in alium. Ita Vgol. hic §. 2.

2. Ad rationem dubitandi reſpondetur legem quātumcumque pœnalem nō reſtringi in eo caſu, de quo ſecundùm proprietatem verborum, & communem acceptionem verificatur, quod circa Cardinales non habentes capellum contingit: nec ad accidentaria attendendum eſt, quando omnia ſubſtantialia dantur.

DISP. LXI.

Vtrùm interficiēs Epiſcopum non conſecratum cenſuram huius canonis incurrat.

PArtē huius quæſtionis affirmatiuā tenet Graf. lib. 4. deciſ. c. 18. num. 102. fallò pro ea citās Armillā,

& Nauar. Eius tamen ſententia ſic probari poteſt primò; Hæc conſtitutio eſt Epiſcopis fauorabilis; ergo quamuis interfectoribus videatur odioſa, qua ex parte eſt fauorabilis, extendi debet, ac proinde in illa particula, *Epiſcopos*, non conſecrati etiam includuntur. Conſequentia probatur ex cap. *Si quis ſuadente diabolo.* 17. quæſ. 4. vbi excommunicantur percutientes Clericum, vel Monachum: quæ conſtitutio, licet odioſa percutiētibus, quatenus Clericis, & Monachis eſt fauorabilis, ad percutientes profeſſos, cõuerſos, & nouitios extenditur.

Secundò; Epiſcopus electus adhuc non confirmatus verè, & propriè eſt Epiſcopus; ergo qui illum interficit, per hunc canonem excõmunicatur. Cõſequentia eſt bona. Antecedens ex eo videtur certum, quia Epiſcopus confirmatus ante conſecrationem poteſt actus iuriſdictionis exercere; vt docet Nauar. in cap. *Accepta.* de reſcrip. in ſolutione 8. oppoſitionis num. 31. iuxta cap. *Nihil.* de electione.

Sit tamen concluſio; Interficiens Epiſcopũ non conſecratum, ſiue tantùm ſit electus, ſiue etiam confirmatus, huius canonis pœnam non incurrit. Hãc docent Armilla verb. *Excommunic.* excommunic. 3. Nauar. in Manu. cap. 27. num. 67. §. 8. Viuald. in Cãdel. in explanat. Bullæ Cœnæ nu. 88. Tolet. in Sum. lib. 1. cap. 25. Suar. de cenſ. diſput. 21. ſect. 2. num. 69. & Sayr. lib. 3. de cenſu. cap. 15. numer. 4. Et probatur; Epiſcopus non conſecratus non eſt verè, & propriè Epiſcopus, licet ſit adminiſtrator; ergo illius interfector hac cenſura non plectitur; in pœnalib' enim non extenditur lex vltra verborum proprietatem. Antecedẽs eſt communis Iuriſtarum ſententia. Gloſ. in Clement. 2. verb. *Pontificum.* de celebrat. Miſſ. Archidiaconus in cap. *Illud.* 23. diſt. Sylu. verb. *Excom.* 7. nu. 3. *Concluſio.*

7. nu. 44. & Caiet. verb. *Excommunic.* cap.12. Et ratio eſt, quia Epiſcopatus eſt dignitas, & ordo ſupra Sacerdotium, & Epiſcopus in ſui cōſecratione accipit characterem, ſiue nouum, ſiue extenſionem præcedentis, in ordine ad corpus Chriſti myſticum, per quē Epiſcopus efficitur. Et cōfirmatur, quoniam Epiſcopus electus, & confirmatus tantùm ab Epiſcopatu repelli poteſt, vt docet Nau. in cap. *Si quando.* de reſcrip. except. 10. num. 13. ex ſentent. Cardin. & Imol. in cap. *Ex parte.* de Cler. ægrotan.

4 Ad primum argumentum in contrarium negatur conſequentia. Et ratio eſt, quoniam hæc Epiſcoporum immunitas non datur propter iuriſdictionē, ſed propter conſecrationem, quæ in propoſito deeſt. Ad probationem ex c. *Si quis ſuadente.* dicendum eſt immunitatem illam Clericis datam ob dignitatem ordinis eis conferri; vnde ordinati omnes Clerici dicuntur, quoad Monachos verò extenſionem fieri per alia iura, vt videre eſt in cap. *Monachi.* c. *Parochianos.* cap. *De monialibus.* cap. *Cum illorum.* de ſenten. excommun. cap. *Religioſo.* §. fin. & ibi Gloſſ. in verb. *Non poſsit.* de ſentent. exc. in 6.

Ad ſecundum negatur antecedens. Et ad probationem decendum eſt poſſe quidem Epiſcopum ante conſecrationem in aliquo caſu iure permiſſo actum iuriſdictionis exercere, inde tamen non ſequi eſſe verè Epiſcopum, cum Epiſcopatus non in iuriſdictione, ſed in ordine cōſiſtat. 5

DISP. LXII.

Vtrùm omnes interficientes Cardinales, Archiepiſcopos, &c. vel ad id dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, hoc loco excommunicentur.

Pars

1. PARS affirmatiua hac vnica ratione ſuaderi poteſt; Hæc immunitas propter dignitatem perſonarum confertur, quæ interfici abſolutè, & nulla facta diſtinctione, prohibentur; ergo ex quacumq; cauſa interficiantur, cenſura incurritur; cum ſemper dignitas perſonalis, & perſona interfici prohibita offendantur.

2. *1. Concluſio.* Prima concluſio; Qui per ignorantiam, vel cum moderamine inculpatæ tutelæ, in ſui ſuorum vè bonorum defenſionem, Cardinalem, Archiepiſcopũ, &c. interficit, hac cenſura non ligatur. Hanc tenent Sylueſt. verb. *Excommunic.* 7. num. 3. Tabien. verb. *Excommun.* 5. caſu. 2. §. 3. Nau. in Manu. cap. 27. num. 67. §. *Sexta.* Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 69. Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 15. num. 5. & Vgolin. hoc loco §. 3. verſ. *Item in excommunicationem,* verſ. *Quartò.* Et probatur, tum quia ignorantia inuincibilis excuſat à culpa, tum etiam, quia vim vi repellere licet. cap. *Significaſti.* o. 2. de homicid. voluntar. cap. *Si verò.* o. 1. de ſentent excommun. l. *Vt vim.* ff. de iuſt. & iur. l. *Scientiam* §. *Qui cum aliter.* ff. ad legem Aquileam. Vnde ſequitur non excommunicari hoc loco, niſi iniuſtos interfectores. Si igitur prædicti noctu incedant, mutato habitu, qui illos interfecerit ignorando inuincibiliter eorum dignitatem perſonalem, non excommunicabitur. Idem eſt in omni caſu in quo ſecũdùm ius permittitur interfectio Eccleſiaſticæ perſonæ ſine hoc quòd excommunicatio incurratur. De qua re latè Vgolin. vbi ſup.

Si quis tamen cõtra hãc concluſionem arguat; In occiſione nocturna prædictarum perſonarum datur culpa lethalis, quæ etiam in defenſione propria dari poteſt, vel ſaltem venialis; ergo nihil eſt, quod in his caſibus ab excommunicatione interfectores excuſet, cum in vno detur peccatum mortale, in alio veniale, 3.

niale, cum quo moderamẽ inculpatæ tutelæ non ſtat.

4. Reſpõdetur peccatum mortale, quod in primo caſu inuenitur, non eſſe eiuſdem ſpeciei, aut ſaltem eiuſdem circunſtantiæ cũ eo, quod hoc loco prohibetur: nã hic ſola talis qualitatis perſonæ occiſio, non veró occiſio abſolutè, vetatur. Vnde qui ex ignorantia prædictos interficit, cum qualitatem perſonæ inuincibiliter ignoret, in hanc prohibitionẽ formaliter non delinquit. Quãdo autem cognoſcit, & interficit in ſui defenſionem, ideo nõ incurrit iſtam pœnam, quia defenſio iurè naturæ licita eſt, in qua cum peccato veniali, imo & aliquando cum mortali moderamen inculpatæ tutelæ dari poteſt: & ſi nõ quoad omnes circunſtantias, ita vt actus omni culpa vacet, tamẽ quoad occiſionẽ abſolutè, quia aliter ſe nõ poteſt defẽdere, quãuis ex cõcepto odio ſimul occidat.

5. *2. Cõclusio.* Secunda concluſio; Ad prædictarum perſonarum interfectionem dantes auxilium, cõſilium, vel fauorem, quæ ad peccandum nihil adijciunt, ſeu ex quibus actiones hoc loco prohibitæ nõ ſequũtur, ab hac cẽſura ſunt immunes. Hãc tenet Sylu. verb. *Excommu.* 7. num. 44. ex ſententia Ioan. Andr. Tabien. verb. *Excommunic.* 5. caſ. 2. nu. 5. & caſ. 3. nu. 1. Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 103. Viuald. num. 89. & Sayr. nu. 12. & 13. citatis locis, Gloſ. in cap. *Nuper.* in verb. *Conſilium impendo.* de ſentent. excommun. & in cap. *Felicis.* in verb. *Fauorem.* & in verb. *Simplici fauore*. de pœn. in 6. Et probatur; Dare auxilium, conſilium, vel fauorem eatenus prohibentur, quatenus quodammodo ſunt cauſa actus principaliter prohibiti; ergo quãdo ad talem actũ nõ adijciunt, hac lege, & cenſura non interdicuntur. Tunc igitur dans auxiliũ, conſilium, vel fauorem excommunicatur, quando non nuda, ſed fraudulenta cenſentur, cum

videlicet

videlicet ex illis ad operandum alius mouetur, nō verò quando vel non mouetur, vel nō magis, quàm antea in ſuo propoſito firmatur.

6. Auxilium præſtatur dãdo inſtrumenta, occultando in loco, vnde ad interficiendum quis exire poſſit: conſilium vero, ſuadendo, rogando, impellendo, vel ſecuritatem oſtendendo: fauorem præſtat, qui defendit, comitatur, vt tutò interficiat, & alijs modis ſimilibus iuuat.

7. Contra hanc cõcluſionem obijcitur; Dantes auxilium, conſilium, vel fauorem peccãt mortaliter, licét actiones principales non ſequãtur, faciuntque per hoc perſonis exemptis iniuriam manifeſtam; ergo cum verè auxiliũ præſtent, dent conſilium, & fauoré impendant cum iniuria, excommunicationem incurrent.

8. Reſpõdetur verum quidem eſſe dari in hoc caſu mortale peccatũ, iniurioſum ex natura ſua, quia tamen huiuſmodi actiones principaliter prohibitæ non ſunt, ſed in ordine ad actiones principales, non cẽſentur perfectæ, niſi quando aliarum actionum ſunt cauſa, ſecus veró ſi nihil operentur; quanuis id per accidens eueniat. Nam cenſura, quæ requirit actum perfectum, ſi actus non ſequatur, non incurritur, quanuis interueniat peccatum, quod in ſola voluntate perficitur.

Ad argumentum initio poſitum reſpondetur, eſto immunitas detur propter dignitatem perſonarum, neceſſariam eſſe actionem externam iniurioſam circa perſonas priuilegiatas, qualis non datur quando vel ignoratur perſona, vel iuſtè interficitur; nam prohibitio non materialiter ſed formaliter intelligenda eſt. 9.

(:)

DISP.

DISP. LXIII.

Vtrùm mandantes interficere perſonas hoc canone exemptas, effectu non ſecuto, excommunicationem incurrant.

1. EXcommunicari mandãtes interficere Cardinales, & alios Prælatos, etiam effectu non ſecuto, probari videtur ex cap. *Pro humani.* de homic. in 6. vbi excommunicatur mandãs interficere Chriſtianum per aſſaſsinos, quanuis effectus non ſequatur; ergo ſatis eſt mandare, eſto mãdatum non expleatur. Et confirmatur, quia, vt colligitur ex Gloſſ. ibi in verb. *Mandauerit.* hoc ipſum mãdatum eſt delictum conſummatum.

2. 1. Cõclu ſio. Sit pro reſolutione prima concluſio; Actiones hoc canone prohibitas exequi mandans, effectu non ſecuto, in excommunicationem nõ incidit. Docet hanc concluſionem Sylu. verb. *Excommunic.* 7. num. 44. Tabien. verb. *Excommi.* 5. caſ. 2. nu. 4. Armil. verb. *Excommun.* excommunic. 2. Graff. lib. 4. deciſ. c. 18. nu. 103. Viuald. in Cand. ni explanat. Bullæ Cœnæ nu. 89. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 15. num. 9. Et probatur; Verba abſolutè prolata cum effectu intelligẽda ſunt, præſertim quando actiones per ea prohibitæ ſunt acceſſoriæ; ergo, vt mandans excommunicetur, neceſſe eſt quòd ſequatur effectus. Conſequentia eſt bona. Antecedens habetur in cap. *Relatum.* de Cler. non reſid. de pœnit. diſt. 1. §. *Hæc autem verba.* & aliàs ſæpe in iure. Videnda eſt Gloſſ. in dicto cap. *Relatum.* in verb. *Cum effectu.* & in Clemen. *Si quis ſuadẽte diabolo.* de pœn.

Secunda concluſio; Si mandans reuocauit mandatum, & reuocatio ad mãdatarium ante actus executionem peruenit, non 3. 2. Cõclu ſio.

excom-

excommunicatur, quanuis mandatarius, non obſtãte reuocatione, mandatum cõpleat. Hanc tenet Syar. cit. loco, & Vgolin. hic ad illa verba. *Nec non ea mandantes*. §. 3. verſ. *Primùm*. Et ratio eſt, quia ex quo mandans mandatum ſuum ſufficienter reuocauit, non eſt cauſa actus ſecuti, nec mandatarius ex vi mandati, ſed ex malitia ſua delictũ committere præſumitur.

4. Contra hanc tamen cõcluſionem hoc poteſt conſici argumentum; Qui ad prædictas actiones dedit conſiliũ, licét poſtea illud retractet, ſecuto effectu, excommunicatur; ergo idem dicendum erit de mandante.

5. Ad hoc argumentum ſunt qui concedant parem eſſe rationem de mandante, & conſilium dante, quia exiſtimant conſiliarium, reuocando ſufficienter cõſilium, non eſſe cauſam moralem actus ſecuti. Ita Vgolin. in verbo. *Conſiliũ*. verſ. *Secundò*. Hæc tamen doctrina mihi non probatur, cum re vera cõſiliarius, quantumcumque conſiliũ retractet, cenſeatur cauſa moralis actus: vnde eſt, quòd ſecundùm omnium ſententiam ad reſtitutionem tenetur, ad quam nullus, niſi in actum moraliter influat, obligatur.

Ad argumentum igitur negãda eſt conſequentia. Et ratio eſt, quia mandatarius non niſi virtute mãdãtis operatur, atque adeò reuocato mandato non operatur mandantis virtute, ſed propria: cæterũ accipiens conſilium virtute propria operatur, quanuis motus ab alio per formã, vel quaſi formam ab eo acceptam, ſuaſit enim cõſiliarius operanti, per conſilium, debere actiones illas facere, idque ſibi eſſe conueniens, quod re vera eſt aliqua forma manens in intellectu, & voluntate cõſilium accipientis, á conſilium dante in conſeruari non dependens: quidquid autẽ à mandante in mãdatario ponitur ab eo pẽdet in fieri, & conſeruari, eſt 6.

enim

enim mādatarius ſimplex mandati executor. Vnde apparet manifeſtè auferri cauſalitatem, & influxum in actum, reuocato mandato, non verò retractato conſilio.

7. Ad argumentum initio factum negatur conſequētia, nam caſus illius textus particularis eſt, & ſpecialiter determinatus, ex quo ad alios caſus non ſumitur argumentum, præſertim quando in vno actio eſt acceſſoriè, in alio veró principaliter prohibita, quia in primo non ſufficit mandare, quod in ſecundo ſufficit. Et hic eſt ſenſus citatæ Gloſſæ, videlicet, hoc ipſum mandatum eſt delictum commiſſum; ibi enim principaliter, & directè prohibetur mandatum. Ex quo patet ad confirmationem ſoluti.

DISP. LXIIII.

Vtrùm ratam habens percuſsionem Cardinalis, vel aliorū Prælatorum hanc cenſurā incurrat.

Circa hanc quæſtionē Nan. in Man. c. 27. n. 67. §. *Septima.* dicit ratum habentem nomine mādātis comprehendi. Quam ſententiam ſequitur Suar. de cēſ. diſp. 21. ſect. 2. n. 71. dicens tunc propriè dari ratihabitionē, quando ipſa eſt virtuale quoddā mādatum. Poteſt cōfirmari hæc ſententia ex regul. 10. de regul. iur. in 6. quæ ſic habet; *Ratihabitionē retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari.* Quod ſimiliter habetur in c. *Cum quis.* de ſenten. excom. in 6. 1.

2. Horum tamen Doctorum placitū, ſi illud de iuris præſumptione interpretentur non diſplicet, nam ſecundùm ius dari videtur præſumptio antecedentis conſenſus, quia vt docet Panorm. in cap. 1. de cōuer. infid. in fin. quem ſequitur Syluest. verb. *Conſenſus.* num. 6. §. 4. ad ratihabitionē requiritur, quòd ex-

crema ſint habilia ad illum actum perpetrandum, ſcilicet tempus, in quo actus geſtus eſt, & tempus ratihabitionis: quòd ſi alterũ iſtorum deſit, ratihabitio non procedit: cum enim ipſa ſit iurisfictio, procedere nõ poteſt ſuper impoſſibili. De qua re Bart. in l. *Si quis pro emptore.* ff. de vſu cap. ex qua doctrina manifeſtè colligitur dari præſumptionem iuris antecedentis cenſus. Si verò prædicti Doctores velint ratihabitionem eſſe verè mandatum virtuale, non placet eorum ſententia, nam mãdatum ſemper antecedit, atque adeò in actum influit. Quod in ratihabitione circa actionem præteritam nõ inuenitur. Vt igitur appareat, quando ratum habens actiones hoc loco prohibitas, excommunicetur, nonnullas concluſiones trademus.

3. 1. *Cõcluſio.* Prima concluſio: Ratas habens actiones hoc canone prohibitas, ſi nomine illius factæ non ſint, vel ſi extrema non ſint habilia, excommunicationem nõ incurrit. Hanc concluſionem quoad primam partem, quæ communis eſt, tradunt Sylueſt. verb. *Excommunic.* 7. nu. 23. Tabien. verb. *Excommunic.* 5. caſ. 2. num. 6. Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 15. num. 11. & habetur de regul. iuris in 6. regul. 9. vbi ſic dicitur; *Ratum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum.* & cap. *Cum quis.* de ſent. excommunic. in 6. & l. *Si ſeruus.* ff. de preca. Secunda pars patet ex citata ſententia Panorm. Exemplum eſto: ſi quis interficiat aliquem prædictorum nomine infantis non habentis rationis vſum, quãtumcũque ille poſtquám ad annos diſcretionis peruenerit, ratum habeat factum, in excommunicationem non incidit, quia ſecũdùm ius hoc non eſt propriè ratihabitio. 4.

Secunda concluſio: Qui ratum habet factum, non autem qualitatem illius, ſcilicet quod ipſius nomine perpetratum ſit, non incurrit 2. *Cõcluſio.*

incurrit hanc cenſuram. Ratio eſt manifeſta, quia non habens ratum, quod nomine ſuo factum eſt, vt ſuo nomine factum, non dicitur ratum habere, vt probat Syluest.verb. *Conſenſus*.num. 6.§.2.

5. 3. *Concluſio.* Tertia concluſio; Vt cenſura huius canonis incurratur, ſufficit ratihabitio tacita. Probatur, quoniã hęc ſufficit in maleficijs vt quis verè, & propriè dicatur ratum habere, vt ex cap. 1. vt lite non conteſt. colligit Gloſſ. in verb. *Procuratoris*. Gloſſ. item in cap. *Notum*. in verb. *Et conſentientem*. 2. quæſ.1.& Sylu. loc. proximè cit. Exemplũ eſt in carcerantibus, vel retinẽtibus prædictos Prælatos aliorum nomine. In quo caſu, illi, quorum nomine hoc factũ fuit, poſtquàm illud nouerint, cum poſsint, non reuocant, facto approbant; ac proinde tacitè ratum habent. Euenire hoc poteſt in omnibꝰ illis actionibus hic prohibitis, quæ tractum ſucceſſiuum habent. Quid verò ſi à principio ratum non habuit, poſtea tamẽ approbauit. Reſponent Feder. de Sen. in conſil. 238. Anchar. in cap. *Cum quis*. de ſenten. excõmun. in 6. nu. 5. verſ. *Quæro*. Marian. Socin. ſent. in c. *Sicut tuis*. nu.17. de ſimo. & Vgolin. hic ad illa verba, *Vel ratæ habentes*, quia factum intelligitur de facto à principio l. *Boues*.§.*Hoc ſermone*.ff. de verb. ſig. & quia ſicut ſtatim approbando excommunicatur, eſto deinceps reprobet, ſic reprobando ab excommunicatione liberatur quanuis poſtea approbet.

6. Contra primam, & ſecundam cõcluſionem hoc poteſt fieri argumentum. Quæcumque approbatio, & cõfirmatio cuiuſcumq; actus dicitur ratihabitio; ergo non opus eſt, vt actio alicuius nomine fiat, vt rata haberi cenſeatur. Conſequẽtia eſt bona. Antecedens colligunt Doctores ex l.1.in prin. ff. quod metus cauſa. l.1.C. ſi maior factus ratum habuerit. l. *Quod*

enim.12. in princip.ff. rem ratã habere. Illudq; docet Iazon in l.*Omni modo*. nu. 6. C.de inoffiçioſ. teſt. Et confirmatur, quia in criminibus talis ratihabitio ad peccatum ſufficit.

7. Reſpondetur tamen ratihabitionem accipi dupliciter, primo latè, vt comprehẽdit omnem conſenſum in actum præteritum; in quo ſenſu loquũtur iura, & Doctores in argumento citati: ſecundò preſſè pro conſenſu in actum alicuius nomine geſtũ. Qua ratione de ratihabitione loquimur in concluſionibus præcedentibus. Cum igitur materia ſit pœnalis, explicanda ſunt verba cenſuræ iuxta fauorabiliorẽ, & magis pripriã ſignificationẽ, qualis hęc vltima cẽſetur.

8. Ad confir. quã pro ſent. Nau.& Suar. adhibuimus, reſpõdetur non eandẽ eſſe rationem de ratihabitione quoad peccatum abſolutè, & quoad cenſurã hoc canone latam. Nam ad culpam ſufficit conſenſus in obiectum prauum, ad cenſuram autem legis violatio requiritur.

DISP. LXV.

Vtrùm defenſores, & receptatores interficiẽtium Cardinales, Archiepiſcopos, &c. cenſura huius canonis innodentur.

PRO parte negatiua huiusquęſtionis illud ſtat, quòd quando Sum. Pont. voluit excõmunicare deféſores, & receptatores, de illis expreſſam mentionẽ fecit, vt in alijs clauſulis huius Bullę videre eſt, hoc autẽ loco illos prętermiſit; ſignũ igitur eſt eos hoc canone cõprehendere noluiſſe. 1.

In contrariũ eſt opinio Nau. in Manu. c.27.n.67. §.*Sexta*. aſſerentis ſub illis verbis, *Auxiliũ, cõſiliũ, & fauorem*, contineri omnia, de quibus in Clem. *Si quis ſuadente*. ſermo fit, atque adeò per easdem particulas defenſores, & receptatores excommunicari.

2. Vt quid in hac re dicẽdum ſit appareat, ſupponẽdum eſt ex Gloſſ. in Clement.1.in verb. *Defenſauerit.* de pœnit. defenſores, & receptatores interficientium Cardinales, & alios Prælatos, vel illos defendere,& receptare ante patratum crimen, vel quando eſt in fieri; vt ſi actio tractum habeat ſucceſsiuum, vel poſt crimen commiſſum. In quibus caſibus, vel defendunt, & receptant eos vt amicos, vel vt criminoſos.

3. 1. Cõcluſio. Hoc poſito, ſit prima concluſio; Receptatores, & defenſores interficientium prædictos Prælatos excõmunicãtur hoc loco, quãdo ex eorũ receptatione, & fauore, vel crimen cõmittitur, vel in fieri conſeruatur. In hoc ſenſu vera eſt ſententia Nau. Et ratio eſt quia huiuſmodi receptatores,& defenſores verè, & propriè ad crimen perpetrandum auxilium, & fauorem præſtant.

4. 2. Cõcluſio. Secunda cõcluſio; Qui poſt cõmiſſum crimen prędictos defendunt,& receptant, ſiue vt amicos, ſiue formaliter vt criminoſos, in cenſuram huius canonis nõ incidunt. Hanc ex parte tenet Suar. de cenſ.diſp. 21.ſect.2. num.72. Et probatur argumento poſito à parte negatiua. Deinde; Qui poſt crimen patratum prædictos receptat, & defendit, ad ipſum patrandũ auxilium, conſilium, vel fauorem non impendit, eſt enim in hoc caſu crimen iam perfectè commiſſum, nec in fieri perſeuerat; ergo huiuſmodi receptatores, & defẽſores ex vi huius canonis nõ excõmunicãtur. Probatur cõſequẽtia, quia poſtquàm Summus Põtif. quas prohibet, actiones numerauit, addit, *Præſtantes in eis auxilium*, &c. Quæ verba non obſcuré oſtendunt in prædictis actionibus præſtandũ eſſe auxiliũ, atque adeò illud debere antecedere: qui autẽ poſt actiones iam factas receptant, non in illis, ſed in re alia hoc loco non prohibita, fauent, ad vitandum

ſcilicet amicorum ſupplicium. Quòd autem receptatores approbantes ſic factum non excommunicentur, ex diſp. præced. patet. Cum enim illorũ nomine crimen commiſſum non ſit, non dicuntur ratum habere in ordine ad excommunicationem incurrendã. Nihilominus per Clement. 1. de pœn. & per cap. *Felicis*. eod. tit. in 6. excommunicantur.

DISP. LXVI.

Utrùm interficientes Clericos, vel Religioſos de familia Cardinalium hoc loco excõmunicentur.

1. PArtem huius quæſtionis affirmatiuam defendit Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ nu. 86. dicens exercẽtes actiones per hanc clauſulam vetitas in Clericos, vel Religioſos de familia Cardinalium, ex vi illius excommunicari. Probat, quia licet hoc loco de Cardinalibus tantùm, & alij Prælatis mentio fiat, per extẽſionem eos etiam comprehendit cenſura, qui excõmunicantur in cap. *Felicis*. de pœn. in 6. & in conſtit. Pij. V. edita anno Domjni 1569. 14. Calend. Ianuar. quæ incipit. *Infelicis ſæculi*. quibus in locis huiuſmodi interfectores excommunicantur. Citat pro hac parte Armill. in Summ. verb. *Excomm*. excomm. 2.

2. Sayr. lib. 3. de cenſ. c. 15. num. 3 prædictam Viuald. ſententiam tunc veram eſſe credit, quando illæ actiones Cardinalium intuitu in Clericos, & Religioſos de illorũ familia exercentur, quia tunc, inquit, iniuria illa ipſis Cardinalibus fieri cenſetur.

3. *Concluſio*. Neutra tamen harum opinionum videtur vera. Sit igitur concluſio; Interficientes, vel vulnerantes Clericos, aut Religioſos de familia Cardinalium, etiam in eorum præſentia, & eorum intuitu, per hãc

Bullam

Bullam non excommunicantur. Probatur concluſio; tum quia Summus Pōtifex hoc loco de huiuſmodi interfectoribus non loquitur, nec cenſura ex parte qua pœnalis eſt extendi debet; tum etiam, quia ratio cenſuræ in iſtis ceſſat, imponitur enim propter dignitatem perſonalem Cardinalium, qua Clerici, & Religioſi de eorum familia inſigniti non ſunt. Dixi, *Per hanc Bullam*, quia per caput *Felicis*. & cōſtit. Pij. V. certum eſt excommunicari excommunicatione Summo Pontifici reſeruata.

Ad rationes pro ſententia Viuald. & Sayr. dicendum eſt conſtitutionem pœnalem non extendi ad diuerſum caſum, præſertim efficaci, & ſimili ratione non cogente: iniuriam etiam factā Cardinalibus per illas percuſsiones non prohiberi hac cenſura; de qua ſimiliter non loquitur Armilla, ſed de ea quæ in cap. *Felicis*. continetur.

DISP. LXVII.

Vtrùm eijcientes Cardinales, & alios Prælatos à locis, vbi munus ſuum explere debent, excōmunicentur.

PARTI negatiuæ fauet Nauar. in Manu. c. 27. num. 67. §. *Quinta*. quatenus docet voluiſſe Summū Pōtif. per hanc clauſulam prouidere contra illos iudices ſæculares, qui, cum Epiſcopos non parentes ſuis iuſsis nō poſsint capere, nec punire, iubent eis, vt è regno exeant; ergo iuxta Nauar. ſententiam neceſſe eſt, vt prædicti à locis proprijs eijciantur, vbi ad minus ordinariam habent iuriſdictionem. Et confirmatur, quoniā aliàs à terris ſuis expelli non dicerentur.

Pro reſolutione ſit prima concluſio; Eijcientes prædictos à locis, vbi munus ſuum explere debent, 2. 1. Cōcluſio.

per hanc clauſulam excõmunicantur. Hanc concluſionem tenet Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 101. & Suar. de cenſ. diſput. 21. ſect. 2. num. 70. Et probatur: Eijcientes Cardinales, Archiepiſcopos, &c. à territorijs ſuis excõmunicantur, vt patet; ſed territoriũ dicitur ille locus, vbi aliquis iuriſdictionem exercet, vt conſtat ex c. *Nouit.* de offic. leg. cap. *Vt animarum.* de elect. & ibi Gloſſ. in verb. *Territorium.* & l. vltim. ff. de iuriſdict. omni. iudic. ergo qui à prædictis locis eos eijciunt, hac cenſura plectuntur.

3. 2. *Cõcluſio.* Secunda concluſio; Vt hæc cenſura incurratur, ſatis eſt quód prædicti eijciantur á locis, vbi delegatum tantùm habent iuriſdictionem, vel ad quæ etiã ſine iuriſdictione miſsi fuere. Probatur; Non omnes Nuncij Apoſtolici ſunt iudices; & tamen qui eos eijcit excommunicatur; ergo quanuis Nuncius nullam habeat iuriſdictionem, qui illum expellit, cenſuram incurrit. Conſequentia eſt bona. Minor habetur in Bulla; maior verò in cap. *Ius gentium.* 1. diſt. & cap. *Nobiliſsimus.* 97. diſt. Quibus in locis agitur de Nũcio Papæ pro ambatiata, vel ad nudum miniſterium miſſo, qui nullam iuriſdictionem habet, in quo à Legato diſtinguitur, qui ſemper in certa Prouincia ordinarius iudex conſtituitur, vt notat Sylu. verb. *Delegatus.* num. 16. Deinde; Epiſcopus, qui renunciauit Epiſcopatui, & non ordini, non habet iuriſdictionem aliquam, quanuis illam habere poſsit delegatam; & tamen, quia eſt verè Epiſcopus, qui illum à regno eijcit, excommunicatur; ergo non ſolùm excommunicantur expellentes eos, qui ordinariam habent iuriſdictionem, ſed etiam qui delegatam, vel nullam. Non tamen excommunicabitur qui prædictos ad loca venientes non admittet, eo quòd in Bulla ſolùm eijcere prohibetur.

4. Ad argumentum in cõtrarium reſpondetur Summum Pontific. non ſolùm intendere impedire ne Cardinales, & alij nominati à locis, vbi ordinariam iuriſdictionem exercent, expellantur, ſed etiam ab illis, vbi ſolùm delegatam, vel ad quæ pro miniſterio aliquo exequendo, mittũtur, ob dignitatem perſonarum. Ad confirmationẽ dicendum eſt nomine terræ quod in Bulla ponitur, intelligi quemcumque locum, ſiue in quo viuunt, ſiue in quo iuriſdictionem exercent, qui dicitur locus ſui muneris.

CAP. XIII.

Contra lædentes eos, qui ad Curiam Romanam pro negotijs ſuis recurrunt.

TENOR BVLLÆ.

12. Bullæ cenſura. ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per ſe, vel per alios perſonas Eccleſiaſticas quaſcumque, vel ſæculares ad Romanam Curiam ſuper eorum cauſis, & negotijs recurrentes, ac illa in eádem Curia proſequentes, aut procurantes, negotiorumque geſtores, aduocatos, procuratores, & agentes, ſeu etiam Auditores, vel Iudices ſuper dictis cauſis, vel

vel negotijs deputatos, occaſione cauſarum, vel negotiorum huiuſmodi, occidunt, ſeu quoquo modo percutiunt, bonis ſpoliant, ſeu qui per ſe, vel per alios directé, vel indirecté, delicta huiuſmodi committere; exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare non verentur, cuiuſcunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.

Notationes circa textum.

MAteria huius cẽſuræ, vt notat Caietan. in Sum. verb. *Excom.* c. 15. eſt ſacrilegium, quo ex certa ſpeciali cauſa (litis videlicet, vel negotij) offenduntur qui ſub protectione Apoſtol. Sedis ſunt. Quoad perſonas offendentes eſt vniuerſalis, comprehendit enim omnes cuiuſcunque dignitatis, & præeminentiæ. Quantum verò ad perſonas offenſas, ad nouem perſonarum genera extẽditur. Quarum primæ ſũt, recurrentes ad Romanam Curiam in ſuis cauſis, vel negotijs; ſecundæ, huiuſmodi cauſas, vel negotia in eâdem Curia proſequentes; tertiæ, procurantes; quartæ, negotiorum geſtores; quintę, aduocati; ſextę, procuratores; ſeptimę, agẽtes; octauæ, auditores ſuper dictis cauſis, vel negotijs deputati; nonæ, iudices etiam deputati ſuper eiſdẽ cauſis, vel negotijs. Actiones principales tres prohibentur. Prima, occidere; ſecunda, quoquo modo percutere; tertia, bonis ſpoliare: ſiue hæc per ſe, ſiue per alios, ſiue directè, ſiue indire-

indirectè quis faciat. Actiones acceſſoriæ ſunt ſex. Prima, prædicta committere; ſecunda, exequi; tertia, procurare; quarta, in eis dare auxilium; quinta, dare conſilium; ſexta, dare fauorem.

Circa hanc cenſuram illud notandum occurrit in ea non excommunicari prædictas actiones exercentes in perſonas prohibitas, niſi quando prædictarum cauſarum, & negotiorũ occaſione id faciunt: cauſas etiam, & negotia ex ijs eſſe debere, quorum tractatio ad Curiam pertinet, vt non obſcurè oſtendunt verba illa, *Ad Romanã Curiam ſuper eorum cauſis, & negotijs recurrentes*. Vnde percutiens venientem ad Romanam Curiam ſuper aliqua cauſa á Curiæ iuriſdictione aliena, non excõmunicatur.

DISP. LXVIII.

Vtrùm percutiens recurrentem per alios ad Sedem Apoſtolicã excommunicetur.

NON excommunicari percutientem eum qui in ſuis cauſis per aliũ ad Sedem Apoſtolicam recurrit, quamuis ratione talis recurſus illum percutiat, ſic probari poteſt; 1 Quando in cenſura contra percutientes lata non exprimitur quód id per ſe, vel per alios faciant, ſolùm explicatur de percutientibus per ſe, & qui per aliũ percutit in excommunicationem non incidit; ergo ſimili ratione quando cenſura loquitur de recurrentibus ad Sedem Apoſtolicam, non declarans an de recurrentibus per ſe vel per alios loquatur, de recurrentibus tantùm per ſe intelligenda erit; ſed hoc contingit in propoſito caſu; ergo percutiens recurrẽtem per aliũ nõ excõmunicatur. Huius ſentẽtię eſt Vgol. hic verſ. *Quintò in excõmunicationẽ.* quatenus dicit agentes negotia ſua

ſua per literas non excommunicari, eo quòd non recurrunt.

2\. Prima concluſio; Percutientes recurrentem ad Romanam Curiam in ſuis cauſis, ſiue per ſe, ſiue per alium recurrat, ſiue per literas negotium tractet, excommunicãtur, dũmodò ratione talis recurſus illum percutiãt. Hanc cõcluſionem tenet Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 16. num. 5. Et probatur; Qui per aliũ ad Curiam Romanam recurrit, verè, & propriè ad illam recurrere dicitur; ergo, qui illum percutit, excommunicatur. Patet conſequentia, quia in hac clauſula excommunicantur percutientes eos, qui ad Romanam Curiam recurrunt. Antecedens probatur; Recurrere in cauſis, & negotijs ad aliquem iudicem, vel ad aliquod tribunal, nihil aliud eſt quàm illuo negotia, vel cauſas transferre, vt de eis ibi tractetur; adhoc autem non requiritur perſonalis recurſus; ergo qui per alium recurrit, verè, & propriè recurrit. Deinde; Intentio Summi Pontif. in hac clauſula eſt eos defendere, qui in ſuis cauſis ad Sedis Apoſtolicę protectionem confugiunt, ita vt in ea liberè poſsint cauſas, & negotia ſua tractare; ſed hæc ratio æqualiter inuenitur in recurrente per ſe, & recurrente per alium; ergo omnes iſtos Summus Pontifex hac cenſura defendit; aliàs enim, qui ad Sedem Apoſtolicam per ſe recurrere nõ poſset, ſed per aliũ, multoties occiſionis, vel percuſsionis timore, iuris ſui proſequendi aditus ei præcluderetur. Intelligitur etiam hæc cenſura, eſto cauſa extra Curiam de mãdato Summ. Pontificis tractetur, quod fit multoties.

1. Cõcluſio.

3\. Secunda concluſio; Percutiens recurrentem ad Sedem Apoſtolicã in ſuis cauſis, ipſis iam terminatis, non excommunicatur, quã uis occaſione præcedentis recurſus illum percuciat. Probatur, quia Summus Pontifex excommunicat hoc

2. Cõcluſio.

hoc loco eum, qui percutit recurrentem ad Sedem Apoſtolicam,&c. ſed poſt terminationem cauſarum, ille non dicitur recurrens, atque adeò qui illum percutit non excommunicatur. Hæc concluſio eſt conformis concluſioni tertiæ diſputationis 59. Intelligitur tamen gaudere hoc priuilegio donec in domum ſuam redeat, quia facultas de veniendo ad aliquem locum intelligitur etiam de redeundo.

4. Si quis tamen contra hanc cõcluſionem arguat, ſequi ex illa non eſſe ſufficienter prouiſum à Summo Pontifice, vt liberè vnuſquiſque in ſuis cauſis ad illum poſsit recurrere, æqualiter enim fere recurſum impediet, vel retardabit timor percuſsionis tẽpore recurſus, quàm poſt illum faciendæ.

5. Reſpondetur tamen Summum Pontific. tantummodò velle auferre impedimenta proxima, quæ liberum recurſum ad Sedem Apoſtolicam retardare poſsint, non verò remota; neque enim legiſlator de omnibus contingẽtibus tenetur diſponere, niſi tantùm de proximis, & principalibus.

Ad argumentum initio 6.
factum negatur conſequẽtia. Et ratio differentiæ eſt, quia percutere, & interficere dicunt actiones perſonales, quæ per ipſos percutientes,& interficiẽtes fiunt; nam percutére per alios potiùs eſt mandare, vel quid ſimile, quàm percutere; vnde cum in pœnalibus non debeat terminus extendi vltra propriam ſignificationem, nõ interpretãdum eſt verbũ, *Percutere*, niſi de interficiente per ſe. Recurrere autem in cauſis, non tam dicit perſonas, quám cauſas, atque adeó impertinẽs eſt ad veram, & propriam rationem recurſus, quòd quis per ſe, vel per alium recurrat.

DISP.

DISP. LXIX.

Vtrùm ſufficiat criminaliter accuſare recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, vt huius canonis cenſura incurratur.

1. CIrca hanc difficultatem Say. lib. 3. de cenſ. cap. 16. num. 4. §. *Secunda*. abſolutè docet accuſantē criminaliter eos, qui in ſuis cauſis ad Sedem Apoſtolicam recurrunt, aut iudices in eiſdem cauſis, aduocatos, & reliquos, de quib⁹ in Bulla ſermo eſt, excommunicari, ſi occaſione dictarum cauſarum accuſet, dummodó accuſatio ſit de falſo crimine, aut per falſos teſtes probato, non autem ſi de vero. Hæc tamen ſententia, vt perfectè intelligatur, ſequentibus concluſionibus explicanda erit.

2. 1. Concluſio. Prima concluſio; Qui aliquem prædictorum criminaliter accuſat, iuſtè tamen, licèt ex odio, & occaſione cauſæ ad Sedem Apoſtolic. delatæ, cenſurā huius canonis non incurrit. Probatur; Summus Pontifex per hanc cenſurā non intendit aliquem iure ſuo priuare; ſolùm enim vult auferre impedimenta, vt vnicuique liberum ſit ad Sedem Apoſtolicam recurrere; ſed iuſté accuſans habet ius ad accuſandum; ergo cum illud integrum perſeueret, etiam poſt huius Bullæ promulgationē, ſine timore cenſuræ accuſare, accuſationéque vſq; ad finem proſequi valebit.

3. 2. Cōncluſio. Secunda cōcluſio; Qui ad Sedem Apoſtolicam iuſtè recurrentem, ratione talis recurſus iniuſtè accuſat, ex qua accuſatione accuſato pœna mortis, percuſsionis, aut amiſsionis bonorum imponitur, per hunc canonem excōmunicatur. Probatur; Exercens per alios actiones hoc loco prohibitas, vt ex Bullę cōtextu conſtat, excōmunicatur;

nicatur; ſed ſic accuſans, per alios exercet actiones prohibitas; ergo excommunicatione huius canonis innodatur.

4. 3. Cōcluſio. Tertia concluſio; Accuſans iniuſtè ad Sedem Apoſtolicam recurrentes, ſi accuſatio vſque ad inflictionem pœnæ nō perducatur, vel pœna per actionem hoc loco prohibitam non infligatur, in excommunicationem huius Bullæ non incidit. Probatur; In primo caſu huius concluſionis nec mors, nec percuſsio, nec bonorum ablatio ſecuta eſt, quod neceſſariò requiritur, vt cenſura incurratur. In ſecundo pœna inflicta non inuoluit aliquam actionē hoc loco prohibitam, qua deficiente cenſura non ligat; ergo in his caſibus accuſans, quantumcumque iniuſté, huius cenſuræ reus non efficitur.

5. 4. Cōcluſio. Quarta concluſio; Accuſans criminaliter, iniuſtè licét, iniuſtè recurrentē ad Sedem Apoſtolicam, vt talem recurſum impediat, huius canonis excommunicatione nō plectitur. Probatur; Summus Pontifex iniuſtis delationibus cauſarum fauere non intēdit; ergo non defendit per hanc Bullam iniuſtè recurrentes; atque adeó qui hos accuſat, quanuis ex accuſatione actionum prohibitarum aliqua ſequatur, in excommunicationem nō incidit.

6. Recurrētes iniuſté hoc loco eos intelligo, quibus recurſus nulla ratione ſecundùm iuris ordinem, tā in foro externo, quám in cōſcientia competit; ſecus verò ſi res dubia ſit, eſto probabilius ſit non competere recurſum: tūc enim ad ſuperiorem pertinet determinare, an iuſté, vel iniuſtè ad Sedem Apoſtolic. recurratur.

DISP. LXX.

Vtrùm infamans recurrentem ad Sedem Apoſt. ob talem recurſum, excōmunicetur.

- Viuald.

1. Viuald. in candel. in explanat. Bullæ Cœnæ nu. 91. partem huius quæſtionis tenet negatiuam, videlicet non excommunicari ex vi huius clauſulæ infamantem eum, qui in ſuis cauſis ad Sedem Apoſtolicam recurrit. Probatur hæc ſententia primò; In tota hac cenſura nulla mentio fit de infamia; ergo infamans ex vi illius non excõmunicatur. Et ſi quis dicat infamiam contineri ſub illis verbis, *Bonis ſpoliãt*, cum fama, quæ per infamiam aufertur, bonũ quoddam ſit: contra arguitur, quia licèt fama ſit quoddã bonum, verbum, *Spoliant*, reſtringit illud verbum, *Bonis*, vt accipiatur tantùm pro bono immobili. Nam ſpoliatio, vt colligitur ex c. *Frequens*. de reſt. ſpoliat. in 6. eſt rei immobilis ablatio: dicitur enim in eo c. ſpoliatus, qui ſubſtantia ſua priuatur, ſubſtantia autem, vt habetur l. vltim. C. de verborum ſignificat. accipitur pro patrimonio, quod non eſt res mobilis. Cum igitur fama mobilis res ſit, iuxta illud Virgilij Æneād. 4. *Fama malum, quo non aliud velocius vllum Mobilitate viget*. &c. & illud Ouid 4. de Ponto eleg. 4. *Fama per immenſas aëre lapſa vias*. non dicetur quis illa ſpoliari.

Secudò; Nullus ſpoliatur re, quam non poſsidet, vt manifeſtum eſt; ſed homo non poſsidet famam ſuam; ergo non poteſt illa ſpoliari: atque adeò ſub illis verbis, *Bonis ſpoliant*, nõ continetur fama; cum ea ſolùm ibi intelligi debeãt, quibus aliquis ſpoliari valet. Probatur minor, quoniam fama, & honor quanuis fundamentum habeãt in honorato, & in eo de quo præclara diuulgatur fama, verè, & propriè ſunt apud alios, nam fama eſt clara cum laude notitia, & honor teſtimonium excellentiæ, quæ eſt in homine, atque adeó ab illis non poſſidentur. Et confirmatur eadem minor; quia poſſeſſio eſt corporalis rei detẽtio, ſpiritualia enim non poſsidẽtur. cap. *Conqueſtus*. 2.

de

de foro competen. & ibi gloſſ. verb. *Quaſi poſſeſsione.* & cap. *Cum Eccleſia.* de cauſa poſſeſsionis; ibi etiam Gloſ. verb. *Quaſi poſſeſsione.* l. *Sequitur.* §. *Si viá.* ff. de vſu capio. & l. 3. in princ. ff. de acquirend. poſſeſſ. fama autem non eſt quid corporale.

3. Pars tamen affirmatiua non contemnendis argumentis ſuaderi poteſt. Primò; Per hanc cenſuram excommunicātur ſpoliantes bonis ſuis eos qui ad Sedem Apoſtol. recurrūt; ſed qui prædictos infamát, iniuſtè ſpoliant illos bonis ſuis; ergo hanc cenſuram incurrunt, ſi infamia talis ſit, quæ ad peccatum mortale pertingat. Probatur minor; In Iure hæc dictio. *Bona*, in plurali ſignificat res noſtras, quæ ſunt in noſtro dominio, aut quaſi dominio, vt videre eſt in l. *Bonorum.* ff. de verb. ſignif. ſed fama eſt in noſtro quaſi dominio; ergo, qui illam iniuſtè aufert, ſpoliat hominem bono ſuo, imó maximo bono inter bona externa, vt docet S. Thom. 1. 2. quæſ. 2. art. 2. ad. 1. & 2. 2. quæſ. 103. art 1 ad 2. & aliàs ſæpe. Minor eſt ſententia ferè communis, quam inter alios docent Sot. lib. 4. de iuſt. & iur. quæſt. 2. artic. 3. conclu. 4. Arag. de iuſt. & iur. quæſt. 62. art. 1. Ban. ibid. quæſt. 2. de dominio, Petrus Ledeſm. in Summ. tom. 2. tract. 8. cap. 3. concluſ. 7. & alij non pauci. Et ratio eſt, quia earum rerum homo eſt dominus, & eas poſsidet, vel quaſi poſsidet, quas per arbitrij facultatem gubernat; atqui, vt Sanct. Thom. docet. 2. 2. quæſt. 73. artic. 4. ad 1. homo gubernat honorem, & famam per facultátem arbitrij; ergo honoris, & famæ eſt verè dominus, illaque quaſi poſſidet. Et confirmatur ex eo, quòd homo poſsidet, & eſt dominus earum rerum, quæ vſui humano ſubijciuntur; huiuſmodi ſunt honor, & fama, vt proximè citat. loc. quæſt. 129. art. 1. S. Thom. docet.

4. Secūdò; Si ſpoliare ſolū

intelligeretur de bonis materialibus, ſequeretur ſpoliantem iure ſuo, aut ſeruitute recurrentem ad Sedē Apoſtolic. non excommunicari, quod nulla ratione admittendum eſt; ergo ſub illis verbis, *Bonis ſpoliant*, nō ſolùm materialia, ſed etiā immaterialia bona comprehenduntur. Probatur ſequela, quia ius, & ſeruitus nō ſunt res materiales, nec propriè poſsidentur, ſed quaſi poſsidentur. Nec poteſt dici ex eo infamatorem ſub illis verbis non comprehendi, quia ſecundùm propriam ſignificationem nullus dicitur ſpoliari fama. Nam licèt germana ſignificatio verbi, *ſpolio*, ſolummodò de acceptis à militibus in bello dicatur, ſecundùm communem vſum ad plura extenditur, etiam ad ablationem famæ; vt videre eſt apud Ciceron. in oratio. pro Publ. Quin. vbi ſic habet; *Neceſſe eſt, iſte, qui amicū, ſocium, affinem fama, & fortunas ſpoliare conatus eſt, vanum ſe, & perfidioſum, & impiū eſſe fateatur.* quo etiam loquēdi modo vtitur lib. 3. de off.

5. Ex his ſententijs vtraq; probabilis apparet; prima tamen magis placet ex eo ſolùm, quia licèt ſecundū Grammaticos dicatur aliquis ſpoliari fama, hunc tamen modum loquendi apud Iuriſperitos non inuenio: & quanuis alicubi inueniatur, non eſt vulgaris locutio, ſecundùm quā leges explicantur relicta etiam magis propria terminorum ſignificatione. Nā vt ex Philoſopho refert. S. Thomas quæſ. 4. de verit. a. 2. vſus maximè eſt æmulandus in ſignificatione nominum.

6. Reſtat igitur argumēta vtriunq; ſententiæ ſoluere. Ad primum pro ſecunda ſententia factum reſpōdetur verum quidem eſſe hominem eſſe dominum ſuæ famæ, illamq; quaſi poſsidere, nihilominus ſecundùm cōmunem, & vſitatā nominis acceptionē, præſertim in Iure, nullum dici ſpoliari fama ſua, quanuis dicatur ſpoliari bonis, & fama bo-

ma bonum quoddam ſit: applicatur enim verbum, *Spoliare*, ad bonũ in genere, non verò ad omnem illius ſpeciem, vnde bonorum nomine hoc loco non cõprehenditur fama.

7. Ad ſecundum reſpondetur ideo hominem dici ſpoliari iure, & ſeruitute, quia licèt in ſe immaterialia ſint, materiale reſpiciũt, vt agrum, domum, vineã, &c. & ideo iura computãtur inter immobilia, vt colligit Gloſſ. in cap. 2. de reb. Eccl. non alien. verb. *Iura.* in 6. fama autem, & honor non dicunt per ſe ordinẽ ad rem materialem.

8. Ad primum argumentũ primæ ſentẽtiæ bene cęptum eſt reſponderi. Ad impugnationem negandum eſt illam eſſe adæquatam ſpoliationis difinitionem, nã qui rem mobilẽ iniuſtè aufert, ſpoliare dicitur, pręſertim hoc loco: quoniam qui pecuniam, quæ res mobilis eſt, ſurripit, proculdubio hanc cẽſuram incurrit, vt innuit Viuald. vbi ſup. n. 93. Nec quod adducitur ex c. *Frequẽs*. aliquid cõcludit, quia ibi intendit Sum. Pontif. vitare calumnioſas ſpoliationis exceptiones, quæ aliquando in iudicio fiunt. Vnde ſolùm dicit ſpoliatum eum, qui tota, vel maiori parte ſuæ ſubſtantiæ ſe per violentiam deſtitutum affirmat. Nec verbum, *Subſtantiæ*, intelligendũ eſt ſolùm de re mobili, cum aliquando de eo, quod ad neceſſariam vitæ ſuſtẽtationem requiritur, intelligatur.

Ad ſecundum neganda eſt minor. 9. Et ad probationem dicendũ eſt nõ omnia eodẽ modo poſsideri, nec omnem poſſeſsionem eiuſdem eſſe rationis: nã res materiales poſsidẽtur per detentionem, immateriales verò, vt iura, & ſeruitutes per patientiã, & vſum quaſi traduntur, & poſsidentur, vt notat Syl. verb. *Poſſeſsio.* Fama etiã, & honor quaſi poſsideri dicuntur, quãdo in mente, & ore eorũ ſunt, qui de homine bene opinãtur, & loquuntur. Ad confirmationem concedimus

 famam

famam non poſsideri propriè, ſed quaſi poſsideri; quia tamē ſub hominis dominio cōſtituitur, poteſt illa ſpoliari, ſufficit enim ad ſpoliationē quaſi poſſeſſio.

DISP. LXXI.

Vtrùm à recurrente ad Sedem Apoſtolicā liceat pecuniam, vel quid ſimile ad compenſationem faciendam ſurripere.

1. VIual. in Cād. in explanat. Bullæ Cœnæ, nu. 93. docet non excommunicari eum, qui á recurrente ad Sedem Apoſtolicam bona ſurripit ad compenſationem faciendam, quā nis ex eo quód ad Sedem Apoſtolicam recurrit hoc faciat, dummodo compenſatio aliàs iuxta Theologorum doctrinam licita ſit, ſecretòq; & ſine ſcandalo fiat. Ratio illius eſt, quia faciendo compenſationē debitis circunſtantijs concurrentibus non peccat, atque adeò nō excommunicatur. Hæc ſententia vera quidem eſt, vt exiſtimo, nihilominus reſtringi non debet ad ſolū caſū, in quo ſecretò, & ſine ſcandalo fit. Nec fundamentum, quo probatur, ōnino cōuincit.

Sit igitur prima concluſio; Spolians recurrentem ad Curiam Romanam, vt compenſationem eius, quod verè, & realiter ſibi debetur, faciat, quanuis in modo faciendi peccet mortaliter, cenſuram huius canonis non incurrit. Probatur; In hoc canone non excōmunicantur, niſi qui occaſione cauſarum ad Curiam Romanam recurrentes ſpoliant; ſed qui intendit cōpenſationem, nō ſpoliat occaſione cauſarū; ergo non excōmunicatur. Quòd autem peccatū mortale, & acceptio ſcādaloſa in modo faciendi compēſationem nihil ad cēſuram incurrendam faciat, ex eo eſt manifeſtum, quia huiuſmodi ſcandalum, & pecca- 2. 1. Cōcluſio.

tum

tum delationem cauſæ nõ reſpiciunt, quam ſolam non impediendam Summus Pontifex hac cenſura prohibet. Circunſtantiæ igitur, quæ ad faciendam iuſtam compenſationem á Doctoribus aſsignantur, ſcilicet quód aliquid verè, & realiter debeatur, quòd debitum ſit certum, & liquidum, quòd non plus accipiatur, & quód alia via recuperari non poſsit, ad hoc tendunt, vt compenſatio ſine peccato fiat, non verò vt à cẽſura excuſent.

3. 2. *Cõclu ſio.* Secunda concluſio; Qui occaſione cauſæ ad Curiã delatæ compenſationem facit, aliás non facturus, dummodò non plus accipiat, quàm quod ei debetur, in hanc cenſuram non prolabitur. Probatur; Intentio, & animus nõ faciũt actionem compenſationis iniuſtam, cum ſemper ſit acceptio veri debiti, cuius rationem non aufert, creditorem compenſationem facere noluiſſe; ſed Summus Pontifex per hanc cenſuram nullo modo debiti recuperationem impedit; ergo non excommũnicat facientem compenſationem circa verum debitũ. Et confirmatur, quia cõpenſationem faciens nõ ſpoliat proprié, & in rigore loquendo, cum rem ſibi debitam accipiat, & hoc loco ſpoliatores tantùm excommunicantur. Dixi, *Dummodò non plus accipiat*, quoniam qui plus accipit, proculdubio excommunicatur, ſi exceſſus ad peccatum mortale ſufficiat, tunc enim datur ſpoliatio, & iniuſta acceptio,

CAP. XIIII.

Contra appellantes á grauamine, vel futura executione literarum Apoſtolicarum ad laicam poteſtatem.

TENOR BVLLÆ.

13. *Bullæ cenſura.* ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes tam Eccleſiaſticos, quám ſæculares, cuiuſcunque dignitatis, qui prętexentes friuolam quãdam appellationẽ, à grauamine, vel futura executione literarum Apoſtolicarum, etiam in forma Breuis, tam gratiam, quam iuſtitiam concernentium: Nec non citationum, inhibitionum, ſequeſtrorum, monitoriorũ, proceſſuum, executorialium, & aliorum decretorum á Nobis, & à Sede prædicta, ſeu Legatis, Nuncijs, Præſidentibus, Palatij noſtri, & Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus, Commiſſarijs, alijſque Iudicibus, & Delegatis Apoſtolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanauerint, aut aliás ad Curias ſæculares, & laicam poteſtatem recurrunt, & ab ea, inſtante etiam Fiſci Procuratore, vel Aduocato, appellationes huiuſmodi admitti, ac literas, citationes, inhibitiones, ſequeſtra, monitoria, & alia prædicta,

prædicta, capi, & retineri faciunt, qui vé illa ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito, & conſenſu, vel examine executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarij, ſuper huiuſmodi literarum, & proceſſuum executione, inſtrumenta, vel acta cõficere, aut confecta, parti, cuius intereſt, tradere debeant, impediunt; vel prohibent, ac etiam partes, ſeu eorum agentes, conſanguineos, affines, familiares, notarios, executores, & ſubexecutores literarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerãt, detinent, ex Ciuitatibus, Locis, & Regnis eijciunt, bonis ſpoliant, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur per ſe, vel alium, ſeu alios, publicé, vel occulté, qui vè aliás quibuſcunque perſonis, in genere, vel in ſpecie, ne pro quibuſuis eorum negotijs proſequendis, ſeu gratijs, vel literis impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recurſum habeant, ſeu gratias ipſas, vel literas à dicta Sede impetrent, ſeu impetratis vtantur, directè, vel indirectè prohibere, ſtatuere, ſeu mandare, vel eas apud ſe, aut Notarios, ſeu Tabelliones, vel aliás quomodolibet retinere præſumunt.

Notationes circa textum.

1. Matera huius cẽſuræ, vt notat Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 29. eſt ſacrilegiũ, quo

 offen.

offenditur authoritas Sedis Apoſtolicæ in friuolis appellationibus, in ſuis executionibus, in ſuis officialibus, & in alijs, quæ in litera continentur. De hac re eſt textus in cap. *Quoniã.* de immunit. Eccl. in 6. prędicti tamen capitis cenſura non ita extenditur, ſicut iſta, quæ quoad perſonas offẽdẽtes, quoad literas, quarum occaſione fit offenſio, & quoad actiones, & modos, quibus talis offenſio fieri poteſt, ampliatur. Diuiditur hic canon in duas partes. In prima excommunicantur appellantes, & impedientes literas Apoſtolicas; in ſecunda, quæ incipit, *Qui ve aliàs.* excommunicantur impedientes recurſum ad Romanam Curiam.

Hæc cenſura quoad perſonas vniuerſalis eſt, comprehendit namque omnes tam Eccleſiaſticos, quàm ſæculares, cuiuſcũq; dignitatis ſint, ita vt qui cunque aliquid ex prohibitis hoc canone facit, per illum excommunicetur. Actiones in prima parte prohibitæ decem & ſeptẽ ſunt. Prima eſt, prætextu friuolæ appellationis à grauamine, vel futura executione literarum Apoſtolicarum ad curias ſæculares, & laicam poteſtatẽ recurrere. Secunda, huiuſmodi appellationes à laica poteſtate facere admittere, etiã inſtante Fiſci Procuratore, vel aduocato. Tertia, literas Apoſtolicas capi, & retineri facere. Quarta, prædictarum literarum executionẽ impedire. Quinta, illud idẽ prohibere. Sexta, impedire, vel prohibere inſtrumẽta, vel acta cõfici ſuper executione earundẽ literarum. Septima, acta vel inſtrumenta confecta tradi parti, cui intereſt, impedire, vel prohibere. Octaua, aliquam ex perſonis infra nominandis capere. Nona, eaſdem percutere. Decima, vulnerare. Vndecima, carcerare. Duodecima, detinere. Decimatertia, ex ciuitatibus, locis, & regnis eijcere. Decima quarta, bonis ſpoliare. Decima-

cima quinta, perterre face re. Decima ſexta, concutere. Decima ſeptima, comminari. Vt cenſura poſita propter prædictas actiones incurratur, ſatis eſt quòd ſiue per ſe, ſiue per aliũ, ſeu alios, ſiue publicè, ſiue occulté exerceantur.

Perſonæ, contra quas prædictæ actiones fieri prohibentur, octo numerãtur. Prima, partes actrices. Secunda, earum partium agẽtes. Tertia, conſanguinei. Quarta affines. Quinta, familiares. Sexta, notarij. Septima, executores. Octaua, ſubexecutores. Literæ, quas impedire nõ licèt, ſunt primò, literæ Apoſtolicę, etiam in forma Breuis, gratiam, vel iuſtitiam concernentes; ſecundò, citationes; tertiò, inhibitiones; quartó, ſequeſtra; quintò, monitoria; ſextò, proceſſus; ſeptimò, executoriales; octauò, quæcunque alia decreta: ſiue literæ prædictæ emanent à Romano Pontifice, & à Sede Apoſtolica, ſiue à Legatis, Nũcijs, Præſidentibus, Palatij, & Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus, Commiſſarijs, alijsque Iudicibus, & Delegatis Apoſtolicis. Excommunicãturque nõ ſolùm prædicta abſolutè prohibẽtes, ſed etiã impedientes ne executioni, ſine eorũ beneplacito, & cõſenſu, vel examine, mãdentur.

In ſecũda huius canonis parte aliquot perſonarum genera excommunicãtur. Primum, prohibentes ne aliqui ad Curiam accedãt, vel recurſum habeant, pro quibuſuis eorum negotijs, proſequẽdis, vel gratijs, & literis impetrandis: ne vè gratias ipſas, & literas impetrent, ſeu impetratis vtã tur. Secundũ, ne prædicta fiant, ſtatuentes. Tertium, id ipſum mandãtes. Quartum prædictas literas, gratias, ſeu negotia, quomodolibet apud ſe, aut notarios, ſeu tabelliones retinentes. Excommunicanturque iſtorum aliquod facientes, ſiue directè, ſiue indirectè, dummodo tamen cum prǽſumptione, id faciant. Ex quo ſequitur

non

non excommunicari illud faciētes per ignorantiam, etiam ſi culpabilis ſit, vt notat Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 17. numer. 8. Nam iuxta doctrinam Cardinalis communiter receptam, in Clementin. 1. de priuil. quæſt. 39. quem ſequitur Nauar. in Comment. de datis, & acceptis, num. 38. tom. 2. & in relect. cap. *Accepta.* oppoſit. 8. num. 33. de reſtit. ſpoliat. lex puniēs præſumentem, non comprehendit eum, qui bona fide ignoranter, aut imprudenter, ſiue inanimaduertens operatur.

Circa hanc clauſulam, & ſequentes, in quibus de pertinentibus ad libertatem Eccleſiaſticam agitur ſunt in hoc Luſitaniæ Regno nonnullæ determinationes, quæ inter Eccleſiaſticos, & ſæculares iudices, in aliquibus cauſis in praxi ſeruantur: de quarum iuſtitia non eſt nobis modò diſputandum. Qui has determinationes ſcire cupit, eas inueniet in diplomate Regio ad finem huius Relectionis addito.

DISP. LXXII.

Vtrùm priuata authoritate executionem literarum Apoſtolicarum impedientes excommunicentur.

EXcōmunicari per hāc clauſulam perſonas priuatas, quæ prætextu friuolæ appellationis à grauamine, & executione literarum Apoſtolicarum, ad laicam poteſtatem recurrunt, dubitandum non eſt, cum id in Bulla expreſſè contineatur. Vtrùm autē impedire literas Apoſtolicas, acta, & inſtrumenta, exercereque actiones illas, ſcilicet capere, detinere, &c. ad ſolos Magiſtratus referendum ſit, ita vt perſonæ particulares, quę hoc ipſum faciunt, non excommunicētur, dubitari poteſt. 1.

Com-

2. Comprehendi ſub hac cenſura ſolos Magiſtratus videtur docere Graff. lib. 4.deciſ.cap.18. num. 107. & Sayr. lib. 3. de cenſ.cap. 17.numer. 6. Et ratio pro hac parte ſit,quia Magiſtratus ſunt qui hoc faciunt, & actiones prædictas ipſi tantùm exercent : nam appellationem ab executione literarum Apoſtolicarum ſoli Magiſtratus acceptare poſſunt.

Quod etiam non intelligatur hæc cenſura,niſi de ſæcularibus Magiſtratibus, ex eo ſuaderi videtur, quia ad iſtos tantùm prohibetur appellari, & in recurſu ad poteſtatem laicam Sedes Apoſtolica maximè offenditur.

3. *1. Concluſio.* Sit tamen pro reſolutione prima concluſio; Non ſolùm Magiſtratus, & qui authoritatiuè prędictas actiones exercent, ſed etiam particulares perſonæ,quæ per publicam authoritatē eas fieri procurant, excōmunicantur. Hanc concluſionem tenet Nauar.in Manu.cap.27. num. 68.§. *Quinta.* & Vgolin. hic ad illa verba, *Qui ve illa.* verſ. *Poſtremò.* Et probatur inprimis de Magiſtratibus ex eo,quòd eorum exceſſus in hac parte pernicioſiſsimi ſunt,& quia multa, de quibus Summus Pontifex loquitur, de illis tantum intelligi poſſunt, vt appellationes prohibitas aceptare,impedire ne ſine eorum examine,& cōſenſu literæ Apoſtolicæ executioni mādētur,& ſtatuere, ne aliquis ad Curiam Romanam recurrat. Probatur deinde quoad perſonas particulares; In hac cenſura excommunicantur facientes acceptare, faciētes capere,&c. ſed huiuſmodi actiones á particularibus perſonis exerceri poſſunt, & ſolent, nam Magiſtratus regulariter ad inſtantiam alicuius particularis hæc præſtant; ergo de particularibus etiam intelligitur cenſura. Et cōfirmatur cōcluſio, quoniā in illis verbis, *Faciunt capi, retineri . &c.* non ſolùm comprehenduntur, qui

prædicta procurant, ſed qui ad inſtantiam faciunt; nam ſi procuraro prohibitum eſt, facere etiam prohibitum erit: iuxta illud Ariſtotelis, *Propter quod vnum quodque tale, & illud magis.*

4. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio; Poteſtates Eccleſiaſticæ, quæ actiones hoc loco prohibitas faciunt, & priuatæ perſonæ Eccleſiaſticę, quę in particulari ad eas concurrunt, huius cenſuræ reæ efficiuntur. Hãc tenet Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 29. & Nauar. in Manu. cap. 27. num. 68. Et ratio eſt, quia in hac cenſura nulla inter perſonas ſæculares, & Eccleſiaſticas diſcretio fit, ſed de omnibus abſolutè loquitur Summus Põtifex; ergo, cum nulla ſit ratio, quæ Eccleſiaſticos excuſet, quin potiùs ipſi ratione ſtatus maiorem videntur Summo Pontifici iniuriã irrogare, dicendum eſt ſub hac cenſura comprehẽdi.

Ad primum agumentũ reſpondetur particulares perſonas actiones illas prohibitas vel per ſe in particulari, vel per publicas poteſtates exercere poſſe. Quanuis igitur ſint aliquæ actiones, quas ſoli Magiſtratus per ſe primò exercere valent, ad eas tamen particulares perſonas modo prohibito concurrere poſſe negandum non eſt.

Ad ſecundum concedimus ſolas appellationes ad Magiſtratus ſæculares hoc loco prohiberi: nihilominus impedire executionẽ literarum Apoſtolicarum etiam Eccleſiaſticos comprehendit, cum ipſi hoc ipſum authoritatiuè præſtare poſsint, imò cum maiori ſcandalo, cum obediẽtiam Eccleſiæ magis, quam ſæculares procurare teneantur.

DISP. LXXIII.

Vtrùm in hac clauſula mandantes, & cõſulentes excommunicentur.

Dubium

DVbium hoc circa ea, quæ in ſecunda parte huius clauſulæ continentur, locum non habet, expreſſè enim ibi excõmunicantur mandantes, ne aliquis ad Curiam Romanam accedat, aut in ſuis cauſis recurſum habeat, aut ne literis impetratis vtatur. Dubium tamen eſt circa actiones, quæ in prima parte cauſulæ continentur, an ſufficiat illas mandare, vel conſulere, ita vt mandans, vel conſulens appellare ad laicam poteſtatem, vel retinere literas Apoſtolicas, &c. hac cenſura innodetur.

2. Viuald. in Candel. in explanat. Bullæ Cœnæ num. 96. docet mandantes non excommunicari hoc loco, cum de illis in hac cenſura mentio non fiat; & quãdo Summus Pontifex vult cẽſuram ad mandantes extẽdere, id explicare ſolet, vt videre eſt in fine huius clauſulæ, & in clauſula 11. Idem argumentũ fieri poteſt de cõſulẽtibus, illorum enim nõ meminit Sum. Pontif. quod tamen facit in alijs clauſulis, vt in 7. 10. 11. 12. & 20.

3. Hæc ſentẽtia quoad cõſulẽtes vera eſt circa õnes actiones cõtẽtas in hac clauſula, vt argumentum factũ ſufficienter probat, & itẽ quoad appellantes, quoad aliquas verò reſpectu mandantiũ nõ omnino placet. Nã ſi loquamur de illis, qui appellationes admitti, literas capi, & retineri faciũt, videtur cõprehendere mãdantes; qui enim mãdat, & appellationẽ acceptari, & literas capi, & retineri facit, quod hic expreſſè prohibetur, & ſic ſub nomine, *Admitti, capi, & retineri faciẽtis*, mãdantes cõprehẽdũtur. Idẽ dicẽdũ exiſtimo quoad perſonas, & actiones ſequẽtes à quarta vſq; ad decimãſeptimã, eo quòd poſt õnes illas additur particula, *Per ſe vel aliũ, ſeu alios*: quę verba proculdubio mãdãtẽ includũt: nã qui mãdat, per aliũ impedit, & perturbàt. Licét igitur mãdantes non exprimantur per verbum, *Mandare*, exprimuntur tamen per

mẽ per verba æquiualẽtia. Ex quo ad argumentum Viuald. patet ſolutio.

DISP. LXXIIII.

Vtrùm omnes appellãtes à mandatis Apoſtolicis ad curias ſæculares hæc cenſura comprehendat.

1. AD hãc difficultatem ex verbis Bullæ facilè reſpondetur, ſcilicet, *Prætexentes friuolam appellationẽ*; ex quibus conſtat non omnes appellantes excõmucari, ſed ſolummodo friuolam appellationem prætexentes, vt notãt Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. nu. 105. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 17. num. 5. dummodo ſub nomine appellationis ad ſæculares curias non fiat recurſus, vt infra dicemus. Solùm igitur quid ſit friuolam appellationem prætexere, explicandũ ſupereſt.

2. *Prætexere* nihil eſt aliud, ſi verbi vis expendatur, quàm *velare*, ſeu, *cauſam aliquam non veram afferre*, iuxta illud Virgil. 4. Ænead. *Coniugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.* & Cicer. in Piſon. *Nemo poteſt exercitũ apertè petere, vt non prætexat cupiditatem triumphi.* Vnde, *Prætexere friuolam appellationem eſt ſub colere, & nomine appellationis illam, quæ friuola iudicatur, afferre.* Non tamẽ ſufficit appellationem ſecundùm ſe eſſe friuolam, ſed requiritur, vt appellãs friuolam eſſe ſciat. Nam, *Prætexere*, nõ dicit quomodolibet afferre, ſed afferre ex intentione. Quanuis igitur aliquis per friuolam appellationem ad poteſtatem laicam recurrat cum ignorãtia culpabili, ſi abſit dolus, non excommunicabitur.

Friuola appellatio illa cenſetur, *quæ ſine legitima cauſa interponitur*, vt colligitur ex Gloſſ. in cap. *Cum appellationibus friuolis.* de appellat. in 6. & tradit Miranda de ordin. iud. quæſ. 30. art. 12. cõcl. 3. Itaque quando ſine cauſa rationabili, aut omnino ſine illa, aut cũ cauſa 3.

ficta

ficta appellatio interponitur, talis appellatio eſt friuola. Exiſtimandum tamẽ non eſt appellationem eſſe friuolam, quotieſcunque ſententia ſecundùm acta eſt iuſta: cum ſtante iuſta ſententia ſecundùm allegata, & probata, licitum ſit appellare, ſufficit enim ad iuſtè appellandum quòd ſententia re ipſa iniuſta credatur, & per agenda de nouo talem eſſe demonſtrari procuretur, vt docet Nauar. in Manu. cap. 27. num. 15. §. *Nota quartò.*

4. Dubitari tamen poteſt, vtrùm omnis appellatio, quæ ſecundùm Ius admittenda non eſt, ad effectum incurrendi hanc cenſurã, friuola dicenda ſit. Et pro parte affirmatiua arguitur; Appellatio friuola, idem eſt, quòd appellatio vana, & nullius momenti, vt dicit Miranda loco cit. ſed talis eſt illa, quæ ſecundũ Ius non recipitur; ergo omnis huiuſmodi appellatio friuola eſt. Et confirmatur, quoniam in dict. cap. *Cum appellationibus*, dicitur friuolis appellationibus deferẽdum non eſſe.

Dicendum tamen eſt non omnem appellationẽ, quæ ſecundùm ius non admittitur ad effectum incurrendi cenſuram huius canonis friuolam eſſe. Probatur; Friuola appellatio, ſi propriè loquendum ſit non ea dicitur, quæ acceptari, & admitti non debet, ſed quę irrationabilis eſt, & ſine legitima cauſa interponitur; ergo non omnis prædicta appellatio ſufficiens eſt vt cenſura huius canonis incurratur. Deinde; Iura appellationem in aliquibus caſibus remouẽtia ſolummodò procedunt in foro externo, vt docet Nauar. vbi ſup. §. *Nota tertiò.* ergo in foro conſcientiæ in illis appellari licet, atque adeó ſic appellans non excommunicatur.

Ad argumentum in cõtrarium dicendum eſt appellationem friuolam non ex eo dici vanã, & nullius momenti quia per eam, eo quòd non acceptatur, effectus intentus non conſequitur,

ſequitur, ſed quia non datur iuſta cauſa, vt fiat.

Ad confirmationem cõcedimus friuolis appellationibus deferendum non eſſe: non tamen omnem appellationem, cui non defertur, eſſe friuolam, vt ex dictis patet.

DISP. LXXV.

Vtrúm in aliquo caſu licitus ſit ab executione literarum Apoſtolicarum ad curiam ſæcularem recurſus.

1 IN hac celebri, & ſatis agitata difficultate, in qua Summi Pontificis determinatio neceſſaria omnino foret, partem negatiuam, non licere ſcilicet in cauſis Eccleſiaſticis vllo modo ad curias ſæculares recurrere, tenet Azor in Summ. Inſtitut. moral. lib. 5. cap. 12. verſ. *Ex dictis infertur.* & Sayr. lib. 3. de cẽſ. cap. 18. num. 6. & ſequent. quorum ſententia ſuadetur.

Primò; Si in aliquo caſu licitum eſſet ab executione literarum Apoſtolicarum ad curiam ſæcularem recurrere, eſſet in caſu violẽtiæ; ſed neque interueniente violentia id licet; ergo, &c. Minor probatur, tum ex verbis huius Bullæ, in quibus expreſſè continetur, prohibet enim Romanus Pontifex etiam prætextu violentiæ, & grauaminis ad curiam ſæcularẽ in mandatis Apoſtolicis recurrere, tum etiam, quia aliás multis inobedientijs via aperiretur, contemnerenturque Apoſtolica mãdata, preſertim cum vnuſquiſq; iuriſdictionem ſuã, data occaſione, regulariter nitatur extendere.

2 Secundò; Si qua eſſet ratio, ob quam ſæculares iudices Regis authoritate, vel ipſi Reges, & Principes laici in cauſis Eccleſiaſticis ſe poſſent intromittere, eſſet conſuetudo ab antiquo, & immemorabilis; ſed talis conſuetudo nõ datur legitima,

legitima, & quæ poſsit quietas reddere conſcientias; ergo. &c. Minor probatur; Non datur legitima cōſuetudo ad præſcribendū ſufficiēs, cum formali repugnantia, & reuocatione ſuperioris: nam his interuenientibus nec bona fides, nec præſcriptio dari poteſt: ſed per hanc Bullam, quę ſingulis annis promulgatur, reuocatur omnis conſuetudo in cōtrarium, cui Summus Pōtifex manifeſtè contradicit; ergo. &c. Et confirmatur; Conſuetudo vnius anni nō ſufficit in hac materia ad conferendum ius; plurium annorum non datur, cum hæc facientes ſingulis annis excommunicentur; ergo, &c.

3. In contrarium huius ſententiæ ſtat conſuetudo ab antiquo ſeruata in regnis Hiſpaniæ, Luſitaniæ, & Galliæ; ſecundùm quā ad curiam ſæcularem, & ad Regem fit recurſus, quando ſiue laici, ſiue Eccleſiaſtici vi, & cenſuris ab Eccleſiaſticis iudicibus opprimuntur. Hanc conſuetudinem approbat Couarru. pract. quæſt. cap. 35. numer. 3. Parlador lib. 3. diff. 9. §. 4. numer. 24. Gregor. Lop. in l. 13. titul. 13. Zeuall. pract. quæſt. tom. 4. quæſt. 897.

4. Vt tamen in re adeò difficili, & controuerſa, quid ſentiam explicem, ſit prima concluſio; In nullo caſu à mandatis Apoſtolicis licitum eſt appellare ad curiam ſæcularem, & qui appellat cenſura huius canonis inuoluitur. 1. Cōcluſio. De hac concluſione nulla dari poteſt inter Catholicos controuerſia: nam oppoſitum illius odioſum, & ſcādaloſum eſt, imò & in fide ſuſpectum. Probatur; Appelatio eſt à minori ad maiorem iudicem recurſus. cap. *Omnis oppreſſus.* cap. *Si quis.* cap. *Placuit,* 2. quæſt. 6. ergo qui á Summi Pontificis mandato ad iudices ſæculares per appellationem recurrit, ipſos ſuperiores conſtituere videtur, quod cum fide Catholica ſtare non poteſt. Probatur

conſequentia, quoniam contra ſubſtantiam appellationis eſt, quòd ad æqualem, vel minorem appelletur; iuxta Gloſſ. in cap. 2. de conſuet. in 6. quam ſequitur Nauar. in cap. *Placuit.* de pœnit. d. 6. n. 43.

5. 2. Cõcluſio. Secunda cõcluſio; Quãdo ex literarum Apoſtolicarũ executione ſequitur iniuria irreparabilis, aut quæ difficilè reparari poteſt, & Sũmus Põtifex lõgè diſtat, nec eſt Eccleſiaſticus iudex, qui poſsit, & velit violentiam auferre, licitum eſt ad curiam ſæcularẽ recurrere, vt iniuria, & vis auferatur, & Summus Põtifex veré informetur. Hęc concluſio eſt Doctorum, quos ſecundo loco citauimus. Et probatur; Iuſta defenſio eſt licita, & de iure naturæ, Clem. *Paſtoralis.* de ſent. & re iudic. circa finẽ. 23. q. 1. in princip. Gloſſ. in c. *Quod verò.* eâdem cauſa q. 3. verb. *Fugiẽs.* Abb. c. *Cũ cõtingat.* de for. cõpet. n. 27. quo in loco dicit etiã diabolo, ſi ad iudiciũ vocaretur, concedendam eſſe defenſionem, Couar. pract. quęſ. c. 23. num. 6. ſed in caſu concluſionis defenſio per recurſum ad Regem, & laicam poteſtatem eſt licita; ergo qui in tali caſu recurrit, non excommunicatur. Minor, in qua eſt tôta difficultas, oſtenditur; Si qua eſſet ratio, ob quam in tali caſu nõ liceret ad Regem, & laicam poteſtatẽ recurrere, ea eſſet, quia ab Eccleſiaſtico iudice ad ſæcularẽ adire nullo modo licet; hoc autem falſum eſt, ſi in omni caſu intelligatur: nam, vt habetur. cap. *Filijs, vel nepotibus.* 16. quæſt. 7. quãdo Eccleſiaſtici etiam Epiſcopi, aut Metropolitani bona Eccleſiæ defraudauerint, Regis auribus intimari non differatur. Vbi Gloſ. verb. *Regis.* dicit faciẽdũ id eſſe, vt Rex Eccleſiaſticũ corrigat, quia per Eccleſiaſticũ iudicẽ corrigi nõ poteſt iuxſta, c. *Petimus.* 11. q. 1. Quod etiam, inquit, habet locũ, quando Eccleſiaſticus negligens fuerit: Et cõfirmatur, quia quãdo in mora eſt periculum, à

regulis iuris recedimus. l. *De pupillo*.§. *Si quis riuos*. ff. de noui oper. nunciat. arg.
6 cap. *Baptizaui*.d. 5. eſt enim mora vitanda, vbi timetur periculum. c. *Ne quod abſit*. de conſecrat. d. 4. ergo, ſi interuenit iniuria tertij, eſtq́; periculũ in mora accedendi ad Pontif. &c. ad laicam poteſtatẽ recurrere licet.

Probatur deinde; Vel Sũmus Põtif. in expeditione literarũ in præiudicium tertij procedit ex informatione falſa, aut diminuta, vel ex malitia, licèt enim in rebus circa fidẽ, & vniuerſalem Eccleſiæ gubernationẽ errare nõ poſsit, impoſſibile tamen non eſt eum moribus deformari, ſuaq́; abuti poteſtate, atq́; adeò literas cũ iniuria tertię perſonæ expedire; atqui quocunq́; iſtorũ modorũ literę expediãtur, ſi nõ ſit facilis acceſſus ad Pontif. inſtetq́; malum irreparabile, licitũ eſt ad laicã poteſtatem recurrere; ergo. &c. Probatur minor quoad priorẽ partẽ,
7. quoniã literæ, quæ expediũtur, ſuppoſita falſa, vel diminuta informatione, ſubreptitię, vel obreptitię ſunt, taleſq́; falſæ cenſentur, c. *Ad falſar*. de crim. falſ. literę autẽ falſæ, cũ nõ obligent in cõſcientia, iuſtè detineri poſſunt, & per appellationẽ ad Sũmum Põtif. malè informatũ, ad ipſũ bene informãdũ, impediri. Quòd ſi per inferiores miniſtros Eccleſiaſticos tali appellationi non deferatur, vis infertur appellãti, à qua per Principis ſæcularis auxiliũ ſe poterit defẽdere, donec Romanus Põtif. verè, & legitimè informetur. Accedit quòd literę ſubreptitię, vel ipſo iure ſunt nullæ, vel ſaltẽ annullandæ, Gloſſ. in c. *Ad audientiã*. de reſcript. & Nau. c. *Si quando*. eod. tit. præludio 1. nu. 1. cum alijs. Quoad ſecundã partẽ probatur eadem minor; Sũm. Pontif. iniuſtè, & iniquè procedẽs admonẽdus eſt humiliter, & charitatiuè corripiẽdus, & ſi ab iniuſtitia nõ deſiſtat, reſiſtendum eſt ei in faciẽ per dominos Cardinales: vbi autẽ hoc, 8.

occulto Dei iudicio, non proficeret, & res ſit magni momẽti, cedatq; in præiudiciũ Eccleſiæ, cõuocandũ eſt auxiliũ brachij ſæcularis, Imperatoris ſcilicet, vel aliorũ Principũ. Quę õnia, cum alijs remedijs, tradũt Turrec. in Sum. de Eccleſia lib. 2. cap. 106. & Vict. in relect. de poteſt. Papæ & Concilij propoſit. 22. Ex quib' cõſtat poſſe ab iniuſtitia, à Sũmo Pontif. facta, ad curiã ſæcularẽ recurri; ergo multo magis licebit ad illam accedere, vt ipſe Sũ. Põtif. verè informetur.

9 *3. Cõcluſio.* Tertia concluſ. In caſu violentiæ, & iniuriæ manifeſtę tenẽtur Reges defẽdere ad ipſum recurrẽtes, ſiue laici ſint, ſiue Eccleſiaſtici, impediendo literarũ Apoſtolicarũ executionẽ, á qua ad Sũmum Pontif. iure appellatur. Probatur; Reges licité executionẽ literarũ prædictarũ impedire poſſunt; ergo tenẽtur. Conſequẽtia ex eo eſt manifeſta, quia Reges ex officio tenẽtur defẽdere ſibi ſubditos, vt habetur c. *Principes*, & c. *Regũ officium*. 23. q. 5. colligiturq; ex Sacra ſcriptura. Pſ. 81. *Eripite pauperẽ, & egenũ de manu peccatoris liberate.* Prou. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortẽ; & qui trahũtur ad interitum liberare ne ceſſes.* Hiere. 21. *Eruite vi oppreſſũ de manu calũniantis.* & c. 22. idẽ repetitur. Et hinc eſt quòd multoties imploratur auxiliũ brachij ſæcularis c. *Chriſtianis* 11. q. 1. c. *Maximianus*. 23. q. 3. c. *Adminiſtratores*. 23. q. 5. c. *Licet*. de iur. iur. in 6. & aliás ſæpe.

10. Antecedẽs probatur; tum, quia, vt cõſtat ex 2. cõcluſ. in caſu illius licitum eſt & Clericis, & laicis ad Regẽ recurrere; ergo etiam ipſis Regibus licebit eoſdẽ defendere; tũ etiã, quia huiuſmodi defenſio non minuit authoritatẽ Summi Põtif. quin potiùs ipſam iuuat, impediẽdo iniuſtã executionẽ, donec ipſe informetur; tũ deniq; quia quando iuſta appellatio ad Sũmum Pontif. iniuſtè impeditur, pro Põtif. authoritate facit qui executionẽ iniurioſam ſuſpendit, nulli enim Sum-

mus

mus Pontifex vult inferre iniuriam. Et confirmatur concluſio ex antiqua conſuetudine, quæ ſatis oſtendit habere Reges huiuſmodi poteſtatē, & obligationē, & quia aliás multa incōmoda ſequerentur in Republica cum Romanus Pontifex longè diſtet multoties, ac ſæpe plenè non informetur.

11. 4. *Cōcluſio.* Quarta concluſio, Quādo iudex ſæcularis, ſiue laico, ſiue Eccleſiaſtico violentiam infert, quā ſupremus Princeps non vult auferre, aut quando ad ipſum facilis recurſus non eſt, & inſtat in mora periculum, ad Summum Pontificem, imò & ad Epiſcopū recurrere licet, vt violētiam auferant. Probatur ex cap. *Ex trāſmiſſa.* & cap. *Licet ex ſuſcepto.* cap. *Ex tenore.* de for. compet. Gloſſ. fin. in cap. *Qualiter.* de iudic. Ex quib' cōſtat, ſi iudex laicus in adminiſtrādaiuſtitia negligēs fuerit, ad Sūmum Pontific. poſſe recurri. Quod etiam procedit, quādo iudex ſæcularis malitioſè agit, etiā ſi Rex, qui in temporalibus ſuperiorē nō agnoſcit, ſic pronunciaſſet. Quā ſentētiam tenet Martha de iuriſ. d. c. p. 3. c. 8. n. 39. & 40. pro qua citat Ioan. Andr. in c. *Imperialem.* §. *Si inter duos.* n. 81. verſ. *Vel pone.* de prohibit. & Afflict. in proæm. cōſtitut. q. 21. Et ratio pro hac ſētētia eadē eſt cū illa, qua ſecūdā cōcluſionē probaui mus, nimirū defenſionē ab iniuria de iure naturæ eſſe. quā ōnes, ſiue particulares perſonę, ſiue ſupremi iudices, cū poſſūt, auferre tenētur. Cū igitur in caſu cōcluſionis iudices ſæculares iniuriā faciāt, & vim innocēti inferāt, quā Princeps ſupremus auferre nolēs, ſimul irrogat, ad Sum. Pōtif. vel ad Epiſcopū, vt ad ſuperiores in ſpiritualibus, recurrere licebit.

Ad hoc argum. reſpōdet Zeual. vbi ſup. in Diſcurſu ad Regē n. 50. diuerſā eſſe rationē in recurſu ad Regē pro violētia ab Eccleſiaſtico facta, & in recurſu ad Pōtific. pro eādem à ſæculari irrogata, quia Eccleſiaſtici, 12.

quatenus membra Reipublicæ, ſunt Regi ſubiecti; quod de laicis in cauſis ſæcularibus, reſpectu Eccleſiæ, & Summi Pontificis, dici nequaquam poteſt, eo quòd priuatiué Regi ſubijciantur.
13. Hæc tamen ſolutio nullius eſt momenti, nam vel intelligit de perſonis, vel de cauſis; ſi de perſonis, etiam ſęculares, licet alio ſubiectionis genere, Summo Pontifici, & Epiſcopo ſubijciũtur; ſi autem de cauſis, neque ſæculares ad Summum Pontificem, & Epiſcopum, neque Eccleſiaſticæ ad Regem ſpectant. Vnde quando Pontifex, vel Rex de violentia cognoſcunt, nõ hoc faciũt, vt ordinarij iudices, ſed vt extraordinarij, ſeu potiùs vt defenſores ad auferendã violentiam. Et hinc eſt, quòd neque à iuriſdictione Eccleſiaſtica ad ſæcularem, neque à ſæculari ad Eccleſiaſticam appellatur. Gloſſ. in cap. *Quoniã.* diſt. 10. & in cap. *Cuncta per modum.* 9. quęſ. 3. Quotieſcũq; igitur alicui iniuria irrogatur, omnes, etiam particulares, ſi commodè poſſunt, ſucurrere tenentur. A qua obligatione Eccleſiaſtici, præſertim Prælati, qui melius quam particulares iniuriam auferre poſſunt, immunes non ſunt. Et confirmatur primò ex cap. *Ad Romanam.* o. 2. 2. quęſ. 6. vbi dicitur ab omnibus, maximè ab oppreſsis, licitum eſſe ad Romanam Eccleſiam, quaſi ad matrem appellare. 14. Confirmatur ſecũdó, quia iudex iniuſtitiam faciens dicitur ſpoliare, vt tradunt Crauet. conſi. 118. num. 8. Socin. conſi. 12. volum. 1. Põtanus in tract. de ſpolio, lib. 3. num. 107. & Martha vbi ſup. p. 1. cap. 51. num. 28. ſed ſpoliator à quocunque impediri poteſt; ergo, &c.

15. Ad primum argumentũ neganda eſt minor: & ad probationem reſpondetur Summum Pontificem nõ prohibere quemcunque recurſum ad curiam ſæcularem, ſed illum, qui prætextu friuolæ appellationis fit, vt diſp. 74. diximus.

Vnde

Vnde etiam patet non aperiri ex hoc inobedientijs viam, cum ſolùm admittamus recurſũ illũ interueniente iuſta appellatione ad Summum Pontificem, quæ ab Eccleſiaſticis iudicibus iniuſtè non admittitur.

16. Ad ſecundum dicendũ eſt conſuetudinem nõ tribuere ſæcularibus Principibus in hac materia ius, ſed ſolùm oſtendere ineſſe illis talem poteſtatem, ratione cuius etiam omni cõſuetudine ſublata, violentiam, & iniuriam à ſibi ſubditis propulſare poſſunt. Sunt autem non ſolùm ſæculares, ſed etiam Eccleſiaſtici membra Reipublicę, vt probant Surdus conſi. 1. num. 7. vol. 3. Velaſc. cõſult. 100. num. 2. Bouadilla in ſua Polit. lib. 2. cap. 18. num. 67. 181. & 308. Martha de iuriſdic. 4. par. centur. 1. nu. 27. caſ. 1. Zeuall. vbi ſup. in Diſcurſu ad Reg. num. 22. Et hinc eſt quòd Eccleſiaſtici Regi fidelitatem iurant.

DISP. LXXVI.

Vtrùm liceat literas Apoſtolicas examinare, vt executioni mandentur.

IN hac difficultate Azor lib. 5. ſuæ Sum. inſtitut. moral. cap. 14. docet nullo modo ſuſtineri poſſe vſum retinendi, & examinandi literas Apoſtolicas per laicam poteſtatem, & quòd Legati ſuæ legationis literas exhibeant. Pro qua ſentẽtia faciunt verba Bullæ, ſcilicet, *Capi, & retineri faciũt*, & item, *Qui impediũt, & prohibent ſimpliciter, vel ſine eorum beniplacito, & cõſenſu, vel examine executioni mandari.* Ex quibus verbis Azoris ſentẽtia manifeſtè colligi videtur. 1.

In cõtrarium eſt Couar. pract. quæſt. cap. 35. num. 4. quem ſequitur Zeual. tom. 4. pract. quæſt. quæſt. 897. à num. 292. &. 329. & Viuald. in Cand. in explanat.

nat. Bullæ Cœnæ, nu. 102. & ſequentibus. Quam ſententiã accęperunt á Driedonio lib. 2. de libert. Chriſtian. cap. 2.

2. Pro reſolutione ſit prima cōcluſio; Non eſt omnino illicitum examinare literas Apoſtolicas gratiã, vel iuſtitiam cōcernentes, ad Summum Pontificem omni cum humilitate, & obediẽtia informandũ, de incōueniẽtibus, & damnis, quæ ex earum executione ſequi poſſunt: de hoc tamen non licet legem ſancire, nec regulariter illud practicare. Hanc concluſionem, quoad primã partem, tradũt Doctores proximé citati, quibus maximè fauet Caietan. tom. 1. opuſcul. tract. 1. cap. 27. §. *Ad ſecundam rationem*. Victoria in relect. de author. Papæ & Concilij, propoſit. 22. Simanc. de Cath. inſtitut. tit. 25. de pœnis, à numero 34. Et probatur ex c. *Si quando*. de reſcrip. vbi Summus Pontifex cōcedit, vt quando reſcriptum Papæ videtur repugnare, ei exponantur cauſæ, quare mandatum ipſius non adimpleatur. c. *Cum adeò*. cap. *Ad aures*. eod. tit. cap. *Cum teneamur*. de præben. Ergo ante literarum Apoſtolicarum executionem, illicitum omnino nõ eſt videre an aliquid contra iuſtitiam, & bonum cõmune ex falſa informatione contineant; non ſemper enim mandatum Papę ad parendum obligat, vt probat Victor. vbi ſupra propoſit. 17. Et confirmatur primó, quoniam, vt notat Gloſſ. in dic. cap. *Si quando*. verb. *Qualitatem negotij*. ex multis iuribus, quandoque per nimiam importunitatem petentiũ Princeps non concedenda concedit. Et hinc eſt quòd ea, quæ per nimiam ſollicitudinem extorquẽtur, non valent. cap. *Audacter*. 8. quæſt. 1. cap. *Vnuſquiſque*. 22. quæ. 4. Vt igitur malum hoc euitetur, illicitum non erit literas Apoſtolicas, vt Summus Pontifex de inconuenientibus rectè informetur, examinare

1. *Cõcluſio.*

nare. Confirmari ſecundò poteſt ex communi vſu, ſaltem in regnis Hiſpaniæ, quem Couar. Zeuall. & alij referunt.

4. Secunda pars concluſionis ex eo viro Catholico debet videri manifeſta, quia talis lex, & communis vſus maximè derogare videtur authoritati Summi Pontificis, quodammodo enim prædictam legem ſantientes, & communiter in omni euentu literas Apoſtolicas examinantes faciunt poteſtatem ſæcularem Eccleſiaſticæ ſuperiorem in ſuorũ mandatorum exercitio, maximamque occaſionẽ exhibent, vt Eccleſia, & Eccleſiaſtica mandata in contemptum veniant. Et

5. confirmatur, quia opinio communis non eſt attendenda, quando altera contraria opinio poteſtati clauium, & iuriſdictioni Eccleſiæ fauet; ergo multo minus opinio, quæ à multis reprobatur, & cuius praxis in paucis obſeruatur regnis, Conſequentia videtur bona. Antecedens docent Hoſtien. & Ioan. Andr. in cap. *Rurſus*. Qui Cler. vel vouentes. Filinus in cap. 1. numer. 54. verſ. *Quintò limita*. de conſtitut. Quos ſequitur Martha de iuriſdict. 4. part. cent. 2. caſu. 164. numer. 1. Et ratio eſt, quia non magis poteſt operari communis opinio reſpectu poteſtatis, & iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quam leges Imperiales reſpectu eiuſdẽ poteſtatis, & iuriſdictionis; ſed leges Imperiales, & Principũ ſæculariũ contra iuriſdictionem, & poteſtatem Eccleſiaſticam non valent. cap. *Eccleſia Sancta Maria*. de conſtitut. ergo neque communis opinio. Nec poteſt in contrarium adduci conſuetudo ab antiquo, tũ quia talis conſuetudo ſingulis annis per Bullam Cœnæ reprobatur; cum etiam, quia contra libertatem Eccleſiaſticam nulla cõſuetudo pręſcribit, vt tradunt Gloſſ. in cap. *Clerici*. verb. *Conſuetudo*. de iudic. Alexan. *Conſil*. 8. vol. 1. Roland.

6. 1.Roland. conſil.23. nu.9. vol.2.imò quanto longior aſſeritur conſuetudo, tanto oſtenditur periculoſior. cap. fin. de conſuet. Quæ etiam conſuetudines delẽtur per cap. *Aduerſus*. verſ. *Irritæ habeantur, nullo vnquã tempore duraturæ*. de immunit. Eccleſiæ, & per hanc Bullam,vt infra patebit.

7. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio; Licitum eſt petere á Legatis Apoſtolicis literas ſuæ iuriſdictionis. Hanc tenet Zeual. vbi ſup. num. 338. Et probatur: Vt aliquis credatur Legatus, literas ſuæ legationis oſtendere debet cap. *Nobiliſsimus*. 97. diſt. & Gloſſ. ibi verb. *Signatis*. cap. *Cum in Iure*. de poteſt. iud.deleg.Conrad.Brunus lib.1. de legat.cap. 8.Pen. in 3. par. Direct. Inquiſit. comment.1.§. *Poterit*.& ſic non ligat excommunicatio, quando delegationis copia non datur, vt tradũt Maſcaldus,de probationibus, concluſ. 491. & Martha de iuridict. 2. part.cap. 35.numer. 1.& 3.ergo cum Legatorum iuriſdictio ad multos ſe extendat, quibus omnibus ſuæ legationis literas oſtendere nec poſſunt, nec decet, Regi illas exhibere debet, vt cognoſcat, an veræ ſint. Et confirmatur, quoniam aliàs contingere poterit, vt aliquis per falſas literas, vel ſine illis ſe vt Legatum introducat, ſicut in noſtro Luſitaniæ regno contigiſſe fertur, vbi quidam Sayabedra ſe geſsit Legatum Pontificis, & authoritate ficta ſanctæ Inquiſitionis officium inſtituit, vt refert Paramus de orig. Inquiſi.lib. 2.tit. 2. cap.15. num.6.

Tertia concluſio; Quãdo Reges literas Apoſtolicas retinent,vel examinãt, non id faciunt vt iudices, ſed vt boni communis, & ſuorum ciuium conſeruatores. Prima pars probatur ex eò, quód ſæcularis non poteſt eſſe competẽs iudex inter perſonas Eccleſiaſticas, nec in cauſis Eccleſiaſticis,etiam ex prorogata iuriſdictione, cap. *Nullus*. & cap. *Si diligenti*. 8. 3. Cõcluſio.

de

de foro compet. cap. *Si Clericus.* 11. quæſt. 1. ſunt enim iuriſdictiones diſtinctæ, nec conſuetudo iuriſdictionem poteſt ſæculari in Eccleſiaſticum tribuere, cum ſit omnino incapax. cap. *Cauſam.* de præſcript. Abb. in cap. *Quando.* de conſuetud. num. 2. & Zeual. vbi ſup. num. 269. Qui num. 142. cum Caualcano de brachio Reg. 1. part. in princip. num. 16. & Oliuan. de iur. fiſc. cap. 14. num. 118. ſecundam partem noſtræ concluſionis tenet. Et ratio eſt, quia ad Regis officium pertinet bonum commune conſeruare, ciueſque ſuos à violentijs defendere.

9. 4. *Cõclu ſio.* Quarta concluſio; Quã do literæ Apoſtolicæ violentiam, aut iniuſtitiam contra tertiam perſonam non continent, nec aliud, de quo neceſſarium, vel conueniens ſit Summum Pontificem de nouo informari, qui illas retinet, aut approbare, vel examinare intendit, vt non aliter executioni mandentur, cenſura huius canonis inuoluitur. Hæc ex verbis Bullæ eſt manifeſta, excommunicat enim Summus Pontifex retinentes literas Apoſtolicas: quod manifeſtè de illis intelligitur, qui eas ſine cauſa retinent; excommunicat etiam nolentes, vt literæ Apoſtolicæ ſine eorum præuio examine vel approbatione executioni mandentur.

10. Ad argumentum pro opinione Azoris ex dictis quid dicendum ſit conſtat: intelliguntur enim priora illa verba de retinentibus literas Apoſtolicas ſine cauſa; nam Summus Pontifex vult vt ei reſcribatur, quando in ſuis mandatis aliquid, quod repugnantiam, vel iniuſtitiam continere videatur, reperitur, vt conſtat ex dicto cap. *Si quando.* Poſteriora verba explicanda ſunt in caſu, quo aliquis ſimpliciter vult, vel determinat ne literæ Apoſtolicæ executioni

tioni mandentur; vel quando vniuerſaliter omnes literas examinare intendit, licèt nihil contra bonum commune, aut particulare contineant, vel quando continent cauſam ſpiritualem, aut ſpirituali annexã, aut etiam quando Summus Pontifex poſt legitimam informationem circa omnia inconuenientia, literas ſuas executioni mãdari præcipit. Quotieſcũq; igitur literæ Apoſtolicæ impediuntur, ne ſine Regis examine executioni mandentur, quaſi ipſum ad talem executionem neceſſarium ſit, cenſura huius canonis incurrritur. Vnde non placet quod Driedonius, & Couarru. aſſerunt, licitum nimirum eſſe Regibus mandare ne literis Apoſtolicis ſine eorum beneplacito, & examine pareatur. Nam, præterquam quòd mandatum hoc ſcandaloſum eſſet, fideique Catholicæ, & authoritati Eccleſiæ parum conſonum, manifeſtè id erit contra determinationem huius canonis, atque adeò non crediderim prædicto modo literas Apoſtolicas retineri, & examinari eſſe in vſu apud Reges Catholicos.

CAP.

CAP. XV.

Contra impedientes literarum Apoſtolicarum, aut aliarum expeditionũ executionem, & auocantes cauſas Eccleſiaſticas ab Eccleſiaſticis iudicibus.

TENOR BVLLÆ.

14. *Bull. cenſura.* ITem excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos, qui per ſe, vel alios, authoritate propria, ac de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarũ, & literarum Apoſtolicarum prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias cauſas ſpirituales, & ſpiritualibus annexas, ab Auditoribus, & Commiſſarijs noſtris, alijſque Iudicibus Eccleſiaſticis auocant, illorumuè curſum, & audientiam, ac perſonas, capitula, conuentus, collegia, cauſas ipſas proſequi volentes impediunt, ac ſe de illarum cognitione tanquam Iudices interponunt. Quiuè partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel conſentiendum eos,

contra

contra quos tales inhibitiones emanarunt, á cenſuris,& pœnis in illis cõtentis abſolui,per ſtatutũ, vel aliàs,compellunt, vel executionem literarum Apoſtolicarum,ſeu executorialium, proceſſuum, ac decretorum prædictorum, quomodolibet impediunt,vel ſuum ad id fauorem, conſilium, aut aſſenſum præſtant,etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætentionum, ſeu etiam donec ipſi ad Nos informandos, vt dicunt, ſupplicauerint, aut ſupplicari fecerint, niſi ſupplicationes huiuſmodi coram Nobis, & Sede Apoſtolica legitimè proſequantur, etiam ſi talia committentes fuerint Præſidentes Cancellariarum, Conciliorum,Parlamentorum,Cancellarij, Vicecancellarij, Conciliarij, ordinarij, vel extraordinarij quorumcunque Principum ſæcularum, etiã ſi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate,aut Archiepiſcopi,Epiſcopi,Abbates, Commendatarij, ſeu Vicarij fuerint.

Notationes circa textum.

1. MAteria huius cẽſuræ, vt notat Sayr. lib.3. de cenſ. cap.18.nu.2. poſt Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* cap.30. eſt ſacrilegium contra Sedis Apoſtolicæ authoritatem in cauſarum ſpiritualium, & ſpiritualibus annexarũ cognitione, in literarumque Apoſtolicarum executione. Actiones hoc canone prohibitæ ſunt ſex. Prima; auocare cauſas ſpirituales, vel

vel ſpiritualibus annexas, á quibuſcumque iudicibus Eccleſiaſticis. Secunda; impedire earundē cauſarū, curſum & audiētiā, ac perſonas, capitula, conuētus, collegia cauſas ipſas proſequi volentes. Tertia; interponere ſe tāquam iudices de illarum cognitione. Quarta; compellere partes actrices, quæ committi fecerunt huiuſmodi cauſas, ad reuocandum, vel reuocari faciēdū citationes, vel inhibitiones, vel alias literas in eis decretas. Quinta; compellere eaſdem partes ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, abſolui á cenſuris, & pœnis in illis contentis, aut ad cōſentiendū eoſdē abſolui. Sexta; impedire quomodolibet executionem literarum Apoſtolicarum, executorialium, proceſſuum, & decretorū prædictorum. Actiones acceſſoriæ ſunt tres. Prima; præſtare ad prædicta fauorem. Secunda; dare conſilium. Tertia; præſtare aſſenſum. Satis eſt vt cenſura huius capitis incurratur, quòd prædictas actiones aliqua ex perſonis ſtatim nominandis per ſe, vel per alium faciat.

Contra nouem genera perſonarum fertur hæc cēſura. Primum eſt Præſidētes Cancellariarum, Conciliorum, & Parlamentorū. Secundum, Cācellarij. Tertium, Vicecancellarij. Quartum, Conciliarij ordinarij vel extraordinarij quorumcunque Principū ſæcularium, quacunque præfulgeant dignitate. Quintum, Archiepiſcopi. Sextū, Epiſcopi. Septimū, Abbates. Octauum, Commendatarij. Nonum, Vicarij. Vgolin. hoc loco §. 2. verſ. *Tertiò.* aſſerit nomine Eccleſiaſticorum iudicum non intelligi niſi eos, qui ſunt iudices Romanæ Curiæ. Quam ſententiam non approbo, eo quód hæc cēſura eſt in fauorem iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quæ etiam in alijs iudicibus offenditur.

Prætextus, qui ab hac cenſura nō excuſant, ſunt ſex.

ſex. Primò, prætextus quaruncumque exemptionũ. Secundò, prætextus gratiarum. Tertió, prætextus literarum Apoſtolicarum. Quartò, prætextus violentiæ prohibendæ, vel aliarũ prætenſionum. Quintò, prætextus informandi Sũmum Pontificem. Sextó, prætextus ſupplicandi, aut ſupplicare faciendi, niſi ſupplicationes huiuſmodi coram Summo Pontifice, & Sede Apoſtolica legitimé proſequantur. De hac materia habetur in cap. *Quoniam*. de immunitate Eccleſiæ in 6. & in c. vnic. de his quæ vi met. vè cauſ. fiunt. in 6.

2. Circa illa verba, *Et ſpiritualibus annexas*, notat Graſ. lib. 4. deciſ. cap. 18. numer. 111. adhiberi conformiter ad ius commune, ſecundũ quod adhærentium idem eſt iudicium, quod de principalibus, cui fauet text. in l. *Quæ religioſis*. ff. de rei vẽdic. Et hinc eſt, inquit, quod pax facta cum principali intelligitur facta cũ adhærentibus l. 1. §. *Tribus*. ff. de cloacis. l. *Arbor*. §. *De veſtibulo*. ff. commun. diuidun.

Circa illa etiam verba, *Niſi legitimè proſequantur*, notandum eſt ſex modis dici aliquid legitimè fieri. 3. Primó, quando quod fit, non eſt prohibitum, & ſic per abnegationem prohibiti dicitur legitimum; ſecundò ſtrictiùs, quando quod fit, eſt permiſſum, nõ per abnegationem prohibiti, ſed per poſitionem liciti; tertiò, quando quod fit, permiſſum eſt à Iure ciuili, capiendo Ius ciuile largè pro prætorio, & omnibus partibus Iuris ciuilis; quartò, quando, quod fit, conceſſum eſt à Iure ciuili; reſtringendo vt non comprehendat prætorium, ſed omnes alias partes, ideſt Senatus conſulta, Principum placita, & reſponſa prudentum; quintò, adhùc plus reſtringendo Ius ciuile, vt ſolùm accipiatur pro lege duodecim tabularum; ſextò, maximè reſtringendo ſolùm pro lege duodecim tabularum, excluſis

cluſis reſponſis prudentũ, & edictis Prætorum. Ita notatur in l.vnic.C. Quãdo non petent.par.petent. accreſ. Quocumque igitur modo ſupplicationes coram Summo Pontifice, & Sede Apoſtolica fiant vitatur cenſura, dummodó modus proſequendi à Iure ciuili conceſſus, permiſſus, vel non prohibitus Iuri canonico non repugnet.
4. Nam leges Imperatorum in foro etiam Ecleſiaſtico militant, ſi Iuri canonico, aut canonicis ſanctionibus nõ obuiant. cap.1. & 2.d.10.& Gloſſ. in verb. *Adiuuantur*.cap.1.de.noui oper. nunciat. & ibi omnes Canoniſtæ, Baldus in Conſil. 13. volum. 1.& conſil. 135. in fin. & conſil. 397. vol. 3.col.2. Alexand. in conſil. 122.num. 7.vol.5. Rebuff. in Proœmio concordatorum Franciæ, gloſſ. 2. verſ. *Quartò limita*.num.72.Couarru. pract.quæſt. cap.8. nu.5.verſ.*Nihilominus*. Marant.diſp.8.nu.47. verſ.*Ad decimum*. Hęc tamen doctrina intelligenda non eſt quãdo leges Imperatorũ ſummũ rigorem cõtinent. c.*Filius*.de teſtã.& ibi Abb. num.3. Et hinc eſt, quòd Clerici pœnis ciuilibus nõ puniũtur.c. *Ad reprimendã*. de offic.iudic.ord.

DISP. LXXVII.

Vtrùm cenſura huius canonis tam ſæculares quam Eccleſiaſticos comprehendat.

NAuar.in Man.c.27.n. 71. §. *Declaratio prima*. docet hanc clauſulam non cõprehendere, niſi eos tantũ ſęculares, qui authoritate propria iudiciali, & laica, quę hoc loco vetantur, faciunt. Probat ex verbis Bullæ in quibus de ſolis laicis mẽtio fit. Hãc ſentẽtiã probabiliorẽ iudicat Say.lib.3.de cenſ.c.18.n.5, in qua etiam eſt Sebaſt. Medic.in Sum. peccat.capital.tit.9. q.78. n.18. eſt enim in hoc canone ſermo de illis tãtùm, qui cauſas ſpirituales á quibuſcunque Eccleſiaſticis iudicibus auocant. 1.

R Contra

2. Contrariam huic ſentẽtiam tenet Caietan. in Su. verb. *Excommunicat*. cap. 29. quem ſequitur Suares de cenſ. diſput. 21. ſect. 2. numer. 76. Horum tamen Doctorum ſententiæ ſequentibus concluſionibus conciliari poſſunt.

3. 1. Cõcluſio. Prima concluſio; Eccleſiaſtici, qui à Principibus ſæcularibus in iuriſdictione laica conſtituuntur, ſi authoritate ſæculari cauſas Eccleſiaſticas ad ſe auocant, hanc cenſuram non effugiunt. Probatur; In hac clauſula abſolutè ponitur cenſura contra omnes auocantes cauſas Eccleſiaſticas ad tribunal ſæculare, nulla diſcretione facta inter laicos, & Eccleſiaſticos, imò in fine adduntur hæc verba; *Archiepiſcopi, Epiſcopi. &c.* ergo certum eſt hac excommunicatione implicari Eccleſiaſticos, qui cauſas Eccleſiaſticas iuriſdictione laica ab Eccleſiaſticis iudicibus auocant.

4. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio; Eccleſiaſticus auocans ad ſe cauſam Eccleſiaſticam authoritate etiam Eccleſiaſtica, per hanc clauſulam non excommunicatur. Probatur: Ea cauſarũ Eccleſiaſticarum auocatio hoc loco prohibetur, quæ Eccleſiaſticam libertatem per alienæ iuriſdictionis introductionem offẽdit; ſed quando ad tribunal Eccleſiaſticum per Eccleſiaſticã poteſtatem prædictę cauſæ auocantur, non offenditur Eccleſiaſtica libertas introductione extraneæ iuriſdictionis; ergo talis auocatio hoc canone non prohibetur. Et in hoc conuenire videntur Doctores citati, quatenus ad hanc cẽſuram incurrendam neceſſarium eſſe affirmant, vt cauſarum auocatio, alia quàm Eccleſiaſtica authoritate fiat.

5. 3. Cõcluſio. Tertia concluſio; Vt cẽſura huius canonis incurratur, neceſſe eſt authoritatiuè cauſam auocari. Ita docent Suar. nu. 75. & Sayr. cit. locis, patetq; ex illis verbis, *Authoritate propria, ac prætextu quarumcunq; gratiarum, exemp-*

exemptionum, *ac literarum Apoſtolicarum*: quæ conceſſiones authoritatem conferunt, atq; adeò, qui earũ prætextu cauſas Eccleſiaſticas ad ſe auocant, authoritatiué id faciunt.

Fundamentum Nauar. non habet locum in hac cenſura, in qua expreſſè Eccleſiaſtici nominantur. Ad aliud ex dictis patet ſolutio, eſt enim contra libertatem Eccleſiaſticam cauſas Eccleſiaſticas authoritate ſęculari auocare.

DISP. LXXVIII.

Vtrùm auocãtes cauſas Eccleſiaſticas prætextu violentiæ prohibẽdæ, aut informãdi & ſupplicandi Sũmũ Pontificem, hoc loco excommunicentur.

1. PRO parte huius quæſtionis affirmatiua facit doctrina á nobis tradita c. præced. diſp. LXXV. vbi concedimus ad violẽtiam prohibendam licitum eſſe executionẽ literarũ Apoſtolicarum impedire; ergo maiori cum ratione, ob eãdem violẽtiam vitandam, auocari ab Eccleſiaſticis iudicibus cauſas Eccleſiaſticas licitum erit.

Partẽ tamen negatiuã aſtruere vidẽtur verba Põtificis, quibus expreſſè talẽ auocationẽ prohibet, dicẽs non excuſari ab hac cẽſura auocantes ad ſe huiuſmodi cauſas, quantũcumq; prætextu violentiæ, aut informandi, & ſupplicandi Sũmũ Pontificẽ eas auocent. Hanc partẽ tenet Sayr. lib. 3. de cẽſ. c. 18. n. 6. & ſequẽt. cui fauet Nauar. in Manu. c. 27. n. 71. §. *Secũda*. quatenus dubitat, an contraria ſententia in Iure ſatis fundetur.

Pro reſolutione ſit prima cõcluſio; Si detur violentia ex parte iudicũ Eccleſiaſticorum, ad quam auferendam ſæculares iudices implorãtur, nullo modo licet cauſam auocare, niſi priùs Eccleſiaſtici iudices ſuperiores ad eos qui violentiã 2. *1. Concluſio.*

inferunt, requiſiti ſuccurrere nolint. Probatur; In cauſis Eccleſiaſticis gradatim procedendum eſt ab inferioribus ad ſuperiores iudices, cap. *Ad reprimēdam.* de offic. iudic. ord. cap. *Sacro.* de ſenten. excommun. cap. *Antiqua.* de priuil. cap. *Filijs.* 16. quæſ. 7. quod etiā tradunt Azor in Summ. lib. 5. inſtitut. moral. c. 14. in 1. part. & Sayr. vbi ſupra cap. 17. numer. 5. Et probatur, quia contra libertatem Eccleſiaſticā eſt quòd prætermiſſo ſine cauſa ordinario iudice Eccleſiaſtico, ad quem vim, & iniuriam auferre pertinet, ſæcularis iudex in tali cauſa ſe intromittat; cum per hoc ordinarius cauſarum Eccleſiaſticarum curſus impediatur. Quod libertatem, & authoritatem Eccleſiaſticam quàm maximè labefactare quis non videt? Priùs igitur per ſupplicationem (quod remedium à Summo Pontifice & conceditur, & aſsignatur) ad iudicem Eccleſiaſticum recurrēdum eſt, vt violentiam auferat: quam ſi auferre cōtemnat, ad ſuperiores iudices Eccleſiaſticos adire oportet, antequàm ſæcularis iudex quoquo modo in auocāda cauſa ſe intromittat, aliás enim cēſura huius canonis inpli cari dubitandum non eſt.

Secunda cōcluſio; Quādo, omni medio ordinario præmiſſo, non eſt alia via depellendi iniuriam á iudice Eccleſiaſtico factam, vel quando eſt periculum in mora, licitum eſt iudici ſæculari cauſam Eccleſiaſticam ad ſe auocare. Hæc concluſio patet ex dictis cap. præced. diſp. 75. 3. 2. *Concluſio.*

Tertia concluſio; In auocatione cauſæ Eccleſiaſticæ, vel illi annexæ, nullo modo iudici ſęculari de meritis cauſę principalis iudicare licet, ſed ſolummodo cognoſcere poteſt, an detur in ea violētia, & iniuria. Hæc cōmunis eſt. Quam nouiſsimè tradūt Martha de iuriſdictione 4. par. centur. 2. caſ. 102. & 146. & Zeuall. tom. 4. pract. quęſ. quæſt. 897. numer. 103. & 4. 3. *Concluſio.*

278. & in Diſcurſu ad Regem num. 31. & 36. habeturque in cap. *Qualiter, & quando.* de Iudic. cap. *Licet.* o. 1. & cap. *Ex tranſmiſſa.* de for. cõpet. Quanuis igitur iudex Eccleſiaſticus iniuſtam ferat ſententiam, nõ ad ſæculares iudices, ſed ad Eccleſiaſticum ſuperioré illi, qui ſententiam tulit, illam corrigere pertinet.

5. 4. *Cõcluſio.* Quarta concluſio; Si iudex Eccleſiaſticus ad Regis ſupplicationem violentiam auferre nolit, iuſtam appellationem conceden. do, ſitq; periculum in mora accedendi ad ſuperiorem illius, vel ad Summum Põtificem, & cauſa magni momenti ſit, per bonorum temporalium ablationem compelli poteſt. Hanc tenet Couar. pract. quæſ. cap. 35. num. 3. §. *Aduerſus verò.* Pro qua citat Guillelmum Benedic. in cap. *Rainuntius* de teſtam. verb. *Et vxorem nomine Adelaſiam.* ſecund. deciſ. num. 460. & Carol. de Graſſal. lib. 2. Regal. Franc. iure. 7. columñ. penultim. Et probatur; quoniam aliás nunquam violentia tolleretur, nec iudices Eccleſiaſtici Regis ſupplicationi parerent. Deinde; Vim vi repellere licet; ſed in hoc caſu iudex Eccleſiaſticus vim infert; ergo ſi aliter ab illa inferenda ceſſare nõ vult, licitum erit vi illum compellere. Minor ſupponitur in concluſione. Maior habetur in Iure cap. *Significaſti.* o. 2. de homicid. cap. *Si verò.* de ſent. excommunicat. c. *Ius naturale.* diſt. 1. l. 1. §. *Vim vi.* ff. de vi, & vi arm. l. *Scientiam.* §. *Qui cum aliter.* ff. ad legem Aquil.

Dicet aliquis hoc verũ eſſe, ſi repulſio fiat in cõtinẽti, non ex interuallo; vt habetur l. *Idẽ eſt.* §. *Cũ igitur.* ff. de vi, & vi arm. Cõcedim⁹ ſed illud cẽſetur fieri in cõtinẽti, quãdo fit in flagrãti crimine, hoc eſt, donec animus continuus durat: vt habetur ſup. cit. §. *Vim vi.* & in hoc caſu certum eſt iniurioſum iudicis animũ durare. Dixi in concluſione, *Et cauſa magni momenti*, quoniam in rebus 6.

 parvis

paruis illud facere non expedit, cum maius ſit ſcandalum, quám vtilitas inde ſecuta.

7. 5. Cõcluſio. Quinta concluſio; Si iudex ſæcularis inueniat ſine iuſta cauſa á Clerico ad ipſum factum fuiſſe recurſum, non poteſt illum in expenſis condemnare, quanuis, ſi à laico fiat poſſit ipſum laicum in expenſis condemnare, imò & punire. Prima pars huius concluſionis eſt cõtra Zeuall. vbi ſup. num. 291. & alios, quos ipſe citat; meo tamen iudicio eſt omnino certa, ita vt oppoſitum tutum non ſit. Probatur; Iudex ſæcularis in caſu violẽtiæ non conſtituitur ſuperior ad perſonam Eccleſiaſticam quãtùm ad iuriſdictionem, nec vlla ratione illius iudex conſtituitur, ſed ſolùm cauſam auocat, vt cognoſcat, an legitimè ad violẽtiam auferendam inuocetur; ergo nullo momo perſonam Eccleſiaſticam iudicare poteſt, cum ſit omnino exempta, atq; adeò neque in expenſis cõdemnare. Secunda pars videtur certa, cum iudex ad quem fit recurſus ſit ſuperior reſpectu ſæcularis ad ipſum recurrentis.

Ad argumentum pro parte affirmatiua ex dictis patet quid dicendum ſit: concedimus enim in caſu violentię poſſe cauſam Eccleſiaſticam ad ſæcularem iudicem auocari, ipſum tamen de meritis illius nõ poſſe cognoſcere.

Ad argumentum partis negatiuæ, quod eſt ex verbis Pontificis, reſpondet Zeuallos vbi ſup. num. 121. ex Corduba in Summ. q. 35. non ligare cenſuram Bullæ, quando in caſu violentiæ auocatio cauſæ fit, vt Summus Pontifex verè, & plenè informetur, cum in fauorem Eccleſiaſticæ cauſæ cedat, vt iuſta ad eũdem Pontificẽ appellatio fiat. De qua re videri poteſt idem Author num. 102, & ſequentibus, & 145. & 146. Confirmatur iſta ſolutio ex verbo, *Prætextu*, quod manifeſtè oſtendit non prohiberi á Summo 8.

Ponti-

Pontifice omnẽ re curſum, necomnem cau ſ æ auocationem, ſed auo cationem, & recurſum factu m præ textu ſupplicandi, & informãdi. Cum igitur prætex. tus ſit *Velamen, quo moueri ſe quis ad aliquid agendum ſimulat*, illi cẽſentur cauſam auocare prætextu violentiæ, informationis, & ſupplicationis, qui ſub iſto colore, alia tamen non vera, nec iuſta ratione ducũtur.

CAP. XVI.

Contra iudices ſæculares, qui Eccleſiaſticas perſonas ad ſua tribunalia trahunt, quiq; Eccleſiaſticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant:

TENOR BVLLÆ.

15. *Bullæ cenſura.* QVI vè ex eorũ prætẽſo officio, vel ad inſtantiã partis, aut aliorũ quorũcunq; perſonas Eccleſiaſticas, capitula, cõuẽtus collegia Eccleſiarum quarumcũque coram ſe ad ſuum tribunal, Audientiam, Cancellariã, Concilium, vel Parlamentum, præter Iuris Canonici diſpoſitionem, trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directẽ, vel indirectè, quouis quæſito colore: nec nõ qui ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, ſeu quæuis alia decreta in genere, vel in ſpecie, ex quauis cauſa, & quouis quæſito colore, ac

etiam prætextu cuiuſuis conſuetudinis, aut priuilegij, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vſi fuerint, vnde libertas Eccleſiaſtica tollitur, ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliás quouis modo reſtringitur, ſeu noſtris, & dictæ Sedis, ac quarumcunque Eccleſiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſſè præiudicatur.

Notationes circa textum.

2 Canon hic in duas partes diuiditur. Prioris partis materia, vt notat Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 29. eſt ſacrilegium, quo offenditur authoritas Sedis Apoſtolicæ in perſonis Eccleſiaſticis; quatenus earum libertas, quantùm ad immunitatem fori offenditur. Actiones in hac prima parte prohibitæ ſunt tres. Prima; ad ſuum tribunal, Audientiam, Cancellariam, Concilium, vel Parlamentum trahere. Secũda, trahi facere. Tertia, id directè, vel indirectè procurare. Perſonæ, quæ ad prædicta tribunalia trahi prohibentur, quatuor ſunt. Prima, Eccleſiaſtici. Secunda, Capitula. Tertia, Conuẽtus. Quarta, Collegia quarumcunque Eccleſiarum. Modus trahendi duplex aſsignatur. Primus, ex prætenſo officio hæc facere. Secundus, ad inſtãtiam partis, vel aliorũ quorumcunque. Hoc tamen intelligitur, dũmodo præter Iuris canonici diſpoſitionem fiat. De hac materia habetur in cap. *Si vero.*

o.1.de ſenten.excommun. cap. *Si iudex laicus.* eod.tit. in 6.& in Extrauag. *Ad reprimendum.*

2. Materia poſterioris partis, vt notat Caiet. vbi ſup. c. 31. eſt ſacrilegium, quo Sedes Apoſtolica offenditur, quantùm ad libertatẽ in alijs rebus, quàm in perſonis. Actiones prohibitæ quatuor numerantur. Prima, ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, & quæuis alia decreta facere. Secunda, eadem ordinare. Tertia, publicare. Quarta, prædictis iam factis vti, dummodò ex ijs libertas Eccleſiaſtica tollatur, in aliquo lædatur, vel deprimatur, aut quouis modo reſtringuatur, aut etiam cum Sedis Apoſtolicæ, & quarumcunque Eccleſiarum iuribus, directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſſè præiudicatur. De hac re agitur in cap. *Nouerit.* & in cap. *Grauem.* de ſent.excõmunic. cap. *Eccleſia ſancta Mariæ.* de conſtit.cap. *Eos.* cap. *Non minus.* de immunit. Eccleſ. in 6. cap. 1. de iniur.in 6. Authent. *Sacra.* de Sacroſanct.Eccleſ.

3. Perſonarum Eccleſiaſticarum nomine intelliguntur illę, quæ ſub laicorum genere non comprehenduntur, & priuilegio fori gaudent, quales ſunt ordinati maioribus, vel minoribus ordinibus, Religioſi tam profeſſi quàm nouitij, & conuerſi, Moniales etiam ſimiliter profeſſæ, nouitiæ, & conuerſæ, ac in vniuerſum omnes in aliqua approbata Religione ad tria vota obligati. De qua re videndus eſt Sylueſt.verb. *Eccleſia.* num.6. per totum. Nauarr. in Manual. cap. 27. numer.79. Viuald.in Candel.in explanat.Bullæ Cœnæ.num.122.

DISP. LXXIX.

Quo pacto intelligantur illa verba. Ordinatis vſi fuerint.

Non

1. NON ſolùm in hoc canone prohibetur vſus ſtatutorum contra libertatem Eccleſiaſticam, ſed etiam in Iure canonico c. *Nouerit*. de ſentent. excom. in quo Summus Pontifex ſub excommunicationis pœna præcepit vt de capitularibus deleantur. Vnde inter hunc canonem, & capitulum illud Iuris eſt differentia, quòd hic tantùm vſus prædictorum ſtatutorum prohibetur, illic veró vt deleantur de capitularibꝰ iubetur. Ex quo ſequitur non incurrere cẽſuram huius canonis Principem, vel Rempublicam, qui ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam ab antiquo edita de libris ſuis non abradunt, ſed ad memoriam ea conſeruant, dũmodo illis non vtantur. Vtrùm autem talia ſtatuta de capitularibus ſuis non delentes per cap. *Nouerit*. excommunicentur, controuerſum eſt. Placet cum Caietan. verb. *Excommun*. cap. 31. non incurrere excõmunicationem niſi eum, qui prædicta ſtatuta, cum non amoueat, ſeruare facit.

2. Quid verò ſi amoueat, ſeruari tamen faciat? Caiet. citato loco dubitat. Nauar. in Manu. cap. 27. num. 119. docet vtrumque ſimul requiri ad cenſuram dicti cap. *Nouerit*. incurrendam, videlicet, & non delere, & ſeruare facere. Quam opinionem aſſerit Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 82. poſſe in praxi ſeruari; eo quòd fauorabilis ſit.

3. Cõtrariam ſententiam nimirum ſufficere ad cenſuram incurrendam quód quis prædicta ſtatuta obſeruari faciat, quanuis ea de capitularibus deleat, tenet Abbas in dict. cap. *Nouerit*. & Sylueſt. verb. *Excommunic*. 9. excommu. 10. num. 31. quæ meo iudicio probabilior eſt, & ſequenda. Et probatur, quoniam verba illa, *Niſi ea de capitularibus ſuis infra duos menſes. &c. fecerint amoueri*, non ita intelligenda ſunt, vt mens illorum contemnatur, vt habetur de regul. Iur. in 6. regul. vltim. vbi ſic dicitur.

dicitur; *Certum eſt eum in legem committere, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem*; ſed mens Summi Pontific. in præcipiendo, quòd prædicta ſtatuta de capitularibus deleantur, eſt ne in praxi ſeruentur; ergo qui illa obſeruari faciunt, quanuis de capitularibus deleant, excommunicantur.

DISP. LXXX.

Vtrùm vtens conſuetudine contra libertatem Eccleſiaſticam, hoc canone excommunicetur.

1. NON excommunicari vtentem conſuetudine contra libertatem Eccleſiaſticam, vt ſatis probabile, & ſecurum affirmat Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 88. Probat, quia hoc loco non prohibetur vti conſuetudine. Nam ſi propriè loquendum ſit, conſuetudo non eſt ſtatutum, ordinatio, cõſtitutio, pragmatica, aut decretum: quorum vſus tantùm per hunc canonem prohibetur.

Pro reſolutione ſciendũ eſt primò conſuetudinem accipi dupliciter; primò, vt eſt quid facti; ſecundò, vt eſt quid Iuris. In priori acceptione definitur ex doctrina S. Tho. in 3. diſt. 23. quęſ. 1. ar. 4. quæſtiunc. 2. quòd ſit *Frequentia operandi liberè eodem modo*. In poſteriori verò, ab Iſidoro lib. 2. orig. cap. 10. & lib. 5. cap. 3. & habetur in cap. *Conſuetudo*. diſt. 1. ſic definitur: *Conſuetudo eſt Ius quoddam moribus cõſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur*. Conſuetudo prior eſt cauſa poſterioris conſuetudinis. 2.

Sciendum eſt ſecundò, vt frequentia ſimilium actuum conſuetudo introducatur, non ſufficere frequentationẽ iſtam ab vno, vel pluribus fieri, ſed requiri neceſſariò quòd à tota, vel á maiori parte communitatis, vel collegij fiat: priuatorum enim hominũ 3.

mos

mos ius aliquod commune introducere non valet; vt colligitur ex Sanct. Thom. 1.2. quæſt. 97. ar. 3. traditq; Syluest. verb. *Conſuetudo.* num. 1. & 5. Hoc poſito, quærimus, vtrùm vti conſuetudine contra libertatem Eccleſiaſticam introducta, ad cenſuram huius canonis incurrendam ſufficiat.

4. 1. *Cõcluſio.* Prima concluſio; Vti tantùm conſuetudine facti contra libertatem Eccleſiaſticam, non ſufficit, vt huius canonis cenſura incurratur. Probatur; Hoc loco prohibetur tantùm ſub anathemate vſus ſtatutorum, ordinationum, cõſtitutionum, pragmaticarum, & aliorum decretorũ; ſed pura conſuetudo facti nullum iſtorum eſt, vt patet; ergo qui illa vtitur, ex vi huius canonis non excommunicatur.

5. 2. *Cõcluſio.* Secunda cõcluſio; Qui ſententijs vſu receptis cõtra libertatem Eccleſiaſticam vtitur, cenſura huius canonis inuoluitur. Probatur; Hoc loco excommunicat Summus Pontif. vtentes quibuſuis decretis contra Eccleſiaſticam libertatem; ſed iudicum ſententiæ dicuntur decreta in recepta acceptione Iuris; ergo qui illis vtitur, excõmunicatur. Minor habetur in l. *Decreta.* ff. de re iudic. & l. 1. in fin. ff. de acceſſ.

6. 3. *Cõcluſio.* Tertia concluſio; Vtens conſuetudine iuris contra libertatem Eccleſiaſticam probabilius eſt in cenſurã huius canonis incidere, & in praxi ſequendum. Probatur, Conſuetudo obtinet vim legis, imò eſt lex non ſcripta; ſed vtens lege contra libertatem Eccleſiaſticam excommunicatur; ergo, & vtẽs cõſuetudine. Conſequentia eſt bona. Minor etiam eſt certa: nam nomine ſtatuti, ordinationis, conſtitutionis, & decreti, intelligitur lex, Maior eum S. Thom. 1. 2. quæſt. 97. art. 3. aſſeritur á Theologis, & eam docet Panormitan. in cap. fin. de conſuetud. Syluest. verb, *Conſuetudo.* nu. 3. & Armill, cód.

eod.verbo num. 2. Et probatur; Conſuetudo Iuris eatenus obligat, vt citato loco docet Sanct. Thom. quatenus per frequentationem actuum voluntas illorum, qui legem cōdere poſſunt, declaratur: cōſtituitur enim lex per legislatoris voluntatem verbo, vel facto explicatam. Et hinc eſt, quòd ad iuris cōſuetudinem non ſufficit frequentare actus, niſi eo animo frequententur, vt illud idem ſeruetur in poſterum; & ſecundùm hoc intelligitur illud, quòd habetur. l. 1. §. *Iulianus rectè ait*. & l. fin. ff. de iti. actuq; priua. nimirum, iteratio vſum non inducit; ergo conſuetudo iuris verè, & propriè eſt lex non ſcripta.

7. Secundo, Qui vtitur iure aliquo communi contra libertatem Eccleſiaſticam, excommunicatione huius canonis innodatur, non enim videntur apponi illa verba, *Statuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, ſeu quauis alia decreta*, niſi ad explicandum omne ius commune; ſed conſuetudo, de qua loquimur, eſt verum ius; ergo, &c. Probatur minor; Qui ſecūdū compromiſſum, vel delegationem tenetur pronunciare ſecundùm iura, poteſt pronunciare ſecundùm conſuetudinem, vt tradunt Panorm. in Rubr. de conſuetud. & in cap. *Cum nobis*. eod. tit. Armil. vbi ſupra num. 8. Bartolinus in comment. Inſtitutæ Canonicæ lib. 1. titul. 2. §. *Eſt autem cōſuetudo*. & item, quia conſuetudo eſt ſpecies iuris, vt habetur Inſtituta de iur. natur. §. *Conſtat*. ergo cōſuetudo eſt verū ius

Tertiò probatur conclusio; Qui verbo, & non ſcripto contra libertatem Eccleſiaſticam legem ſtatueret, illaque vteretur, proculdubiò in hanc excommunicationem incideret; ergo in eandem incidit qui conſuetudine cōtra libertatem Eccleſiaſticam vtitur: in vtroq; enim caſu datur lex non ſcripta,

&

& æqualis iniuria libertati Eccleſiaſticæ infertur.

8. Dicet aliquis; Cōſuetudo vt legis vim obtineat, requiritur, quòd ſit rationabilis, vt communis Doctorum ſententia declarat; ſed conſuetudo contra libertatem Eccleſiaſticam introducta rationabilis nō eſt; ergo non habet rationem legis, atque adeò, qui illa vtitur, non excommunicatur. Reſpondetur tamen ad incurrendam hāc cenſuram non opus eſſe vti vera lege, ideſt iuſta: nam contra libertatem Eccleſiaſticam iuſta lex nō ſancitur. Cum igitur ſufficiat vti lege iniqua, quæ etiam in rigore vera lex non dicitur, ſufficiet quoq; vti iniqua conſuetudine.

Ad argumentum Suar. reſpondetur ſub illis verbis, *Statuta*, *ordinationes*, *conſtitutiones*, comprehendi conſuetudinem, ſicut etiam ſub illis comprehenditur lex.

DISP. LXXXI.

Vtrùm ſcribentes ſtatuta, vt publicentur contra libertatem Eccleſiaſticam hoc canone excommunicentur.

NON excommunicari ſcribentes ſtatuta ab alijs contra libertatem Eccleſiaſticam edita, licet ea vt publicentur ſcribant, hac vnica ratione probari poteſt; In hac clauſula nō loquitur Summus Pontifex de leges, vel ſtatuta cōtra Eccleſiaſticam libertatem ſcribentibus; ergo noluit illos excommunicare. Probatur cōſequētia, quoniam quando Summus Pōtifex huiuſmodi ſcribentes excommunicare voluit, eorum mentionem fecit, vt habetur in cap. *Nouerit.* de ſentent. excommunic. vbi excōmunicantur ſcribentes huiuſmodi ſtatuta; ergo cum hoc loco de illis mentionem nō faciat, eos non intendit excommunicare. Et confirmatur, quia publicare leges, & ſtatuta 1.

ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam dicit authoritatẽ publicãtis; ac proinde, vt cenſura hæc incurratur, requiritur quód actio per eam prohibita authoritatiué fiat, quod ſcribentes minimè faciunt.

2. *Concluſio.* Sit tamen concluſio; Scribẽtes leges, & ſtatuta, vt contra libertatem Eccleſiaſticam publicentur, excommunicatione huius canonis innodantur. Hãc tenet Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 79. Et probatur; Omnes illi dicuntur publicare ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam, qui ad talem publicationẽ concurrunt; ſed prædictas leges, vel ſtatuta ſcribentes ad eorum publicationẽ concurrunt; ergo excommunicantur. Probatur minor, quoniam ille ad publicationem ſtatuti cõcurrit, qui neceſſaria ad illius publicationem facit: neceſſarium autem omnino eſt, vt ſtatutum publicetur quòd prius ſcribatur. Et confirmatur primó; quia, vt diximus ſup. diſput. 17. concl. 2. ſcribentes libros hæreticorum, vt imprimãtur, per particulam, *Imprimentes*, excommunicãtur; ergo ſcribentes ſtatuta cõtra libertatem Eccleſiaſticam, vt publicentur, per particulam, *Publicauerint*, excommunicantur. Confirmatur ſecundò; quoniã Summus Pontifex excommunicat omnes qui ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam quomodolibet publicauerint, vt patet ex particula, *Quomodolibet*, quæ cum verbis, *Fecerint*, *ordinauerint*, *& publicauerint*, coniungitur; certum autẽ eſt ſcribentes huiuſmodi ſtatuta illa modo aliquo publicare; eſt enim ſcriptura publicum inſtrumentum, quo lex, & ſtatuta publicantur. Hęc omnia tam de condente ſtatutũ, quã de ſcribente intelliguntur, quando tale ſtatutum promulgatur, aliás cenſura nõ incurritur, cum nulla lex ante promulgationẽ obliget. Sic Vgolin. hic ad illa verba, *Nec non qui ſtatuta.* §. 5. vel ſ. *Tertiò.*

3\. Ad argumentum pro parte negatiua reſpondetur, quanuis Sũmus Pontif. de ſcribentibus expreſſam mentionem nõ faciat, per verbum, *Scribentes*, eos tamen comprehendiſſe ſub verbo, *Publicauerint*, adiuncta particula, *Quomodolibet*. Quòd ſi in dicto cap. *Nouerit*. illorum expreſſam mentionem fecit, ex eo eſt, quia non addebatur particula aliqua, quæ ſcribentes comprehenderet, qualis hoc loco inuenitur. Ad confirmationem dicẽdum eſt, ſcribentes ſtatuta, vt publicentur, authoritate condentis illa, ſeu legiſlatoris id facere, iuxta ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt cap. 10. diſp. 58. cõcl. 3. &. cap. 12. num. 4.

DISP. LXXXII.

Vtrùm in aliquo caſu perſonas Eccleſiaſticas ad tribunal ſæculare trahi liceat.

Licitũ eſſe in aliquibus caſib⁹ trahere perſonas Eccleſiaſticas ad tribunal ſæculare ex hac cauſula manifeſtè colligitur: nam Summus Pontif. excommunicans trahẽtes Eccleſiaſticos ad tribunal ſæculare, addit, *Præter Iuris canonici diſpoſitionem*, vnde ſecũdùm diſpoſitionem Iuris Canonici non negat prædictas perſonas ad tribunal ſæculare trahi poſſe, & nõ excommunicari trahentes, vt notat Nauar. in Manu. cap. 27. num. 71. §. *Tertia*. quem omnes ſequũtur. Inquibus autem caſibus hoc poſsit fieri, explicandum eſt. 1.

Primus caſus, in quo iudex ſæcularis poteſt Eccleſiaſticam perſonam iudicare, eſt quando illa brachio ſæculari per iudicem Eccleſiaſticum traditur. Ita habetur in cap. *Cum non ab homine*. de iudic tũc enim poteſt illam iudicare, & condemnare. Quod in tribus caſibus ſecũdùm Iuris diſpoſitionem fit. Primò,

mò, in caſu hæreſis, cap. *Ad abolendam.* cap. *Excommunicamus.* de hæretic. Secundò, in crimine falſi. cap. *Ad falſariorum.* de crim. falſ. Tertiò, cum propter calũniam, vel contumeliam, quam contulit ſuo Epiſcopo, aliquis depoſitus eſt, & poſteá adhùc contumax perſeuerat, cap. *Si quis Sacerdotum.* 11. quæſ. 1. & notãt Gloſſ. in dict. cap. *Ad abolendam.* verb. *Relinquatur.* & Pegna in 2. part. Direct. Inquiſit. in explicatione dicti capitis *Ad abolendam.* Illud tamen notandum eſt, ſi Clericus, vel etiã laicus in crimine hęreſis brachio ſæculari tradatur, nõ poſſe iudicem ſęcularem iterum proceſſum, & cauſam examinare, vt tenet cõmunis Canoniſtarũ ſentẽtia, quã tradit Pegna in 3 part. Direct. Inquiſit. quæſ. 36. cõ. 85. In alijs etiam caſibus ex ſpeciali priuilegio poteſt Eccleſiaſticus tradi brachio ſæculari, & ab Eccleſiaſtico iudice puniri: vt contingit in crimine Sodomiæ, vt conſtat ex Breui Pij V. anno Domin. 1568. 3. Kalend. Septẽb. Pontificatus ſui anno 3. vbi abſolutè determinat Clericos tam ſæculares, quàm regulares, propter hoc crimen brachio ſæculari tradẽdos eſſe. Idem habetur in alijs duobus Breuibus cõceſsis Henrico Cardinali Infanti Portugalliæ, quibus ſanctæ Inquiſitionis miniſtri in hoc regno vtuntur, vno Pij IIII. anno Domi. 1562. 20. Februar. Pontificatus ſui anno 3. altero Gregor. XIII. anno Domin. 1574. 13. Auguſti, Põtificatus ſui anno 3. Relaxatur etiam Eccleſiaſticus in hoc regno brachio ſæculari, vt referunt, quando non Sacerdos Miſſam celebrat, aut non confeſſarius confeſſiones audit.

3. Secundus caſus eſt in cauſa reconuentionis, cap. *Accuſatores.* 3. quæſ. 8. & Gl. in cap. 1 verſ. *Superſuis.* de mut. petit. & in cap. *At ſi Clerici.* verſ. *Non tenet.* de iudic. & in cap. *Multi.* verſ. *Sæculari.* 2. quæſ. 1. Barth. in Authen. *Et conſequenter.*

colum.fin.C.de ſentent.& interlocuto. omni. iudic. Bald.in l..2. §. *Sedſi agant.* ff.de iudic. Syluest. verb. *Iudex* 1.numer.4. Tolet.in Summ.lib.1.cap.27.§.*Tertius eſt*.Sayr. lib.3. de cenſ. cap.19.num.5.& alij. Quæ ſententia procedit in locis, vbi extat conſuetudo. Ita limitant And.Sicul.in dict. cap. *At ſi Clerici.* & ibidem Abbas,& Dec. num. 165. in fin. & ſequent. & idem Abbas in cap. 1. de mut. petit. & Martha de iuriſd. 4.part.cent.2.caſ.107.nu. 4.qui numero 5.dicit non habere locum hanc ſententiam,niſi ante litis conteſtationem, cum poſtea reconuentioni non ſit vlterius locus. Gloſſ.in Clemēt.*Sæpe.*§.*Verum.*in verſ. *Exordio.* de verb. ſignific. Si tamen laicus iniuriam faceret Clerico, tunc ipſe conuentus à Clerico coram iudice ſæculari, non poteſt Clericum coram eodem iudice recōuenire, quia interuenit fraus, quæ laico prodeſſe non debet.cap.*Relatum.* §. *Ad hoc.* de iur.patron.& ibi Gloſſ. verb. *Coram ſæculari iudice.* & l.2 §. *Quodſi agant.* ff. de iudic. Abbas. in c. *Dilectus.* column.3. ad fin. de arbitris. Non procedit etiam reconuentio in cauſa ſpirituali, vel ſpirituali annexa, quia hæc ad iudicem Eccleſiaſticum remittenda eſt, cap. *Tuam.* de ord. cognit. cap. *Lator.* qui filij ſint legit. Abbas cap. *At ſi Clerici.* ſupra citato num. 20. & Martha vbi ſupra n. 10. Nec procedit quando agitur de crimine contra Clericum, etiam ſi ciuiliter agatur ad pœnam pecuniariam, cap. vnico de Cleric. coniug. in 6. Abbas vbi proximè. Nec etiam procedit quando manus iudicis ſæcularis in Clericorum perſonas apponenda eſſet. Archidiac. in dict.cap. vnico de Cleric. coniug. & Martha numer. 13. In quibus caſibus cum iudex ſæcularis contra Eccleſiaſticos procedere non poſſit, cenſuram huius canonis incurret,ſi procedat.

Ter-

4. Tertius caſus eſt in cauſa feudi, vt habetur cap. *Ex tranſmiſſa.* de foro compet. & colligitur ex cap. *Ceterũ.* de iud. Gloſſ. Summaria, quæ ponitur. 11. quæſt. 1. verb. *Quòd Clericus.* Innocentius in cap. *Verum.* nu. 1. de foro compet. Felinus in dict. cap. *Cæterum.* num. 3. & ibi Dec. probat eſſe cõmunem opinionem. Clarus in §. *Feudũ.* quęſt. 9. verſ. *Sed quid ſi vaſſaili.* Sayr. vbi ſupra. & Martha de iuriſd. 2. part. cap. 6. nu. 45. Hoc tamen non intelligitur, ſi agatur cõtra Clericum ad amiſsionem feudi criminaliter, vel ciuiliter propter crimen, tunc enim remittenda eſt cauſa ad Prælatũ ſuum: vt tenent Ioan. And. & Abb. in dict. cap. *Verum.* & Martha loco citat. 4. p. cent. 1. caſ. 16. num. 13.

5. Sylueſter verb. *Iudex* .1. num. 4. quem ſequitur Tolet. vbi ſupra §. *Secundus.* ponit alium caſum, in quo iudex ſæcularis poteſt Clericum iudicare, interueniẽte ſcelicet proprij Epiſcopi authoritate, ad quod citant cap. 2. de iud. ſed certè in eo cap. id non habetur, imó ibi diſponit Eugenius Pap. vt laici Eccleſiaſtica negotia tractare nõ audeãt, nec Epiſcopi de eiſdem negotijs laicorum diſponant iudicio. Gloſſa tamen ibi in verb. *Non præſumat.* tenet poſſe Epiſcopum delegare laicis cauſam pecuniariam Clericorum. Quam ſentẽtiam ſunt qui aſſerant verã eſſe, quando Eccleſiaſtici idonei non inueniuntur.

Dicendum tamen exiſtimo neq; de cõſenſu proprij Epiſcopi poſſe laicum Eccleſiaſticum iudicare. 6. Probatur ex c. *Significaſti.* de foro compet. vbi determinatur non poſſe Clericum in iudicem nõ ſuum conſentire, *Niſi fortè ſit perſona Eccleſiaſtica, & Epiſcopi Diocœſani voluntas accedat.* Quod tenet ibi Gloſſa verb. *Clerici.* & habetur cap. *Si diligenti.* eod. titul. Bald. in l. 1. circa fin. C. de indita viduit. Stephanus Aufred. in repet. Clemen.

 1. nu.

1.numer.86.de officio Ordin.Barth.in l. *Siquis pro eo.* ff. de fide iuſſ.

7. Quartus caſus, quando pro defenſione innocentis neceſſarium eſt Clericum apprehendere, licitum id erit iudici ſæculari, illum tamen iudicare non poterit, ſed Prælato ſuo tradere tenetur. Et ratio eſt, quia defenſio innocentis eſt de iure naturæ, nec eſt alia via, qua defendi poſsit, vt ſupponimus. Vnde ſi non eſt aditus ad Prælatum, vel eſt periculum in mora, ſine timore cenſuræ comprehendi poteſt. Hanc ſententiam tenet Salzedo in pract. Criminal. canon. cap. 122. citans Innocentium in cap. *Si veró.* de ſentent. excommun. & alios, habeturque manifeſtè in cap. *Vt famæ.* & cap. *Si veró.* de ſentent. excomm.

8. Verum autem in flagrāti delicto poſsit comprehendi, controuerſum eſt. Pars negatiua videtur verior, & ſecurior: quia non eſt textus in Iure canonico, qui declaret poſſe laicum iudicem in hoc caſu Clericum comprehēdere, etiam vt ad Prælatum ſuū ducat, niſi de ipſius Prælati licentia; & in cōtrarium ſunt iura abſolutè prohibentia, ne Clericus á laico etiam iudice comprehendatur; quod & in clauſula 19. huius Bullæ in cauſis capitalibus Summus Pont. prohibet. Quam ſententiam cum multis Iuriſperitis defendit Martha de iuriſdic.4.par.cent.1.c.42.

Si quis tamen cōtra hāc concluſionem arguat opponendo ſententiam ferè communem eſſe in contrarium, vt referūt Martha cit.loco, & Salzedo vbi ſup. dicendum eſt illam vel eſſe intelligendam in defenſione priuatæ perſonæ, vel admittendam non eſſe, quia fundatur in lege ciuili contra libertatem Eccleſiaſticam. Quia tamen in nonnullis locis in praxi ſeruatur, non auderem condemnare iudicem laicum, qui Clericum in fragranti delicto comprehenderet ducen- 9

do

do ad ſuum iudicem, vbi talis conſuetudo ſeruatur. Nec etiam condemnarem comprehendentem Eccleſiaſticum noctu cum armis prohibitis, & præſertim mutato habitu; eo quòd iudex in tali caſu vtilitati, ac tranquillitati Reipublic. conſulit. Plus enim poteſt Reſpublica, quam quælibet particularis perſona; cum ergo particularis perſona poſſit in flagranti delicto defendere innocentem, poterit illud idem & Reſpublica, etiam præuidendo, & anticipando tumultus, & occaſiones, quibus ipſa perturbari poteſt. Huius opinionis eſt Magiſter Bãnes. 2. 2. quæſ. 67. artic. 1. dub. 2. concluſ. 5. Quæ ſententia intelligi debet, dummodo iudex ſæcularis ad iudicem Eccleſiaſticum Clericum ſic incedentem deferat.

(:)

DISP. LXXXIII.

Vtrùm dantes conſilium ad condendas leges contra libertatem Eccleſiaſticam, & cõmunitas illas faciens excommunicentur.

NON excommunicari dantes conſilium ad condendas leges contra libertatem Eccleſiaſticam ſuaderi poteſt ratione illa ſæpius inculcata, nimirum quia de dantibus conſiliũ Sum. Pont. non loquitur, ſolùm enim faciẽtes, ordinãtes, & publicãtes huiuſmodi leges expreſsit. 1.

Excommunicari Communitates, & Reſpublicas prędictas leges condentes, probatur; Si qua eſſet ratio, ob quã Reſpublicæ, & Cõmunitates publicantes, & cõdẽtes leges cõtra libertatẽ Eccleſiaſticã non excõmunicarentur, illa eſſet, quòd ſecundùm Ius Communitas excommunicari

non poteſt; ſed hoc eſt falſum; ergo & illud. Minorē, quæ ſola poteſt videri dubia, docet Gloſſ. in cap. *Romana*. §. *In vniuerſitatem*. verb. *Penitus*. de ſentent. excommun. in 6. Sylueſt. verb. *Excommunicatio*. 1. nu. 10. Mart. Ledeſ. 2. 4. quæſ. 24. art. 5. Cou. lib. 2. variar. reſolut. cap. 8. num. 9. & Henriq. lib. 13. de excom. cap. 25. §. 4.

2. Pro reſolutione huius difficultatis aduertendum eſt primò ex Sanct. Thom. de verit. quæſ. 17. art. 3. ad 2. conſilium accipi dupliciter; primó, prout eſt actus ſeu diſcurſus rationis inquirentis de agendis; In qua acceptione ad Philoſophos eius conſideratio pertinet: ſecundò, vt eſt idem quod perſuaſio, ſeu inductio ad agendum; in qua cōſideratione tractāt de illo Iuriſperiti. Et in hoc ſenſu inquirimus, an ſufficiat in condendis legibus contra libertatem Eccleſiaſticam, vt huius canonis pœna incurratur.

3. Aduertendum eſt ſecū-dó dantes conſilium aliquando eſſe nudos conſiliarios, aliquando habere votum deciſiuum. Tunc aliquis nudus conſiliarius cēſetur, cum eius conſiliū, & ſententia neceſſariò ſequenda non eſt, ſed qui cōſilium petit, poſtquam ipſum accipit, poteſt facere oppoſitum, vt docent Syluest. verb. *Conſilium*. nu. 2. Couarru. in 4. lib. decretal. part. 2. cap. 3. §. 8. num. 3. Graff. lib. 3. deciſ. cap. 5. num. 21. & Gloſſ. in cap. *Ne pro defectu*. de elect. verſ. *Cōſiliū*. Votū deciſiuū habere ille dicitur, cuius cōſiliū neceſſario ſequendum eſt, ſi alteri parti plures non ſuffragentur. Huiuſmodi ſunt Collegæ. Quando autem de plurium conſilio fit lex, vel omnes ſe illi ſubſcribunt, vel illi tantùm, qui in eam condendam conſenſerunt. De qua re videndus eſt Nauarr. in tit. 16. vt lite pendente lib. 2. conſil. 1. num. 13.

4. 1. Cōcluſio. His poſitis ſit prima cō-cluſio; Qui dat nudum cōſilium ad condendam legē contra

contra libertatem Eccleſiaſticam, non excommunicatur per hanc clauſulã: ſi verò ſit conſilium deciſiuum, incurrit excommunicationem. Primam huius concluſionis partem probat primum argumentum in principio factum. Nam cenſura huius canonis ſolùm fertur in facientes, ordinantes, & publicãtes leges contra Eccleſiaſticam libertatem, quæ de nudo conſiliario non verificantur. Secunda pars ex eo patet, quia quando cõſilium eſt deciſiuum verè, & propriè per illud lex fit; ordinatur, vel promulgatur, & dantes conſilium deciſiuum, authoritatiuè leges condunt.

5. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio; Cẽſores, & conſiliarij, quibus Rex committit legem facere, aut approbare, ſi illã in detrimentum libertatis Eccleſiaſticæ ordinent, cenſura huius canonis innodãtur. Probatur; In hac clauſula excommunicantur, qui quomodolibet legẽ faciunt, ex qua libertas Eccleſiaſtica in aliquo læditur; ſed qui ex commiſſione legem huiuſmodi cõſtituunt, quomodolibet illam faciunt; ergo excommunicantur.

Contra hanc concluſionem ſic aliquis inſurget; Vota huiuſmodi cẽſorum, & conſiliariorum non ſunt deciſiua, ſed conſultiua, cum illa approbare, vel reprobare ad Regẽ ſpectet; ergo iuxta doctrinam primæ concluſionis non excommunicantur, atque adeò prima, & ſecunda cõcluſio inter ſe repugnant.

Reſpõdetur tamen verum quidem eſſe ſolum Regem authoritate propria poſſe legem conſtituere, nihilominus cenſores, & præſertim conſiliarij Regum, ex commiſſione ſuo modo decidunt, & legem ordinant, ac promulgant, & quia quomodolibet legem facientes contra libertatem Eccleſiaſticam excommunicãtur, dicendum eſt prædictos in cenſuram huius canonis incidere.

 Tertia

6. 3. Cõclu ſio. Tertia concluſio; Quando lex contra libertatem Eccleſiaſticam ab aliqua Communitate ſancitur, omnes per ſuffragium, aut alio quouis modo, ad illam faciendam, vel publicandam concurrentes per hãc clauſulam excommunicãtur. Hanc tenet Suares de cenſ. diſput. 21. ſect. 2. nu. 88. Et ratio eſt, quia hi omnes quomodolibet legem faciunt, & publicant.

7. 4. Cõclu ſio. Quarta concluſio; Si lex à Communitate contra libertatem Eccleſiaſticam conſtituatur, non ſolùm qui ad illam conſtituendã ſuffragantur, ſed etiam qui ſe illi ſubſcribunt, quantumcunque ad eam condendam ſuffragium negauerint, in cenſuram huius canonis prolabuntur. Prima pars huius concluſionis ex dictis eſt manifeſta. Secunda oſtenditur: Lex fit, & conſtituitur nomine ſe illi ſubſcribentis, vt in ſimili docet Graff. lib. 2. deciſ. cap. 126. num. 16. ergo per hoc quòd aliquis legi ſubſcribitur, illam quomodolibet facit.

Ad primum argumentum initio factum concedimus nudos conſiliarios non excommunicari, vt rectè probat: non tamen de habentibus votum deciſiuum, aut quaſi deciſiuum quidquam ſuadet.

8. Ad ſecundum dicendum eſt, quòd eſto admittamus Communitatem, & Rempublic. à Summo Pontifice excommunicari poſſe, nunquam tamen concedemus excommunicari ſine expreſſa declaratione, quæ hoc loco nulla datur, ſed tantùm abſolutè fertur cenſura; nam cõmunis Doctorum ſententia eſt Vniuerſitatem, Collegium, Capitulum, & Cõuentum collectiué non excommunicari. Ita Sanct. Thom. in addit. ad 3. part. quæſt. 22. art. 5. Alenſ. 4. par. quæſt. 22. memb. 1. art. 4. §. 1. in fin. S. Boauent. in 4. diſt. 18. vlt. par. diſt. q. 3. num. 69. Mart. Ledeſm. 2. 4. quæſt. 24. art. 4. Nauarr. in Man. cap. 27. n. 13. & lib. 5. conſil, conſil, 24. Syluef. verb.

verb. *Excommunic.*1.num.7. & verb. *Excommunc.9.* nu. 10. Couarru. lib.2. variar. reſolut.cap.8.numer.9. & in cap. *Alma mater.*1. part. §.nono.num.3.verſ. *Hac, & alia multa.* de ſentent.excō-munic. in 6. & colligitur ex cap. *Romana.* §. *In Vniuerſitatem.* de ſentent.excommunic. in 6. Gloſſ. in cap. *Quanquam.*verb. *Vniuerſitas.* de ſenſib.in 6. Et ratio eſt, quia excommunicatio ligat ſolùm perſonam verā *P. & G.* de offic. Delegati; Communitas autem non eſt perſona vera, ſed repræſentata l. *Mortuo.*ff.de fidei iuſſor. Vnde manifeſtum eſt ſine ſpeciali Summi Pontificis declaratione nō excommunicari Communitates. Excommunicantur igitur per hanc clauſulam omnes de Communitate, qui ad condendas leges contra libertatē Eccleſiaſticā quomodolibet concurrunt, alij verò ab excommunicatione liberātur.

(:)

DISP. LXXXIIII.

Quando lex, & ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticam cenſeātur.

VT quæ in hac diſputatione decenda ſunt, intelligi poſſint, explicādū prius eſt quid, & quotuplex ſit libertas Eccleſiaſtica. Libertas Eccleſiaſtica, vt ex Gofre. docet Sylueſt. verſ. *Immunitas.*1. nu.1. eſt idem, atq; Eccleſiaſtica immunitas; quę à Lancelotto in ſua inſtitut. canon. lib. 2.tit. 20. ſic definitur. *Immunitas eſt à muneribus indulta exemptio.* In qua difinitione verbum, *Immunitas,* largè accipitur pro quolibet Eccleſiarum, vel Eccleſiaſticorum fauore, indulgentia, rigoris remiſſione, & priuilegio, quorum ratione non ſubijciuntur, nec arctantur: ſiue hæc á Deò, á Papa, vel ab Imperatore

conceſſa ſint, vt notant Hoſtien. in cap. *Nouerit.* in prin. & ibi Innocent. de ſentent. excommunic. & Abb. numer. 2. Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 31. §. *Quintò nota.* Tol. in Summ. lib 1. cap. 37. §. *Libertas autē.* Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 19. numer. 9. Immunitas ſic definita triplex eſt, vt notat Lancelottus loc. cit. §. *Eſt autem.* localis ſilicet, perſonalis, & realis. Localis eſt, *Quæ ſacris ipſis domibus, aut alicui ſacrarum ædium intuitu conceditur.* Cū enim Eccleſia ſecundùm Euangelicam veritatem domus orationis eſſe debeat, meritò á prophanis vſibus eſſe cōuenit alienā. Perſonalis immunitas eſt. *Quæ perſonis Eccleſiaſticis indulgetur.* Nā cū in Clericorū miniſterio cōſtituti nō niſi altari, & ſacrificijs deſeruire debeāt, rectiſsimè cōſtitutum eſt, vt Deo dicati ab omnibus perſonalibus muneribus immunes reddantur. Perſonalia munera ea dicimus, *Quæ cum corporis labore, & animi ſollicitudine, ac vigilantia principaliter ſuſtinentur.* Realis immunitas eſt, *Per quam res Eccleſiæ à cenſu, vel collectis poteſtatum ſæcularium liberantur.*

His poſitis ſit prima cōcluſio; Tunc ſtatutum, & lex contra libertatem Eccleſiaſticam eſſe cēſentur, quando per illa libertas ſeu immunitas Eccleſiaſtica tollitur, in aliquo læditur, deprimitur, aut aliàs quouis modo reſtringitur. Hæc concluſio expreſſè habetur in hac clauſula, vbi qui ſic per legem, vel ſtatutum libertatem Eccleſiaſticam offendunt, excōmunicantur. 2. 1. Concluſio.

Secunda cōcluſio; Illud ſtatutum ad effectum incurrendi cenſuram huius canonis, contra libertatē Eccleſiaſticam iudicatur, quod ex ipſius ſtatuti intentione illam offendit: ſecus verò ſi per accidens contra eam tendat. Hanc tenet Caietan. vbi ſup. §. *Nota ſextò.* Et probatur; quoniam, quæ ſunt per accidens, legem, aut ſtatutū non violant, ſed quæ ſunt 3. 2. Cōcluſio.

per

per ſe. Vnde licet intentio ſtatuentis ſit lædere Eccleſiaſticam libertatem, ſi ſtatutum per ſe illam non offendat, hanc cenſuram nō incurrit. Qua procùldubio innodabitur, ſi ſtatutū, quanuis non ex intentione formali factum, Eccleſiaſticæ libertati contradicat, dummodo ignorantia non excuſet. Ex materia igitur ſtatuti iudicandum eſt, quando ipſum contra libertatem Eccleſiaſticam ſit. Exempla ſint: Si præcipiatur, quod decimæ non ſoluantur, cap. *Reuertimini.* 16. quæſ.1. quòd Eccleſia de ſpiritualibus ius condere, ac iudicare non poſsit. cap. *Denique*. cap. *Cum ad verum*. diſt. *96*. & alia, quæ priuilegia Eccleſiaſticorū, aut Eccleſiarum offendūt. Si autem materia ſtatuti non per ſe, & directè contra libertatem Eccleſiaſticam ſit, hæc cenſura non incurritur; vt ſi Reſpublica, aut Rex, vt docent Caietan. citato loco, & Graf. lib.4. deciſ. cap.18. nu. 121. ex Panorm. in cap. fin. de reb. Eccleſiæ non alien. ſtatuant de honore mortuorum, ne exceſſus dentur, & ſumptus augeantur, quòd non fiant ſumptuoſæ ſepulchra, quòd tot candelæ apponantur, & ſimilia, quia, cum hæc ad honorem temporalem defuncti ordinentur, per laicam poteſtatem limitari poſſunt. Quòd ſi huiuſmodi moderatio aliquo modo Clericis ſit nociua, per accidens eſt. Nec obſtat huic doctrinæ dictum. cap. fin. de reb. Eccleſiæ non alien. vbi declaratur eſſe contra libertatem Eccleſiaſticam ſtatuere de mortuarijs, tāquam de annexis Eccleſiaſticæ iuriſdictioni: cum hoc de ordinatis per ſe ad Eccleſiam, ſalutem defuncti, & cultum diuinum intelligatur, non veró de per ſe ordinatis ad honorem temporalem.

4.

Tertia concluſio; Contra libertatem Eccleſiaſticam eſt ſtatutum illud, quo Eccleſiaſticis perſonis aliquid prohibetur, vel iniungitur, quod nec diuino, 3. Concluſio.

nec humano iure illis prohibitum, vel præceptũ eſt, aut quò Eccleſiaſtici timidiores, & laici audaciores ad nocendum fiunt. Primã huius concluſionis partem ex ſententia Felini in cap. *Nouerit.* de ſenten. excom. tradit Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 19. num. 9. §. *Sic etiam.* Qui ſecundam etiam ibid. amplectitur. Quam docuit Barth. quem refert, & ſequitur Sylu. verb. *Immunitas* 2. num. 2. Vt ſi fiat ſtatutũ, quòd interficiens laicum grauiter puniatur, interficiens verò Clericum decẽ aureos ſoluat. Ratio concluſionis eſt, quia per hæc Eccleſiaſtici maximè grauantur.

5. 4. Cõcluſio. Quarta concluſio; Non ſolùm cenſura huius canonis incurritur per ſtatutũ, quo priuilegia Eccleſiæ vniuerſali conceſſa ſiue in communi, ſiue in particulari violãtur; ſed etiam quo ius quarumcunque Eccleſiarum læditur. Prima pars huius concluſionis communis eſt. Quam in terminis dic. cap. *Nouerit.* tradũt Caietan. Sylu. & Sayr. citatis locis, eſtque manifeſta. Secunda pars probatur ex verbis Bullæ, in qua, poſtquam Summ. Pontifex excommunicat violantes libertatem Eccleſiaſticam, addit, *Ac quarumcunque Eccleſiarum iuribus. &c. præiudicatur.* In quibus inter libertatem Eccleſiaſticam, & iura particularium Eccleſiarum diſtinctionem fiat, & vtrũque lædentes excõmunicat. In hoc tamen caſu non incurritur cenſura dic. cap. *Nouerit.* vt citati Doctores affirmant.

Quinta concluſio; Concedere legem, vel ſtatutum contra priuilegia á ſæculari poteſtate Eccleſiæ conceſſa, quando adeſt iuſta cauſa, non ſufficit vt cenſura huius canonis incurratur; dummodo ab eo, qui priuilegia conceſsit, aut ab habente æqualem poteſtatem id fiat, & dicta priuilegia per Romanum Pontif. confirmata non ſint. Hanc tenet Vgolin. hoc loco §. 5. verſ. *Verum quid de Imperatore.* ad illa verba *Nec non* 6. 5. Cõcluſio.

qui

qui ſtatuta. Probatur prima pars; Lex ad libitũ ſtatuentis, præſertim quando ſpõte facta eſt, & adeſt iuſta cauſa, reuocari poteſt; ergo, & priuilegium etiam Eccleſiæ conceſſum. Antecedens habetur in cap. *Conqueſtus.* 9. quæſt. 3. cap. *Frater.* 16. quæſt. 1. cap. 1. de conſtitut. in 6. illud docét Baldus in l. *Qui ſe patris.* C. vnde liberi. Iaſon conſ. 1. colum. 7. volum. 1. Felin. in cap. *Quæ in Eccleſiam.* num. 68. de cõſtitut. Curſius Iunior conſil. 1. num. 18. volum. 1. Nauar. idem docet de priuilegijs etiam in remunerationem conceſsis in Manual. cap. 27. numer. 73. circa fin. & in c. *Nouit.* de iudic. & in cap. 1. de probat. & de indulgen. & iubil. notab. 28. num. 7. & not. 33. num. 3. qui dicit eſſe communem. Fulgoſ. qui de priuilegijs Eccleſiæ conceſsis à Principe loquitur in l. *Si quis Curialis.* C. de Epiſcop. & Cleric. Abb. in cap. *Eccleſia ſancta.* in 1. lect. num. 24. in fin. de conſtitut. Et ratio eſt, quoniã qui eſt cauſa iuris, poteſt etiam eſſe cauſa reuocationis illius, quod ſine iniuria tertij fit, cum adeſt cauſa. Nam quando per reuocationem illius, quod prius conceſſum fuerat, aliquid reducitur ad ius, quod prius competebat antiquitus, conqueri non poteſt, qui ex tali reuocatione damnum patitur. Gloſſa in l. *Si vnus.* §. *Pactus ne pereat.* verſ. *Quod in ſpecie.* ff. de pactis: cum enim ad ius commune per aliquam diſpoſitionem reuertimur, talis diſpoſitio eſt fauorabilis. Conſequẽtia oſtenditur: nam magis impoſsibilitatur Princeps per priuilegiũ quod conceſsit, quam legiſlator per legem á ſe factam; ergo, ſi legiſlator poteſt legem reuocare, poterit etiam Rex reuocare priuilegium. Vnde, cum reuocato priuilegio non maneant Eccleſiaſtici quoad illud immunes, non excommunicabuntur, qui fecerint contra illud quod prius conceſſum fuerat

erat, & nunc eſt reuocatum. Et confirmatur: Si
7. Eccleſiaſticorum libertas Reipublic. pernitioſa ſit, auferri poteſt, vt docet Victoria releꝯ. 1. de poteſt. Eccleſiaſ. quæſt. vltim. propoſit. 8. ergo ſi auferatur, non erit lex contra illam. Secunda pars concluſionis, quam cum Hoſtien. tenet Sylueſt. verb. *Priuileg.* numer. 10. §. *Septimò.* probatur; Priuilegiũ conceſſum ab inferiori, ſi á ſuperiori ex certa ſcientia confirmetur, non poteſt iterum per inferiorem reuocari, cap. *Priuilegia.* 25. quæſt. 2. ergo confirmatum à Papa ab Imperatore reuocari non poteſt, atque adeò qui contra illud ſtatuit, cenſuram huius canonis incurrit.

8. Contra doctrinam huius cõcluſionis arguit Martha de iuriſdiction. 4. part. centur. 1. cap. 25. á num. 14. Priuilegia à ſæcularibus Eccleſiaſticis conceſſa ab ipſis poſtea reuocari non poſſunt, vt nonnulli Iuriſtarum docent, conſtatque ex Authent. de *Referend.* in princ. vbi dicitur proprium Principis eſſe conceſſa per eum non auferre. Deinde; Priuilegiũ conceſſum non ſubdito reuocari non poteſt: vt inter alios docent Innocent. in cap. *Nouit.* de iudic. Bartholus in l. *Qui ſe patris.* C. vnde liberi. & in l. *Si cũ mihi.* ff. de dolo. Cardin. in repetit. cap. *Perpendimus.* in prin. de ſentent. excom. Abb. in cap. *Inter alia.* de immunit. Eccleſiæ num. 19. & in dic. cap. *Nouit.* de iudic. num. 23. Sed Eccleſiaſticus non eſt ſubditus ſæcularibus; ergo priuilegia illis conceſſa á Principibus auferri non poſſunt, atque adeò, qui contra illa faciunt, excommunicantur.

Ad primum tamen iſtorum negandum eſt non poſſe priuilegia Eccleſiaſticis conceſſa auferri, quan- 9.
do adeſt iuſta cauſa; non enim ita eſt propriũ Principis non auferre facta per ipſum, quaſi non poſsit, ſed quia ſine cauſa non decet.

decet. Nam licet priuilegia perpetua firmitate cōſtare debeant, cap. 1. & 2. 25. quæſt. 2. data cauſa reuocari poſſunt, cap. *Suggeſtum.* de decim. cap. *Non debet.* de conſanguinitat. & affinitat. cap. *Videntes.* 12. quæſ. 1. Cauſas reuocationis priuilegij refert Gloſſ. in dict. cap. *Suggeſtum.* verb. *Priuileg.* Ad ſecundum eodem modo reſponderi poteſt; vel dicendum eſt illud eſſe verum in priuilegio, quod habuit perfectionē ſuam, nec continet actum ſucceſsiuum, vt docet Panormitan. in dict. cap. *Suggeſtum.* num. 5. & in cap. *Nouit.* de iudic. numer. 26. Licet tamen maiorem illius argumenti admittamus, dicendum eſt ad minorem Eccleſiaſticos, quāuis non ſint ſubditi ſæcularibus Principibus quoad iuriſdictionem, eſſe tamen vaſſallos, quod ſufficit, vt priuilegium eis conceſſum reuocari poſsit, ſi iuſta cauſa adſit.

CAP.

CAP. XVII.

Contra impedientes Prælatos, ne ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica vtantur.

TENOR BVLLÆ.

16. Bullæ cenſura. NEc non, qui Archiepiſcopos, Epiſcopos, aliosq; ſuperiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoſcumque Iudices Eccleſiaſticos ordinarios quomodolibet hac de cauſa directè, vel indirectè, carcerando, vel moleſtando eorum agentes, procuratores, familiares, nec non conſanguineos, & affines, impediunt, quominus ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica contra quoſcumq; vtantur, ſecundùm quód Canones, & Sacræ Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorum generalium, & præſertim Tridentini, ſtatuunt; ac etiam eos, qui pòſt ipſorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcunque ſentétias, & decreta, aut aliás fori Eccleſiaſtici iudicium eludentes, ad Cancellarias, & alias Curias ſæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia, Ordinarijs, aut delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant, eos quoque, qui hæc decernunt, & exequuntur, ſeu dant Cóſilium, patrocinium, & fauoré in eiſdem. Nota-

Notationes circa textum.

1. MAteria huius cẽſuræ, vt notat Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 20. nu. 2. eſt ſacrilegium, quo Eccleſia offenditur in ſuis Prælatis, & iudicib⁹, quatenus eorũ Eccleſiaſtica iuriſdictio impeditur. De qua re in cap. *Quoniam.* de immunit. Eccleſ. in 6. Actiones principales prohibitæ ſunt ſex. Prima, impedire, ne perſonæ infra nominãdæ ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica cõtra quoſcũq; vtantur, ſecũdùm quòd Canones, & ſacræ Conſtitutiones Eccleſiaſticæ, & decreta Conciliorũ generaliũ, & præſertim Tridentini ſtatuunt. Perſonæ ſũt Archiepiſcopi, Epiſcopi, alij ſuperiores, & inferiores Prælati, & omnes alij iudices Eccleſiaſtici ordinarij. Modi, quibus impediri nõ debent, ſunt, directè, vel indirectè carcerando, vel moleſtãdo eorũ agentes, procuratores, familiares, cõſanguineos, & affines. Secũda, recurrere ad curias ſæculares, eludẽdo ſẽtẽtias, ac decreta fori eccleſiaſtici á perſonis nominatis, vel ab eis delegatis latas. Tertia, procurare á curijs ſæcularibus prohibitiones, & mãdata, etiã pœnalia ordinarijs, aut delegatis prędictis decerni. Quarta, hæc eadẽ procurare cõtra illos exequi. Quinta, eadẽ decernere. Sexta, eadẽ exequi. Actiones acceſſorię quatuor numerãtur. Prima, in eiſdẽ dare auxiliũ. Secũda, conſilium. Tertia, patrociniũ. Quarta, fauorẽ.

Prima actio principalis prohibetur in fauorem iuriſdictionis ordinariæ; aliæ verò in fauorẽ iuriſdictionis delegatæ, vt notat Sayr. vbi ſupra numer. 3. Vnde ſequitur impedientes, ne iudices delegati á Prælatis Eccleſiaſticis ſuam iuriſdictionem exerceant, non excommunicari hoc canone: vt notat Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 91. excommunicantur tamen ex vi dict. c. *Quoniã.* ſed cẽſura illa reſeruata non eſt. 2.

3. Circa illud verbum, *Eludentes*, notandum eſt non excommunicari hoc loco recurrentes ad curias ſæculares, quando ſententiæ ab Ordinarijs latæ violentiam, aut iniuſtitiam continent: eſt enim eluſorium idem quod vanum, & ſine fundamento, vt colligitur ex l. *Si prætor.* ff. de iudic.

4. Circa illa verba, *Secundũ quod Canones, &c.* notandũ eſt non excommunicari qui Ordinariorũ prædictorum iuriſdictionem ordinariam impediunt, quando ipſi contra ſtatuta per canones, conſtitutiones Eccleſiaſticas, & decreta Conciliorum generalium procedunt. An verò excõmunicẽtur quãdo prędictã iuriſdictionem impediunt in proceſſu ſecũdũ ſtatuta Conciliorum prouincialiũ facto, dubitari poſſet, eo quòd de Cõcilijs generalibus tantùm Romanus Põtifex mẽtionẽ faciat. Reſpõdetur tamẽ affirmatiuè, quia nomine cõſtitutionũ Eccleſiaſticarum intelligitur quæcunque lex Eccleſiaſtica; eſt enim conſtitutio ius in ſcriptis redactũ, ſeu ius ſcriptum.

Verba illa, *Iuriſdictione Eccleſiaſtica*, manifeſtè oſtẽdunt non excommunicari hoc loco impedientes ne Eccleſiaſtici iuriſdictionẽ laicam exerceant, quæ aliquando apud ipſos inuenitur, de ſola namque Eccleſiaſtica iuriſdictione loquitur Summus Pontifex. 5.

Notat Sayr. vbi ſup. nu. 5. Si Ordinarij Eccleſiaſtici pro ſuarum ſententiarum, aut decretorum confirmatione ad curias ſæculares recurrant, non excõmunicari tunc partes pro decretis illis, aut ſententijs tollẽdis, vel infirmandis in eadem curia ſæculari procurantes: quoniam in tali caſu non ipſi ſunt qui ad curiam ſæcularem recurrunt, & iuriſdictionem Ordinariorũ impediunt, cum potius ab illis ad tribunal ſæculare deducantur. Videtur igitur in tali caſu dari reconuentio, iuxta ea quæ diximus c. præced. diſp. 82. caſ. 2.

DISP.

DISP. LXXXV.

Vtrúm recurrẽtes ad curias ſæculares in cauſis mixti fori, hoc canone excommunicentur.

1. PRO intelligẽtia huius difficultatis præmittendũ eſt cũ Gl. 11. q. 1. in. Su. cauſas alias eſſe Eccleſiaſticas, alias ſæculares. Eccleſiaſticarũ cauſarũ triplex eſt genus, quædã enim cauſæ ſunt ſpirituales, quædã criminales, alię ciuiles. Spirituales cauſæ ſunt, in quibus de ſpiritualibus agitur, vt notat Gl. cit. & Arch. 1. q. 1. in prin. vt quãdo agitur de ſacramẽtis, de iure decimarum, & ſimilibus. Criminales, vbi agitur de crimine Eccleſiaſtico; crimẽ autem Eccleſiaſticũ illud dicitur, quod ſola lege naturali, aut ſola Põtificia ſolet eſſe vetitũ, vt dicit Nau. in relect. c. *Nouit.* de iudic. notab. 6. n. 39. verſ. *Peccatũ autẽ.* vt ſunt crimen hæreſis, & vſurarũ. Dicitur etiam crimen Eccleſiaſticũ ſecũdũ Gemin. ſup. 11. q. 1. in Sum. num. 2. illud, quod nõ ponitur per leges ciuiles, vt crimẽ fornicationis. De hoc autem crimine Eccleſiaſticus iudicat etiam laicũ, vt tradũt idem Gemin. in c. *Cũ Epiſcopus.* de offi. Ord. in 6. Ioã. And. in. c. 2. de adulter. & in Rubric. de Sortilegio, & in c. *Qualiter.* 0. 2 §. *Ad corrigendos.* colum. 8. de accuſat. Pro quo facit textus in c. *Contra idolorũ.* verſ. *Perpetuas incluſiones.* 26. q. 5. Cauſæ Eccleſiaſticæ ciuiles ſunt, vbi agitur de rebus temporalibus. c. *Frater* 16. q. 1 Cauſæ ſæculares ſunt illæ, vbi agitur de merè ſęcularibus, quę in criminales, & ciuiles diſpartiuntur. Criminales dicũtur, vbi agitur de crimine ſæculari, vt de crimine læſæ maieſtatis, aut vbi agitur de effuſione ſanguinis, vt de morte, & abſciſione membri. &c. Ciuiles dicũtur, vbi agitur de patrimonialibus.

2. Cauſæ ſæculares aliquãdo, propter aliquã qualitatem, de foro Eccleſiaſtico efficiũtur, vt crimẽ rapinę,

 oppreſ-

oppreſſionis, violentiæ, & ſimilia, c. *Cum ſit generale*, c. *Quod Clericis.* c. *Licet ex ſuſcepto.* c. *Ex tenore.* de for. cōpet. & tūc huiuſmodi cauſæ mixtæ, ſeu mixti fori dicūtur, & ſi à laicis cōmittātur, vterq; iudex ſæcularis ſcilicet, & Eccleſiaſticus cognoſcere poteſt; vt notat Graff. lib. 4. deciſ. c. 18. nu. 126. Inter has etiam cauſas numerātur vſura. Dec. cōſil. 170. n. 3. ſacrilegiū, ſortilegiū. Abb. in c. *Intellexi mus.* n. 1. de adulter. concubinatus, crimē ſodomiæ, vt colligitur ex textu in c. *Clerici.* de exceſſ. Prælat. Et latè de his Iul. Clar. in ſua praxi crimin. §. fin. q. 37. & Doctores in c. *Cū ſit generale.* de for. compet. Dicūtur etiam hæ cauſæ mixti fori, quia crimina, de quibus in illis agitur, lege naturali, & ciuili, Pōtificia, & ſæculari ſimul vetātur. Abb. in dict. cap. *Cum ſit generale.* num. 3. & Nauar. vbi ſupra num. 40. Fit etiam cauſa mixta quando ſimul vterque Eccleſiaſticus, & ſæcularis cognoſcit Authen. *Si verò cōtigerit.* C. de iudic. de qua notatur in cap. *Cum contingat.* de off. Deleg. & in cap. *Per hoc.* de hæret. in 6. vbi Inquiſitor, & Epiſcopus conueniunt in proceſſu contra hæretic. Alijs etiā modis coniunguntur cauſæ, qui tamen ad noſtrum propoſitum non faciunt.

Præmittendū etiam eſt præuentionem eſſe, *Iuriſdictionis appropiationē ſibi ſoli in aliqua cauſa, quæ principaliter, in ſolidum, & in actu pluribus competebat.* Ita Socin. in cap. *Propoſuiſti.* de for. compet. & Martha de iuriſd. 2. part. c. 2. nu. 2. qui etiam nu. 4. notat quòd iudices aliquando præueniuntur, ne alius ſe intromittat; aliquando ipſæ partes, ne forum mutent. 3.

His præmiſſis, dubium eſt, vtrùm in cauſis mixti fori impedire iuriſdictionē Eccleſiaſticorum, & recurrere ad curias ſæculares, procurando inhibitiones, ſufficiēs ſit, vt cenſura huius canonis incurratur.

Partē negatiuā hæc ratio ſuadere videtur; Cenſura huius

huius canonis, cum rigorem contineat, reſtringenda eſt, & verba illius ſecũdum proprietatem interpretanda ſunt; ſed hæc cẽſura fertur contra impediẽtes Ordinarios, ne ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica vtãtur; ergo de iuriſdictione Eccleſiaſtica, vt á laica, & mixta diſtinguitur, interpretãda eſt, vt detur reſtrictio. Confirmatur ex communi praxi, ſecũdũ quam multi á iudice Eccleſiaſtico præuẽti, & incarcerati ad ſæcularem recurrere nitũtur, volentes ab eo iudicari, & iuriſdictioni illius ſubmitti.

4. 1. Cõcluſio. Pro reſolutione ſit prima concluſio; Præuenire iudicem Eccleſiaſticũ in cauſa mixti fori non ſufficit, vt huius canonis cenſura incurratur. Hác tenet Vgol. hic. §. 2. verſ. *Vel eſto cauſa.* Probatur; Præuẽtio ſecundùm ius cõmune licita eſt; vt tradit Graff. lib. 4. deciſ. c. 18. n. 127. & colligitur ex l. *Si pluribus.* ff. de leg. 1. & l. 1. ff. de offic. Prçſid. ſed qui facit quod ſibi licet, nõ peccat; ergo nõ excõmunicatur. Et cõfirmatur, quoniã præuenire iudicem Eccleſiaſticũ in tali cauſa, nõ eſt impedire iniuſtè iuriſdictionis Eccleſiaſticæ exercitiũ, qua ratione prohibitio huius canonis intelligẽda eſt. Nã vterq; iudex plenè, & diuiſim in tali cauſa procedit. Cum igitur cauſa ſit cõmunis, licitũ eſt vni, vel alteri iudici illam definiendam accipere, & vnicuiq; particulari, vni, vel alteri ſe ſubmittere.

Secunda cõcluſio; Qui iudicem Eccleſiaſticũ, qui cauſã mixti fori prçuenit, impedit, ne circa illã procedat, vel ſentẽtiã ab eo in tali cauſa latã eludit, recurrẽdo ad curiã ſæcularẽ, procurãdoq; prohibitiones vel mãdata pœnalia contra illum, huius cẽſurç reus efficitur. 5. 2. Cõcluſio. Probatur; Qui hoc faciunt, impediũt ne iudices Eccleſiaſtici ſua Eccleſiaſtica iuriſdictione vtãtur, ac cõtra illos tali iuriſdictione vtentes, prohibitiones, & mãdata pœnalia procurãt; quod expreſſè hoc canone prohibetur; ergo excõmunicantur.

tur. Probatur antecedens; quoniã iudex Eccleſiaſticus, poſtquã iudicem laicũ præuenit, vtitur iuriſdictione ſua Eccleſiaſtica, atque adeò illum impedientes faciunt ne iuriſdictione ſua Eccleſiaſtica vtatur. Accedit, quód cum iudex, pręſertim non ſubordinatus, in cauſa mixti fori aliũ iudicem præuenit, non poteſt ille in tali cauſa ſe intromittere: vt notat Marth. vbi ſupra num. 40. ergo tam iudex impediens, quám partes ad laicam poteſtatẽ in tali caſu recurrentes excommunicantur.

6. 3. Cõcluſio. Tertia cõcluſio; Si cauſa ad iudicem Ecçleſiaſticum, & ſæcularem ſimul pertineat, ita vt vterque ſimul ſententiam proferre debeat, qui Eccleſiaſticum prędictis modis impediret, hanc cẽſuram incurreret. Probatur ex eo, quia verè impedit iuriſdictionis Eccleſiaſticæ iuſtum concurſum, quamuis iudex Eccleſiaſticus non ſit in tali cauſa totalis iudex, niſi in defectu ſæcularis iudicis. Idẽ dicendum exiſtimo de eo, qui in tali caſu ſententiam ab vtroque iudice latam eluderet: facit enim iniuriã Eccleſiaſtico in tali cauſa iuſtè procedenti.

Ad rationem in contrarium neganda eſt conſequẽtia; neque enim interpretando cenſuram quòd in cauſa mixti fori intelligatur, illam extendimus, ſed ſecundùm verborum proprietatem explicamus; cum iuriſdictio non ex eo dicatur mixta, quaſi media ſit inter Eccleſiaſticam, & ſæcularem, & ab vtraque diſtincta, ſed ideo, quia cauſa ob diuerſas rationes ad diuerſos iudices competit. Et licet aliquando non ſolùm cauſa, ſed etiam iuriſdictio mixta dicatur, id totum à cauſa ipſa prouenit. Ad confirmationẽ reſpondetur negando dari talem praxim, quæ ſi alicubi detur, non vſus, ſed abuſus dicenda eſt. 7.

CAP.

CAP. XVIII.

Contra vſurpantes Sedis Apoſtolicæ, & quarumcunq́ Eccleſiaſticarũ perſonarum iuriſdictiones, vel etiam fructus earum ſequeſtrantes.

TENOR BVLLÆ.

17. *Bull. cenſura.* QVI vè iuriſdictiones, ſeu fructus, redditus, & prouentus ad Nos, & Sedem Apoſtolicam, & quaſcunque Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinentes vſurpant, vel etiam quauis occaſione, vel cauſa, ſine Romani Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium, expreſſa licentia ſequeſtrant.

Notationes circa textum.

1. CAnonis huius materia, vt notat Caietan. in Summ. verb. *Excommun.* cap. 17. eſt ſacrilegiũ, quo Sedes Apoſtolica, & aliæ Eccleſiaſticæ perſonæ vſurpatione ſuarum iuriſditionũ, fructuum, redditũum, & prouentuum ad eas ratione beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinẽtium, & eorundẽ ſequeſtratione

 offen-

offenduntur.

De hac materia habetur in Authen. *Suſcepti*. Ne ſed. vacant. in Clem. *Religioſi*. de decimis, Clem. *Cupiẽtes*. de pœnit. cap. *Hoc conſultiſſimo*. de reb. Eccleſ. non alien. & in Concil. Trid. ſeſſ. 22. de reformat. cap. 11.

Actiones principales hoc canone prohibitę duę aſsignantur. Prima, vſurpare. Secũda, ſequeſtrare. Quæ vſurpari, & ſequeſtrari vetantur, quatuor ſunt. Primum, iuriſdictiones; ſecundum, fructus; tertium, redditus; quartum prouẽtus; dummodò hęc ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, ad Summum Pontificem, ad Sedem Apoſtolicam, & ad quaſcunque perſonas Eccleſiaſticas pertineant, & ſine Romani Pontificis, vel ad id legitimam poteſtatem habentium facultate, quauis occaſione, vel cauſa fiant.

2. Primum quod in hoc canone prohibetur eſt vſurpatio iuriſdictionis. Iuriſdictio ſecundùm Azo, quem refert, & ſequitur Syluſt. verb. *Iuriſdictio*. n. 1. eſt *Poteſtas de publico introducta, cum neceſsitate iuriſdicendi, vel æquitatis conſtituendæ*. In hac definitione loco generis ponitur *Poteſtas*. quæ, teſte Vict. in relect. 1. de Eccleſia q. 1. nu. 2. nihil eſt aliud quám *Facultas alicuius authoritatem, & eminẽtiam ſuper alios habentis, ad eorũ regimẽ, & gubernationẽ*. Particulæ, *De publico introducta*, innuunt poteſtatẽ hãc ad publicam gubernationem eſſe additam naturæ, cõceſſãq́; ſiue à Republica, ſiue à Deo. Aliæ particulæ, *Cum neceſsitate iuriſdicendi*, &c. ſignificant habẽtem huiuſmodi poteſtatẽ poſſe ſubditos obligare. Iuriſdictio autem ſic definita duplex eſt: Eccleſiaſtica ſcilicet, & laica ſeu ciuilis. Eccleſiaſtica ad finẽ ſupernaturalẽ, laica verò ad naturalem dirigit hominem.

3. Prohibetur ſecundó vſurpatio fructuũ, reddituũ & prouentuum. Fructus dicuntur, *Qui ſuperſunt deductis*

ductis expenſis, quæ gratia fructuum acquirendorum, colligẽdorum, & conſeruandorũ ſiũt, vt habetur. l. *Si à domino*. §. *Fructus*. ff. de petit. hæred. & l. 1. C. de fruct. & litium expen. & Gloſſ. in c. *Grauis*. de reſtitut. ſpoliat. Redditus idem ſũt, quòd fructus, iuxta l. *Fundi Trebatiani*. ff. de vſ. & vſ. fruct. leg. & ibi Bart. Nihilominus ſecũdũ Specul. in titul. de locat. & conduc. §. 1. verſ. *Illud*. & Gloſſ. in c. *Generali*. in verb. *Redditus*. de electione in 6. aliqua inter eos eſt diſtinctio: nam partus ancillæ inter redditus computatur, non tamen inter fructus l. *In pecudum*. §. *Partus*. ff. de vſur. Inſtit. de rer. diuiſ. §. *In pecudum*. l. *Vetus*. §. *In pecudum*. ff. de vſu. fruct. Et ratio eſt; quoniam, cum fructus omnes gratia hominis conditi ſint, abſurdũ eſt hominem inter fructus computari. Prouentus etiã inter redditus numerantur, ſecundùm Paulum de Eleaſ. & Zabar. in Clem. vnic. de exceſsib. Prælat. Vſurpare eſt. *Aliquid contra ius, rationem, vſum, vel conſuetudinem capere*. Ita ex Alberic. Alexand. Scot. in diction. Iuris verb. *Vſurpare*.

Prohibetur tandem prædictorum ſequeſtratio, quę nihil aliud eſt quàm rei, de qua agitur, vel controuertitur, ſeparatio, aut depoſitio, aut poſſeſsionis interdictio. 4

DISP. LXXXVI.

Vtrùm vſurpare iuriſdictionem ſæcularẽ pertinentem ad Eccleſiaſticos contra prohibitionem huius canonis ſit.

VT hæc difficultas expliцetur, ſciẽdũ eſt iuriſdictioné ſæcularem, & quę cũq; alia bona temporalia dupliciter poſſe ad Eccleſiaſticos pertinere: primò, ſecundùm quòd Eccleſiaſtici ſunt; ſecundò, quatenus tales perſonæ abſolutè. Huiuſmodi ſũt bona à parentibus, vel ab alijs accepta, ſiue iure hæreditatis,

tatis, ſiue donatione, ſiue quocũque alio titulo. Quę eis, quatenus Eccleſiaſtici ſunt, conueniunt, adhuc ſunt in duplici differentia. Primi generis ſunt, quæ ad illos pertinent ratione Eccleſiarum, Monaſteriorũ, aut aliorum Eccleſiaſticorum beneficiorum, in quibus non ſolum computatur iuriſdictio Eccleſiaſtica, ſed etiam laica, cũ multoties Eccleſiaſtici ratione beneficij Eccleſiaſtici, temporalem iuriſdictionem habeant, & temporales domini ſint. Ad ſecundum genus ſpectat patrimoniũ ad ſuſcipiendos ordines. De quo in Concil. Trid. ſeſſ. 21. cap. 2. de reformat.

2. 1. Concluſio. Hoc poſito ſit prima concluſio; Vſurpantes ea, quæ ad Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, ac beneficiorum Eccleſiaſticorum ſpectãt, ſiue ſpiritualia, ſiue temporalia ſint, excommunicationem huius canonis incurrũt. De ſpiritualib⁹, & Eccleſiaſticis res eſt manifeſta. De temporalibus, id innuit Caietan. in Summ. verb. *Excommunicatio.* cap. 27. & expreſſè Suares de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. nu. 95. Et probatur; Summus Pōtifex loquitur de iuriſdictione, quæ ratione beneficij Eccleſiaſtici ad Eccleſiaſticas perſonas pertinet, nulla facta diſtinctione quód talis iuriſdictio Eccleſiaſtica, vel ſęcularis ſit; ſed aliquando dominium, & iuriſdictio ſæcularis ratione Eccleſiaſtici beneficij Eccleſiaſticis conueniunt; ergo qui eam vſurpant iuriſdictionem, hoc canone excommunicantur. Et cōfirmatur, quoniam cum huiuſmodi iuriſdictio Eccleſiaſtico beneficio coniũcta ſit, inter fructus illius computari debet, atque adeò qui illam vſurpat, excommunicatur, ſicut qui vſurpat fructus beneficij.

Secunda cõcluſio; Qui ea vſurpat, quæ Eccleſiaſticis non ex Eccleſia, Monaſterio, vel Eccleſiaſtico beneficio, ſed aliunde conueniunt, hac cenſura non innodatur. Docent hanc con- 3. 2. Cõcluſio.

concluſionem Caiet. citat. loco, Nauar. in Manu cap. 27. num. 71. §. *Sexta*. Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. nu. 130. Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 28. Suar. vbi ſupra, & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 21. num. 4. Et probatur manifeſtè; Hoc loco ſolummodo vſurpantes ea, quæ ratione prædictorum beneficiorũ ad Eccleſiaſticos ſpectant, excommunicantur, de his enim tantũ loquitur Sum. Pontif. ſed quæ aliunde conueniunt Eccleſiaſticis, non conueniunt ratione beneficij; ergo, qui illa vſurpant, hac cenſura non plectuntur. Ex hoc ſequitur non excommunicari per hanc clauſulam vſurpantes Clericorum patrimonium ad cuius titulum ordinantur, cum non ſpectet ad illos ratione prædictorum beneficiorum, & Summus Pontifex non excommunicet vſurpantes quodcumque bonum ad Eccleſiaſticos pertinens, etiam propter Clericatũ, ſed vſurpantes ea determitatè, quorum mentionẽ expreſſam fecit. Quidquid dicat Vgolin. hic. §. 3. verſ. *Secundò*. eo quòd habet priuilegium bonorum Eccleſiaſticorum iuxta Gloſſ. in cap. *Epiſcopi*. de præben. non enim loquitur Summ. Pontif. de bonis Eccleſiaſticis abſolutè.

4. Contra hanc concluſionem ſic aliquis inſurget: Dominium, & iuriſdictio tẽporalis non conueniunt Eccleſiæ ratione beneficij, ſed aliunde, cum ex donatione Principum ad illam ſpectent, & tamen excommunicantur ea vſurpãtes, vt prima concluſio aſſerit: ergo vſurpare quę aliunde conueniunt, ab hac cenſura non liberat.

Reſpondetur tamen aliud eſſe rem conuenire Eccleſiæ aliunde, quám ex Eccleſiaſtico beneficio, aliud aliunde, quàm ex eodem Eccleſiaſtico beneficio Eccleſiaſticis perſonis conuenire. Nam quæ liberè donata ſunt Eccleſiæ, facta donatione, Eccleſiaſtico beneficio coniunguntur, & ratione illius ad Ec-

cleſiaſticas perſonas pertinent. Cum igitur in hoc canone non excommunicentur niſi vſurpantes ea, quæ ratione Eccleſiæ ad Eccleſiaſticas perſonas pertinent, manifeſtè ſequitur excommunicari vſurpantes iuriſdictionem temporalem, quæ conuenit ratione Eccleſiæ, licet ipſi liberè á ſæcularibus donata ſit, non verò vſurpantes patrimonium Clericale, ſiue quodcunque aliud bonum, cum nullo prædictorum titulorum ad illos pertineant.

DISP. LXXXVII.

Vtrùm, vt cenſura huius canonis incurratur, prædicta bona vſurpare ſufficiat.

1 CAiet. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 77. docet non ſufficere prædictos fructus, redditus, & prouentus quomodolibet vſurpare, vt cenſura huius canonis incurratur, ſed neceſſarium eſſe, quòd vt res Eccleſiæ ſunt, vſurpentur. Ratio illius eſt, quia verba formaliter intelligēda ſūt. Vnde, cum Summus Pontifex loquatur de vſurpantibus Eccleſiæ fructus, intelligendum id eſt formaliter, ſeu ſecundùm quòd ſunt fructus Eccleſiæ. Eandem ſententiam ſequũtur Nauar. in Manu. cap. 27. num. 71. §. *Sexta.* Tolet. in Sum. lib. 1. cap. 28. & Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. nu. *96.*

Sayr. vero lib. 3. de cenſ. c. 21. nu. 4. hanc opinionē ſuſpectam, & dubiam eſſe credit, quia, inquit, non videtur neceſſarium, vt aliquis ad incurrendam cenſuram huius canonis, bona Eccleſiæ vſurpet ſub hac formalitate, quatenus Eccleſiæ bona ſunt, cum pauciſsimi domini temporales ſint, qui hac intentione prædicta bona vſurpare intendant. Vnde addit ſatis eſſe vt hæc excommunicatio incurratur, quòd quis ſciat bona illa eſſe Eccleſię,

&

&nihilominus illa vſurpet.

2\. Pro reſolutione ſit prima concluſio; Vſurpantes prædicta bona, vt prouentus, fructus, & redditus Eccleſiæ ſunt, ideſt tãquã ſibi debita, ſeu ad ſe pertinentia per hanc clauſulam excommunicantur. In ſenſu huius concluſionis Caietanum explicant Doctores pro eius opinione citati. Et probatur concluſio ex verbo, *Vſurpare*, quod non ſignificat quomodocunque capere, ſed quaſi iure proprio rem accipere. Et cõfirmatur, quoniam, vt inquit Caiet. hæc cenſura contra dominos temporales fertur, qui redditus, & prouentus Eccleſiæ vſurpant, quod regulariter faciũt, ſecũdùm quód exiſtimãt, aut fingũt bona illa eſſe ſibi debita.

3\. Secũda concluſio; Qui furantur prædicta bona, vt aliena, in hanc cenſuram non incidunt. Hanc tenent Doctores citati, & ex præcedenti manifeſtè ſequitur, quoniam huiuſmodi latrones non accipiunt fructus, & redditus Eccleſiæ, vt ad ſe pertinentes, & quaſi iure proprio, quod, vt diximus, neceſſarium eſt, vt hæc cenſura incurratur. Ex quo infertur milites, & latrones prędictos fructus ſurripientes non excõmunicari: neque enim eſt veriſimile ſub tãta cenſura velle Summum Pontificem Eccleſiaſticorũ bona defendere á latronibus, cum hæc furta non cedant per ſe in iniuriam Eccleſiæ, aliàs õnia, quæ ad Eccleſiaſticos ex quocũq; titulo pertinent, ſub hac cenſura comprehenderẽtur.

2. Cõcluſio.

4\. Ad fundamentum opinionis Sayr. dicendum eſt Caietan. & alios Doctores non aſſerere eſſe neceſſarium, vt huius canonis excõmunicatio incurratur, bona illa vſurpari, quatenus Eccleſiæ ſunt: ita vt vſurpantis intentio, & ratio motiua ſit accipere illa bona ex eo tantùm, quia ad Eccleſiam pertinent. Solùm igitur docent verba illa, vt Eccleſiæ ſunt,

ſunt, hoc ſignificare, quod accipiens bona, illa ita vt ad ſe pertinentia, capiat, ſicut ad Eccleſiam ſecundùm ius, vel conſuetudinẽ pertinẽt. Vnde falſum eſt, quod addit ſufficere nimirum ad cenſuram hanc incurrendam, quod aliquis ſciens bona illa eſſe Eccleſiæ ea vſurpet. Nam ſi nõ vt ſibi debita vſurpet, non excommunicabitur.

DISP. LXXXVIII.

Vtrùm vſurpantes Eccleſiaſticos fructus tẽpore vacationis Eccleſiæ excommunicẽtur.

1. PArtem negatiuam huius diſputationis tenet Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 27. quem ſequitur Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 28. Probaturque; Summus Pontifex ſolùm excommunicat hoc loco vſurpantes fructus, redditus. &c. ad Eccleſiaſticas perſonas pertinentes; ſed Eccleſia vacans non eſt perſona Eccleſiaſtica, cũ non ſit perſona vera ſed repræſentata. l. *Mortuo.* ff. de fidei iuſſor. Deinde probatur; Summus Pontifex in hac cenſura diſtinctionem facit inter fructus ad ſe ipſum, & ad Sedem Apoſtolicam pertinentes, & eos vſurpantes, ſiue ad vnum, ſiue ad alterum pertineant, excommunicat; hoc autem non fecit inter fructus ad Eccleſiaſticas perſonas, & ad Eccleſias pertinentes, ſed tantùm de ſpectantibus ad perſonas Eccleſiaſticas loquitur; ergo euidens ſignum eſt noluiſſe excõmunicare vſurpantes redditus Eccleſiarum, aliàs enim id expreſſiſſet.

Sit tamen concluſio; Vſurpantes fructus, & redditus Eccleſiaſticos tempore vacationis Eccleſiæ in cenſuram huius canonis prolabuntur. Hanc tenet Nauar. in Manu. cap. 27. numer. 71. §. *Sexta.* Quem ſequũtur Suar. de cenſ. diſ. 21. ſect. 2. numer. 97. Sayr. lib. 2. *Concluſio.*

lib.3.de cenſ.cap.21.nu.4. & Vgolin. hoc loco. §. 2. verſ. *Quintò.* Et probatur primò; Summus Pontifex per hanc cenſuram non intendit per ſe primò perſonarum Eccleſiaſticarum commodum,& vtilitatem, vt perſonæ particulares ſunt, ſed conſeruationem immunitatis Eccleſiæ; atqui maius periculum eſt, & faciliùs libertas Eccleſiaſtica læditur per vſurpationem tempore vacantis Eccleſiæ factam, quàm tẽpore quo paſtorem habet, cum pauci ſint, qui tunc Eccleſiam defendere nitãtur,& bonum illius curẽt; ergo non ſolùm intendit excommunicare vſurpantes fructus ad perſonas Eccleſiaſticas determinatas pertinentes, ſed etiam ad Eccleſiam ſpectantes: aliás enim cenſuræ principalis intentio fruſtraretur. Et confirmatur, quoniam qui mentem legis offendit, ſic punitur, ſicut qui mentem, & verba, vt habetur in l. *Si quis.* verſ. *Quod ſi dum proponitur.* ff. de iuriſd. omni. iudic. l. *Sed Julianus.* §. *Mortui* ff. ad Macedoniã. imò intentio præfertur verbis, cap. *Intelligentia.* & c. *Præterea.* de verb. ſignif. & Gloſſ. in cap. *Si poſtquam.* in verb. *Mẽte.* de electione.

Secundò; Si aliqua eſſet 3
ratio, ob quam vſurpantes vacantis Eccleſiæ fructus non excommunicarentur, eſſet, quia ad aliquam perſonam Eccleſiaſticam non pertinent; ſed hæc ratio nulla eſt; ergo. &c. Probatur minor: tum, quia nemo dixerit vſurpantes redditus Monaſteriorum non excommunicari, qui tamẽ redditus ad nullam determinatam perſonam ſpectant; tum etiam, quia fructus vacationis tempore obuenientes pertinent ad ſucceſſorem, & durante vacatione ad Commendatarium, vel œconomũ, nõ tanquam ad veros dominos, ſed tanquam ad depoſitarios, vel cuſtodes, vt prædictos fructus vero domino ſuo tempore reddãt: tum denique, quia verbo, *Perſonas,* etiam fictæ ob paritatem

ritatem rationis intelligũtur.

Ad primum argumentum in contrarium reſpõdetur primó, nomine perſonæ hoc loco intelligi etiam repræſentatam, ne intentio legis fruſtretur. Reſpondetur; ſecundó, intelligi perſonam veram, nõ tamen illam ſolùm, quæ prædictorum fructuum dominium habet, ſed etiam habentem ius, ſiue cuſtodiæ, ſiue adminiſtrationis.
4. Nam ad perſonam pertinere dicuntur, quæ ad illá aliquo prædictorum titulorum ſpectant, etiam ſi illius non ſint propria. l. *Verbum illud pertinere*. ff. de verb. ſignificat.

Ad ſecundum dicendú eſt Summum Pontificem ideò Eccleſias non expreſſiſſe, quia ex mente huius clauſulæ facilé explicari poterant verba illius, ſcilicet, *Perſonas*, & *pertinere*; quòd ſi expreſsit Sedem Apoſtolicam, maioris explicationis gratia factum fuiſſe credendum eſt.

DISP. LXXXIX.

Vtrùm, qui prædicta non authoritatiué vſurpāt, vel ſequeſtrāt, excommunicentur.

IN reſolutione huius difficultatis conueniunt cum Caietan. in Summ. verb. *Excommunic.* cap. 27. Nauar. in Manu. cap. 27. num. 71. §. *Sexta*. Graff. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 130. Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 98. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 21. nu. 4. aſſeritq; Caietan. requiri, vt cenſura huius canonis incurratur, quòd prædicti Eccleſiæ fructus, & redditus, quaſi authoritatiué vſurpentur, vel ſequeſtrentur; quod ex eo colligere videtur, quia hæc prohibentur fieri ſine expreſſa Summi Pontificis licentia, & qui ſine licentia facit, quaſi authoritatiuè facere cenſetur. Hi Doctores per, *Vſurpare authoritatiuè*, vidētur intelligere 1.

gere illud, quod non eſt capere, vt fures faciunt, cũ ex defectu huius conditionis latrones, & milites ab hac cenſura excuſent. Ita Vgolin. hic. §. 3. verſ. *Tertiò.* Idem igitur eſt accipere authoritatiuè, atque accipere vt propria, vel ſibi debita, iuxta ea quæ diximus diſput. 87. Et in hoc ſenſu quantùm ad vſurpationem fructuum, redditúum, & prouentuum verum dicunt.

2. Vt veró intelligamus quid dicendũ ſit quantùm ad ſequeſtrationem, ſciendum eſt ſequeſtrationem aliquando fieri iudicis officio, aliquando de partiũ litigantium cõſenſu, l. *Licet.* ff. depoſiti, & Gloſſ. in cap. *Examinata.* verb. *Tanquam ſequeſtratã.* de iudic. ſequeſtratio etiam aliquando fit omittendæ poſſeſsionis cauſa, & tunc neuter litigãtium poſsidet, aliquãdo cauſa cuſtodiæ, & tunc poſſeſsio manet apud poſsidétem. Ita ex Gloſſ. Alexãd. Scot. in Dictiõ. Iur. verb. *Sequeſtratio.*

3. Cum ſequeſtratio fieri non poſsit niſi authoritate iudicis ex officio procedẽtis, aut de partiũ conſenſu, nõ habet furtum in ſequeſtratione locum. Vnde ſequeſtrare fructus vt proprios non poteſt dari in perſona particulari, & priuata. Sequeſtrare igitur authoritatiuè ſolũ cõtinget, quando iudices, vel domini temporales, ſiue in cauſa propria, ſiue in aliena, Eccleſiaſticorum fructuum, redditúum, & prouentuũ ſequeſtrationem faciunt, non habentes ad id authoritatem á Summo Pontifice, vel ab alijs, qui illam concedere poſſunt. Ex quo ſequitur non excommunicari ſequeſtrãtes prædictos fructus de conſenſu partium litigantium, cum hoc faciãt de conſenſu eorum expreſſo, qui in ſequeſtrationem ſecundùm iura conſentire poſſunt. Aliter tamen dicendum eſt, quãdo vna pars tantùm in ſequeſtrum conſentit, recuſante alia, quia tunc nec de licentia Summi Pontificis,

nec de conſenſu habentiũ poteſtatẽ ad ſequeſtrũ cõcedendum ſequeſtrant.

4. Vtrùm autem iudex procedens ex officio, qui ſequeſtrat prædictos fructus in caſu, in quo ſecũdùm Ius non permittitur, hanc cẽſuram incurrat, dubitari poteſt. Reſpondendum tamen exiſtimo in cenſuram incidere. Et ratio eſt, quia in tali caſu non habet authoritatem, non enim ei conceditur poteſtas ad ſequeſtrandum, niſi ſecundum iura. Cum igitur ſequeſtratio abſolutè prohibita ſit l. vnic. C. de prohibend. ſequeſtrat. quotieſcunque iudex in caſu non permiſſo ſequeſtrat, excõmunicatur.

Quòd diximus de ſequeſtrante quoad cenſuram incurendam, de exequẽte ſequeſtrum intelligendum etiam eſt. Nam exequens vnum cenſetur cum mandante, & illius authoritate operatur; delictum enim mandantis, & mandatarij vnum eſt, vt probat Cynus in l. 1. C. ſi reus vel accuſatus mortuus fuerit. Qui refert idem cõſuluiſſe Dynum, & ſequitur Rainer. ſuper Cyn. per text. in l. *Athletas.* ff. de falſ. Idem tenet Barth. in l. *Hoc accuſare.* §. *Lege Iulia.* ff. de accuſat. Butri. in l. *Hoc obſeruare.* ff. de officio Proconſul.

DISP. XC.

Vtrùm cenſura cõtra vſurpãtes Eccleſiaſticorum fructus, tã laicos, quàm Eccleſiaſticos comprehendat.

TAM laicos, quã Eccleſiaſticos vſurpantes Eccleſiaſticorũ fructus, red ditus, & prouẽtus, ſub hac cẽſura cõprehẽdi ea ratio ſuadere videtur, quòd vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus; ſed Summus Põtifex abſolutè loquitur de vſurpãtibus, & ſequeſtrãtibus bona Eccleſiaſticorũ; ergo Eccleſiaſticos, ac laicos cõprehendit. 1.

Reſpondendum tamen eſt ad hanc difficultatem, ſecun-

ſecundum ea quæ diximus ſupra cap. 15. diſput. 77. nimirum cenſuram hanc ferri tam in ſæculares, quã in eos Eccleſiaſticos qui laica authoritate fungentes, Eccleſiaſticorum fructus ſequeſtrant, vel tanquam ſæculari titulo ſibi debitos vſurpant. Probatur, quoniam Summus Põtifex intendit immunitatẽ Eccleſiaſticam contra laicos per ſequeſtrum, vel vſurpationem illam offendentes tueri. Vnde ſi authoritate Eccleſiaſtica hoc faciant, exiſtimo hãc cenſuram non incurrere.

Ad rationem dubitandi reſpondetur intentionem Romani Pontificis ſufficiẽter declarare verba cenſuræ abſolutè prolata, debere intelligi de ſæcularibus, præſertim cum hic canon pars ſit præcedentis, qui contra laicos ſpecialiter fertur.

CAP. XIX.

Contra imponentes decimas, & alia onera perſonis Eccleſiaſticis, Eccleſijs, Monaſterijs, aut eorum fructibus.

TENOR BVLLÆ.

18. *Bull. cenſura.* QVI vè collectas, decimas, talleas, præſtantias, & alia onera Clericis, Prælatis, & alijs perſonis Eccleſiaſticis, ac eorum, & Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, bonis, illorumque fructibus,

& alia onera imponere perſonis Eccleſiaſticis, & eorum, ac Monaſterio-rum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, fructibus, redditibus, & prouentibus. Secunda, eadem ſine prædicta licentia exquiſitis modis exigere. Tertia, ſic impoſita, etiam á ſponte dantibus, & concedentibus recipere. Actiones acceſſoriæ ſunt ſex. Prima, per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè prædicta facere. Secunda, prædicta exequi. Tertia, procurare. Quarta, in eiſdem dare auxilium. Quinta, dare conſilium. Sexta, præſtare fauorem. Comprehendit hæc cenſura omnes cuiuſcunque ſtatus, dignitatis, præeminentiæ, etiam Pontificali dignitate inſignitos.

2. Innouantur ſuper his decreta per ſacros Canones, tam in Concilio Lateranenſi nouiſsimè celebrato, quam in alijs Concilijs generalibus edita, cum cenſuris, & pœnis in eiſdem contentis. Statuta Conciliorum Prouincialium, & Pontificum ſpecialia decreta, quæ in Iure non continentur, non videntur innouari, cum de ſolis decretis per ſacros Canones, & Concilia generalia textus loquatur. Et licet verbum, *Canon*, interdũ pro decretis tam Cõciliorum generalium, quã Prouincialium accipiatur, vt in cap, *Canonum ſtatuta.* de conſtitut. id non videtur hoc loco ſignificare, cum addantur particulæ, ſcilicet, *Conciliorum generalium*. quæ videntur illud reſtringere ad vulgarem acceptionem, qua ſacri Canones communiter dicuntur ordinationes illæ, quę in Iure continentur.

3. Circa illa verba, *Auxilium, conſilium, vel fauorem*, notat Tolet. in Summ. lib. 1. capitul. 29. §. *Aduerte etiam*. huiuſmodi verba cõprehẽdere omnia dicta á principio decimæ quartę excommunicationis inclu

 ſiuè,

ſiuè; pro quo citat Syluest. verb. *Excommunic.* 7. §. 70. & 71. & 72. & Tabien. verb. *Excommunic.* 6. num. 12. Probat, quia propter hoc hæ cenſuræ ſub vno contextu copulatiuè legũtur. Oppoſitum tamen dicendum eſt: nam licèt ſub vno contextu prædictæ clauſulæ legantur, per diuerſos tamen paragraphos diſtinguuntur, & in vnoquoque diuerſimodè diſponitur. Vnde quæ in vno dicuntur, ad alium accommodanda non ſunt; in decimo quarto enim, & decimo ſexto exprimuntur dantes cõſilium, auxilium, & fauorem, quod in decimo quinto, & decimo ſeptimo non fit. Quòd ſi leguntur ſub vno contextu, ex eo eſt, quia omnia illa ad immunitatem Eccleſiaſticã ſpectant. Quod veró attinet ad Sylu. & Tabien. nihil de hac re in illis locis dicunt.

(∴)

DISP. XCI.

Quo iure Eccleſiaſtici à laica poteſtate eximantur.

IN hac difficultate, & cũ hæreticis, & cum Catholicis eſt nobis controuerſia. Nam hæretici affirmãt Eccleſiaſticos eſſe ſubiectos, ſubijcique debere poteſtati ſæculari, præterquã in cauſis merè Eccleſiaſticis. Hunc errorem tenuere Caluin. lib. 4 inſtit. cap. 11. §. 15. Petrus Martyr in c 13. epiſt. ad Rom. qui addit non potuiſſe Principes concedere Eccleſiaſticis priuilegium, ne Magiſtratibus politicis ſubijcerentur, cum id ſit contra ius diuinum. Brent. in prologom. etiam in rebus Eccleſiaſticis tribunali laico Clericos ſubijci aſſerit. His tamen omiſſis deliramentis, quę á Bellarmin. tom. 1. controuer. 5. lib. 1. cap. 28. optimè confutantur, quid Catholici ſentiant videndum eſt. 1.

2. Iuriſtæ nonnulli in alio extremo verſantur aſſerentes Eccleſiaſticos, & corũ bona à poteſtate laica iure diuino eximi. Hanc ſentẽtiam ex parte tenere videtur Driedo lib. 1. de libert. Chriſt. cap. 9. Eam tenet Gloſſ. in cap. *Tributum.* 23. quæſt. 80. & in c. *Quanquam.* verſ. *Diuino.* de cenſib. in 6. in cap. *Si Imperator.* verſ. *Diſcuti.* 96. diſt. in cap. *Syluester.* 11. quæſt. 1. verſ. *Et contra leges diuinas.* Abbas in cap. *Eccleſia ſancta Mariæ.* nu. 60. de cõſtitut. in cap. *Solita.* num. 4. de maiorit. & obed. in cap. *At ſi Clerici.* num. 25. de iudic. in cap. *Si diligenti.* de for. compet. in cap. *Literas.* num 14. de reſtit. ſpol. in cap. *Propoſuit.* num. 14. de conceſſ. præbend. in cap. *Non minus.* n. 17. de immunitat. Eccleſ. Felin. in cap. *Eccleſia ſancta Mariæ.* num. 6. de conſtitut. & in cap. 2. de maior. & obed. Decius in dict. cap. *Eccleſia ſancta Mariæ.* num. 14. & 16. Corcet. in repetit. cap. *Perpendimus.* de ſenten. excommunicationis; Gomeſ. in cap. 1. num. 67. de conſtitut. in 6. Rebuff. in concord. Fran. in titul. de poteſt. concord. Oldrad. in conſil. 83. num. 5. Alexand. in conſil. 8. in prin. volum. 1. Iaſon in l. *Eſt receptum.* num. 3. ff. de iuriſd. omni. iudic. Probant hi Authores ſuam ſententiã.

Primò ex aliquibus ſacræ Scripturæ locis, Geneſ. 47. vbi habetur quòd Ioſeph omnẽ terrã Ægypti, præter terram ſacerdotalem, Pharaoni tributariam fecit, quòd etiam miniſtris ſuis præcepit Artaxerxes. 1. Eſdræ 7. Pſalm. 104. *Nolite tangere Chriſtos meos:* Matth. 17. vbi Chriſtus Dominus ſic Petro dixit; *Reges terræ, à quibus accipiũt tributum, vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis?* Et paucis interiectis, addit: *Ergo liberi ſunt filij.* Ex quibus conſtat Eccleſiaſticos iure diuinò eſſe exemptos.

Secundò probant ex iure canonico cap. *Quanquam.* de cenſib. in 6. vbi ſic dicitur; *Cum igitur Eccleſiæ, Eccleſiaſticæque perſonæ, ac res ipſa-*

ipſarum non ſolùm iure humano, quinimo, & diuino à ſæcularium perſonarum exactionibus ſint immunes. &c.

Tertio; Si Eccclesiaſtici ſolo humano iure á ciuili poteſtate eſſent exempti, ſequeretur poſſe Principes ſæculares immunitatẽ hanc tollere: quod non videtur dicendum. Nam traditiones ſeruandæ ſunt, iuxta illud. 2. ad Theſſalon. 2. *Tenete traditiones*. Quod non ſolum intelligendum eſt in ſpiritualibus, ſed etiã in ciuilibus, & criminalibus: dari autem circa huiuſmodi immunitatem traditionẽ, negari nõ poteſt.

2. Pro reſolutione huius difficultatis ſupponẽdum eſt illud quod cap. 16. diſp. 84. præmiſimus, videlicet immunitatẽ diuidi in perſonalem, localem, & realẽ, & cap. 17. diſp. 85. ſcilicet cauſas alias eſſe Eccleſiaſticas, alias ſæculares. Et de his omnibus excitatur præſens controuerſia. In qua Victoria in Relect. 1. de poteſt. Eccleſiæ, q. vltim. Sotus in 4. diſt. 25. quęſt. 2. art. 2. quos ſequuntur Bellarm. loc. cit. Mol. de iuſt. & iur. tract. 2. diſp. 31. Bann. de iuſt. & iur. quæſ. 67. ar. 1. dub. 2. & Salon ibid. controu. 1. aſſerunt hanc immunitatẽ, & exemptionẽ, quoad aliqua iure diuino, quoad alia verò iure humano introductam eſſe. Quæ ſententia videtur omnino vera, & ſequentibus concluſionibus explicabitur.

3. 1. Cõcluſio. Prima concluſio; Eccleſiaſtici in cauſis Eccleſiaſticis á poteſtate laica iure diuino ſunt exempti. Hæc concluſio communis eſt. Probatur; Regimen Eccleſiaſticum iure diuino à ſæculari, & politico diſtinguitur; ergo cauſæ Eccleſiaſticę eodem iure à poteſtate ſæculari ſeparantur. Cõſequentia bona eſt. Antecedens eſt etiam certum. Nam poteſtas laica naturalis eſt, naturalemque finem reſpicit, & à Republica Regibus collata fuit, poteſtas verò ſpiritualis ſupernaturalis eſt, & ad finem ſupernaturalem ordinatur, Apoſtoliſque, & præ-

præcipuè Petro data fuit à Chriſto Domino. Confirmatur ex dicto capitul. *Quanquam*. & ex cap. *Si Imperator*. 96. diſt. vbi hæc habentur; *Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ Eccleſiæ diſponenda ſunt, pertinere, non ad ſæculi poteſtates. &c.* De qua re expreſſè habetur in cap. *Cum ad verum.* cap. *Duo ſunt.* eadem diſt. & cap. *Solitæ.* de maiorit. & obed. & aliás ſæpe.

4. Ex hac concluſione ſequitur non poſſe Summũ Pontificem cauſas Eccleſiaſticas ſpirituales Principibus ſæcularibus abſolutè ſubmittere. Ita Cardin. in cap. *Perpendimus.* de ſenteẽ. excommunicationis, Filinus in cap. 2. de maior. & obed. Eſt enim hoc priuilegium de iure diuino morali, contra quod Papa nõ diſpenſat, cap. *Sunt quidam.* 25 quæſt 1. Albertin. in repetit. cap. *Quoniam.* quæſt. 11. num. 99. de hæret. Cou. in 4. decretal. de ſponſal. 2. part. Relect. cap. 6. §. 9. fol. 187. diſpenſare enim non poteſt in ijs, quæ ſunt contra ſtatum vniuerſalis Eccleſiæ cap. *Literas*, & ibi Gloſſ. verb. *Non poteſt.* de reſtitut. ſpoliat. Nihilominus ex cauſa poteſt committere cauſam particularem, vt tradunt Iaſon in rubric. ff. de offic. eius. & in l. *Eſt receptum.* colum. 2. ff. de iuriſdict. omnium Iudic. Filin. loco ſup. cit. Cardinal. in dict. cap. *Perpendimus.* Archid. in dict. cap. *Sunt quidam*, & in cap. *Præter.* 32. diſt. ca. *Mennam.* 2. quæſt. 5. in quo caſu laicus authoritate delegantis iudicat, capit. *Officium.* 32. diſt. Non tamen per viam ordinariæ iuriſdict. Gloſſ. in cap. *Si Papa.* 40. diſt. Quã ſententiam dicit ſingularem Abbas in cap. *Significaſti.* num. 4. de elect. Nec in contrarium poteſt allegari præſcriptio, cum res hæc ſit de iure diuino, cap. finali de conſuetud. Ioannes Andr. & Gemin. in cap. 2. de præbend. in 6. Innocent. in cap. *Poſtulaſti.* de for. compet.

5. 2. Cõcluſio. Secunda concluſio; Summus Pontifex iure diuino

diuino ab omni poteſtate laica exemptus eſt. Hanc inſinuant Caietan. de poteſt. Papæ, cap. 27. Victor. loco ſupra cit. propoſit. 9. in fine. Dried. lib. 1. de libertat. Chriſtiana, cap. 15. & fauent omnes qui affirmant Summum Pontificẽ extra caſum hæreſis á nemine poſſe deponi, & iudicari ordinaria poteſtate. Sanct. Thomas in 4. diſt. 19. quæſt. 1. artic. 3. quæſtiuncula vltim. ad 3. Ricar. ibidem diſt. 18. artic. 5. q. 1. ibidem etiam Paludan. quęſ. 2. Caietan. 2. 2. quęſ. 67. art. 1. & ibi. Bann. dub. 3. Salon. controuerſ. 2. & Arag. Eam tenet expreſſe Molin. de iuſt. & iure tract. 2. diſput. 31. concluſ. 4. Probatur; Chriſtus Dominus hanc Summo Pontifici potuit conferre poteſtatem; ergo de facto illam contulit. Probatur conſequentia, quoniam ea, quæ conferibilia erant, & capiti Eccleſiæ conferri congruebant, contulit Chriſtus Dominus, aliàs enim nō haberet Eccleſiæ caput totam illam perfectionem, quæ tantum caput decet, eſſetque minus perfectum, maximè autem cōgruebat caput Eccleſiæ in nullo genere ſuperiorẽ habere: cum igitur iuriſdictio Eccleſiaſtica ſuperior ſit ciuili, decentiſsimũ erat, vt ciuili poteſtati in nulla conſideratione ſubijceretur.

Tertia cōcluſio; Eccleſiaſtici in temporalibus, tam quoad bona ſua quam quoad perſonas exempti ſunt á iuriſdictione laica iure humano, poſtulante id recta ratione iuri diuino maximè congruenti. Hanc præter citatos Doctores tenet Sanct. Thom. in illud ad Roman. 13; *Ideò tributa præſtatis*, patebitque ex argumentorum ſolutionibus. Quoad primam partem colligitur concluſio ex Concil. Conſtant. ſeſſ. 13. & 15. Concil. Calced. can. 9. Concil. Agathen. can. 23. Concil. Carthag. 3. can. 9. Concil. Tolet. 3. cap. 13. & Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 20. de reformat. 6. 3. *Cōcluſio.*

&

& cap. *Non minus.* de foro compet. in 6. cap. *Sæculares.* 96. diſt. cauſ. 11. quæſt. 1. Authét. *Statuimus.* de Epiſcop. & Cleric. Quoad ſecundam partem ex eo ſuadetur, quia expediens erat, vt Eccleſiaſtici, propter dignitatem ſtatus, & propter ſuperioritatem, quam in ſpiritualibus habent, poteſtati laicæ non ſubijcerentur: ſic enim & authoritas eorum conſeruatur, & ad procedendũ cum maiori libertate in adminiſtrando neceſſaria ad ſalutẽ aptiores redduntur, & liberius ſpiritualibus vacãt.

Ad primum argumentum reſpondetur ſolùm probare eſſe maximè conforme iuri diuino, vt Eccleſiaſtici à laica poteſtate eximantur. Quatenus tamen tertiam concluſionẽ impugnare videtur, dicendum eſt factum Ioſeph nõ eſſe ius diuinum. Quod ſi terram ſacerdotalem à tributis exemit, ideo id feciſſe credendum eſt, quia iuri diuino, & rectæ rationi conſentaneum erat. Eodẽ modo ad factum Artaxerxis reſpondetur. Ad Pſal. 104. dicitur in eo tantùm præcipi, ne Dei miniſtris iniuria irrogetur, in quorum numero etiam Principes ſæculares numerantur. Locus apud Matthæũ de ſolo Chriſto Domino naturali Dei filio intelligitur. Vnde quando infert; *Ergo liberi ſunt filij*, ſolũmodo colligere voluit ſe á tributis eſſe immunem. Nam ſi de filijs etiam adoptiuis id intelligeret, õnes Chriſtiani à ſolutione tributorum eſſent exempti, quod tamen falſum eſt.

Ad ſecundum ex cap. *Quanquam.* reſpondet Bellarmin. in eo non definire Summum Pontificem bona Clericorum temporalia iure diuino eſſe exempta, cum verba illa, *Cum iure diuino ſint immunes. &c.* non tradantur per modum definitionis, ſed quaſi obiter dicantur. Ad eandem authoritatem reſpondet Sotus verba illa, *Iure diuino*, intelligi in cauſis Eccleſiaſticis. Et licet Summus

Ponti-

Pontifex addat, *Ac res ipſarũ*, intelligi id fortè poterit de decimis, quę iure diuino debentur, vt conſtat ex Leuit. cap. vltim. Numer. cap. 18. Concil. Lateran. ſub Innocent. III. cap. 53. 54. 55. & 56. Horũ igitur occaſione Eccleſiaſticos in alijs bonis à tributorum ſolutione exemit, ita vt ſit ſenſus; Cum Eccleſiaſtici in cauſis purè ſpiritualibus, & in aliquibus temporalibus diuino iure exempti ſint, iuſtum eſt, vt in omnibus alijs eximantur. Reſpõdetur vltimò verba illa, *Iure diuino*, ſolùm ſignificare exemptionem illam iuri diuino eſſe maximè conformem.

Ad tertium reſpõdetur non poſſe Principes ſæculares tollere immunitatem Eccleſiaſticam in ijs, quæ à Summo Pontifice conceſſa ſunt, vel ab ipſo approbata poſt factam conceſſionem à Principe, vel à populo. In alijs veró quæ confirmata non ſunt, ab ipſiſque Principibus immediatè dependẽt, ſtante iuſta cauſa, eam auferre poſſe non negamus, iuxta ea quæ diximus c. 16. diſp. 84. concluſ. 5.

DISP. XCII.

Vtrúm in aliquo caſu liceat perſonis Eccleſiaſticis tributum imponere.

VT hæc difficultas intelligatur, ſciendum eſt duplex eſſe tributorum genus; quædam enim tributa perſonalia ſunt, quæ ſcilicet perſonis imponuntur; quædam realia, quæ cõſtituuntur in bonis. Bona autem, quæ ad Eccleſiaſticos, vel Eccleſias ſpectãt, in triplici ſunt differentia. 1. In primò loco ponuntur decimæ, quæ iure diuino, & ex iuſtitia debentur; in ſecundo agri, domus, & aliæ poſſeſſiones, quas Eccleſia laicorum, & præſertim Principum donatione poſſidet; in tertio ſunt alia, quæ ab Eccleſia-

ſticis

ſticis titulo merè ſæculari poſsidētur: quæ in duo adhuc diſtingui poſſūt. Quę dā enim negotiatione cōparantur, alia verò hæreditate, emptione, vel alijs titulis poſsidentur. Eccleſiaſticos, quorum nomine omnes qui gaudent priuilegio fori intelliguntur, abſolutè loquēdo à tributorū onere eſſe exēptos certum eſt, vt ex diſ. præced. patet; an verò ſint aliqui caſus, in quibus eis tributa imponi liceat, modo inquirimus.

2. Licitum eſſe imponere Eccleſiaſticis tributum, vectigal, ſeu gabellam ad reparationem murorum, pontiū, & viarū, tenēt Azo in Sum. titul. de oper. public. quem Baldus citat, & ſequitur in l. *Contractus*. C. de fid. inſtrum. Iacob. de Rauen. & Iacob. de Aret. per Cynum relati in l. *Ad inſtructiones*. C. de ſacroſan. Eccleſ. Dyn. & Oldrad. relati per Alberic. ibidem. Gloſſ. in cap. *Non minus*. verſ. *Reuelandas*. de immunitat. Eccleſiæ. Quorum ſententia probatur ex dict. l. *Ad inſtructiones*. vbi expreſſè habetur ad reficiendos pontes, muros, aquæductos. &c. poſſe Eccleſiaſticos obligari.

Quòd etiam obligari poſsint ad tributum ſoluēdum, quando laicorum bona ad publicas neceſsitates non ſufficiunt, habetur expreſſè in dict. cap. *Non minus*. de immunitat. Eccleſiæ.

3. In contrarium ſtat prohibitio Summi Pontificis, qui abſolutè, & nulla facta diſtīctione, aut exceptione tributorū impoſitionem, quoad Eccleſiaſticos prohibet: imò addit quòd imponi nō poſsint ſine expreſſa Summi Pontif. licentia.

Pro reſolutione ſit prima concluſio; Clericus negotiator tenetur pro rebus ſuæ negotiationis lucratiuæ gabellam ſoluere. Ita habetur in cap. *Quanquam*. de cenſib. in 6. Clement. *Præſenti*. eod. tit. iuncto ca. vltim. de vit. & honeſtit. Cleric. Habetur etiam in Ordin. huius Regni Luſitaniæ, lib. 2. tit. 11. §. 1. Eādē con- 1. Concluſio.

concluſionem tenēt Speculator in tit. de immunit. Eccleſ. in fin. Card. in Clement. *Præſenti*. numer. 9. de cenſib. & in Clement. 1. num. 16. de vit. & honeſt. Cleric. Felin. in cap. *Eccleſiæ ſanctæ Mariæ*. num. 105. de conſtitut. Sylueſt. verb. *Gabella*. 3. §. 1. Tolet. in Sum. lib. 1. cap. 29. Hæc tamen concluſio intelligenda eſt, quando negotiatio Eccleſiaſticis prohibetur, aliás tributum ſoluere non tenentur. Illud tamen ex c. *Ex literis*. de vit. & honeſt. Cleric. notandum eſt cum Lopenſe in inſtruct. part. 2. cap. 41. Emman. Roder. in Summ. tom. 2. cap. 73. num. 11. & Petr. de Ledeſ. in Summ. tom. 2. tract. 7. capit. 2. concluſione. 27. in caſu huius concluſionis non teneri Eccleſiaſticos ſoluere tributa, antequam petantur; præcedere etiam debere trinam admonitionem, ne mercaturam exerceant.

4. Negotiatio lucratiua dicenda non eſt, quæ datur in caſu, in quo Eccleſiaſticus bona ſua reſeruat, vt vendat tempore, quo plus valitura ſunt, aut quãdo ea mittit ad locum, vbi plus valēt. Vnde ex ſacaro, & alijs in quibus Rex Epiſcopis, & Clericis vltramarinis ſtipendium ſoluit, tributum exigi non licet, quãdo illa venditionis cauſa ad hoc Regnum aſportantur, dummodo ex hac præciſa ratione, quòd venditionis cauſa aſportentur, exigatur: tum quia, propriè loquendo, hoc non eſt negotiari; tum etiam, quia merces illæ in ea parte vbi Eccleſiaſticis ſoluuntur, exigui valoris ſunt, & ſi ibi vendantur, in magnum eorum detrimētum cedit.

Secunda concluſio; Si antequam poſſeſſiones ad Eccleſiam, vel Eccleſiaſticos pertinerent, habebant onus reale, ex illis ſoluendum eſt, quanuis poſteá ad Eccleſiam, vel Eccleſiaſticas perſonas deueniant. Hanc concluſionem tenēt Innocent. & Panorm. in cap. *Non minus*. de immunit. Eccleſiæ. Syluеſt. verb. 5. *2. Cõcluſio.*

Immunitas. 1.numer. 19. & habetur in ordinat. huius Regni Luſitaniæ, lib.2.tit. 18.§.6.& titul.11.§.1.Et ratio eſt,quia per hoc quód merces illæ ad Eccleſiam, aut Eccleſiaſticos deueniunt,ius quod quis ſuper illis habebat, non amittitur, nulli enim per hoc, quòd res aliqua Eccleſiæ vnitur,fieri debet iniuria.

6 3. Cōcluſio. Tertia concluſio; Eccleſijs, & Eccleſiaſticis, niſi de conſenſu Summi Pontificis, ad reparationem murorum,pontium,viarū. &c. licitum non eſt tributā imponere, etiam cum laicis communia. Hæc habetur expreſſè in hac clauſula,& in Concil. Lateran.ſub Alexand. III.ca. *Non minus.* de immunitat. Eccleſ.Concil.Lateranen. ſub Leon. X.cap.*Aduerſus.* de immunit.Eccleſ. Alex. VI.cap.1.de immunit. Eccleſ.in 6. & Bonif. VIII. c. *Quanquam.* de immunitat. Eccleſ.in 6.& in cap.*Clericis.* eod tit. Habetur etiam in iure ciuili.l. *Placet.* C. de ſacroſanc. Eccleſ. l. 2. C. de Epiſcop.& Cleric.Quæ leges eximunt Eccleſiaſticos,& eorum bona ab omnibus collectis,gabellis, & ſimilibus. Authent. *Nulla communitas.*C.de Epiſcop. & Cleric. vbi collectas ab Eccleſiaſticis exigi prohibetur. Tenent hanc concluſionem Acurſ. in l. *Ad inſtructiones.* C. de ſacros. Eccleſ. Barth. ibid. Gloſſ. in cap. *Generaliter.* §.*Nouarum.*16.quæſt.1. Ioan. And. in dict.cap. *Non minus.* vbi Abb. idem in conſ. 3. vol. 1. Hoſt. in Sum. titul. de immunit.Eccleſ.§. *In quibus.* verſ. *Ad extraordinaria.* Et ratio eſt illa,quæ habetur ex Apoſtolo.1. Corint. 9. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus,magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?* Et confirmatur:Laici ſunt liberi à multis oneribus Eccleſiæ, cap. *Quatuor.* cap. *De redditib⁹.* cap. *Vulteranæ.* 12.quæſt. 2. ergo æquum eſt, vt Eccleſiaſtici,& eorū bona ab oneribus laicorū liberentur.

7. 4. Cōcluſio. Quarta concluſio; Quāuis bona laicorum ad eorū, de

de quibˀloquitur præcedés concluſio, reparationé nõ ſufficiant, non ſunt Eccleſiaſticis tributa, vel quæuis onera inconſulto Summo Pontifice imponenda, niſi tanta ſit neceſsitas, & pietas, quód ſine periculo, aut ſcandalo ad illum recurri non poſsit, tunc enim ſufficit Epiſcopi cum Clericis conſenſus. Prima pars habetur in cap. *Aduerſus*. de immunit. Eccleſ. Secundã partem tenet Abb. cap. *Non minus*. de immunit, Eccleſ. col. penult. Sum. Angel. verb. *Immunitas*. nu. 37. prope finem. Syluest. verb. *Immunitas*. 1. num. 20. Mol. de iuſt. tract. 2. diſp. 672. Pet. Ledeſm. in Sum. tom. 2. tract. 7. cap. 2. concl. 27. Et ita definitum fuiſſe á Clemente VIII. anno Dñi. 1600. quòd Eccleſiaſtici de mandato Eccleſiæ ſoluant tributum, quando laicorum bona non ſufficiũt, refert Matth. de iuriſd. 4, part. cent. 1. caſ. 5. num. 52. & ita determinatur in illis duobus capitibus, *Non minus*. & *Aduerſus*. Tributum autem hoc, de quo loquitur ſecunda pars concluſionis, tunc imponi poteſt, quando cauſa ob quam ſtatuitur, immediatè reſpicit Eccleſiaſticos. Nam ſi ſolùm generali quadam ratione Eccleſiaſticos cõcernat, imponendum non eſt, aliàs enim ſemper ab Eccleſiaſticis, ſicut à laicis tributum exigeretur, cum nullum ferè ſit, quod, quatenus in bonum cõmune ordinatur, in Eccleſiaſticorum vtilitatem non cedat. Ita Syluest. loc. cit. ex ſententia Baith. Panorm. & aliorum.

Vgolin. hic §. 4. verſ. *Quartò* docet non excommunicari imponenté onera Eccleſiaſticis, quando onera réipſam ſequuntur, vt ſi Eccleſiaſticus habeat domum iuxta plateam, tenetur ad reparationé cloacæ, quæ per eam tranſit; pro qua ſententia citat aliquos Doctores. Hoc tamé placitum iuxta ea, quæ in præcedentibus concluſionibus diximus, non videtur admittendum, cum talis

caſus

caſus nõ ſit iure canonico exceptus, & prohibitio ſit abſoluta.

Reſtat reſpondere argumentis initio factis. Ad primum ex l. *Ad inſtructiones*. dicendum eſt legem illã per Authent. *Item nulla cõmunitas*. C. de Epiſcop. & Cleric. abrogatam eſſe.

Ad ſecundum ex c. *Non minus*. reſpondetur in eo c. non haberi quod tributum Eccleſiaſticis imponatur, ſed quòd, volentibus Epiſcopo, & Clericis, ſubſidia per Eccleſias conferri poterunt. Et qua ratione hoc ſit intelligendum, ex dictis patet.

8. Ad tertium dicendum eſt Summum Pontificem per hanc Bullam non intendere Iuri communi derogare, & illud tollere, ſecundùm quòd in caſu neceſsitatis ſufficit Epiſcopũ conſultare, imò ſi ad ipſum adiri facilè non poſsit, & neceſsitas communis nimis vrgeat, vt quando hoſtes ciuitatem obſident, eo inconſultò imponi poteſt Eccleſiaſticis tributum.

DISP. XCIII.

Quando recipiens tributũ ab Eccleſiaſticis ſpontè ſoluẽtibus excõmunicationẽ incurrat.

IN hac clauſula non ſolũ excommunicat Sũmus Pontifex imponentes Eccleſiaſticis tributa, ſed etiã ea exigẽtes, & accipientes, etiam à ſponte dantibus. Prohibitionẽ hanc, quoad xltimam partem, quatenus de ſponte ſoluentibus loquitur, non eſſe iuſtam ſuadere quis poſſet. Primò: Summus Pontifex bonorum, quæ ad Eccleſiaſticos pertinent, dominus non eſt; ergo eorum liberas donationes impedire nõ poteſt, præſertim quando ex ſe illicitæ non ſunt, ſed in bonum publicum ordinãtur, atq; adeò, cum Eccleſiaſtici in ſubſidium boni cõmunis bona ſua poſsint expendere, non peccabit illa recipiens, nec excommunicationem incurret.

Secundò; Si acceptio tributi ab Eccleſiaſticis ſponte ſoluentibus iuſtè prohiberetur, ex eo eſſet, quia in tali ſolutione aliquid inuoluntarium inuenitur,. cum Eccleſiaſtici non, niſi ſuppoſita tributi impoſitione, ſoluant; ex hoc autem ſequeretur nullius tributi exactionem licitum eſſe, cum nullus ſit qui illud ſoluat, niſi illius impoſitione ſuppoſita.

1. Pro reſolutione tamen huius difficultatis aduertendum eſt ea ſponte fieri, quæ non coactè fiunt, vt docet Ariſtot. 1. Rheto. c. 10. Vnde ſpontaneum idē eſt quod voluntarium. Voluntarium autē eſt duplex: vnum dicitur voluntarium omnino; & eſt illud, quod ſine violentia, ignorantia, aut metu fit: aliud dicitur volūtarium mixtum, quia & voluntarium, & inuoluntarium quodammodo includit, & hoc ſimpliciter quidem voluntarium eſt, aliquid tamen inuolūtarij inuoluit. Et hinc eſt quòd non eſt per ſe voluntum, ſed aliquo ſuppoſito, metu ſcilicet, ignorantia, aut vi: vt quando aliquis in tempeſtate proijcit merces in mare, ad vitandum periculum.

Hoc poſito ſit prima concluſio; Quando tributum imponitur abſolutè, nulla de Eccleſiaſticis facta mentione, nec ad eos obligandos, ſi Eccleſiaſticus illud nō rogatus ſoluat, qui acceperit, non excommunicabitur. 2. 1. Cōcluſio. Hanc tenēt Viuald. in explanat. Bull. Cœn. num. 117. Suares de cenſ. diſput. 21. ſect. 2. nu. 99. & Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 22. num. 10. Probatur, quoniam Bulla Cœnę non loquitur, niſi in caſu, quo tributum Eccleſijs, aut Eccleſiaſticis imponitur, ſic enim habet; *Aut ſic impoſita, etiam à ſponte dantibus, & concedentibus, recipiunt.* Vnde particula, *Sic*, refert præcedentia, nimirum onera Eccleſiaſticis, aut Eccleſijs impoſita. Ex hac concluſione ſequitur, ſi cuſtodes alicuius pontis, portus, vel fluminis pedagium,

gium, gabellas, aut alia onera a tranſeuntibus Eccleſiaſticis petant, vel ipſi voluntariè ſoluant, hanc cenſuram non incurrere, niſi talis gabella, vel pedagium etiam Eccleſiaſticis impoſitum eſſet.

3. Secunda concluſio; 2. *Cōclu ſio.* Quando tributum Eccleſijs, aut Eccleſiaſticis imponitur, ſiue ipſis tantùm imponatur, ſiue ſimul cum laicis, qui illud accipit, etiā á ſpontè dante, hac cenſura innodatur. Hanc concluſionem aſtruunt Doctores citati; & conſtat ex verbis Bullæ in præcedenti concluſione citatis. Quanuis igitur Eccleſiaſticus, ſciens ſe ad tributi ſolutionem non teneri, illud tamē exactori ſoluat, non poteſt exactor illud accipere, hoc enim à Summo Pontifice in fauorem Eccleſiaſticæ libertatis prohibetur, ne quis fortè ſuſpicetur Eccleſiaſticum ex vi impoſitionis illius tributi ad illud ſoluendum teneri. Nam adeó odioſa eſt lex, & ſtatutū laicorum de Eccleſiaſticis expreſſam faciens mentionem, quòd etiam ſi priuilegium concedat, non valet, capit. *Bene quidem.* diſt. 96. Quòd etiam incurratur cenſura, quando tributum laicis, & Eccleſiaſticis ſimul imponitur (licet hoc loco de ſolis Eccleſiaſticis mentio fiat) ex eo patet, quoniam imponi ſimul laicis non tollit quominus etiam Eccleſiaſticis impoſitum ſit; quod hoc loco expreſſè prohibetur. 4.

Ad primum argumentum dicendum eſt verum quidem eſſe poſſe Eccleſiaſticos, abſolutè loquendo, de rebus ſuis diſponere, non verò ſtante iuſta prohibitione ſuperioris, qualis hoc loco datur, vt ex dictis conſtat.

Ad ſecundum reſpondetur non ideo acceptionem illam tributi prohiberi, quia donatio non eſt omnino voluntaria, ſed propter legem, quę ad libertatem Eccleſiaſticam attendit. Deinde negāda 5.

eſt ſequela, eo quòd inuoluntarijũ, ad effectũ inualidandi actum, vel contractum, illud tantũ eſt, quod, interueniente rationabili cauſa, datur: hæc autem non inuenitur in ſolutione tributi reſpectu illorum, qui ad illud ſoluendum iuſtè obligantur.

DISP. XCIIII.

Utrùm cenſuræ hoc canone innouatæ, ſicut & aliæ Summo Pontifici reſeruentur.

1. IN hac clauſula innouat Summus Pontifex decreta per ſacros canones, & Cõcilia generalia edita, cum cenſuris, & pœnis in eiſdem contentis. Vt hoc autem intelligatur, videndum priùs eſt quid in Iure, & Cõcilijs generalibus de hac materia diſpoſitum ſit.

InConcilio Lateranenſi ſub Alexandro III. vt habetur cap. *Non minus.* de immunitat. Eccleſ. excommunicantur imponentes collectas Eccleſijs, aut Eccleſiaſticis perſonis, niſi propter neceſsitatem, vel vtilitatem communẽ, quando ad eam laicorum bona non ſufficiunt. Vt hæc tamen cenſura incurratur, neceſſe eſt, quòd huiuſmodi collectas imponentes admoniti ab earum impoſitione deſiſtere nolint. Et in hoc caſu tam ipſi, quam eorum fautores excommunicantur, nec abſolui poſſunt, donec priùs ſatisfecerint. Hæc tamen cẽſura abſolutè reſeruata non eſt.

2. Poſteá in cap. *Aduerſus.* de immunitat. Eccleſiæ, prædicta exceptio ablata fuit, & abſoluté ſimilium collectarum impoſitio, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia, prohibetur. Et additur, quód, quando imponens prædictas collectas tempore ſui regiminis non ſatisfecit, eius ſucceſſor ſatisfaciat, & ſi id non fecerit, infra menſem eádem maneat excommunicatione inno-

innodatus, cum ſuccedat in onere, qui in honore ſucedit. Sed nec iſta cēſura, ſicut & præcedens reſeruatur.

Succeſsit deinde Bonifacius VIII. qui in ca. *Clericis*. §. *Nos igitur*. de immunit. Eccleſ. in 6. dictam cenſuram ſibi reſeruauit, à qua nullus, niſi in mortis articulo, abſque Sedis Apoſtolicæ authoritate, abſolui poſſit. Quam etiam cenſuram ad prædictas collectas ſoluētes, promittentes, aut ſoluere conſentientes ſub quouis titulo extēdit, & vniuerſitates in hoc culpabiles interdicit: illam item extendit ad accipientes, quocunque prædictorum titulorum præfata onera ſoluantur: tandem ad dantes in prædictis cō ſilium, auxilium, vel fauorem, publicè, vel occultè.

3. Hæc tamē à Benedicto XI. in Extrauag. *Quod olim*. de immunit. Eccleſ. reuocata ſunt, ita vt non habeāt vigorem, niſi circa exigentes, & ad exigendum dātes auxiliū, cōſiliū, vel fauorē.

Horum tamen duorum Pontificum decreta reuocauit Clemens V. in Clement. *Quoniā*. de immunit. Eccleſ. omniaque ad terminos cap. *Non minus*, & c. *Aduerſus*. reduxit, addens tamen quòd à Bonifacio, & Benedicto conſtitutum iam fuerat, ſcilicet velle, vt etiam ad dantes auxilium, conſilium, vel fauorem, ad prædicta ab Eccleſijs, & Eccleſiaſticis perſonis exigenda, extendantur.

Hæc ſunt iura circa materiam huius canonis innouata, vnde decretum Bonifacij ſuam vim habet quoad omnia in eo contenta, ac ſi reuocatum non eſſet. Duplex tamen ex prædictis dubium oritur. Primum eſt, vtrùm decretū Bonifacij, quoad Eccleſiaſticos prædictas collectas ſoluentes, innouatum cenſeatur, ita vt etiam nunc, ſi ea ſoluant, excommunicētur. Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 29. §. *Poſtremò*. partem tenet negatiuam; quia, inquit, non innouantur canones, niſi 4.

quantùm ad ea, quæ in hac Bullæ clauſula continentur: in qua nulla de Eccleſiaſticis tributa ſoluentibus mentio fit. Hæc ſententia videtur vera, & hoc denotant particulæ, *Super his*. Cui conſonat quod notat Suar. de cēſ. diſp. 21. ſect. 2. num. 100. nimirum non eſſe innouatam ex vi huius Bullæ illam extenſionem dicti cap. *Aduerſus.* ad ſucceſſorem non reſtituentem, cum de illo Summus Pontifex hoc loco nō loquatur.

5. Secundum dubium eſt, an cenſuræ, & pœnæ hoc loco innouatæ eandē vim, & reſeruationem, quam aliæ huius Bullæ cenſuræ, ſortiantur. Partem affirtiuā innuit Tolet. vbi ſup. §. *Hic poſtea.* Quæ ſententia confirmari poteſt ex illo vulgari, *Omnia noſtra facimus, cuius authoritate facimus*, vt habetur. l 1. C. de veter. iur. enuclean. cap. *Si Apoſtolica.* de præbend. in 6. atqui innouatio prædictorum iurium fit per Bullam Cœnæ; ergo eandem vim ſortiuntur, quam illius cenſuræ habent.

Hæc tamen ſententia mihi non placet, quoniam ſi vim verbi, *Innouantes*, attendamus, nihil aliud ſignificat, quám de nouo reducere rem ad priſtinū ſtatum, & nihil ad valorem & ſtatum antiquum addit. Solùm igitur reponit legem in priſtino ſtatu, ac ſi reuocata, & antiquata non eſſet. 6.

Ad argumentum pro opinione Toleti reſpondetur proloquium illud intelligi circa confirmationem gratiæ ab inferiori conceſſæ, quæ ſi authoritate ſuperioris confirmetur, perinde ſe habet, ac ſi ab eodem conceſſa fuiſſet, non verò intelligitur circa innouationem alicuius legis, vel ſtatuti; quæ ſolùm per innouationem ad priſtinum ſtatum reducuntur. 7.

(:)

CAP.

CAP. XX.

Cõtra iudices ſæculares, qui in cauſis criminalibus cõtra Eccleſiaſticas perſonas ſe interponũt.

TENOR BVLLÆ.

19. Bullæ cenſura. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoſcunq; Magiſtratus, & Iudices, Notarios, Scribas, Executores, Subexecutores quomodolibet ſe interponẽtes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſeu ſententias contra illas proferendo, vel exequẽdo, ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa huius ſanctæ Sedis Apoſtolicæ licentia, etiam ſi talia committentes fuerint Conſiliarij, Senatores, Præſidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut quouis alio nomine nuncupati.

Notationes circa textum.

1. Materia huius cẽſuræ eſt ſacrilegium, quo offenditur immunitas, & libertas Eccleſiaſtica in cognitione cauſarũ capitalium, ſeu criminalium contra Eccleſiaſticas perſonas. Actiones prohibitæ ſunt ſex. Prima, quomodolibet ſe interponere in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas Eccleſiaſticas. Secunda, illas proceſſare. Tertia, bãnire.

Quarta, capere. Quinta, ſententias contra illas proferre. Sexta, exequi. Dummodò hæc ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa Sedis Apoſtolicæ licentia fiant. Perſonæ, contra quas hæc cenſura fertur, ſex numerãtur. Prima, quicũq; Magiſtratus. Secunda, Iudices, Tertia, Notarij. Quarta, Scribæ. Quinta, Executores. Sexta, Subexecutores. Siue huiuſmodi ſint Conſiliarij, Senatores, Præſidẽtes, Cancellarij, Viceccancellarij, ſiue quouis alio nomine nuncupentur.

Ab hac clauſula ablata ſũt quædã verba, quæ erãt in alia Bulla à ſanctiſsimo Domino Noſtro Pap. Paulò V. promulgata, anno Domini 1609. iuxta exemplaria quæ ad manus noſtras deuenerunt, nimirum, *Quique eiuſmodi ad perſonas, & caſus non expreſſos extendunt, vel aliàs illa perperam abutuntur.*

2. Circa particulam, *Quomodolibet*, ſciendum eſt cõiungendam eſſe cum omnibus actionibus hoc loco prohibitis. Dicitur etiam quòd excommunicantur prædicta facientes, dumodo ſine licentia Sedis Apoſtolicæ ea faciãt. Quæ licentia debet eſſe ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa, id eſt peculiaris, & propria. Vnde non ſufficit, quòd concedatur per verba generaliſsima, aut generalia. Debet etiam eſſe expreſſa. Vnde implicita, & virtualis non ſufficit. Ex quo ſequitur neceſſariam eſſe declarationem delicti, & perſonæ in ſpecie. Vtrũ autem neceſſaria ſit in indiuiduo, tam quoad perſonam, quàm quoad delictum, dubitari poteſt. Suar. de cenſ. diſput. 21. ſect. 2. numer. 103. exiſtimat ſufficere licentiam ad cognoſcendum de delicto in ſpecie, etiam ſi ſit generalis quoad perſonas; vnde non credit reuocata eſſe priuilegia ſub hac forma alicui conceſſa. Quæ ſententia probabilis eſt: verba enim illa, *Speciali, ſpecifica, & expreſſa*

preſſa, rem in indiuiduo nõ ſignificat.

In præcedentibus clauſulis egit Summus Pontifex de ijs quæ in cauſis ciuilibus ad libertatem Eccleſiaſticam tuendam ſpectant: hoc veró loco de illis tantum ſermonem facit, quæ in capitalibus ſeu criminalibus ad eundem
3. finem pertinent. Cauſa capitalis illa eſt, in qua de crimine capitali agitur. Quod ſecundum iura eſt illud, ex quo damnato, vel mors, vel ciuitatis amiſsio, vel ſeruitus contingit, vt habetur l. *Rei capitis.* ff. de pœn. l. *Edicto.* ff. de bonor. poſſ. l. *Licet capitalis.* ff. de verbor. ſignificat. Largé tamen, & impropriè cauſa capitalis dicitur illa, in qua agitur de exiſtimatione, dict. l. *Licet capitalis.* & ibi Gloſſ. verb. *Videatur.* ex l. *Hos accuſare.* §. *Omnibus.* ff. de accuſat. Cauſa criminalis illa cenſetur, in qua agitur ad vindictam, & ad pœnam applicandam fiſco, non veró ſi applicanda ſit parti, quia tunc dicitur agi ciuiliter, vt docent Gloſſ. & Barth. in l. 3. ff. de ſepulc. violat.

In ſecunda actione prohibet Summus Pontifex contra perſonas Eccleſiaſticas prædictas cauſas proceſſare. Proceſſare eſt contra aliquem inquirere, ſeu factum alicuius inueſtigare.

DISP. XCV.

Vtrùm iudex ſæcularis faciens informationem in cauſa criminali contra Eccleſiaſticum, vel ipſum in occulto proceſſans, vel eius bona ſequeſtrans, excommunicetur.

GRaff. lib. 4. deciſ. cap. 18. n. 135. aſſerit poſſe iudicem 1.

iudicem laicum capere informationē pro facto particulari, in quo ſunt aliqui Clerici nominati, quia hoc, inquit, nō eſt Clericos proceſſare ſed capere informationem de toto facto. Vnde iudex, qui hoc facit, in cēſuram huius canonis non incidet; neq; item excommunicari iudicem ſęcularem docet, qui ſecretò Eccleſiaſticos proceſſaret, animo tamen præſentandi talem proceſſum Summo Pontifici: quod idem etiā erit, ſi proprio Prælato præſentet.

Viualdus in Cand. in explanat. Bullæ Cœn. n. 125. probabile credit nō excōmunicari iudicem laicum, qui contra Eccleſiaſticū informationem facit, quādo aliás recederent, qui in facto criminali illius teſtes eſſe poſſunt: neq; etiam excōmunicari, ſi bona Eccleſiaſtici criminoſi ſequeſtret, vt tradat Prælato, ne fugitiuus ea ſecum deferat, quia hęc, inquit, ſunt velut, medium neceſſarium ad finem licitæ comprehēſionis. Confirmari poteſt hęc ſententia quoad vltimam partem ex Immola in cap. *Poſtulaſti*. de for. compet. & in c. *Nouimus*. de immunit. Eccleſiæ, vbi dicit quód perſonæ Eccleſiaſticæ ſunt de foro Eccleſiaſtico, ſed res ſunt de foro laicorum.

2. Pro reſolutione ſit prima concluſio; Quando nō eſt aditus ad Prælatum qui iuridicè ſe informare poſſit de facto criminali alicuius Eccleſiaſtici, & in eo cōtinuatur, & eſt periculū, poteſt iudex ſæcularis informationē facere, vt Prælato preſentet, non verò in alijs caſibus. Probatur cōcluſio, quoad primam partem, ex eo, quia in tali caſu informatio illa habet rationem iuſtæ defenſionis. Quoad ſecundam verò oſtenditur, ſi quidem nullus eſt textus, in quo facultas proceſſandi contra Eccleſiaſticum iudici ſæculari concedatur, imò eſt maxima prohibitio; ergo. &c. Quando igitur in aliquo facto criminali Eccleſiaſtici, & ſæculares ſimul concurrunt,

1. Cōcluſio.

currunt, eatenus iudex ſæcularis poterit circa Eccleſiaſticos teſtium dicta recipere, quatenus id ad procedendum contra laicos neceſſariũ fuerit; aliàs ab hac cenſura illum nõ excuſarẽ. Informationem tamen verbaliter, vt Prælato denunciet, non verò iudicialiter accipere, exiſtimo nõ prohiberi hoc loco.

3. 2. Cõclu ſio. Secunda concluſio; Iudex ſæcularis proceſſans etiã occultè Eccleſiaſticũ in cauſa criminali, quãuis intẽtione proceſſum Prælato præſentandi, in cenſuram huius canonis prolabitur. Probatur; Summus Pontifex non ſolùm prohibet hoc loco iudicari, & condemnari perſonas Eccleſiaſticas per laicos iudices, ſed etiam per eoſdem proceſſari; atqui proceſſãs in occulto iuridicé, verè, & propriè dicitur proceſſare; ergo, qui id facit, huius canonis cenſura innodatur. Neq; animus præſentandi proceſſum Prælato illum excuſat, cum res ſit abſolutè prohibita, nec ipſemiuniſter Eccleſiaſtici iudicis cenſeatur.

Tertia concluſio; Iudex ſæcularis ſequeſtrans Eccleſiaſticorum bona, occaſione criminalis delicti, ne cum illis fugiat, in excommunicationẽ huius Bullæ incidit, niſi fortè ex tali fuga cum illis bonis damnũ aliquod Reipub. vel innocenti ſequatur. Prima pars huius concluſionis probatur: Iudex ſæcularis nõ poteſt apprehendere Eccleſiaſticum fugientem, neq; etiam, ſecundùm probabiliorem ſententiam, in flagranti delicto; ergo neque bona illius ſequeſtrare. Probatur conſequentia, quia in tali caſu ſequeſtrare Eccleſiaſticorum bona eſt quomodolibet in cauſis eorum criminalibus ſe intromittere. Et confirmatur; Iudex ſæcularis non poteſt Eccleſiaſticos in realibus ad ſuum tribunal trahere; ergo neq; bona eorum ſequeſtrare. Conſequentia eſt bona. Antecedẽs docẽt Iuriſperiti. Ioã. Andræ. in c. *Qualiter.* de iudic. & ibi Abb.

Abb.n.8. Archid. in c.1.de Cler. cõiug. in 6. Bouadill. in lib. 2. Polit. c.18. n.164. Aufred.de poteſt.ſæcular. reg.2.limit.4.verſ. *Et in Sũma.* Roland.in cõſil.12 . n. 37.& ſequenti, vol.2. quos refert, & ſequitur Mart. de iuriſd.4. p.cent.2. caſ.101. n.4. faciunt c. *At ſi Clerici.* de iudic. c. *Si diligenti.* de fo. cõpet. Autẽt. *Statuimus.* Autent. *Clerici.* C.de Epiſc. & Cleric. Socin. in conſil. 12.n.13.& 30.vol.4. Nam, ſi perſona eſt exẽpta; ergo, & res eius. Confirmatur item, quoniam ſi Eccleſiaſticus patiatur ſe cõueniri corã iudice laico, ſiue Clericus , aut laicus traheret Eccleſiaſticum ad laicorũ iudiciũ, cauſam amittit per ſententiam alteri parti, & ſi fuerint concordes applicatur Eccleſiæ c. *Inolita.* c. *Placuit.* 12.q.1. Gloſſ.& Innocent.in c. *Si diligenti.* de for.compet.& Mart.citat. loc. caſ.126. Secunda pars cõcluſionis eſt manifeſta.

Ad argum. pro ſentẽtia Iacob.de Graff. reſpondetur, quòd licèt capere informationem, propriè , & in rigore loquendo, non ſit proceſſare, eſt tamen quomodolibet in cauſis Eccleſiaſticorum criminalibus ſe intromittere.

Ad argum. pro ſentẽtia Viuald.dicendũ eſt quòd, quanuis recedãt qui teſtes eſſe poſſunt , ad iudicem tamen ſæcularem non pertinet dicta ipſorũ recipere, neque etiam mediũ neceſſariũ ad iuſtã Eccleſiaſtici apprehenſionẽ applicare.

Ad cõfirmat. ex Immola negãdum eſt res Eccleſiaſticorũ eſſe de foro laicali. 5. Nam, mutata perſona, mutatur , & rei conditio: vt tradũt Bart. in conſil. 180. & Bald. in l. *Placet.* C. de ſacroſan. Eccleſ.

DISP. XCVI.

Vtrùm iudex ſæcularis procedens in cauſa criminali cõtra Eccleſiaſticum iuriſdictioni illius voluntariè ſe ſub-

ſubmittentem, excommunicetur.

1. PRO parte negatiua arguitur primo; Ideò iudex ſæcularis procedēs cōtra Eccleſiaſticum excommunicatur, quia facit contra priuilegia Eccleſiaſticis conceſſa; ergo, ſi Eccleſiaſticus volūtariè iuriſdictioni illius ſe ſubmittat, priuilegioque renūciet, poterit iudex ſæcularis illum iudicare. Et confirmatur, quoniam vnuſquiſque poteſt liberè vti priuilegio, vel renunciare, l. *Quod fauore.* C. de legib. regul 61. de reg. Iur. in 6. & Nau. lib. 5. cōſil. cōſil. 22. num. 1. quod fecit Apoſtolus Act. 25. cum ad Cæſarem appellauit.

Secundò; Priuatorum conſenſus ſuum poteſt iudicem conſtituere l. 1. & l. *Priuatorum.* C. de iuriſdict. omni. iudic. ergo etiam Eccleſiaſtici poterunt ſe ſæcularium iudicum iudicio ſubmittere.

2. *Concluſio.* Sit tamen concluſio; Iudex ſæcularis procedens in cauſa criminali contra Eccleſiaſticum, etiam de illius cōſenſu, cēſura huius canonis inuoluitur. Hæc concluſio ex eodem canone eſt mánifeſta. Nam in eo excommunicantur procedentes contra Eccleſiaſticos in cauſa criminali ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa licētia Sedis Apoſtolicæ; ergo procedens cōtra illos, etiam de illorum conſenſu, excōmunicatur. Conſequentia ex eo oſtenditur, quoniam exceptio firmat regulam, Autent. *de non alien.* §. *Vt autem.* & facit l. *Tribunum.* §. vlt. ff. de teſt. mil. oſtendit enim exceptio circa alios caſus non exceptos firmam eſſe, ſuumq; habere robur, & in hoc caſu excipit Summus Pōtifex eos, qui de ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa Sedis Apoſtolicæ licentia cōtra Eccleſiaſticos procedunt.

3. Deinde probatur concluſio; Eccleſiaſtici nō poſſunt ſe ſubmittere iuriſdictioni laicorum; ergo neq; laici illos iudicare, aut proceſſare valent. Probatur ante-

antecedens. Laici circa Eccleſiaſticos conſiderantur vt priuati, in quos non poteſt fieri prorogatio iuriſdictionis. Argumento. l. *Sed ſi manente*. ff. dē precar. Iaſon in l. *Eſt receptum*. ff. de iuriſdict. omni. iudic. Vbi etiam dicit, quòd ſuperior nō poteſt prorogare iuriſdictionem inferioris, c. *Cū inferior*. c. *Solitè*. de maiorit. & obed. eo quòd inferior naturaliter exhibet honorem ſuperiori l. 1. §. *Sicut*. & ibi Gloſ. de aqua pluui. arcend. Eccleſiaſtici autem ſunt maiores laicis, etiam Principibus, cap. 1. in fine, diſt. 27. c. *Quis dubitet*. diſt. 96. & c. *Duo ſunt*. 12. q. 2.

Probatur tertio; Committere ſe inimicis eſt cōtra rationem naturalem; ſed laici cōmuniter Eccleſiaſticis ſūt infeſti, c. *Laicos*, 2. q. 7. & c. *Clericus*. de immunitat. Eccleſ. in 6. ergo circa Eccleſiaſticos nō poteſt ad laicos prorogatio iuriſdictionis fieri, cap. *Quo iure*. dict. 8. Quod habet verum, etiam interueniente expreſſo Epiſcopi conſenſu. c. *Significaſti*. & c. *Diligenti*. de for. compet.

4. Tandem confirmatur cōcluſio; Priuilegio introducto in fauorem duorum nō poteſt vnus, alio inuito, renunciare. Abb. in cap. *Ad Apoſt*. n. 10. de regul. ſed priuilegium Eccleſiaſticorū non vni eſt conceſſum, ſed generaliter omnibus; ergo ab vno tantùm renunciari non poteſt.

5. Ad primū argumētum negatur conſequentia. Et ratio eſt, quia priuilegio in fauorem vnius poteſt idem renunciare, nō verò in fauorē plurium cōceſſo, vel in fauorem alicuius ſtatus hominum. Reſpondetur deinde priuilegia Eccleſiaſticorum facta eſſe per modum legis vniuerſalis certas actiones prohibētis, cōtra quā ex particulariū conſenſu procedere non licet. Ex quibus ad confirmationem patet ſolutio. Ad illud ex Apoſtolo reſpondetur non ideo ad Cæſarem appellaſſe quaſi ad ſuum proprium iudicem, ſed ad Feſti tyrannidem de-

declinandam.

Ad ſecundam dicendũ eſt tunc priuatorum conſenſum poſſe iudicẽ cõſtituere, quãdo nõ extat prohibitio in contrariũ, qualis in noſtro caſu inuenitur.

DISP. XCVII.

Vtrùm iudex ſæcularis, qui cũ matre, uxore, filia, vel ſorore turpiter inuenit Eccleſiaſticum, poſſit illum retinere, vt à ſuo iudice, vel Prælato comprehendatur.

1. PRO parte huius quæſtionis negatiua ſic arguitur; Iudex ſæcularis nec in flagranti dellicto poteſt Eccleſiaſticum apprehendere, vt diſp. 82. diximus, ſed retinere eſt quoddam genus apprehenſionis, & ſecũdũ omnes manuũ violẽtarum impoſitio reputatur; ergo iudex ſæcularis, qui Eccleſiaſticum in prædicto caſu retinet, excõmunicatur. Huic parti fauent aſſerẽtes occidẽtem Eccleſiaſticum in prædicto caſu excõmunicationem incurrere, vt Fortunius, quem refert, & ſequitur Couar. in 4. Decr. p. 2. c. 7. §. 7. n. 12.

Pro parte tamẽ affirmatiua ſtat, quòd occidẽs Eccleſiaſticum in eo caſu, dũmodo in continenti, & ſine interuallo id faciat, nõ excõmunicatur; ergo multo minus excõmunicabitur ſi illum retineat, vel apprehendat. Conſequentia videtur bona. Antecedens habetur in c. *Si verò.* o 1. de ſent. excom. Quam ſentẽtiam tenet Gloſſ. ibi verb. *Turpiter.* & Hoſt. S. Anton. 3. p. tit. 25. c. 1. §. *Quartò notandũ.* verſ. *Septimus.* Syluеſ. verb. *Excõ. 6.* n. *6.* §. *Decimò.* Tabien. verb. *Excom. 5.* caſ. 1. n. 31. verſ. *Octauus.* Nau. in Manu. c. 27. nu. 84. & alij communiter. 2.

Pro reſolutione ſit prima cõcluſio; Iudex ſæcularis, qui inuenit Eccleſiaſticum turpiter cũ vxore, matre, filia propria, vel ſorore, ſiue in actu nefario luxuriæ, ſiue 3. 1. Concluſio.

in

in tactibus impudicis, vel ſignis actui propinquis in loco ſuſpecto, ſi ipſum ad breue tẽpus detineat, vt á proprio Prælato apprehẽdatur, excõmunicationem huius canonis nõ incurret. Hanc tenet Sylu. vbi ſup. Philiarcus lib. 3. de offic. Sacerd. c. 33. notab. 3. caſ. 14. Viual. in Cād. in explanat. Bull. Cœn. nu. 124. & Sayr. lib. 3. de cenſ. c. 27. n. 23. Hi tamẽ Doctores, Vivualdo excepto, non loquũtur in terminis Bull. Cœn. ſed ſecũdùm Ius cõmune. Fauent huic concluſioni Doctores pro parte affirmatiua citati, & ratio pro ea facta. Colligiturq; cõcluſio ex æquitate iuris, vix enim poſsibile eſt, vt quis tam iuſtũ dolorẽ cõpeſcat. Et hinc eſt, quod lex ciuilis ſic inuentũ impune occidi permittit. l. *Quod ait lex* §. *Quod ait*. ff. de adult. Breue tẽpus reputant Doctores citati viginti horas continuas.

4. 2. *Cõcluſio.* Secunda concluſio; Si iudex ſæcularis in prędicto caſu tãquam iudex, Eccleſiaſticũ nõ ad breue tẽpus, aut interuallo facto detineat, vel in carcerẽ mittat, per hunc canonem excõmunicatur. Probatur; quoniã, vt citati Doctores affirmant, nõ excuſatur ab excõmunicatione in prædicto caſu, qui ex interuallo aut deliberatione Eccleſiaſticũ occidit, aut detinet, eo quòd ceſſat ratio, ob quã Sũmus Põtifex in dicto c. *Si verũ*. eum nõ excõmunicat. Dixi in cõcluſione, *Iudex ſæcularis*, quia ſi perſona priuata, vel ipſe iudex nõ vt iudex, ſed vt particularis perſona, Eccleſiaſticũ detineat, nõ excõmunicatur ex vi huius canonis, cũ in eo ſolummodò de Magiſtratibus, & miniſtris ſermo ſit, excommunicatur tamen per alia iura excõmunicatione Sedi Apoſtolicæ reſeruata.

Ad argu. pro parte negatiua reſpõdetur, quãuis verũ ſit detentionẽ illam ad apprehẽſionem reduci, in tali caſu ob rationem aſſignatam excuſari retinẽtem Eccleſiaſticum.

CAP.

CAP. XXI.

Contra occupantes bona, & terras Eccleſiæ Romanæ, & illius iuriſdictionem vſurpantes.

TENOR BVLLÆ.

20. Bullæ cenſura. Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per ſe, ſeu alios directé, vel indirectè ſub quocunque titulo, vel colore inuadere, deſtruere, occupare, & detinere præſumpſerint, in totum, vel in partem, Almam Vrbem, Regnũ Siciliæ, Inſulas Sardiniæ, & Corſicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium Beati Petri in Thuſcia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venayſinum, Sabinenſem, Marchiæ Anconitanæ, Maſſæ Trebariæ, Romandiolæ, Cãpaniæ, & maritimas Prouincias, illarumq; Terras, & loca, ac Terras ſpecialis cõmiſsionis Arnulforum, Ciuitateſq; noſtras Bononiam, Cæſenam, Ariminum, Beneuentum, Peruſium, Auinionem, Ciuitaté Caſtelli, Tudertũ, Ferrariá, Comaclum, & alias Ciuitates, Terras, & loca, vel iura ad ipſam Romanam Eccleſiam pertinentia, dictęq; Romanæ Eccleſiæ mediaté, vel immediatè ſubiecta, nec non ſupremam iuriſdictionem in illis Nobis, &

eidem Romanæ Eccleſiæ competentem de facto vſurpare, perturbare, retinere, & vexare, varijs modis præſumunt, nec non adhærentes, fautores, & defenſores eorum, ſeu illis auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet præſtantes.

Notationes circa textum.

1. MAteria hui⁹ cēſuræ, vt not. Caie. in Sũ. verb. *Excom* c. 17. eſt ſacrilegiũ, quo offenditur Sedes Apoſtolica in ſuis locis, & terris, ac in ſuprema in illis iuriſdictione. Actiones principales prohibitæ ſunt octo. Prima, præſumere inuadere per ſe, ſeu alios directè, vel indirectè, in totum, vel in partem, ſub quocumq; titulo, vel colore, terras Eccleſiæ Romanæ, quæ in cõtextu exprimuntur. Secunda, eaſdem deſtruere. Tertia, eaſdem occupare præſumere. Quarta, eaſdẽ detinere. Quinta, in eiſdẽ terris, & locis iuriſdictionẽ de facto vſurpare. Sexta, eã perturbare. Septima, retinere. Octaua, vexare. Actiones acceſſoriæ ſex numerantur. Prima, adhærere. Secũda, fauere, ſeu fautorẽ eſſe. Tertia, defẽdere. Quarta, dare auxiliũ. Quinta, dare cõſilium. Sexta, dare fauorẽ, quomodolibet hoc fiat.

Canõn hic in tres quaſi partes poteſt diuidi, vt notat Say. lib. 3. de cenſ. c. 24. nu. 4. In prima continẽtur offendentes terras, loca, & ciuitates Curiæ Romanæ: in ſecunda, offendentes iura ad eandem Curiam pertinentia: in tertia, eiuſdem Curiæ iuriſdictionem ſupremam lædentes. Iuriſdictio, & iura, dẽ quibus hoc loco Summus Pontifex loquitur, temporalia ſunt. Inuadere eſt hoſtili animo aggredi. Deſtruere eſt quod ſtructum erat diruere, & vaſtare. Occupare eſt captum 2.

tum vi tenere. Detinere eſt ſponte, poſtquam aliquid quis eſt adeptus, tenere. Adhærentes dicuntur, qui pactione non interueniente, ſed mera voluntate, factionem alicuius ſequũtur, & differunt á cõfæderatis, quia hi pactiones ineunt.

3. Excommunicantur hoc loco quocunq; titulo prædictas terras, & loca inuadentes: quod intelligi debet de iniuſtè, non veró iuſtè inuadentibus. Vt ſi quis aliquam terram habet in feudum, quæ ab aliquo iniuſtè occupetur, poterit illam inuadere, quia Eccleſia non fouet iniuſtitiam. Ita Vgolin. h. c §. 1. verſ. *Nã primò*. ex cap. 2. de re iudic. in 6. & l. *Meminimus*. C. vnde vi. Vnde inuadentes, vel vſurpantes de facto, nõ autem de iure excommunicantur, cap. *Non ne*, de præſump. & l. *Cum prætor*. ff. de iudic.

4. Caietan. vbi ſup. quem ſequitur Nauar. in Manu. cap. 27. num. 73. & Suar. de cenſ. ſect. 2. num. 105. aduertit inuaſores ciuitatum, & locorum Eccleſiæ, vt excommunicẽtur, non opus eſſe, quòd illa animo poſsidẽdi, & á poteſtate, & iuriſdictione Eccleſiæ auferendi, inuadant, ſed ſufficere quomodolibet inuadere. Sicut quando in ciuitatibꝰ Papę ſunt factiones, & altera factio extra exiſtẽs ciuitatem inuadit, vt ibi principatũ teneat, eo modo quo poteſt, & alij in illis principantur. Excommunicãtur autem huiuſmodi inuadentes: tũ quia re vera inuadunt ciuitates, quod abſolutè, & nulla facta diſtinctione, hoc loco prohibetur, tum etiam, quia talis inuaſio re vera eſt ciuitatibus nociua, & in aliqualẽ eorum deſtructionẽ cedit; tum deniq;, quia per hoc cõmuniter, & regulariter liberum talium ciuitatum regimẽ Romanæ Eccleſiæ ſubtrahitur, eoquòd in ciuitatibus, vbi factiones regnant, titulare potius dominium, quam cũ effectu Eccleſia Romana habeat.

Dubitari poſſet hoc loco, vtrùm, qui actu poſsident

terras aliquas, de quibus in hac cenſura mentio fit, excõmunicationem in ea latã incurrãt. Ad quam difficultatem (quia noſtri inſtituti nõ eſt examinare ſpeciales titulos, quibus Catholici Principes terras illas poſſident) ſolùm dicimus cũ Caiet. in Sũ. verb. *Excom.c.31.* verſ. *Quartò.* & Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 2. n. 105. nõ excõmunicari, ſi bona fide poſſideant, dũmodo neceſſariam diligẽtiam, vt veritas manifeſtetur, adhibeant; ſicut in ſimili docet Victor. de iur. bell. nu. 25. bona autẽ fides eſt, *Iuſta ignorantia rei alienæ, ſecundùm quam aliquis de ſuis actibus bene iudicare ſolet*, vt ſignificat textus in c. *Quærat.* verſ. *Et ſi fides.* de pœnit. diſt. 3. & in cap. *Omnes.* verſ. *Illud.* 28. q. 1. in c. vlt. de præſcript. & in c. *Literas.* verſ. *Porro.* de reſt. ſpol. Bona tamen fides orto dubio ſine ſufficienti diligentia ſtare non poteſt.

CAP. XXII.

De duratione Bullæ Cœnæ.

POſt prædictas viginti cenſuras aliquæ clauſulæ addũtur per paragraphos diſtinctæ, quæ ſigillatim à nobis explicãdę ſunt.

TENOR BVLLÆ.

VOlentes præſentes noſtros proceſſus, ac omnia, & quæcũque his literis contenta, quouſq; alij huiuſmodi proceſſus à Nobis, aut Romano Põtifice, pro tẽpore exiſtente, fiant, aut publicẽtur, durare, ſuoſq; effectus õnino ſortiri.

Notatio circa textum.

In hoc paragrapho determinat Summus Pontifex durationem Bullæ, vſque ad alterius à ſe, aut á Romano Pontifice, pro tempore, factionem, aut publicationem. De qua re diſp. 1. & 2. huius materiæ aliqua tractauimus.

CAP. XXIII.

De reſeruatione caſuum Bullæ Cœnæ.

TENOR BVLLÆ.

CÆterum á prædictis ſententijs nullus per alium, quám per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo conſtitutus, nec etiã tunc, niſi de ſtãdo Eccleſiæ mãdatis, & ſatisfaciẽdo, cautione pręſtita, abſolui poſsit, etiã prætextu quarũuis facultatum, & indultorum quibuſcũque perſonis Eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorũuis Ordinum, etiam Mendicantiũ, ac Militiarũ regularibus, etiã Epiſcopali, vel alia maiori dignitate prędditis, ipſisq; Ordinib⁹ & eorũ Monaſterjis, Cõuẽtib⁹ & Domibus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus, & locis pijs, necnon laicis, etiã Imperiali, Regali, & alia mũdana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedẽ, ac cuiuſuis Cõcilij decreta, verbo, literis, aut alia quacũq; ſcriptura in genere, & in ſpecie cõceſſorũ, & innouatorũ, ac cõcedẽdorũ, & innouãdorũ:

Notationes circa textum.

IN hoc §, reuocantur facultates tã conceſſæ, & innouatæ, quã concedendæ, & innouãdæ ad abſoluendũ à caſibus in hac Bulla contentis, præterquam in mortis articulo, & tunc dũmodo abſoluendus de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo, cautionẽ præſtet:

In Bulla Clem. VIII. & Sixti V. poſt vltima verba huius §. hęc adiungebãtur; *Niſi in eis etiam caſus præſentibus literis expreſſi comprehẽdãtur*; per quæ verba declarabatur, non reuocari õnia priuilegia ad abſoluendũ à Bullæ caſibus cõceſſa, ſed ea duntaxat, quæ de huiuſmodi caſibus in ſpecie mẽtionem non faciebãt, quæ verò generalia erant ad abſoluẽdũ à caſibus Papæ reſeruatis, anullabãtur. Quia tamẽ verba illa in hac Bulla non apponuntur, dubium eſt, an hoc loco omnia huiuſmodi priuilegia, tam in genere, quam in ſpecie cõceſſa reuocentur. De qua re infra diſputabitur.

DISP. XCVIII.

Qua ratione in mortis articulo à caſibus Bullæ Cœnæ abſoluẽdũ ſit.

CVm Sũm. Pontif. hoc loco expreſſè declaret neceſſariã eſſe cautionẽ, vt in mortis articulo à caſibus huius Bullæ quis abſoluatur, in controuerſiã vocari nõ poteſt, an cautio ſit neceſſaria. Illud tamen explicãdũ ſupereſt nimirũ quid ſit cautio, & quæ in hoc caſu neceſſaria ſit.

Cautio igitur, ſi nominis vim attendamus, teſte Cicer. 4. Tuſc. nihil eſt aliud, quàm *Prouidẽtia quædã, qua auertimus, & vitamus, ne quid mali nobis accidat*. Apud Iuriſperitos autẽ *Cautio* duobus modis accipitur: primò, pro cautione ſimpliciter dicta, quæ regulariter pro nuda promiſsione ſũmitur, ex qua inducitur firma obligatio, l. *Sancimus*. C. de verb. ſignif. l. 2. §. *Quod ſi*. ff. de iudic. l. *Diuus*. ff. de petit.

tit. hæred. & dicitur nuda cautio ex eo, quód nec pignus, nec fidei iuſsio in ea interueniũt: nõ tamen dicitur nuda á ſtipulatione, cum hęc neceſſaria ſit, vt obligatio ſit firma, l. pen. §. *Docere*. ff. ne quis eum qui in ius voc. vi eximat, & c. *Relatum*. de Cler. non reſid. Secũdó accipitur pro obligatione cũ pignoribus, vel fidei iuſſoribus, l. *Si mãdato*. §. vlt. ff. mãdati. l. *Habere*. §. *Cautũ*. ff. de verb. ſignific.

Quòd cautio primó modo dicta ſufficiat, nec maior requiratur, ſic ſuaderi poteſt: Quãdo cautio pro maiori obligatione, quam promiſsionis accipitur, ſẽper additur aliud verbũ, & dicitur cautio idonea, ſufficiẽs, mediocris aut cõpetẽs dict. l. *Si mandatũ*. l. 1. ff. de fidei iuſ. l. *Filio*. ff. vt lege. no. caut. ſed hoc loco nullũ verbũ additur, & materia eſt fauorabilis; ergo nulla alia cautio requiritur, quã ea, in qua tantũ ſtipulatio
2. interuenit.

1. *Cõcluſio*. Pro reſolutione ſit prima concluſio; Si ſatisfactio cõmodè fieri poſsit, non eſt pœnitens á caſibus Bullæ Cœnæ, etiã in mortis articulo, cũ ſola cautione abſoluendus; ſi tamẽ abſolutio cum cautione impẽdatur, valida erit. Prima pars probatur; Confeſſarius, vt rectè ſuo munere fũgatur, tenetur obligare pœnitentem ad ſatisfactionẽ ſtatim faciẽdam; ergo, ſi pœnitẽs cõmodè poteſt ſatisfacere ante abſolutionẽ, obligandus eſt. Et cõfirmatur, quoniam cautio, vt ſtatim dicemus, debet eſſe ſufficiens; ergo ſi ſatisfactio cõmodè fieri poſsit, potiùs eſt præmittenda. Dixi, *Cõmodè*, nã qui, vt ſatisfaciat, rẽ ſuam notabiter viliùs venderet, obligãdus nõ eſt ad ſtatim ſatisfaciendum, tunc enim cum ſola cautione abſolui poteſt. Ita Nau. in Man. c. 27. n. 49. Secunda pars videtur manifeſta ex ipſa Bulla, in qua Sũm. Põtif. nihil aliud, vt pœnitẽs in mortis articulo abſoluatur, exigit, quã quód cautionẽ pręſtet.

Secũda cõcluſio; Si pœnitens in mortis articulo nul- 3.

lam,aliá, niſi promiſſariam cautionẽ dare poſsit, cũ illa eſt abſoluẽdus, ſi autẽ maiorẽ, illã præſtet, vt bſoluatur. Hãc tenẽt Caiet. in Sũ. verb. *Excõ.* c. 77. Nau. vbi ſup. n. 48. Viual. in Cãd. in explan. Bull. Cœn. nu. 133. Suar. de cẽſ. diſp. 21. ſect. 3. n. 1. Say lib. 3. de cenſ. c. 25. n. 4. & Gl. in Clem. 1. de hęret. §. *Verũ.* verſ. *Et tũc.* Probatur, quoad primã partẽ; Nullus obligatur ad impoſſibile. l. *Impoſsibiliũ.* ff. de regul. Iur. ſed in caſu primæ partis huius cõcluſionis impoſsibile eſt, quód pœnitẽs maiorẽ, quã promiſſariam cautionẽ, præſtet; ergo nõ obligatur ad illã præſtãdã, atq; adeó cũ ſola promiſſoria abſolui poteſt. Secũda pars ſic oſtenditur; Cautio requiritur ad abſoluendũ penitentẽ, ſecũdũ intẽtionẽ huius Bullæ, in ordine ad bonũ Eccleſię, cuius mãdatis ſtare tenetur, & ad bonũ partis, cui facienda eſt ſatisfactio; ergo ea cautio exigenda eſt, per quã bono Eccleſiæ, & partis meliùs cõſulatur. Vnde quę maior pręſtari poſsit, exigi debet.

Tertia cõcluſio; Quãdo pænitẽs in mortis articulo cõſtitutus nec iuratoriam cautionẽ dare poteſt, ſine ea eſt abſoluẽd'. Hãc tenet Say. cit. lo. Et probatur eãdẽ ratione, qua primã partẽ præcedentis cõcluſionis probauimus; eatenus enim cautio requiritur, quatenus poſsibilis eſt, neq; mẽs eſt Sũmi Pontificis, quòd qui nullo modo cautionẽ dare poteſt, abſolutionis beneficio priuetur. 4. 3. Cõcluſio.

Cõtra hãc cõcluſionem ſic arguitur; Abſolutio facta, nõ ſeruata forma ad abſoluẽdũ perſcripta, eſt nulla, argumẽto c, *Cũ delicta.* de reſcript. & Archid. in cap. *Quoniã.* de immun. Eccleſ. in 6. vbi cõcludit nõ valere abſolutionẽ cõtra prohibitionẽ factã, ſed in hoc caſu abſolutionis forma pręſcribitur, videlicet, quód non fiat, niſi præſtita cautione; ergo aliter facta eſt nulla. Reſpõdetur tamẽ hoc nõ eſſe intelligẽdũ, quãdo forma, & modus abſoluẽdi eatenus requirũtur, quatenus 5.

ſunt

ſũt poſsibiles, qua ratione ad hãc abſolutionẽ faciẽdã exigi credẽdũ eſt; vt apertè colligitur ex periculo extremo, in quo pœnitens eſt cõſtitutus, in quo beneficiũ abſolutionis, ſine iuſta cauſa ei denegaretur.

Ad arg. initio factũ reſpõdetur ex ratione, ob quam cautio exigitur, manifeſtè colligi quęnã adhibẽda ſit, vt abſolutio rectè, & ſine peccato impẽdatur. Ob rationem nihilominus factã videtur aſſerẽdũ validã eſſe abſolutionem, quacũq; interueniente cautione, quã uis confeſſarius peccet.

6. Pro cõplemento huius diſputationis explicãdum ſupereſt, ſub qua forma pœnitẽs ſit abſoluẽdus, & quę ſeruandæ ſint cæremonię. Ad quod reſpõdetur dãdã prius eſſe cautionẽ de ſtãdo Eccleſiæ mãdatis, quæ cautio danda eſt ei, qui tũc ad pœnitentẽ abſoluendũ poteſtatẽ habet. Debet igitur pœnitẽs dare cautionẽ de ſtando Eccleſiæ mandatis, id eſt de faciẽdo illud quod abſolutionẽ tribuens pręceperit, & de ſatisfaciẽdo ijs, quos læſit, iuxta Gl. in Rubr. ff. de iur. & fact. ign.

Forma abſolutionis, ſi fieri poſsit, talis erit, vt pœnitẽs virga cædatur adhibita alicuius. Pſ. pœn. recitatione, poſtea addantur preces. *Kyrieeleyſon, Chriſteel. kyrieel. Pater noſt. Et ne nos inducas. &c.* Verſ. *Saluũ fac ſeruũ tuũ,* Reſ. *Deus meus ſperantẽ in te.* Verſ. *Dom. exaudi. &c.* Reſ. *Et clamor meus.* &c. Verſ. *Dominus vobiſcũ.* Reſ. *Et cũ ſpiritu tuo.* Orat. *Oremus: Deus, cui propriũ eſt miſereri ſemper, & parcere, ſuſcipe deprecationẽ noſtrã, & hũc famulũ tuũ, quẽ excõmunicationis catena conſtringit, miſeratio tuæ pietatis clemẽter abſoluat. Per Chriſtũ.* &c. Tandẽ addatur forma: *Abſoluo te ab excõmunicatione,* vel *excõmunicationibus, quam* vel *quas cõtraxiſti.* Ratio huius eſt, quia vbi Princeps alicui cõcedit, vt actum faciat, quẽ aliàs de iure non poterat, intelligitur cõceſſiſſe, ſecũdũ formã ſolitam fieri, arg. l. *Si quando.* C. de inoff. teſt. 7.

DISP.

DISP. XCIX.

Vtrũ abſolutio facta à caſibus Bullæ in mortis periculo ſit valida.

1. VT hæc difficultas,quę valde neceſſaria eſt,tũ ad aſoluendũ à Bullæ cẽſuris, tũ etiã ab alijs caſibus, rectè intelligatur, ſciendũ eſt nõ idem eſſe,ſi verborũ vim attendamus, articulũ mortis,& periculũ mortis, licet enim õnis, qui eſt in mortis articulo, ſit in periculo mortis,non tamen id euenitè conuerſo .Nã mortis periculũ illud dicitur, vnde mors frequẽter ſolet accidere,vt in bello,in nauigatione maris vehementer turbati,in fęminis pariẽtibus,in morbo graui,& ſimilibus,dequibus prudẽtis viri arbitrio iudicãdũ eſt; articulus verò mortis ille cenſetur,cũ mors eſt vero ſimiliter euentura, ſiue á morbo,aut vulnere,aut exteriori vi;vt cũ quis ad mortis pœnam fuerit dãnatus. De his videdus eſt Cou. in *c.Alma mater*.p. 1.§.11. n.8. Vgo.hoc loc.ad illa verba, *Niſi in mortis articulo*.q. 1.

Hoc poſito dubium eſt, vtrũ,ſicut quilibet in mortis articulo poteſt à Bullæ caſibus,& cẽſuris abſolui, poſsit etiã in mortis periculo. Partẽ negatiuã cũ Cano in Relect. de pœn. 5.p. fol.144. & Soto in.4.diſt. 18.q.4.ar.4.tenet Cou.cit. loc.& probatur. 2.

Primò; Sũmus Põtif.nõ loquitur in hoc §.de periculo mortis, ſed tantũ de articulo, quod fit,ſecundũ ius commune,vbi facultas abſoluẽdi in mortis articulo cõceditur,c.*Nõ dubiũ*.c. *Quod de his*.c.*Quãuis*.de ſẽt. exc. ergo nullus in mortis periculo á prædictis caſibus,& cenſuris abſoluẽdus eſt.Et cõfirmatur,quoniã, vt dicit Emm.Rod.in Sum. tom.1.c.59.nu.1. Bullæ, & Iubilei aliquãdo de articulo, aliquando verò de periculo mortis loquuntur.

Secũdo; Facultas abſoluẽdi in hoc caſu cõceditur per modũ priuilegij; ergo reſtrictè interpretãda eſt. Patet cõſequẽtia ex *c.Priuilegia*

uilegia.3. diſt & idē docent Ioā. And.& Butr.in c. *Olim*. de verb,ſignif. Antecedēs ſuadetur:Priuilegiū eſt qua ſi priuata lex,dict.c. *Priuilegia*.& eſt indultū cōtra Ius cōmune,c. *Abbate*.de verb. ſignif. ſed hæc facultas ita ſe habet,ſtat enim in cōtrariū Ius cōmune;quod à caſibus reſeruatis nullus abſo uat; ergo facultas hæc per modū priuilegij cōceditur.

3. Cōtrariā ſententiā, nimirū quod habēs facultatē ad abſoluēdū in mortis articulo,ſi non exprimatur, quòd ſit verus articulus mortis, ſed abſolutè cōcedatur facultas ad abſoluēdū in articulo mortis poſsit etiā in probabili mortis periculo abſoluere; ſequūtur Palud.in 4.diſt. 17. q. 2.ar. 5.verſ. *Tertius caſus*. Adrian. de cōfeſſ.q. 3.verſ. *Tertius caſus*. Viual.in Cand.in expla.Bull.Cœn.n.137. Vgo. vbi ſup.q.2.& Emm. Rod. cit.loc. n.2. qui alios Doctores refert. Quæ ſentētia his argumentis ſuadetur.

4. Primò;Priuilegiū interpretādū potiùs eſt ſecūdū intentionē cōcedētis, quā ſecundū verba. c. *Marcion*. 1.q.1.c. *Sedulo*.38. diſt.c. *Intelligētia*.& c. *In his*.de verb. ſignif. ſed mēs, & intentio Pap. ea eſt,ne quis diſcedat à vita ligatus, & impeditus reſpectu eorū,quæ ad ſalutē æternā conſequendā ſūt neceſſaria;ergo nō ſolū intendit cōcedere facultatē ad abſoluendum in mortis articulo ſed etiā in periculo illius probabili. Cōſequentia ex eo patet,quoniā cōſtitutus in periculo mortis poteſt ſine beneficio abſolutionis obire.

Secūdò; Scūdū Iura articulus mortis,& periculū mortis pro eodē accipiuntur;ergo habēs facultatem ad abſoluendū in articulo mortis,poterit etiā in periculo probabili abſoluere. Probatur antecedēs, quoniā de periculo, & articulo mortis promiſcuè loquūtur Iura. Nam in c. *Si quis ſuadēte*.17.q.4. expreſſè dicitur poſſe excōmunicatū propter Clerici percuſsionē abſolui vrgente mortis periculo,& in c. *Ea noſcitur*. de

de ſent.exc. habetur poſſe eundẽ abſolui infirmitatis tẽpore timore mortis; cũ tamen in cit. c. *Non dubium.* *Quod de his.* & *Quãuis.* in quibus de eàdem percuſsione ſermo eſt, fit ſolũmodo mẽtio de mortis articulo. Cõfirmatur ex Gl. cõmuniter recepta in c. *Paſtoralis.* de offic. iudic. ord. in verb. *Præterquã.* & Innnoc. Ioã. And. Hoſt. Abb. & alijs in dict. c. *Quod de his.* qui dũ quærũt, quis dicatur mortis articulus, aſſerũt eũ dici cõſtitutum in articulo mortis, qui præliũ cũ hoſte cõmiſſurus eſt, vel qui naufragiũ periculoſũ patitur, quæ tamen inter mortis pericula nominantur.

Tertio; Vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtĩguere debemus, ſed Sũmus Põtif. abſolutè loquitur de articulo mortis; ergo tam de vero articulo, quàm de præſũpto intelligendus eſt.

6. Ex his ſentẽtijs vtraque probabilis eſt, in ſecũdã tamen, quia magis pia, inclinãdũ exiſtimo. Iuxta quã illud tãtũ dicendũ eſt mortis periculum, ex quo probabiliter mors ſequi poteſt. Vnde nõ quæuis tempeſtas ad effectum abſolutionis impendendæ cenſetur periculum mortis, ſed illa, ex qua probabiliter naufragium timetur, nec quilibet obſeſſus in periculo mortis exiſtimandus eſt, ſed qui telis impugnatur, nec quælibet prægnans, ſed quæ eſt in probabili periculo. Ita Sylu. verb. *Abſolutio.* 1. num. 10. & verb. *Interdictum.* 5. nu. 9. §. *Quarta exceptio.* circa fin. qui alios refert.

Secundùm hanc ſententiam dicendum etiam eſt poſſe conſtitutum in articulo, vel periculo mortis abſolui, quanuis in facultate ad abſoluendum non exprimatur verbum, *Articulus*, vel *Periculum*. vt probat Vgolin. quæſt. 2. cit. tum quia ſemper talia verba apponi ſolent, & clauſula apponi ſolita in aliquo actu, etiam ſi omiſſa ſit, pro appoſita, & expreſſa habetur, vt probatur per l. fin. in fin. C. de 7.

fide

fide iuſ. & ibi Bald. & Ia-
ſon comuniter hoc recep-
tum ſentit in l. *Inargẽtarius.*
num. 7. cum ſequent. ff.
de Eden. Felinus in cap.
Cum M. de conſtitut. tum
etiam, quia ſi Romanus
Pontifex de hac re inter-
rogaretur, ſic reſpondiſset,
cum ſit vicarius illius, qui
peccatori ingemiſcenti
8 parcit. Tum denique, quia
ſemper in Eccleſia con-
ſuetum fuit, vt nulla eſſet
in articulo mortis reſer-
uatio, vt habetur in Conc.
Trident. de pœnit. cap. 7.
ſeſſ. 14.

9 Ad primum igitur ar-
gumentum primæ ſenten
tiæ dicendum eſt, quòd
licèt in rigore, & proprie-
tate verborum articulus
mortis, & periculum mor
tis non idem ſint, hoc ta-
men loco pro eodem ac-
cipiuntur, tum quia lo-
quutio eſt abſoluta, & ſine
reſtrictione, & facultas
abſoluendi in fauorem ani-
mæ conceſſa, quæ non
reſtrictè, ſed amplé inter-
pretanda eſt, tum etiam,
quia ſic ex intentione Pa-
pæ colligitur. Ad confir-
mationem reſpondetur,
quòd quando Iubilæi, &
Bullæ abſolutè loquuntur
de articulo, vel periculo
mortis, ad modum expli-
catum intelligi debent, ni-
ſi aliud aliunde colligatur.
Deinde reſponderi fortè
poteſt, quòd quando diſ-
tinguunt inter articu-
lum, & periculum mortis,
accipiunt periculum am-
pliori quadam ſignifica-
tione, quàm nos illud acci-
pimus.

Ad ſecundum reſpon- 10
detur primò tunc priuile-
gium eſſe ſtrictè interpre-
tandum, quando aliud de
mente concedentis non
colligitur, vt in propoſito
contingit. Reſponde-
tur ſecundò priuilegium
per modum gratiæ, & in
fauorem animæ conceſ-
ſum, & quod ſapit bene-
ficium, eſſe latè interpre-
tandum, vt docent Ioan.
Andræ. & Butr. in capit.
Olim. de verb. ſignificat.
per l. *Beneficium.* ff. de con-
ſtitut. Princip. relati à
Syluest. verb. *Priuilegium.*
numer

numer.3.concluſ.4.

DISP. C.

Vtrùm aliquis, præter Romanum Pontifi-cem, à caſibus, & cenſuris Bullæ Cœnæ abſoluere poſsit.

1. PARTEM negatiuam tenent Pegn.in 3. part. Direct.Inquiſit.Com. 141. dicens in ſupremo ſanctæ, & generalis Inquiſitionis tribunali ſæpe fuiſſe declaratum non poſſe, nec debere Epiſcopos ampliùs virtute Concilij Trident. abſoluere occultos hæreticos in foro conſcientiæ. Eandem ſententiam tenēt Tolet.in Summ. lib.1.cap. 30. Suares de cenſ. diſp. 21. ſect. 3. Qui in caſu hæreſis, quoad conceſsionem Concilij Epiſcopis factam, loquitur. Vgolin. hoc loc. ad illa verba, *Etiā prætextu quarumuis facultatum.* numer. 3. Nauar. in Manual. cap. 27.nu.275. qui de priuilegijs regularium loquitur. Idem tenet Sayr. lib. 3. de cenſ. capit. 25.nu.5. Azor tom. 1. lib. 8. inſtitut. moral. cap.19. quæſt.3.& cap.10.quæſ.10. Sanch. in oper. moral. lib.2.cap.11. num. 26. qui alios refert. Ducitur hæc ſententia, quià expreſſè in Bulla Cœnæ reuocantur omnia priuilegia ad abſoluendum à caſibus in ea contentis. Et quia Pius V. Gregor. XIII. ita declararunt, vt refert Pegn. cit. loc.

2. Partem tamen affirmatiuam tenent Ban. 2.2. q. 11.artic.4.dub. 2. poſt. 2. concluſ. argument.3. verſ. *Et ſi quis obijciat.* & ibi Arag.artic.3. verſ. *Sed dubium eſt quiſnam poſsit*. Petr. de Ledeſm. in Summ. tom. 2. tract.1. cap. 6. poſt.20. concluſ. difficult. 7. Emmanu.Rod. tom. 1. quæſt. regul. q. 20.artic.9. Viual. in Candel.in penult. edit. in 1. part. tract. de abſolut. num.13. & 2. part. in Explanat.Bull.Cœn.nu. 141. & alij non pauci, quos refert

refert Sanch. cit. loc. Probatur hæc ſententia; Priuilegium Principis debet eſſe conſtans, & perpetuũ argum. Clem. vnic. de renunciat. ergo priuilegium à Papa conceſſum, ſine magna cauſa non debet reuocari; incõſtantia enim maxima eſſet priuilegium in principio Quadrageſimæ conceſſum in die Cœnæ ſtatim reuocari. Quod etiam videre eſt in priuilegijs Mendicantium, quæ fruſtra innouarentur, vt regulariter ab vnoquoque Pontifice fieri ſolet, ſi in die Cœnæ forent reuocanda. Confirmatur hoc ex incõuenientibus, quæ ex tali reuocatione ſequũtur. Nam ſi Papa concedat Regulari, vel cuicũq; alteri eunti ad infideles facultatem abſoluendi á reſeruatis in Bulla Cœnæ, & eo profecto tale priuilegium per ſolennẽ Bullæ promulgationem reuocaretur, Regularis ille munere ſuo perfectè fungi non poſſet, quod quam magnum ſit incõueniens, quis non videt?

3. Deinde probatur; Lex poſterior generaliter, & indiſtinctè loquens limitãnda eſt per ſpecialem antiquiorem, ſi expreſsis verbis illi non contradicat, quanuis in lege noua ſit clauſula. *Non obſtante lege contraria*; quæ non poſſit cum hac ſuſtineri per aliquam limitationem, vel diſtinctionem, & hoc vt iurium correctio vitetur, vt cum multis probat Sanch. lib. 2. de matrim. diſp. 24. nu. 6. & in Opere moral. lib. 2. cap. 11. num. 27. ergo cum Bulla Cœnę reuocet facultates abſoluendi priùs conceſſas, poteſt intelligi per aliquam limitationem, vt non contradicat legi priori Concilij Trident. nempe intelligendo reuocari facultates, quæ conceduntabſolutionem caſuum in ea reſeruatorum, quando publici ſunt. Confirmatur item, tum quia de reuocatione conceſsionis Concilij Tridentini, & priuilegiorum Mendicãtium authenticè non

non conſtat, & cum res ſit magni momenti, publicanda eſſet in aliquo ſpeciali decreto; tum etiam, quia eſtò Pius V, & Gregor. XIII. circa Bullas á ſe publicatas id declarauerint, non id fecerunt alij Pontifices; tum denique, quia per Bullam Cœnæ non cẽſentur reuocari facultates Bullæ Cruciatæ ad abſoluendum in aliquibus caſibus; ergo neque facultates Epiſcoporum, & Mendidicantium.

4. *1. Concluſio.* Pro reſolutione ſit prima concluſio; Delegatus à Summo Pontifice cum ſpeciali facultate abſoluendi à caſibus, & cenſuris Bullæ Cœnæ, ab illis abſoluere poteſt. Hanc tenet Suares vbi ſupra numer. 3. eſtque manifeſta. Nam Summus Pontifex nec poteſt, nec ſolet per ſeipſum abſoluere omnes huiuſmodi pœnitentes, ſed per Delegatos id præſtat.

5. *2. Concluſio.* Secunda concluſio; In mortis articulo etiam ſimplex Sacerdos à peccatis in Bullæ Cœnæ reſeruatis aſoluere poteſt, á cenſuris veró etiam prima tonſura initiatus. Hanc quoad primam partem docet S. Thomas in 4. diſt. 18. quæſt. 2 artic. 5. quæſt. 1. Nauar. in Manu. cap. 26. num. 26. & cap. 27. num. 272. Emman. Rod. in Summ. tom. 1. cap. 59. num. 4. & Vgol. hoc loc. ad illa verba, *Niſi in mortis articulo.* quæſt. 3. conſtatque ex Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. de caſ. reſeru. vbi ſic dicitur; *Piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat; in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis.* Secundam partem tradunt Viuald. in Candel. in explanat. Bull. Cœn. numer. 135. Emman. Rod. vbi ſup. nu. 16. Vgolin. loc. citat. §. 3. qui ibidem aſſerit neutrũ iſtorum á laico præſtari poſſe. Colligitur hæc pars ex Sanct. Thoma cit. loc. artic. 2. quæſt. 2. & diſt. 19. quæſt. 1. art. 1. quæſt. 3. Palud. ibid. diſt. 18. quæſt. 2. art. 3. Tabien. verb. *Abſolutio.* 2. num. 4. Sanct. Anton.

.6 3.part.tit.24.c.77.& Nau. cit.loc.c. 27.num.41.quatenus abſolutè affirmant habentem primam tonſuram excommunicare poſſe. Ex quo ſequitur quòd etiam poſsit abſoluere, cũ ſit par ratio. Fundamentum huius ſententiæ eſt excommunicare, & abſoluere ab excommunicatione extra ſacramentum, nõ eſſe actum ordinis, ſed iuriſdictionis, cuius prima tonſura initiatus capax eſt. Et habet verum hæc concluſio, vt tradit Vgol. vbi ſupr. etiam ſi abſoluẽs ſit excommunicatus, ſuſpenſus, notorius, aut denunciatus; cum hæc non abſoluentium, ſed pœnitẽtiam gratia concedantur; & ſic abſolutus non eſt iterum abſoluendus, ſiue moriatur, ſiue non, cum veram abſolutionem recceperit. Ita Vgolin. ex Cou. in cap. *Alma mater*. par.1.§. 11.nu.8.& Nauar.cit.c. 26. num.26.

7. 3. *Cõcluſio.* Tertia concluſio; Ex illis duabus ſententijs vtraq; eſt probabilis, & ſuſtineri tuta conſcientia poteſt, ſecunda tamen mihi placet magis. Concluſio hæc quoad primam partem ſufficienter probatur, & authoritate Doctorum, & rationibus quibus ipſi ſuas ſententias confirmant. Secunda pars ex eo confirmatur, quoniam Summus Pontifex non prohibet abſolutè ratione indultorum abſoluere, ſed eorum prætextu; prætextus autẽ nõ excludit illud, quod fit legitima facultate interueniente, vt diximus diſp. 78.ad arg partis negatiuæ, ſed illud, quod ſub aliquo velamine exercetur; & ſecundùm hanc expoſitionẽ intelligenda ſunt vltima verba huius §. videlicet, *Concedendorum, & innouandorum.* Non enim Summus Pontifex per ea intendit non valere conceſsiones ad abſoluendum in prædictis caſibus, & cenſuris, in ſpecie factas, cũ in multis priuilegijs, & Bullis, & in Bulla Cruciatæ conceduntur, aliàs deciperentur fideles. Solũ igitur derogat

priuilegijs ad abſoluendũ à caſibus reſeruatis, generaliter conceſsis, volens, & declarans in illis caſus Bullæ Cœnæ non cõprehẽdi.

Ad fundamentum partis negatiuæ reſpondetur non conſtare authenticè de reuocatione priuilegiorum Epiſcopis, & Regularibus conceſſorum, quæ ſi conſtet, manifeſta eſt pars negatiua, cum Summum Pontificem ea reuocare poſſe dubitandum non ſit. Sed quia factam fuiſſe reuocationem non eſt certum, & quanuis facta eſſet à Pio V. & Gregor. XIII. facta non eſt ab alijs Pontificibus, parti affirmatiuæ magis adhæreo: nam per clauſulam huius Bullæ non cenſentur reuocari prædicta priuilegia. Illud tamen aduertendum eſt in conceſsione ad abſoluendum à caſibus Bullæ ſpecialiter conceſſa, non includi facultatem abſoluendi ab hæreſi, vt tradit Viuald. in Candel. de abſolut. num. 17. 8.

Et ſi quis quęrat, vtrum, ſicut Epiſcopus ab hæreſi occulta poteſt in foro conſcientiæ abſoluere, poſſit etiam ab alijs Bullæ caſibus in eodem foro; reſpondet Viuald. vbi ſupra in explanat. Bull. Cœn. nu. 141. affirmatiuè per regulam 54. de regul. Iur. in 6. *Cui licet quod eſt plus, licet vtique quod eſt minus.* Quæ ſententia probabilis eſt.

CAP.

CAP. XXIIII.

Contra abſoluentes à caſibus Bullæ Cœnæ.

TENOR BVLLÆ.

1. QVOD ſi fortè aliqui cōtra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto pręſumpſerint, eos excommunicationis ſententia innodamus, grauiùs contra eos, ſpiritualiter, & temporaliter, pro vt expedire nouerimus, proceſſuri.

Notationes circa textum.

IN hoc §. excōmunicat Summus Pontifex præſumentes abſoluere à cenſuris huius Bullæ, determinatque grauiùs contra tales facientes ſpiritualiter, & tēporaliter ſe proceſſurū. Quæ autem ſint eis pœnæ imponendæ, non declarat, in Bullis tamen antiquis, referente S. Antonin. 3. p. tit. 24. cap. 7. ſpeciales pœnæ addebātur, ſcilicet ſuſpenſio ab officio prædicādi, legendi, audiendi confeſsiones, & miniſtrandi ſacramenta.

2. Vgol. hoc loco circa illa verba, *Quod ſi fortè aliqui.* n. 2. docet plures incurrere excommunicationes, qui vna abſolutione plures á prædictis Bullæ caſibus abſolueret: ſicut pluribus excommunicatur, qui vna percuſsione plures Clericos percuteret. Hæc tamē ſententia non placet, quo-

DISP. XCIX.

Vtrũ abſolutio facta à caſibus Bullæ in mortis periculo ſit valida.

1. VT hæc difficultas, quę valde neceſſaria eſt, tũ ad aſoluendũ à Bullæ cẽſuris, tũ etiã ab alijs caſibus, rectè intelligatur, ſciendũ eſt nõ idem eſſe, ſi verborũ vim attendamus, articulũ mortis, & periculũ mortis, licet enim õnis, qui eſt in mortis articulo, ſit in periculo mortis, non tamen id euenitè conuerſo. Nã mortis periculũ illud dicitur, vnde mors frequẽter ſolet accidere, vt in bello, in nauigatione maris vehementer turbati, in fęminis pariẽtibus, in morbo graui, & ſimilibus, de quibus prudẽtis viri arbitrio iudicãdũ eſt; articulus verò mortis ille cenſetur, cũ mors eſt vero ſimiliter euentura, ſiue á morbo, aut vulnere, aut exteriori vi; vt cũ quis ad mortis pœnam fuerit dãnatus. De his vidẽdus eſt Cou. in *c. Alma mater*. p. 1. §. 11. n. 8. Vgo. hoc loc. ad illa verba, *Niſi in mortis articulo*. q. 1.

2. Hoc poſito dubiũ eſt, vtrũ, ſicut quilibet in mortis articulo poteſt à Bullæ caſibus, & cẽſuris abſolui, poſsit etiã in mortis periculo. Partẽ negatiuã cũ Cano in Relect. de pœn. 5. p. fol. 144. & Soto in. 4. diſt. 18. q. 4. ar. 4. tenet Cou. cit. loc. & probatur.

Primò; Sũmus Põtif. nõ loquitur in hoc §. de periculo mortis, ſed tantũ de articulo, quod fit, ſecundũ ius commune, vbi facultas abſoluẽdi in mortis articulo cõceditur, c. *Nõ dubiũ*. c. *Quod de his*. c. *Quãuis*. de ſẽt. exc. ergo nullus in mortis periculo á prædictis caſibus, & cenſuris abſoluẽdus eſt. Et cõfirmatur, quoniã, vt dicit Emm. Rod. in Sum. tom. 1. c. 59. nu. 1. Bullæ, & Iubilei aliquãdo de articulo, aliquando verò de periculo mortis loquuntur.

Secũdo; Facultas abſoluẽdi in hoc caſu cõceditur per modũ priuilegij; ergo reſtrictè interpretãda eſt. Patet cõſequẽtia ex *c. Priuilegia*

uilegia.3. diſt & idē docent Ioā. And. & Butr. in c. *Olim.* de verb; ſignif. Antecedēs ſuadetur: Priuilegiū eſt qua ſi priuata lex, dict. c. *Priuilegia.* & eſt indultū cōtra Ius cōmune, c. *Abbate.* de verb. ſignif. ſed hæc facultas ita ſe habet, ſtat enim in cōtrariū Ius cōmune, quod à caſibus reſeruatis nullus abſo uat; ergo facultas hæc per modū priuilegij cōceditur.

3. Cōtrariā ſententiā, nimirū quod habēs facultatē ad abſoluēdū in mortis articulo, ſi non exprimatur, quòd ſit verus articulus mortis, ſed abſolutè cōcedatur facultas ad abſoluēdū in articulo mortis poſsit etiā in probabili mortis periculo abſoluere, ſequūtur Palud. in 4. diſt. 17. q. 2. ar. 5. verſ. *Tertius caſus.* Adrian. de cōfeſſ. q. 3. verſ. *Tertius caſus.* Viual. in Cand. in expla. Bull. Cœn. n. 137. Vgo. vbi ſup. q. 2. & Emm. Rod. cit. loc. n. 2. qui alios Doctores refert. Quæ ſentētia his argumentis ſuadetur.

4. Primò; Priuilegiū interpretādū potiùs eſt ſecūdū intentionē cōcedētis, quā ſecundū verba. c. *Marcion.* 1. q. 1. c. *Sedulo.* 38. diſt. c. *Intelligētia.* & c. *In his.* de verb. ſignif. ſed mēs, & intentio Pap. ea eſt, ne quis diſcedat à vita ligatus, & impeditus reſpectu eorū, quæ ad ſalutē æternā conſequendā ſūt neceſſaria; ergo nō ſolū Intendit cōcedere facultatē ad abſoluendum in mortis articulo ſed etiā in periculo illius probabili. Cōſequentia ex eo patet, quoniā cōſtitutus in periculo mortis poteſt ſine beneficio abſolutionis obire.

Secūdò; Scdū Iura articulus mortis, & periculū mortis pro eodē accipiuntur; ergo habēs facultatem ad abſoluendū in articulo mortis, poterit etiā in periculo probabili abſoluere. Probatur antecedēs, quoniā de periculo, & articulo mortis promiſcuè loquūtur Iura. Nam in c. *Siquis ſuadēte.* 17. q. 4. expreſſè dicitur poſſe excōmunicatū propter Clerici percuſsionē abſolui vrgente mortis periculo, & in c. *Ea noſcitur.* de

de ſent.exc. habetur poſſe eundẽ abſolui infirmitatis tẽpore timore mortis; cũ tamen in cit. c. *Non dubium.* *Quod de his.* & *Quãuis.* in quibus de eàdem percuſsione ſermo eſt, fit ſolũmodo mẽtio de mortis articulo. Cõfirmatur ex Gl. cõmuniter recepta in c. *Paſtoralis.* de offic. iudic. ord. in verb. *Præterquã.* & Innnoc. Ioã. And. Hoſt. Abb. & alijs in dict. c. *Quod de his.* qui dũ quærũt, quis dicatur mortis articulus, aſſerũt eũ dici cõſtitutum in articulo mortis, qui prælíũ cũ hoſte cõmiſſurus eſt, vel qui naufragiũ periculoſũ patitur, quæ tamen inter mortis pericula nominantur.

Tertio; Vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtĩguere debemus, ſed Sũmus Põtif. abſolutè loquitur de articulo mortis; ergo tam de vero articulo, quàm de præſũpto intelligendus eſt.

6. Ex his ſentẽtijs vtraque probabilis eſt, in ſecũdã tamen, quia magis pia, inclinãdũ exiſtimo. Iuxta quã illud tãtũ dicendũ eſt mortis periculum, ex quo probabiliter mors ſequi poteſt. Vnde nõ quæuis tempeſtas ad effectum abſolutionis impendendæ cenſetur periculum mortis, ſed illa, ex qua probabiliter naufragium timetur, nec quilibet obſeſſus in periculo mortis exiſtimandus eſt, ſed qui telis impugnatur, nec quælibet prægnans, ſed quæ eſt in probabili periculo. Ita Sylu. verb. *Abſolutio.* 1. num. 10. & verb. *Interdictum.* 5. nu. 9. §. *Quarta exceptio.* circa fin. qui alios refert.

7. Secundùm hanc ſententiam dicendum etiam eſt poſſe conſtitutum in articulo, vel periculo mortis abſolui, quamuis in facultate ad abſoluendum non exprimatur verbum, *Articulus*, vel *Periculum*. vt probat Vgolin. quæſt. 2. cit. tum quia ſemper talia verba apponi ſolent, & clauſula apponi ſolita in aliquo actu, etiam ſi omiſſa ſit, pro appoſita, & expreſſa habetur, vt probatur per l. fin. in fin. C. de fide

fide iuſ. & ibi Bald. & Iaſon comuniter hoc receptum ſentit in l. *Inargẽtarius*, num. 7. cum ſequent. ff. de Eden. Felinus in cap. *Cum M.* de conſtitut. tum etiam, quia ſi Romanus Pontifex de hac re interrogaretur, ſic reſpondiſset, cum ſit vicarius illius, qui peccatori ingemiſcenti
8. parcit. Tum denique, quia ſemper in Eccleſia conſuetum fuit, vt nulla eſſet in articulo mortis reſeruatio, vt habetur in Conc. Trident. de pœnit. cap. 7. ſeſſ. 14.

9. Ad primum igitur argumentum primæ ſententiæ dicendum eſt, quòd licèt in rigore, & proprietate verborum articulus mortis, & periculum mortis non idem ſint, hoc tamen loco pro eodem accipiuntur, tum quia loquutio eſt abſoluta, & ſine reſtrictione, & facultas abſoluendi in fauorem animæ conceſſa, quæ non reſtrictè, ſed amplè interpretanda eſt, tum etiam, quia ſic ex intentione Papæ colligitur. Ad confirmationem reſpondetur, quòd quando Iubilæi, & Bullæ abſolutè loquuntur de articulo, vel periculo mortis, ad modum explicatum intelligi debent, niſi aliud aliunde colligatur: Deinde reſponderi fortè poteſt, quòd quando diſtinguunt inter articulum, & periculum mortis, accipiunt periculum ampliori quadam ſignificatione, quàm nos illud accipimus.

10. Ad ſecundum reſpondetur primò tunc priuilegium eſſe ſtrictè interpretandum, quando aliud de mente concedentis non colligitur, vt in propoſito contingit. Reſpondetur ſecundò priuilegium per modum gratiæ, & in fauorem animæ conceſſum, & quod ſapit beneficium, eſſe latè interpretandum, vt docent Ioan. Andræ. & Butr. in capit. *Olim.* de verb. ſignificat. per l. *Beneficium.* ff. de conſtitut. Princip. relati à Sylueſt. verb. *Priuilegium.* numer.

numer.3.concluſ.4.

DISP. C.

Vtrùm aliquis, præter Romanum Pontifi-cem, à caſibus, & cenſuris Bullæ Cœnæ abſoluere poſſit.

1. PARTEM negatiuam tenent Pegn.in 3. part. Direct.Inquiſit.Com. 141. dicens in ſupremo ſanctæ, & generalis Inquiſitionis tribunali ſæpe fuiſſe declaratum non poſſe, nec debere Epiſcopos ampliùs virtute Concilij Trident. abſoluere occultos hæreticos in foro conſcientiæ. Eandem ſententiam tenēt Tolet.in Summ. lib.1.cap. 30. Suares de cenſ. diſp. 21. ſect. 3. Qui in caſu hæreſis, quoad conceſsionem Concilij Epiſcopis factam, loquitur. Vgolin. hoc loc. ad illa verba, *Etiā prætextu quarumuis facultatum.* numer. 3. Nauar. in Manual. cap. 27.nu.275. qui de priuilegijs regularium loquitur. Idem tenet Sayr. lib. 3. de cenſ. capit. 25.nu.5. Azor tom. 1. lib. 8. inſtitut. moral. cap.19. quæſt.3.& cap.10.quæſ.10. Sanch. in oper. moral. lib.2.cap.11.num. 26. qui alios refert. Ducitur hæc ſententia, quià expreſſè in Bulla Cœnæ reuocantur omnia priuilegia ad abſoluendum à caſibus in ea contentis. Et quia Pius V. Gregor. XIII. ita declararunt, vt refert Pegn. cit. loc.

Partem tamen affirmatiuam tenent Ban. 2.2. q. 11.artic.4. dub. 2. poſt. 2. concluſ. argument.3. verſ. *Et ſi quis obijciat.* & ibi Arag.artic.3. verſ. *Sed dubium eſt quiſnam poſſit*. Petr. de Ledeſm. in Summ. tom. 2. tract.1. cap. 6. poſt.20. concluſ. difficult. 7. Emmanu.Rod. tom.1. quæſt. regul. q. 20.artic.9. Viual. in Candel.in penult. edit. in 1. part. tract. de abſolut. num.13. & 2. part. in Explanat.Bull.Cœn.nu.141. & alij non pauci, quos refert 2.

refert Sanch. cit. loc. Probatur hæc ſententia; Priuilegium Principis debet eſſe conſtans, & perpetuũ argum. Clem. vnic. de renunciat. ergo priuilegium à Papa conceſſum, ſine magna cauſa non debet reuocari; incõſtantia enim maxima eſſet priuilegium in principio Quadrageſimæ conceſſum in die Cœnæ ſtatim reuocari. Quod etiam videre eſt in priuilegijs Mendicantium, quæ fruſtra innouarentur, vt regulariter ab vnoquoque Pontifice fieri ſolet, ſi in die Cœnæ forent reuocanda. Confirmatur hoc ex incõuenientibus, quæ ex tali reuocatione ſequũtur. Nam ſi Papa concedat Regulari, vel cuicũq; alteri eunti ad infideles facultatem abſoluendi á reſeruatis in Bulla Cœnæ, & eo profectò tale priuilegium per ſolennẽ Bullæ promulgationem reuocaretur, Regularis ille munere ſuo perfectè fungi non poſſet, quod quam magnum ſit incõueniens, quis non videt?

3. Deinde probatur; Lex poſterior generaliter, & indiſtinctè loquens limitanda eſt per ſpecialem antiquiorem, ſi expreſsis verbis illi non contradicat, quanuis in lege noua ſit clauſula. *Non obſtante lege contraria*; quæ non poſſit cum hac ſuſtineri per aliquam limitationem, vel diſtinctionem, & hoc vt iurium correctio vitetur, vt cum multis probat Sanch. lib. 2. de matrim. diſp. 24. nu. 6. & in Opere moral. lib. 2. cap. 11. num. 27. ergo cum Bulla Cœnę reuocet facultates abſoluendi priùs conceſſas, poteſt intelligi per aliquam limitationem, vt non contradicat legi priori Concilij Trident. nempe intelligendo reuocari facultates, quæ concedunt abſolutionem caſuum in ea reſeruatorum, quando publici ſunt. Confirmatur item, tum quia de reuocatione conceſsionis Concilij Tridentini, & priuilegiorum Mendicãtium authenticè non

non conſtat, & cum res ſit magni momenti, publicanda eſſet in aliquo ſpeciali decreto; tum etiam, quia eſtò Pius V, & Gregor. XIII. circa Bullas á ſe publicatas id declarauerint, non id fecerunt alij Pontifices; tum denique, quia per Bullam Cœnæ non cēſentur reuocari facultates Bullæ Cruciatæ ad abſoluendum in aliquibus caſibus; ergo neque facultates Epiſcoporum, & Mendidicantium.

4. *1. Concluſio.* Pro reſolutione ſit prima concluſio; Delegatus à Summo Pontifice cum ſpeciali facultate abſoluendi à caſibus, & cenſuris Bullæ Cœnæ, ab illis abſoluere poteſt. Hanc tenet Suares vbi ſupra numer. 3. eſtque manifeſta. Nam Summus Pontifex nec poteſt, nec ſolet per ſe ipſum abſoluere omnes huiuſmodi pœnitentes, ſed per Delegatos id præſtat.

5. *2. Concluſio.* Secunda concluſio; In mortis articulo etiam ſimplex Sacerdos à peccatis in Bullæ Cœnæ reſeruatis aſoluere poteſt, á cenſuris veró etiam prima tonſura initiatus. Hanc quoad primam partem docet S. Thomas in 4. diſt. 18. quæſt. 2 artic. 5. quæſt. 1. Nauar. in Manu. cap. 26. num. 26. & cap. 27. num. 272. Emman. Rod. in Summ. tom. 1. cap. 59. num. 4. & Vgol. hoc loc. ad illa verba, *Niſi in mortis articulo.* quæſt. 3. conſtatque ex Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 7. de caſ. reſeru. vbi ſic dicitur; *Piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat; in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis.* Secundam partem tradidit Viuald. in Candel. in explanat. Bull. Cœn. numer. 135. Emman. Rod. vbi ſup. nu. 16. Vgolin. loc. citat. §. 3. qui ibidem aſſerit neutrū iſtorum á laico præſtari poſſe. Colligitur hæc pars ex Sanct. Thoma cit. loc. artic. 2. quæſt. 2. & diſt. 19. quæſt. 1 art. 1. quæſt. 3. Palud. ibid. diſt. 18. quæſt. 2. art. 3. Tabien. verb. *Abſolutio.* 2. num. 4. Sanct. Anton.

.6 3.part.tit.24.c.77.& Nau. cit.loc.c. 27.num.41.quatenus abſolutè affirmant habentem primam tonſuram excommunicare poſſe. Ex quo ſequitur quòd etiam poſsit abſoluere, cū ſit par ratio. Fundamentum huius ſententiæ eſt excommunicare, & abſoluere ab excommunicatione extra ſacramentum,nō eſſe actum ordinis, ſed iuriſdictionis, cuius prima tonſura initiatus capax eſt. Et habet verum hæc concluſio, vt tradit Vgol. vbi ſupr. etiam ſi abſoluēs ſit excommunicatus, ſuſpenſus, notorius, aut denunciatus; cum hæc non abſoluentium,ſed pœnitētiam gratia concedantur; & ſic abſolutus non eſt iterum abſoluendus, ſiue moriatur,ſiue non,cum veram abſolutionem receperit. Ita Vgolin. ex Cou. in cap. *Alma mater*.par.1.§. 11.nu.8.& Nauar.cit.c. 26. num.26.

7\. 3. *Cōcluſio.* Tertia concluſio; Ex illis duabus ſententijs vtraq; eſt probabilis, & ſuſtineri tuta conſcientia poteſt,ſecunda tamen mihi placet magis. Concluſio hæc quoad primam partem ſufficienter probatur, & authoritate Doctorum, & rationibus quibus ipſi ſuas ſententias confirmant. Secunda pars ex eo confirmatur, quoniam Summus Pontifex non prohibet abſolutè ratione indultorum abſoluere, ſed eorum prætextu; prætextus autē nō excludit illud, quod fit legitima facultate interueniente, vt diximus diſp. 78.ad arg partis negatiuæ, ſed illud, quod ſub aliquo velamine exercetur; & ſecundùm hanc expoſitionē intelligenda ſunt vltima verba huius §. videlicet, *Concedendorum,& innouandorum.* Non enim Summus Pontifex per ea intendit non valere conceſsiones ad abſoluendum in prædictis caſibus, & cenſuris, in ſpecie factas,cū in multis priuilegijs,& Bullis, & in Bulla Cruciatæ conceduntur,aliàs deciperentur fideles. Solū igitur derogat

CAP. XXIIII.

Contra abſoluentes à caſibus Bullæ Cœnæ.

TENOR BVLLÆ.

1. QVOD ſi fortè aliqui cõtra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto prę̨ſumpſerint, eos excommunicationis ſententia innodamus, grauiùs contra eos, ſpiritualiter, & temporaliter, pro vt expedire nouerimus, proceſſuri.

Notationes circa textum.

IN hoc §. excõmunicat Summus Pontifex præſumentes abſoluere à cenſuris huius Bullæ, determinatque grauiùs contra tale facientes ſpiritualiter, & tẽporaliter ſe proceſſurũ. Quæ autem ſint eis pœnæ imponendæ, non declarat, in Bullis tamen antiquis, referente S. Antonin. 3. p. tit. 24. cap. 7. ſpeciales pœnæ addebãtur, ſcilicet ſuſpenſio ab officio prædicãdi, legendi, audiendi confeſsiones, & miniſtrandi ſacramenta.

1. Vgol. hoc loco circa illa verba, *Quod ſi fortè aliqui.* n. 2. docet plures incurrere excommunicationes, qui vna abſolutione plures á prædictis Bullæ caſibus abſolueret: ſicut pluribus excommunicatur, qui vna percuſsione plures Clericos percuteret. Hæc tamẽ ſententia non placet, quoniam

niam ſub vna tantùm cen ſura videtur Sũmum Pontificem comprehendiſſe vnum, vel plures abſoluentẽ, vt colligi poteſt ex illis verbis, *Talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui. &c.* In quibus ſub eodem tenore verborum excommunicat abſoluentem plures, vel abſoluentẽ vnũ; quidquid ſit de percutiente plures Clericos. Verum tamen eſt, qui plures actiones in vna clauſula prohibitas facit, plures excommunicationes incurrere, quia ſuper vnamquamque excommunicatio fertur.

3 Vt huius. §. cenſura incurratur, neceſſe eſt quòd confeſſarius ex præſumptione abſolutionis beneficium impẽdat, vt patet ex verbo, *Præſumpſerint*. Ex quo ſequitur non excommunicari confeſſarium ex ignorantia non craſſa, & affectata, vel ex inaduertentia, & obliuione à prædictis caſibus abſoluentem, quãuis in abſoluendo peccet. Ita Cardin. in Clem. 1. de priuileg. q. 39. Caietan. in Summ. verb. *Excommunicatio*. cap. 58. & 81. Nauar. in repet. c. *Accepta*. de reſtit. ſpol. oppo. 8. num. 32. & in Manu. cap. 27. num. 74. verſ. *Declaratio prima*. Viual. in Candel. in explanat. Bull. Cœn. num. 138. Vgol. vbi ſup. num. 3. Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 25. num. 8. & Suar. de cenſ. diſp. 21. ſect. 3. num. 6. circa fin.

Non excommunicatur etiam, qui probabili metu, aut vi abſoluit, vt ſi pœnitẽs mortem confeſſario minatur, niſi eum abſoluat. Ita Vgolin. vbi ſupra ex cap. vnic. de ijs quæ vi met. vé cau. fiu. in 6.

Ab excommunicatione etiam liberantur laici, mulieres, Religioſi conuerſi, Eccleſiaſtici etiã nõ ſacerdotes, eo quòd, cum eis nõ conueniat poſſe abſoluere, præſumendum non eſt à Summo Pontifice ſub hac cenſura comprehendi: niſi aliquis iſtorum alicuius priuilegij authoritate fretus, quo ab alijs cenſuris poteſt abſoluere, ab illis quæ in 4

hac

hac Bulla continentur abſoluere conetur, quoniam in hoc caſu iam datur præſumptio. Ita Vgol. cit. loc.

Idem Vgolin. non excõmunicari exiſtimat qui non á cenſuris huius Bullæ, ſed á peccatis, pro quibus ſanciuntur, abſolueret.

5. Probat, quia Summus Pontifex ſolùm loquitur de cenſuris, & incluſio vnius excluſio eſt alterius, capit. *Nonne*. de præſumpt. l. *Cum prætor*. ff. de iudic. Oppoſitum tamen dicendum puto, tum quia Summus Pontifex abſolutè loquitur de abſoluentibus prædictis cenſuris laqueatos, quod diuerſum quid ſonat ab eo, quod eſt abſoluere á cenſuris, tum etiam, quia cum á Romano Pontifice non reſeruentur caſus niſi cũ cenſura, perinde eſt abſoluere á cenſuris Papæ, atque à caſibus illi reſeruatis, quando ſimul coniunguntur. Illud vltimò aduertendum eſt, ſi quis contra tenorem præſentiũ literarum abſoluat, ſeu potiùs abſoluere tẽtet, abſolutionem nullã eſſe, vt potè á non habente poteſtatem impenſam. Tabien. verb. *xcommun. 6*. num. 13. circa fin. Armil. verb. *Excommu*. cap. 87. Viual. num. 139. & Vgolin. nu. 2. cit. loc.

DISP. CI.

Vtrúm cenſura cõtra abſoluentes à caſibus Bullæ lata Summo Pontifici reſeruetur.

PArtem huius quæſtionis affirmatiuam tenẽt Syl. verb. *Abſolutio*. 1. nu. 10. Tabie. verb. *Excõmun. 6*. n. 13. circa fin. Armil. verb. *Excõmun*. c. 87. Felin. in cap. *Paſtoralis*. §. *Præterea*. col. 3. de offic. Ordin. Caietan. in Sum. verb. *Excõ*. c. 77. Viuald. in Cand. in explanat. Bull. Cœn. n. 140. & Vgol. hoc loc. ad illa verba, *Quòd ſi fortè aliqui*, n. 4. quorum ſententia probatur. 1.

Primò; ex Sixto IIII. in Extrauag. *Et ſi Dominici*. de pœnit, & remiſ. vbi ſic dicitur; *Et cõtra facientes eò ipſo*

excommunicationis ſententiã incurrãt, à qua, niſi in mortis articulo cõſtituti, ab alio quàm à Romano Pontifice abſolui nõ poſſint.

Secundò; Cenſuræ huius Bullæ, vt in ſuperior. diximus diſp. 1. ſunt ab homine; ergo ab eo tantùm, à quo ſanciuntur, auferri poſſunt, cap. *Paſtoralis*. de offic. Ordin.

Tertiò probat Vgolin. ex eo, quia, cum Summus Pontifex dicat ſe grauiùs contra eos proceſſurum, neceſſe eſt, quòd illos in excommunicationem incidiſſe ſciat, vt cõtra ipſos, & ſpiritualiter, & temporaliter procedat: quod nequaquam fieri poteſt, ſi excommunicatio reſeruata non ſit. Cum igitur ſibi reſeruet impoſitionem pœ-
2. næ, reſeruat vtique & cenſuram, eo quòd par ratio eſt taciti, & expreſsi.

3. Cõtrariam ſententiam tuentur Nauar. in Manu. cap. 27. numer. 74. verſ. *Secunda*. Sebaſt. Medic. in Summ. peccat. capit. tit. 9. quæſt. 78. num. 1. Sayr. lib. 2. de cenſ. cap. 25. num. 7. Tolet. in Summ. lib. 1. cap. 30. & Suares de cenſ. diſput. 21. ſect. 3. num. 6. Quæ ſententia nobis probabilior videtur.

Prima concluſio; Cenſura contra præſumentes abſoluere à caſibus, & cenſuris Bullæ Cœnæ hoc canone lata Summo Pontifici non reſeruatur. Probatur; Paulus II. in ſua Bulla olim cenſuram hanc ſpecialiter reſeruauit, ſed hæc reſeruatio ab alijs Bullis aliorum Pontificum, & etiam ab iſta ablata eſt; ergo nolunt eam Summi Põtifices reſeruare. Deinde; Hæc cenſura additur poſt reſeruationem factam in præcedenti §. *Cæterum*; ergo reſeruatio ibi facta ad præcedentes, non ad ſequentes caſus extenditur. 1. *Cõcluſio.*

Secunda concluſio; Ab hac cenſura poteſt abſoluere quicunque poteſtatem habet abſoluendi á cẽſuris non reſeruatis. Hæc etiam eſt Doctorum, quos ſecundo loco citauimus, & patet ex concluſione 4. 2. *Cõcluſio.*

præ-

præcedenti. Nam ſi reſeruata non eſt, qui à non reſeruatis poteſt abſoluere, poterit etiam ab illa. Et cõfirmatur ex cap. *Nuper.* de ſentent. excomm. vbi habetur, quòd eo ipſo, quòd excommunicatio reſerua ta non eſt, cõceſſa cẽſetur.

Ad primum argumentum reſpondetur cum Syl. verb. *Excommunicatio*. 7. num. 77. Sayr. & Suares citat. loc. extrauagantem illam ſolùm loqui de abſoluentibus ex vi confeſſionalium eiuſdem Sixti. IIII.

5. Ad ſecundum dicendũ eſt cum Nauar. & Tolet. vbi ſupra excommunicationem ab homine generaliter latam aſsimilari excommunicationi à iure, quæ ſi expreſſè reſeruata non eſt, reſeruata non cenſetur.

Ad tertium reſpondetur grauiores illas pœnas, quas Summus Pontifex abſoluenti minatur, eſſe ei imponendas, ſi conſtet ipſum abſque legitima facultate abſoluiſſe; vt colligitur ex verb. *Proceſſuri*, quod denotat agenda in foro iudic. nõ verò in foro pœnitentæ.

CAP. XXV.

Declarationes quædam circa abſolutionem à cenſuris Bullæ Cœnæ.

TENOR BVLLÆ.

DEclarantes, ac proteſtantes quamcumquẽ abſolutionem, etiam ſolemniter per Nos faciendam, prædictos excommunicatos

ſub præſentibus comprehenſos, niſi priùs á præmiſsis, cum vero propoſito vlterius ſimilia non committendi, deſtiterint, ac quoad eos, qui contra Eccleſiaſticam libertatem, vt præmittitur, ſtatuta fecerint, niſi priùs ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, & decreta huiuſmodi publicè reuocauerint, & ex Archiuijs, ſeu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & caſſari, ac Nos de reuocatione huiuſmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter ſuffragari, quin etiam per huiuſmodi abſolutionem, aut quoſcunque alios actus contrarios, tacitos, vel expreſſos, ac etiam per patientiam, & tolerãtiam noſtram, vel Succeſſorum noſtrorum, quantocunque tempore continuatam, in præmiſsis omnibus, & ſingulis, ac quibuſcunque iuribus Sedis Apoſtolicæ, ac S. R. E. vndecũque, & quandocunque quęſitis, vel quærendis, nullatenus præiudicari poſſe, aut debere.

Notationes circa textum.

IN hoc §. declarat Summus Pontifex, ac proteſtatur nullam abſolutionem, etiam ſolennem, per ipſum factam prædictis excommunicatis prodeſſe, niſi priùs à præmiſsis cum vero propoſito ſimilia non committendi deſtiterint, quod intelligitur, tam de abſolutione ſolenni, quam non ſolenni, ſiue generaliter,

liter, ſiue ſpecialiter impendatur, vt patet ex illis verbis, *Quamcunque abſolutionem.*

2. Declarat etiam non prodeſſe abſolutionem ijs, qui contra libertatem Eccleſiaſticam quæcunque ſtatuta fecerint, niſi ea priùs publicè reuocauerint, & ex Archiuijs, ſeu capitularibus locis, aut libris deleuerint, Summumque Pontificem de tali reuocatione certiorẽ fecerint. Hæc publica reuocatio facienda erit, quando de ſtatuti factione populo conſtiterit, per præconem, ſignificando ei ipſũ iam eſſe reuocatum; aut in concilio dum ſenatus habetur.

Tandem proteſtatur Summus Pontifex per nullam abſolutionẽ, aut quoſcunque alios actus contrarios, nec per patientiam, & tolerantiam, quantocunque tempore continuatam, Sedis Apoſtolicæ iuribus præiudicari.

3. Dubitari poteſt hoc loco, an valeat abſolutio illa, quæ ad actum aliquem tantùm gerendum tribuitur, qua abſolutus ipſo iure in eandem incidit excommunicationem, & quæ hac forma verborum conceditur; *Teque à quibuſuis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, alijſque Eccleſiaſticis ſententijs, cenſuris, pœnis à iure, vel ab homine, quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatus exiſtis, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſoluentes, & abſolutum fore cenſentes.* &c. Reſpondetur tamen cum Rebuffo in praxi benefic. in declarat. nou. prouiſ. §. *Teq; abſoluentes.* & Vgolin. hoc loco numer. 3. valere, excepto in caſu hæreſis, iuxta cap. *Excommunicamus.* o. 1. de hæret. & alijs caſibus à Iulio III. exceptis, quos refert idem Rebuffus loc. citat. num. 12. cuius Pontificis verba hæc ſunt; *Statuit, & ordinauit huiuſmodi abſolutionem non ſuffragari non parentibus rei iudicatæ, incẽdiarijs, violatoribus Eccleſiarum, falſi-*

falſificatoribus , & falſificari procurãtibus literas, & ſupplicationes Apoſtolicas , & illis vtentibus, receptatoribus , & fautoribus, eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus Eccleſiaſticæ libertatis, via facti, auſu temerario Apoſtolicis mandatis non obtemperantibus, & nuncios, vel executores Sedis Apoſtolicæ, & eius officialium eis commiſſa exequentes impedientibus, qui propter præmiſſa , vel aliquod eorum excommunicati à iure, vel ab homine , per quatuor menſes ſcienter excommunicationis ſententiam huiuſmodi ſuſtinuerint , & generaliter quibuſcunque alijs, qui cenſuris aliquibus etiam alijs , quàm, vt præfertur, quomodolibet ligati in illis per annum continuum inſorduerint. Ratio quare abſoluantur ab alijs Bullæ caſibus ad actum gerẽdum eſt quia hæc abſolutio propriè , & in rigore loquendo, abſolutio non eſt. Intelligitur tamen hæc ſententia dummodò abſoluendus à culpa, ob quam excommunicatus eſt, cum vero propoſito ſimilia nõ committendi deſiſtat.

CAP. XXVI.

Reuocantur priuilegia, quæ impediunt ne in aliquibus cenſuræ huius Bullæ locum habeant.

TENOR BVLLÆ.

NON obſtantibus priuilegijs, indulgentijs, indultis , & literis Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus ſupradictis, vel eorum alicui, ſeu aliquibus alijs cuiuſcunque ordinis, ſtatus, vel conditionis , dignitatis , & præeminentiæ fuerint,

fuerint,etiam ſi,vt pręmittitur,Pontificali,Imperiali,Regali,ſeu quauis Eccleſiaſtica, & mundana prefulgeant dignitate,vel eorum Regnis,Prouincijs, Ciuitatibus,ſeu locis à prędicta Sede, ex quauis cauſa etiam per viam contractus, aut remunerationis, & ſub quauis alia forma, & tenore, ac cum quibuſuis clauſulis etiam derogatoriarum derogatorijs conceſsis,etiam continentibus quód excommunicari, anathematizari, vel interdici non poſsint, per literas Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus proprijs,cognominibus, & dignitatibus eorum, mentionem, nec non conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, ac pręſcriptionibus quantumcunque longiſsimis, & alijs quibuslibet obſeruãtijs, ſcriptis, vel non ſcriptis,per quæ contra hos noſtros proceſſus,ac ſententias, quominus includantur in eis,ſe iuuare valeant,vel tueri.

Quæ omnia quoad hoc, eorum omnium tenores,ac ſi ad verbum,nihil penitus omiſso, inſererentur, pręſentibus pro expreſsis habentes, penitus tollimus, & omnino reuocamus,cęteriſq; contrarijs quibuſcunque.

Notatio circa textum.

IN his duobus, §§. reuocat Summus Pontifex omnia priuilegia cuiuſcunque ſint qualitatis, & cuicunque perſonæ conceſſa,etiam per viam contractus,

tractus, aut remunerationis, quatenus contra proceſſus huius Bullæ eſſe poſſunt, ita vt prædicta priuilegia prodeſſe eis non poſſint, quominus excommunicentur, & loca interdicantur, ſi aliquid contra prohibitiones prædictas fecerint. Vnde quoad alia, priuilegia prædicta in ſuo ātiquo robore perſeuerāt.

DISP. CII.

Vtrúm Summus Pontifex reuocare poſsit priuilegia per viam contractus, & remunerationis conceſſa.

PArs negatiua ſic poteſt ſuaderi; Talis reuocatio eſt iniuſta; ergo eſt illicita. Probatur antecedēs, quoniā priuilegia per viā contractus, & remunerationi. nō ſunt meræ gratiæ, ſed ſolutiones, vel cōpēſationes debiti, atq; adeò ſi auferantur, inęqualitas cōſtituitur.

1. Secundo; Lex naturalis iubet pacta ſeruari, l. 1. ff. de pact. Quod etiā habet verū in Principibus. c. 1. de probat. & c. 1. §. 1. qui feud. dar. poſ. nec enim inferiores poſſūt contra legē ſuperioris. c. *Inferior*. 21. diſt. & c. *Cū inferior*. de maior. ſed Papa eſt inferior Deo, cuius lex naturalis prohibet non ſtare pactis; ergo.

Sit igitur cōcluſio; Stāte iuſta, & rationabili cauſa poteſt Sum. Pōtif. reuocare priuilegia, etiā per modū cōtractus, & remunerationis cōceſſa. Hāc concluſio nē tenēt Abb. in c. *Nouit ille*. n. 26. de iud. & ibi Inno. & Felin. & idē Fel. in c. 1. de probat. in 6. Bald. in l. fin. ff. de ſenat. & Immol. poſt Butr. in c. *Cū M.* de conſt. Nau. in c. *Nō liceat*. 12. q. 2. §. 18. n. 2. & in cōm. de indul. notab. 27. n. 7. & not. 33. n. 3. & Syl. verb. *Priuilegiū*. n. 10. Et ratio eſt, quoniā Papa tenetur in cōſcientia prouidere bono cōmuni, & in ordine ad illud tollere ōnia impedimēta, quę ei aduerſari poſſūt, diſponereq; etiā de bonis particulariū; ergo quādo priuilegia etiā per modū cōtractus, & remune- 2. 1. Cōcluſio.

muneratonis cõceſſa, ratione circũſtantiarum occurrẽtium bono communi cõtradicũt, reuocari licitè poſſunt.

3. Ad primũ arg. reſpõdetur quód ſtante iuſta, & rationabili cauſa nulli particulari in reuocatione priuilegij fit iniuria, cũ bonũ cõmune particulari præponderet. Nõ negauerim tamen aliquando faciendã eſſe compenſationem ob priuilegium ablatum, quãdo per talem ablationem
4. ille læditur, cui tanquam ſolutio debiti priuilegium conceſſum fuerat.

Ad ſecundũ dicendum eſt, licèt, abſolutè loquẽdo, pacta ſecũdùm ius naturæ ſeruanda ſint, aliquando reſcindi poſſe, cum ſcilicet iuſta, & rationabilis cauſa interuenit, quia hoc etiam ipſum ius naturæ dictat; quando autẽ ius naturæ affirmatiuũ cũ alio iure concurrit, attendendũ eſt ad circũſtantias, & illud ſeruãdum, quod magis obligat, imò potiùs quod obligat minus in tali caſu ceſſat. Licèt igitur Papa ſine rationabili cauſa priuilegia per modum contractus, & remunerationis conceſſa reuocare non poſſit, ipſa tamen cõcurrẽte, ei licere negandum non eſt.

CAP. XXVII.

De publicatione Bullæ Cœnæ per Summ. Pont, facta, & per Prælatos facienda.

TENOR BVLLÆ.

VT verò præſentes noſtri ptoceſſus ad publicam omnium notitiam faciliùs deducantur, chartas, ſeu membranas Proceſſus ipſos continentes, valuis Eccleſiæ Sa. Io. Lateranenſis.

nenſis, & Baſilicæ Principis Apoſt. de Vrbe appendi faciemus, vt ij, quos Proceſſus huiuſmodi concernunt, quòd ad ipſos non peruenerint, aut quòd ipſos ignorauerint, nullam poſsint excuſationem prætendere, aut ignorantiam allegare, cũ non ſit veriſimile, id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur. Inſuper, vt Proceſſus ipſi, & præſentes literæ, ac omnia & ſingula in eis contenta, eó fiant notiora, quo in pleriſque Ciuitatibus, & locis fuerint publicata, vniuerſis, & ſingulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & locorum Ordinarijs, & Prælatis vbilibet conſtitutis, per hæc ſcripta committimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, vt per ſe, vel alium, ſeu alios præſentes literas, poſtquàm eas receperint, ſeu earum habuerint notitiam, ſemel in anno, aut ſi expedire viderint, etiam pluries in Eccleſijs ſuis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, ſolemniter publicent, & ad Chriſti fidelium mentes reducant, nuncient, & declarent:

Notationes circa textum.

1. IN hoc §. continetur publicatio Bullæ, & appenſio illius ad valuas Eccleſiæ Sancti Ioan. Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtol. de Vrbe; quod ex eo ibi fit, quia ad Eccleſias illas propter multitudiné reli-

reliquiarum magnus ſolet eſſe populi concurſus. Publicatio, & appenſio hæc ideo fit, ne horum proceſſuum detur ignorantia, per quam tranſgreſſores excuſari velint. Cōtinetur etiā præceptum, quo Prælati obligantur ſemel ſaltem in anno in Eccleſijs ſuis Bullam hanc publicare.

2. Quanuis Summus Pontifex per huiuſmodi publicationes excuſationes, & ignorantiam, quas quis allegare poſſet, in horum proceſſuum tranſgreſsione, tollere intendat; nihilo minus, ſi quis inculpabiliter eos ignoret, cenſuras in eis contentas non incurret, cum ignorantia incul pabilis, ſiue ſit iuris ſiue facti, in foro animæ à peccato excuſet, ſine quo non incurritur cenſura cap. *De his*. cap. *Sæpe*. diſt. 50. capit. *Sicut dignum*. de homicid. cap. *Si quis non iratus*. 15. q. 1. cap. fin. qui matri. accuſ. poſſ. cap. *Cognoſcentes*. de conſt. l. fin. ff. de decret. ab Ordin. faciend. & quæ in iſtis locis à Iuriſperitis notantur, & Syluest. verb. *Ignorantia*. num. 11. & 12. Imò & in foro externo volens probare ignorantiam audiendus eſt, dict. l. fin. & dic. cap. fin. & cap. *Siquis incognitus*. 17. quæſ. 2. Intendit igitur Summus Pontifex, ne prædictæ leges, & prohibitiones ob ignorantiam violentur, ac etiam ne in foro externo ignorantiæ excuſationes facilè admittantur.

3. Circa hunc §. notat Sayr. lib. 3. de cenſ. cap. 25. num. 12. præceptum in eo poſitum non obligare eos Prælatos, qui poteſtate laica impediūtur, quominus legem iſtam publicent. Hæc tamen ſentētia, licèt in eo caſu, in quo à Sayr. traditur, vera videatur, ſcilicet quando publicatio nullius eſſet fructus, imò ex ea maxima perturbatio ſequeretur; abſolutè tamē non eſt admittenda, ſed attendendum eſt ad circunſtantias, qualitatem periculi, ſcandalum, & neceſsitatem, vt publicetur. Nam ſi in odium, & iniuriam

riam fidei, & Eccleſiaſticæ authoritatis publicatio á ſæculari poteſtate impediatur, non dubitauerim publicandam eſſe, etiam cum probabili vitæ periculo, eoquòd bonum fidei, & Eccleſiæ particulari bono præponderat.

4. Vgolin. hocloc. ad illa verba, *Inſuper vt proceſſus.* num. 3. aduertit ſub hoc præcepto non comprehēdi Epiſcopos titulares, quia ex quo Eccleſia caret, & ſubditis, verba illa eos non comprehēdunt, cum de prælatis iuriſdictionem habentibus ſolummodo loquatur. Vnde ſequitur non obligare alios Clericos iuriſdictionem non habentes, vt ſimplices Parochos, cum Prælatorum nomine tantùm habentes iuriſdictionem intelligantur.

CAP. XXVIII.

Quòd quicunque audiunt confeſsiones, apud ſe has literas habeant.

TENOR BVLLÆ.

1. CÆterum Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, alijque locorum Ordinarij, & Eccleſiarum Prælati, nec non Rectores, cæteriq; curam animarum exercentes, ac Presbyteri ſæculares, & quorumuis Ordinum Regulares, ad audiendas peccatorum confeſsiones, quauis authoritate deputati, tranſumptum præſentium literarum penes

penes ſe habeant, easque diligenter legere, & percipere ſtudeant. Volentes earundem præſentium tranſumptis, etiam impreſsis, Notarij publici manu ſubſcriptis, & ſigillo Iudicis ordinarij, Romanæ Curiæ, vel alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutę munitis eandem prorſus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quę ipſis pręſentibus adhiberetur, ſi eſſent exhibitę, vel oſtenſę. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrę excommunicationis, anathematizationis, interdicti, innouationis, innodationis, declarationis proteſtationis, ſublationis, reuocationis, commiſsionis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romę apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo ſexcenteſimo quartodecimo, ſexto Kalend. Aprilis Pontificatus Noſtri Anno nono.

Notationes circa textum.

IN hoc vltimo §. dicit Summus Pontifex, quòd omnes, qui confeſsiones audiunt, Bullam hãc apud ſe habeant; deinde quód tranſumptis etiam impreſſis, Notarij publici manu ſubſcriptis, & ſigillo Iudicis

cis ordinarij Romanæ Curiæ, vel alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica cõſtitutæ munitis, & in iudicio, & extra iudicium fides adhibeatur. Cætera omnia in eodem §. contenta ſolummodo ſunt omnium actuum in hac Bulla expreſſorum recapitulatio. Tandem concludit indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum incurrere, qui prædicta temerario auſu infringere, & eis cõtradicere attentauerit.

e. Per Bullam Pij V. obligabãtur cõfeſſarij ſub mortali peccato hos proceſſus apud ſe habere. Hoc tamẽ præceptum in alijs Bullis, & in iſta poſitum non eſt, ſed ſolùm dicit Summus Pontifex quòd Bullam hanc confeſſarij apud ſe habeant, quæ verba conſilium tantùm ſonare videntur. Nihilominus, quia cognitio caſuum in hac Bulla contentorum neceſſaria omnino eſt confeſſarijs, non excuſantur ſaltem regulariter à mortali culpa qui illos ignorauerint, iuxta doctrinam Sancti Thomæ 1.2 quæſt. 76. artic. 2. Quanuis igitur ignorans caſus Bullæ non peccet cõtra præceptum aliquod in ea contentum, peccat tamen contra obligationẽ ſui ſtatus ignorando ea, ſine quibus munus ſuum rectè exercere non valet.

Contra hoc tamen ſtat Vgolin. hoc loco, qui docet teneri confeſſarium ſub mortali hanc Bullam apud ſe habere, tum quia materia grauis eſt, tum etiam quia Summus Pontifex non ſolùm vult, vt confeſſarij penes ſe habeant hos proceſſus, verũ etiam vt in illis ſtudeant, & eos diligenter legant, & percipiant. Quæ verba mortale peccatum ſonare videntur. Reſpondetur tamen iuxta ea, quæ diximus, cum præceptum in Bulla Pij V. poſitum fuerit, & ablatum ab alijs, ſignum eſſe manifeſtum non dari de facto. Verba autem illa ad nihil aliud ordinantur, quàm ad monendos, &

exhortandos confeſſarios, vt caſus Bullæ non ignorent, ne ex tali ignorantia contra ſui officij obligationem delinquāt.

3. Concludit Summus Pontifex incurrere indignationem Omnipotentis Dei contra hanc Bullam facientes. Pro quo eſt notandum tribus modis contra illam veniri poſſe; primò ipſam frangendo, & cōſcindendo; ſecundò cōtra ipſam committendo, nimirum, quæ in ea vetantur; tertiò, negando Romanum Pontificem, quæ in ea continentur facere, & ordinare potuiſſe. Hæc de Bulla Cœnæ.

Cæterum quæcunque diximus Matris Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Eccleſiæ iudicio, correctioni, & cenſuræ probanda, & examinanda, magna cum humilitate ſubmittimus, quemamodum oportet, & decet probos filios, precamurque, vt nobis veniam præbeat; ſi quid fortè nolentes exceſsimus ea tractando, quæ ad veritatem intelligendam, explicandas difficultates, pacādaſque cōſcientias maximé pertinere viſa ſunt.

(::)

FINIS.

Acabouſe de imprimir eſte liuro em Lisboā no Conuento de Sāõ Domingos, aos 20. dias de Julho, anno 1615. Por Pedro Crasbeeck.

INDEX CAPITVM, ET DISPVTATIONVM.

CAPVT I.

PRoponitur, & explicatur Bullæ Proæmium.

Diſputatio I.

Vtrùm cenſuræ Bullæ Cœnæ ab homine, an à iure dicantur.

Diſputatio II.

Vtrùm per annuales Bullæ repetitiones excommunicationes in ea, vel in iure latæ multiplicentur.

Diſputatio III.

Quæritur quando Bulla Cœnæ post promulgationem Romæ factã, obligare incipiat.

CAPVT II.

De prima excommunicatione Bullæ Cœnæ in hæreticos, apoſtatas, & ſchiſmaticos.

Diſputatio IV.

Vtrùm hæreticus purè mentalis in hoc canone excommunicetur.

Diſputatio V.

Vtrùm hæreticus purè externus in hac Bulla excommunicetur.

Diſputatio VI.

Vtrùm in hac clauſula excommunicentur hæretici, qui ſigna externa inſufficientia ad hæreſim oſtendendã, proferunt.

Diſputatio VII.

Vtrùm excommunicentur omnes hæretici, qui externo actu hæreſim manifeſtant.

Diſputatio VIII.

Vtrùm omnes hæreticorũ credentes hoc canone excommunicentur.

Diſputatio IX.

Quinam receptatores in hac cenſura comprehendantur.

Diſputatio X.

Vtrùm qui conſanguineos hæreticos receptant, excommunicentur.

Diſputatio XI.

Quinam hæreticorum fautores excommunicentur.

Diſputatio XII.

Quinam hæreticorum defenſores hoc loco habeantur.

Diſputatio XIII.

Vtrùm legentes quoſcunque hæreticorum libros excommunicentur.

Diſputatio XIV.

Vtrùm qui audiunt alios legẽ-

tes libros in hac clauſula prohibitos excommunicentur.

Diſputatio XV.

Quinam libros in hac clauſula prohibitos legere, aut comburere poſſint.

Diſputatio XVI.

Vtrùm retinens librum hæreticum hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus iudicandus ſit.

Diſputatio XVII.

Particulæ, Imprimentes, & quomodolibet defendẽtes, *qua ratione intelligendæ ſint.*

Diſputatio XVIII.

Vtrùm particula, Schiſmaticos, *& ſequentes rectè in hac clauſula apponantur.*

Diſputatio XIX.

Vtrùm ſchiſmatici externi, ſchiſmaticorũque fautores, defenſores, & receptatores hoc loco excommunicentur.

CAPVT III.

De ſecunda excommunicatione Bullæ contra appellantes à mandatis Summi Põtificis ad futurum Concilium generale.

Diſputatio XX.

Vtrùm omnes appellantes à Summo Pontifice ad vniuerſale futurum Conciliũ excommunicentur.

Diſputatio XXI.

Vtrùm appellantes ad Conciliũ generale præſens, vel ad prouinciale futurum hoc loco excommunicentur.

Diſputatio XXII.

Vtrùm dantes auxilium ad appellandum ad futurum generale Concilium, *& illi, ex quorum confidentia aliquis ad illud appellat, cẽſurã huius canonis incurrant.*

Diſputatio XXIII.

Quem effectum habeat verbũ, Interdicimus, *circa Vniuerſitates,* Collegia, *& Capitula appellãtia ad futurum* generale Concilium.

Diſputatio XXIV.

Vtrùm conſulentes appellare ad futurum generale Concilium *hoc loco excommunicentur.*

CAPVT IV.

De tertia excommunicatione Bullæ contra piratas.

Diſputatio XXV.

Vtrùm ſoli diſcurrentes mare Pontificis excommunicentur.

Diſputatio XXVI.
Vtrùm latrones maritimi diſcurrentes mare Pontificis, nihil tamen deprædantes, excommunicentur.
Diſputatio XXVII.
Vtrùm deprædantes in fluminibus, aut in locis maritimis iuxta mare Pontificiũ, aut in naui, in qua ipſi ſunt, excõmunicentur hoc loco.
Diſputatio XXVIII.
Vtrùm ex inſtituto officium piratæ non exequentes, ſi aliquam nauem deprædentur, maneant excommunicati.
Diſputatio XXIX.
Vtrùm titulo belli in mari Pontificio deprædantes ſub hac cenſura comprehendantur.
Diſputatio XXX.
Vtrùm deprædatores infidelium hac cenſura innoluantur.
Diſputatio XXXI.
Vtrùm remigantes apud piratas per hanc clauſulam excommunicentur.
Diſputatio XXXII.
Vtrùm dantes conſiliũ piratis ad deprædandũ cẽſuræ huius canonis ſubijciantur.

CAPVT V.

De quarta excommunicatione Bullæ contra rapientes bona Chriſtianorum naufragantium.

Diſputatio XXXIIJ.
Vtrùm per ſolum actum ſurripiendi bona naufragantium, huius Bullæ cenſura incurratur.
Diſputatio XXXIV.
Vtrùm accipiens ab alio bona naufragantium hoc loco excommunicetur.
Diſputatio XXXV.
Vtrùm ſurripiẽtes bona infideliũ naufragantiũ hac clauſula excommunicentur.
Diſputatio XXXVI.
Vtrùm ſurripiẽtes bona, quæ tẽpore tẽpeſtatis, ad exonerãdã nauim, iaciũtur in mare, aut ſtatim peritura, hoc canone excommunicentur.
Diſputatio XXXVII.
Vtrùm accipientes bona ex naui, quæ vetuſtate, aut igne periit, cenſura huius canonis innodentur.
Diſputatio XXXVIII.
Quid de bonis naufragantium faciendum ſit, & an leges, quæ de ipſis diſponunt, iuſtæ cenſeri debeant.

CAPVT VI.
De imponentibus noua pedagia ſeu gabellas.
Diſputatio XXXIX.
Vtrùm imponentes quodcumque tributum per hanc clauſulam excommunicentur.
Diſputatio XL.
Vtrùm omnes habentes poteſtatem ad imponendum tributum ab hac cenſura eximantur.
Diſputatio XLI.
Vtrùm habẽtes poteſtatem ad imponendum tributum, ſi aliquod ponant iniuſtum, hanc cenſuram incurrant.
CAPVT VII.
De falſificantibus literas Apoſtolicas.
Diſputatio XLII.
Vtrùm quomodocumque falſificantes literas Apoſtolicas, hoc loco excommunicentur.
Diſputatio XLIII.
Vtrùm falſificantes literas, quæ euanuerunt, aut vtentes falſificatis, hoc loco excommunicentur.
Diſputatio XLIV.
Vtrùm impetrantes literas obreptitias, vel ſubreptitias, tanquam falſarij excommunicentur.
Diſputatio XLV.
Vtrùm defenſores, & fautores falſificantium literas Apoſtolicas, vel illas per alios falſificantes in hac clauſula comprehendantur.
CAPVT VIII.
Contra deferentes vſui belli idonea ad infideles, & eis reuelantes pertinentia ad ſtatum Reipublicæ Chriſtianæ.
Diſputatio XLVI.
Vtrùm mandantes deferri prohibita per hanc cenſuram excommunicentur.
Diſputatio XLVII.
Vtrùm vendentes infidelibus prohibita deferri hoc loco, vel eorum aliqua ex gratitudine conferentes excommunicentur.
Diſputatio XLVIII.
Vtrùm deferẽtes prohibita ex vna terra infidelium ad aliam, maneãt per hanc clauſulam excommunicati.
Diſputatio XLIX.
Vtrùm deferentes ad infideles prohibita, non tamen vendentes, in hac cenſura comprehendantur.
Diſputatio L.
Vtrùm reuelantes Chriſtianorum ſecreta per literas infidelibus,

fidelibus, & nuncius illas deferens, aut verbaliter denuncians, excõmunicentur.

Diſputatio LI.

Vtrùm deferentes prohibita ad infideles, vel Chriſtianorũ ſecreta eis reuelantes à cenſura huius canonis aliquãdo excuſentur.

CAPVT IX.

Contra impedientes eos, qui victualia, & alia neceſſaria Romam conuehunt.

Diſputatio LII.

Quenam ſub hac cenſura non impediri præcipiantur ad Curiam deferri.

Diſputatio LIII.

Vtrùm, qui ſine animo inferẽdi damnum Curiæ Apoſtolicæ, impedit prædictorũ delationem, excõmunicetur.

Diſputatio LIV.

Vtrùm nolens vendere victualia, ne ad Curiã deferãtur, hac cenſura puniatur.

Diſputatio LV.

Vtrùm ſpolians pecunia deferentem victualia ad Curiam Romanam hac cenſura inuoluatur.

Diſputatio LVI.

Vtrùm obligantes eos, qui victualia deferunt, ad ſoluenda pedagia, excommunicẽtur.

CAPVT X.

Contra lædentes eos, qui ad Curiam Romanam veniunt, vel ab ea recedunt, & ſine iuriſdictione vexãtes eos, qui ibi commorantur.

Diſputatio LVII.

Quinam dicantur venientes, recedentes, & morantes in Curia.

Diſputatio LVIII.

Vtrùm exercentes per alios actiones hoc canone prohibitas, & qui aliorum nomine illas exercent excommunicentur.

CAPVT XI.

Contra lædentes Romipetas, ac peregrinos, etiam in vrbe morantes, vel ab ea recedentes.

Diſputatio LIX.

Vtrùm percutiens morantem Romæ deuotionis cauſa excommunicetur.

CAPVT XII.

Contra offendentes S. R. E. Cardinales, & alios Prælatos.

Diſputatio LX.

Vtrùm interficientes Cardinales, qui nondum habent capellum

pellum excommunicentur.

Diſputatio LXI.

Vtrùm interficiens Epiſcopum non conſecratum cenſuram huius canonis incurrat.

Diſputatio LXII.

Vtrùm omnes interficientes Cardinales, Archiepiſcopos, &c. vel ad id dantes auxilium, conſilium, vel fauorẽ, hoc loco excommunicẽtur.

Diſputatio LXIII.

Vtrùm mandantes interficere perſonas hoc canone exemptas, effectu non ſecuto, excommunicationem incurrant.

Diſputatio LXIV.

Vtrùm ratam habens percuſſionem Cardinalis, vel aliorum Prælatorum hanc cenſuram incurrat.

Diſputatio LXV.

Vtrùm defenſores, & receptatores interficientium Cardinales, Archiepiſcopos, &c. cenſura huius canonis innodentur.

Diſputatio LXVI.

Vtrùm interficientes Clericos, vel Religioſos de familia Cardinalium hoc loco excõmunicentur.

Diſputatio LXVII.

Vtrùm eijcientes Cardinales, & alios Prælatos à locis, vbi munus ſuum explere debẽt, excommunicentur.

CAPVT XIII.

Contra lædentes eos, qui ad Curiam Romanam pro negotijs ſuis recurrunt.

Diſputatio LXVIII.

Vtrùm percutiens recurrentẽ per alios ad Sedem Apoſtolicam excommunicetur.

Diſputatio LXIX.

Vtrum ſufficiat criminaliter accuſare recurrentem ad Sedem Apoſtolicam, vt huius canonis cenſura incurratur.

Diſputatio LXX.

Vtrùm infamans recurrentem ad Sedem Apoſtolicam ob talem recurſum, excommunicetur.

Diſputatio LXXI.

Vtrùm à recurrente ad Sedem Apoſtolicam liceat pecuniam, vel quid ſimile ad cõpenſationem faciendam ſurripere.

CAPVT XIV.

Contra appellantes à grauamine, vel futura executione literarum Apoſtolicarũ ad laicam poteſtatem.

Diſpu-

Diſputatio LXXII.

Vtrùm priuata authoritate executionem literarum Apoſtolicarum impedientes excommunicentur.

Diſputatio LXXIII.

Vtrùm in hac clauſula mandantes, & conſulentes excommunicentur.

Diſputatio LXXIV.

Vtrùm omnes appellantes à mandatis Apoſtolicis ad Curias ſæculares hæc cenſura comprehendat.

Diſputatio LXXV.

Vtrùm in aliquo caſu licitus ſit ab executione literarum Apoſtolicarum ad Curiam ſæcularem recurſus.

Diſputatio LXXVI.

Vtrùm liceat literas Apoſtolicas examinare, vt executioni mandentur.

CAPVT XV.

Contra impedientes literarum Apoſtolicarum, aut aliarum expeditionum executionẽ, & auocantes cauſas Eccleſiaſticas ab Eccleſiaſticis iudicibus.

Diſputatio LXXVII.

Vtrùm cenſura huius canonis tam ſæculares, quam Eccleſiaſticos comprehendat.

Diſputatio LXXVIII.

Vtrùm auocantes cauſas Eccleſiaſticas, prætextu violentiæ prohibendæ, aut informandi, & ſupplicandi Summum Pontificem, hoc loco excommunicentur.

CAPVT XVI.

Contra iudices ſæculares, qui Eccleſiaſticas perſonas ad ſua tribunalia trahunt, quique Eccleſiaſticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant.

Diſputatio LXXIX.

Quo pacto intelligantur illa verba, Ordinatis vſi fuerint.

Diſputatio LXXX.

Vtrùm vtens conſuetudine contra libertatem Eccleſiaſticam hoc canone excommunicetur.

Diſputatio LXXXI.

Vtrùm ſcribentes ſtatuta, vt publicentur contra libertatem Eccleſiaſticam hoc canone excommunicentur.

Diſputatio LXXXII.

Vtrum in aliquo caſu perſonas Eccleſiaſticas ad tribunal ſæculare trahi liceat.

Diſputatio LXXXIII.

Vtrùm dantes conſilium ad

cendendas leges contra libertatem Eccleſiaſticam, & communitas illas faciens excommunicentur.

Diſputatio LXXXIV.

Quando lex, & ſtatutum contra libertatem Eccleſiaſticā cenſeantur.

CAPVT XVII.

Contra impedientes Prælatos, ne ſua iuriſdictione Eccleſiaſtica vtantur.

Diſputatio LXXXV.

Vtrùm recurrentes ad curias ſæculares in cauſis mixti fori hoc canone excommunicentur.

CAPVT XVIII.

Contra vſurpantes Sedis Apoſtolicæ, & quarumcunque Eccleſiaſticarum perſonarum iuriſdictiones, vel etiam fructus earum ſequeſtrantes.

Diſputatio LXXXVI.

Vtrùm vſurpare iuriſdictionem ſæcularem pertinentem ad Eccleſiaſticos contra prohibitionem huius canonis ſit.

Diſputatio LXXXVII.

Vtrùm, vt cenſura huius canonis incurratur, prædicta bona vſurpare ſufficiat.

Diſputatio LXXXVIII.

Vtrùm vſurpantes Eccleſiaſticos fructus tempore vacationis Eccleſiæ excommunicentur.

Diſputatio LXXXIX.

Vtrùm, qui prædicta non authoritatiuè vſurpant, vel ſequeſtrant, excommunicentur.

Diſputatio XC.

Vtrùm cenſura contra vſurpantes Eccleſiaſticorum fructus, tam laicos, quam Eccleſiaſticos comprehendat.

CAPVT XIX.

Contra imponentes decimas, & alia onera perſonis Eccleſiaſticis, Eccleſijs, Monaſterijs, aut eorum fructibus.

Diſputatio XCI.

Quo iure Eccleſiaſtici à laica poteſtate eximantur.

Diſputatio XCII.

Vtrùm in aliquo caſu liceat perſonis Eccleſiaſticis tributum imponere.

Diſputatio XCIII.

Quando recipiens tributum ab Eccleſiaſticis ſponte ſoluentibus excommunicationem

nem incurrat.

Diſputatio XCIV.

Vtrùm cenſuræ hoc canone innouatæ, ſicut & aliæ Summo Pontifici reſeruentur.

CAPVT XX.

Contra iudices ſæculares, qui in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas ſe interponunt.

Diſputatio XCV.

Vtrùm iudex ſæcularis faciens informationem in cauſa criminali contra Eccleſiaſticum, vel ipſum in occulto proceſſans, vel eius bona ſequeſtrans excommunicetur.

Diſputatio XCVI.

Vtrùm iudex ſæcularis procedens in cauſa criminali contra Eccleſiaſticum iuriſdictioni illius voluntariè ſe ſubmittentem excommunicetur.

Diſputatio XCVII.

Vtrùm iudex ſæcularis, qui cum matre, vxore, filia, vel ſorore turpiter inuenit Eccleſiaſticum, poſſit illum retinere, vt à ſuo iudice, vel Prælato comprehēdatur.

CAPVT XXI.

Contra occupantes bona, & terras Eccleſiæ Romanæ & illius iuriſdictionem vſurpantes.

CAPVT XXII.

De duratione Bullæ Cœnæ.

CAPVT XXIII.

De reſeruatione caſuum Bullæ Cœnæ.

Diſputatio XCVIII.

Qua ratione in mortis articulo à caſibus Bullæ Cœnæ abſoluendum ſit.

Diſputatio XCIX.

Vtrùm abſolutio facta à caſibus Bullæ in mortis periculo ſit valida.

Diſputatio C.

Vtrùm aliquis præter Romanum Pontificem à caſibus, & cenſuris Bullæ abſoluere poſſit.

CAPVT XXIV.

Contra abſoluentes à caſibus Bullæ Cœnæ.

Diſputatio CI.

Vtrùm cenſura contra abſoluentes à caſibus Bullæ lata Summo Pontifici reſeruetur.

CAPVT XXV.

Declarationes quædam circa abſolutionem à cenſuris

ris Bullæ Cœnæ.

CAPVT XXVI.

Reuocantur priuilegia, quæ impediunt, ne in aliquibus cēſuræ huius Bullæ locum habeant.

Diſputatio CII.

Vtrùm Summus Pontifex reuocare poſsit priuilegia per viam contractus, & remunerationis conceſſa.

CAPVT XXVII.

De publicatione Bullæ Cœnæ per Summum Pontificem facta, & per Prælatos facienda.

CAPVT XXVIII.

Quòd quicunque audiunt cōfeſsiones, apud ſe has literas habeant.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM, QVÆ IN HAC RELECTIONE CONTINENTVR.

In quo litera c. deſignat caput, d. diſputationem, n. numeros in capite, vel diſputatione poſitos.

A

Abſoluere.

Abſoluere poteſt Ordinarius ab excommunicatione à iure non reſeruata, non verò ab excõmunicatione ab homine. c 1. d. 2. n 1.

Abſoluere potens in articulo mortis, poteſt etiam in mortis periculo. c. 23. d 99. n. 6.

Abſoluere à caſibus Bullæ Cœnæ ſolùm Papam poſſe qui aſſerant. ibid. d. 100. n. 1.

Abſoluere poſſe à cenſuris Bullæ Cœnæ præter Summum Pontificem, qui defendant. ibid n. 2.

Abſoluere à caſibus, & cenſuris Bullæ Cœnæ poteſt delegatus à Papa, cum ſpeciali ad id facultate. ibid. n. 4.

Abſoluere poteſt à cenſuris Bullæ etiam prima tonſura initiatus in mortis articulo, à caſibus verò ſimplex Sacerdos. ibid n. 5.

Abſoluendi à caſibus & cenſuris Bullæ priuilegia Epiſcopis, aut alijs in ſpecie conceſſa probabile eſt non reuocari per Bullam Cœnæ. ibid. num. 7.

Abſoluendi facultas à caſibus, & cenſuris Bullæ Cœnæ nõ includit licentiam ad abſoluendum ab hæreſi. ibid. num. 8.

Abſoluere poteſt ab excommunicatione contra abſoluentes à cenſuris Bullæ Cœnæ lata, qui poteſt à non reſeruatis. c. 24. d. 101. n. 4.

Abſol-

Abſoluendi facultas Summo Pœnitentiario facta ad abſoluendum ab excommunicatione propter mutationẽ literæ in literis Apoſtolicis, quomodo intelligatur. c.7. d.42.n.10.

Abſolutio.

Abſolutio à caſibus Bullæ in mortis articulo, cum qua cautione impendenda ſit. c. 23.d.98.n.3.

Abſolutio à caſibus Bullæ Cœ*næ non eſt cum ſola cautione facienda, quando commodè cum ſatisfactione fieri poteſt. ibid.n.2.*

Abſolutio danda eſt pœnitenti in articulo mortis, quamuis cautionem dare non poſsit. ibid.n.4.

Abſolutio non ſeruata forma ad abſoluendum præſcripta, non valet. ibid.n.5.

Abſolutio contra prohibitionẽ facta nulla eſt. ibid.

Abſolutionis forma à caſibus Bullæ Cœ*na quæ ſit. ibidem num.6.*

Abſolutio à cenſuris Bullæ quibus non proſit. cap.25. n.1. & 2.

Abſolutio ad effectum alicuius actus gerendi quando non valeat. ibid.n.3.

Abſoluens.

Abſoluens ex præſumptione à caſibus, vel cenſuris Bullæ excommunicatur. c.24.n. 1. & 5.

Abſoluens à caſibus Bullæ vnica abſolutione plures vnã tantùm excommunicationem incurrit. ibid n.2.

Abſoluentes à Bullæ caſibus & cenſuris, qui excommunicatione illius non innodentur. ibid.n.3. & 4.

Abſoluens à caſibus Bullæ Cœnæ ex vi confeſsionalium Iulij II. excommunicatur. ibid.d.101.n.4.

Acceſſorium.

Acceſſoriũ ſequitur principale. c.3.d.22.n.1. & c.15.n.2.

Actus.

Actus internus quando poteſtati Eccleſiæ ſubijciatur. c. 2.d.6.n.2. & 11.

Actus interni aliquando pro externis apponuntur. ibid. d.5.n.3.

Ex actu geminato trahitur crimen ad conſuetudinem. ibid.d.8.n.9.

Adhærentes.

Adhærentium & principaliũ idẽ eſt iudicium. c.15.n.2.

Adhærentes qui dicantur.c.12 num.2.

Adulterium.

Adulterio ex metu commiſſo tota pœna legis non infligitur.c.2.d 5.n.4.

Affectus.

Affectus punitur vt effectus, quomodo intelligatur. c.8. d 49.n 1.& 9.

Afflictio.

Afflictio non eſt danda afflicto. c.5 d 38. n.3.

Alimentum.

Alimentum & victualia æqui parantur c.9.d.52 n.2.

Anabaptiſtæ.

Anabaptiſtæ qui ſint c.2.n.10

Anathema.

Anathema quid ſit c.2. n. 5.

Apoſtata.

Apoſtata quis ſit, & quibus modis apoſtatam eſſe contingat.c.2.n.11.

Apoſtata à fide eſt hæreticus ib.

Apoſtatæ comprehenduntur in iure quod eſt contra hæreticos. ibid d.6.n.8.

Appellantes.

Appellantes à Summo Pontifice ad futurum generale Concilium excommunicãtur.c.3.n 1.

Appellantibus à Papa ad Concilium generale futurũ diuerſa imponitur pœna. ibid. num.2.

Appellans ad futurum generale Concilium, etiam in re dubia, excommunicatur.ib. d.20.n.3.

Appellans à dubio Pontifice Rom. ad futurum Concilium, nõ excommunicatur. ibid n 6.

Appellantes à Summo Pontifice ad Concilium prouinciale, vel ad generale præſens probabilius eſt non excommunicari.d.21.n.2.

Appellantes à mandatis Apoſtolicis ad Curias ſæculares excommunicantur.c.14.n. 1.& d.75 n 4.

Appellare.

Appellare à Summo Pontif. inducit ſuſpicionem contra fidem c.3.d.20.n.3 & d.21. num 3.

Appellare à Summo Pontif. ad futurum Concilium eſt hæreſum occaſio.d.21.n.12.

Appellare à Summo Pontifice ſchiſmatum occaſio eſt ibid. num.1.

Appellare à Summo Pontifice quare non liceat.ibid.n.15.

Appellare à laica iuriſdictione ad

ad Eccleſiaſticam, vel è contra non licet. c.14. diſ.75. n.13.

Appellatio.

Appellationem eſſe de iure naturæ quomodo intelligendum. c.3.diſp.20.num.10. & ſequent.

Appellatio aliquando in Iure interdicitur. ibid.n.14.

Appellationem poteſt Princeps interdicere. ibid.

Appellationem à mandatis Apoſtolicis ad curiam ſæcularem conſulens, non excommunicatur in Bulla Cœnæ. *cap.14. diſp.73. n. 2.& 3.*

Appellationem prædictam mãdantes facere excommunicantur. ibid.n.3.

Appellatio friuola quæ dicatur. ibid. diſp.74. num. 3. & 5.

Appellatio quid ſit. ibid.n.4.

Apprehendere.

Apprehendens Eccleſiaſticum cum vxore, matre, filia, vel ſorore quando, ſi iudex ſæcularis ſit, Bullæ cenſura ligetur. cap.20. diſp.97. n.3.& 4.

Archiepiſcopus.

Archiepiſcopum occidens. vide verbum Cardinales.

Arma.

Arma ad infideles deferentes. vide Deferentes.

Articulus mortis.

Articulus mortis quid ſit.c.23. d.99.n.1.& 6.

Articulus mortis & periculum mortis pro eodem accipiuntur in Iure. ibid.n.5.

Articulus mortis & periculum mortis ſecundùm proprietatem verborum differunt. ibid.n.9.

Audiens.

Audiens legere librum prohibitum non excommunicatur. c.2.d.14.n.1.

Auocare.

Auocare cauſas Eccleſiaſticas ad tribunal ſæculare in caſu violentiæ quando liceat. c.15.d.78.n.3.

Auocare cauſas Eccleſiaſticas qua ratione faciendum. ib. num.2.

Auocare cauſam Eccleſiaſticam in caſu violentiæ in fauorem ipſius cauſæ cedit. ibid. num.8.

Auocantes.

Auocantes cauſas Eccleſiaſticas ad tribunal ſæculare authoritate laica excommunicantur.

municantur. c.15.d.77.n. 3.& 4.

Auocantes prædictas cauſas authoritatiuè ſolummodò excommunicantur. ibid. num.5.

Auocans cauſam Eccleſiaſticam de meritis illius cognoſcere non poteſt. ibidem num.4.

Auocans cauſam quid facere poſſit ſi Eccleſiaſticus nolit à violentia ceſſare. ibid. num.5.

Aurum.

Aurum & argentum differũt à pecunia ſpecie morali. c.8. num 6.

Auxilium.

Auxilium dantes ad appellandum à Summo Pontifice non excommunicantur, niſi ſequatur appellatio. c.3. d.22.n.1.

Auxilium dantes poſt factam appellationem non excommunicantur. ibid. n.3.

Auxilium & fauor quo differant à conſilio. ibid. d.24. n.2. & 3.

Auxilium quomodo præſtetur. c.12. d.62.n.6.

B

Bona fides.

Bona fides quid ſit. c.21.n.5

Bona fides orto dubio ſine ſufficienti diligentia ſtare non poteſt. ibid.

Bonum.

Bono communi & particulari ſimul concurrentibus commune præpõderat. c.3.d.20. n.10.& 13.

Bona quid in Iure ſignificent. c.13.d.70.n.3.

Brachium ſæculare.

Brachij ſæcularis auxilium aliquando ab Eccleſiaſticis imploratur. c.14.d.75.n.10.

Brachio ſæculari in quibus caſibus Eccleſiaſtici tradantur. c.16.d.82.n.2.

Breue Apoſtolicum.

Breue Apoſtolicum quid ſit. c.7.n.3.

Bulla, & Bulla Cœnæ.

Bulla Cœnæ *cur dicatur proceſſus. c.1.n.3.*

Bulla Cœnæ propriè nõ eſt lex, neque ſtatutum, ſed ſentẽtia hominis. ibid.

Bulla Cœnæ *quid ſit. ibid.*

Bulla apud Iuriſtas tripliciter accipitur. ibid. n.4.

Bullæ denominatio vnde deſumatur.ibid

Bullæ Cœnæ cur dicatur. ibid. num.5.

Bullæ Cœnæ antiquitas. ibid. num.6.

Bulla Cœnæ ter in anno promulgabatur.ibid.

Bulla Cœnæ cur promulgetur. ibid.num.7.& c.27.n.1.

Bullæ Cœnæ cenſuram eſſe ab homine qui ſenſerint. ibid. d.1.n.1.& 2.

Bulla Cœnæ non eſt propriè à iure.ibid.n.4.

Bulla Cœnæ abſolutè eſt ab homine.ibid.n.5.

Bullæ Cœnæ cenſura mortuo Pontifice non ceſſat. ibid. num.6.

Bullæ Cœnæ excommunicationes circa idem crimen non multiplicantur. ibid. d. 2. num.2.

Bulla Cœnæ regulariter ante duos menſes non obligat abſentes.ibid.d.3.n.2.

Bulla Cœnæ quando incipit obligare.ibid.n.3.& 6.

Bulla Cœnæ antiqua obligat quandiu noua obligare non incipit. ibid.n.7.

Bullæ Cœnæ excommunicatio maior eſt. c.2.n. 4.

Bullam Cœnæ tenentur publicare Prælati ſub mortali. c. 27.n.1.

Bullam Cœnæ non publicantes quando à peccato excuſentur.ibid n.3.

Bullam Cœnæ *non tenentur publicare qui Prælati non ſunt.ibid.n.4.*

Bullam Cœnæ *apud ſe tenere debent confeſſarij. c. 28. num.1.*

Bullam Cœnæ *apud ſe non habentes non peccant contra præceptum in ea contentum ibid.n.2.*

Bullæ Cœnæ *cenſuras ignorantes peccant mortaliter.ibid.*

Bulla Cœnæ *tripliciter violari poteſt.ibid.n.3.*

C

Caluiniſta.

C*Aluiniſtæ qui ſint. c. 2. num.10.*

Capitulum.

Capitulum *non excommunicatur.c.3.n.2.*

Capitulum *aliquando accipitur pro loco. c.3. d.23.n.5.*

Cardinales.

Cardinales, *Legatos, Archiepiſcopos,&c. occidens excommuni.*

communicatur.c.12.n.1.
Cardinales eijciẽs à curia regia nõ excõmunicatur in Bulla, ſed in Iure. ibid. num.3.
Cardinales *eijciens lictor excommunicatur. ibid.n.4.*
Cardinalem *non habentem capellũ qui percutit excõmunicatur.ibid.d.60.n.1.*
Cardinalẽ per ignorãtiã, vel cũ moderamine inculpatæ tutelæ interficiens non excommunicatur.ibid.d. 62.n.2.
Cardinaliũ interfectioni dãtes auxiliũ, conſiliũ, vel fauorẽ, quæ ad peccãdũ nõ adijciunt, non excõmunicãtur. ib.n.5.
Cardinalẽ interficere mandãs effectu nõ ſecuto nõ excommunicatur.c.12.d.63.n.2.
Cardinalẽ interficere mãdans ſi mandatũ reuocauit, quamuis poſteà ſequatur effectus, non excõmunicatur.ib.n.3.
Cardinaliũ percuſsionẽ ratã habẽs quãdo excom.c.12.d.64.
Cardinalium interfectores qui defendũt, & receptãt quãdo excõmunicentur. ibid. d.65.
Cardinales à terris ſuis eijcere quomodo intelligatur. c.12. d.67.

Cathecumenus.

Cathecumenus qui à fide recedit eſt hæreticus corã Deo, nõ tamẽ excõmunic.c.2.n.8.

Cauſa.

Cauſæ morali dupliciter tribuitur effectus.c.2.d.14.n.4.
Cauſæ ſæculares non pertinẽt ad Eccleſiaſticos, neque Eccleſiaſtica ad ſæculares.cap.14. d.75.n.13.
Cauſæ aliæ Eccleſiaſticæ, aliæ ſæculares, & quotuplex vnaquæque.c.17.d.85.n.1.
Cauſa mixti fori quæ dicatur. ibid.n.2.
Cauſa capitalis, & criminalis quæ ſint.c.20.n.3.

Cautio.

Cautio quid ſit, & quotuplex. c.23.d.98.n 1.

Clauſula.

Clauſula apponi ſolita in aliquo actu appoſita habetur etiã ſi nõ exprimatur. c.23.d.99. n 7.

Clericus.

Clericum percutiens excõmunicatur.c.2.d.19.n.2.
Clerici ſunt ſubiecti in aliquibus poteſtati teporali. ibid. num.8.
Clericos de familia Cardinaliũ interficientes excommunicantur in Iure. c.12.d.66. num.1.
Clericos de familia Cardinalium interficientes non

excommunicantur in Bulla. ibid n.3.
Clerici pœnis legalibus non puniuntur c.11. n.4.

Collectæ.

Collectas imponentes Eccleſiaſticis. Vide Imponentes tributa Eccleſiaſticis.

Collegium.

Collegium non excommunicatur. c.3 n.2.

Comburere.

Comburere libros prohibitos non omnibus licet. c.2. diſ. 15 n.4.

Commiſſarij Apoſtolici.

Commiſſarij Apoſtolici, & Inquiſitorum legere poſſunt libros prohibitos. c.2. d.15. num.3.

Communitas.

Cõmunitas nõ eſt perſona vera c.16. d 83. n.8.
Cõmunitas leges cõtra libertatẽ Eccleſiaſticã faciẽs in quibus mẽbris excõmunicetur. ibid. n.6 & 7.
Communitas an excommunicetur. ibid. n.8.

Commutans.

Commutantes arma pro armis cum infidelibus quando excommunicentur. c.8. d.47. n.2. & 3.

Concedere, & Conceſſa.

Conceduntur non concedenda per nimiam importunitatẽ petentium. c.14. d.76. n.3.
Conceſſa per importunitatem non valent. ibidem.

Conceſsio.

Conceſsio facta ad aliquid faciendum, quod ſecundum ius fieri non poterat, intelligitur faciendum iuxta conſuetam formam. c. 23. d.98 n.7.

Concilium.

Concilij Toletani explicatio. c. 2. d.5. n.3.
Conciliũ eſſe ſupra Papã qui teneant. c 3. d.20 n.1.
Concilium tempore ſchiſmatis quis ſit verus Papa declarat. ibid. n.7.

Confœderati.

Confœderati qui ſint. c.21. n.2.

Conſentiens.

Cõſentientes & agẽtes pari pœna plectũtur. c.2. d.14. n.3.

Conſcientia erronea.

Conſcientia erronea nõ ſufficit ad cenſurã incurrendam. c. 2. d.12. n.6.

Conſilium.

Cõſiliũ in quo ab auxilio, & fauore differat c.3. diſ. 24. n. 2. & 3.

Conſilium

Conſiliũ, quod non adijcit ad peccandum, non ſufficit ad cenſuram Bullæ incurrendam. cap. 12. diſp. 62. num.5.
Conſilium quomodo præſtetur. ibid.n.6.
Conſilium retractans eſt cauſa actus, ſecuto effectu. ibid.d. 63.n.5.
Conſilium quot modis accipiatur.c.16.d.83.n.2.
Conſiliũ nudũ nõ eſt neceſſariò ſequendum.ibid.n.3.

Conſulens, & Cõſiliarius.

Conſulens percuſſionem Clerici excommunicatur. c.2. d. 14 n.5.
Conſulentes appellare à Summo Pontifice ad Concilium, qui ſenſerint excommunicari.c.3.d.24. n.1.
Conſulentes appellare à Summo Pontifice ad Concilium non excommunicantur. ib. num.2.
Conſulẽtes piratarũ non excõmunicantur in Bulla Cœnæ. c.4.d.32.
Conſiliarius aliquando habet votum deciſiuum, aliquãdo non.c.16.d.83.n.3.
Cõſulentes facere leges contra libertatem Eccleſiaſticam quando excommunicentur. ibid.n.4.& 5.

Conſuetudo.

Ad conſuetudinem ex actu geminato crimen trahi videtur.c.2.d.8.n.9.
Cõſuetudo quo longior eo periculoſior.c.14.d 76.n.6.
Conſuetudo non poteſt dare iuriſdictionem ſæculari in Eccleſiaſticum. ibid.n 8.
Conſuetudo quid ſit. c.16.diſ. 8.n.2.
Conſuetudo à quibus & quãdo introducatur. ibid. n.3. & 6.
Conſuetudine facti vtens non excommunicatur in Bulla Cœnæ. ibid. n. 4.
Conſuetudine facti vtens contra libertatem Eccleſiaſticam excommunicatur.ibid. num.6.
Cõſuetudo habet vim legis, & eſt lex non ſcripta.ibid.
Conſuetudo eſt ius ibid.n.7.
Conſuetudo debet eſſe rationabilis, vt vim legis obtineat. ibid. n. 8.

In Continenti.

In continenti quæ fieri dicantur.c.15 d.78.n.6.

Conuerſus.

Conuerſum percutiens excommunica-

municatur.c.2.d.19.n.2.

Correctio Iuris.

Correctio Iuris vitanda.c.23. d 100 n. 3.

Crimen.

Crimen contra ſidẽ & Remp. vnuſquiſque denũciare, & accuſare tenetur. c.2. diſp. 11. n. 4.

Crimen Eccleſiaſticum quid ſit.c.17.d.85.n. 1.

Curia Romana.

Curiæ Romanæ nomine quid intelligatur.c.9.n.2.

D.

Dare.

D*Ans infideli gladiũ vnũ, vel quid ſimile non excommunicatur in Bulla Cœnæ. cap.8.d. 47. num.4.*

Defendere.

Defendere libros hæreticorum qui dicantur.c. 2.d.17.n.4.

Defenſio.

Defenſio iure naturæ eſt licita.c.12.d.62.n.4.

Defenſor.

Defenſor hæreticorum, Vide Hæreticus.

Deferre, & Deferentes.

Deferentes vſui belli neceſſaria ad infideles excommunicatur in Bulla & in Iure.c.8.n.1.& 2.

Deferre prædicta ad quos prohibitum.ibid. n.3.

Deferri ad infideles quæ prohibeantur. ibid.num.4.& ſequent.

Deferre victualia an prohibitum in Bulla. ibid.n. 5.

Deferre pecuniam an ſit in Bulla prohibitum. ibidem num.6.

Deferendi arma & merces ad infideles reuocantur priuilegia.ibid.n.7.

Deferri mandantes ad infideles vſui belli neceſſaria excommunicantur in Bulla. c.8.d.46 n.2.& 3.

Deferens prohibita ex vna terra infidelium ad aliam quando excommunicetur, & quando non. c.8.d. 48. n.3.& 4.

Deferentes prohibita non tamen vendentes non excõmunicantur in Bulla. ibid. 49.n.3.

Deferentes prohibita & vendẽtes infidelibus quãuis ſtatim illa recuperent excommunicantur. ibid. n.4.

Deferentes prohibita & vendentes

dentes ea infidelibus quando ſciunt ea ſe recuperaturos antequam nocumentũ inferatur fidelibus, non excommunicãtur. ibid.n.5.6. & 7.

D*eferentes ad infideles prohibita quanuis illis abundẽt, excommunicantur. ibidem num.*8.

*Deferens ad infideles prohibita quando à cenſura liberetur.ibid.d.*51.*n.*1.*& ſeq.*

D*eferentem victualia ad Curiam qui pecunijs ſpoliat ne illa deferat excommunicatur.c.*9.*d* 55.*n.*2.

*Deferentem victualia qui vt fur ſpoliat pecunijs non excommunicatur.ibid.n.*3.

*Deferentem pecunias ad emẽda victualia qui ſpoliat quã do excommunicetur. ibid. num.*4.

D*eferentem victualia obligãs ad ſoluendum iuſtum tributum non excommunicatur.c* 9.*d.*56.*n.*1.

*Deferentem victualia qui obligat ad ſoluendum iniuſtum tributum in odium Curiæ excommunicatur.ib. num.*2.

*Deferentem victualia obligans ad ſoluendum iniuſtũ tributum nõ ſpecialiter, ſed quando ſimul cum alijs illum obligat, non excommunicatur per octauam Bullæ cenſuram.ibid.n.*3.

Deprædari,& Deprædantes.

*Deprædari in mari & fluminibus quibus modis contingat.c.*4.*d.*27.*n.*1.

Deprædari. Vide verbum Pirata.

D*eprædantes in ſolis fluminibus non excommunicantur in Bulla Cœnæ.ibid.n.*2.

Deprædantes in naui in qua ſunt non excommunicantur per Bullam Cœnæ.ibid. num 5.

*Deprædantes Chriſtianos nauigio pro honeſtis cauſis vectos excommunicantur in Iure.ibid.n.*6.*&* 9.

*Deprædantes titulo belli ſecundùm communem ſententiã non excommunicantur in Bulla Cœnæ.c.*4.*d.* 29.*n.*2. *& quomodo ea ſit intelligenda.ibid. per totum.*

*Deprædantes infideles non excommunicantur in Bulla Cœnæ.c.*4.*d.*30.*n.*2.

Deprædantes infideles, qui cum

Summi Pont. facultate nauigant non eſt improbabile excõmunicari. ibid. diſ. 30. num. 6.

Derelicta, & Derelinqui.

Derelicta bona quæ dicantur. c. 5. d. 36. n. 2. & 4.

Derelinqui rem quibus modis contingat. ibid. n. 4.

Deſtruere.

Deſtruere quid ſit. c. 24. n. 2.

Detinere.

Detinere quid ſit. c. 24. n. 2.

Diſpenſare.

Diſpenſat Eccleſia in voto interno. c. 2. d. 4. n. 4.

Diſpoſitio.

Diſpoſitio requirens actum perſonalẽ non poteſt impleri per alium. c. 8. d. 46. n. 1.

Diſpoſitio qua reuertimur ad ius commune eſt fauorabilis. d. 84. n. 6.

Dogma.

Dogmata Chriſtianorũ hæreſes dici non poſſunt. c. 2. n. 6.

Dominium.

Dominium in quo fundetur. c. 13. d. 70. n. 3.

Dubium.

Dubio ſtante obediendum eſt ſuperiori c. 9. d. 53. n. 6.

Dubius in fide eſt infidelis, & aliquando hæreticus. cap. 2. d. 7. n. 4.

E.

Eccleſia.

Eccleſiæ vnitas in duobus attẽditur. c. 2. d 18. n. 2.

Eccleſia ſeparata à capite non eſt totum, ſed pars. c. 5. d. 20 n. 8.

Eccleſia cum capite eſt ipſo maior magnitudine molis non virtutis. ibid.

Eccleſia potentiam habet à Chriſto Domino. ibid.

Eccleſia peccante Pontifice nõ manet cum humano remedio, ſed pendens à diuina prouidentia. ibid. n. 9.

Eccleſia non eſt perſona vera ſed repræſentata. cap. 18. d. 88. n. 1.

Eccleſiaſticus.

Eccleſiaſtici ſunt membra Reip. & Regi fidelitatem iurant. c. 14. d. 75. n. 16.

Eccleſiaſtici qui dicantur. cap. 16. num 3.

Eccleſiaſticorum cauſas non poteſt Epiſcopus delegare ſæculari. c. 16. d. 82. n. 6.

Eccleſiaſticus poteſt à ſæculari iudice apprehendi pro defenſione

fenſione innocentis, ſed ducendus eſt ad ſuum Prælatum. ibid.n.7.
Eccleſiaſticus in flagranti delicto comprehendi à laico non poteſt, nec noctu cum armis, oppoſitum tamen nõ eſt improbabile.ibi.num. 8. *&* 9.
*Eccleſiaſticorum bona quibus titulis ad ipſos ſpectẽt. c.*18. *d* 86.*n.*1.
*Eccleſiaſticus conſentiens in iudicem laicum, amittit cauſam.c.*2*o.d.*95.*n.*4.
*Eccleſiaſticorum immunitas impugnatur ab hæreticis. c.*19.*d.*91 *n.*1.
*Eccleſiaſticos eſſe iure diuino exemptos qui doceant.ibid. num.*2.
*Eccleſiaſtici in cauſis Eccleſiaſticis ſunt exempti iure diuino.ibid.n.*3.
Eccleſiaſticorum cauſas ſpirituales non poteſt Summus Pontifex abſolutè laicis ſubmittere, poteſt tamen in aliquo caſu.ibid.n 4.
*Eccleſiaſtici in perſonalibus, & temporalibus iure humano ſunt exempti.ibid.n.*6.
Eccleſiaſticis an poſſit imponi tributum. Vide Tributum.
*Eccleſiaſtici non poſſunt ſe laicorum iudicio ſubmittere. c.*2.*d.*96.*n.*3.
*Eccleſiaſtici ſunt maiores etiã Principibus. ibid.n.*3.
*Eccleſiaſticum turpiter inuentum cũ vxore, matre, filia, vel ſorore, occidens, quãdo excommunicetur. c.*2*o.diſ.* 97.*n.*2.3 *&* 4.

Eluſorium.

*Eluſorium quid ſit.c.*17.*n.*3.

Emendare.

*Emendare nolens cum poſſit, crimen quod non emendat committit.c.*2.*d.*11.*n.*1.*&* 3.9. *&* 12.

Epiſcopus, & Epiſcopatus.

*Epiſcopi non poſſunt legere libros prohibitos. c.*2.*diſ.*15. *num.*3.
Epiſcopos occidens, &c. Vide Cardinales.
*Epiſcopus electus poteſt aliquos actus iuriſdictionis exercere.c.*12.*d.*61.*n.*2.
*Epiſcopum non conſecratum interficiens non excommunicatur in Bulla.ibid.n.*3.
Epiſcopus non conſecratus non eſt verè Epiſcopus. ibid.
Epiſcopus confirmatus poteſt ab Epiſcopatu eijci.ibid.

Epiſcopatus eſt dignitas & ordo. ibid.

Epiſcopus accipit in ſui conſecratione characterem in ordine ad corpus Chriſti myſticum. ibid.

Exceptio.

Exceptio firmat regulã. c. 20. diſp. 96.

Excommunicare.

Excommunicare poteſt initiatus prima tonſura. cap. 23. diſp. 100. n. 6.

Excommunicari bis non cenſetur idem ab eodem. c. 1. d. 2. n 3.

Excommunicatur participans cum excommunicato in crimine criminoſo. c. 2. diſp. 19. n. 3.

Excommunicatio.

Excommunicatio eſt grauior pœna quæ ab Eccleſia infertur. c. 1 n. 7.

Excommunicatio alia ab homine, alia à Iure. c. 1. diſp. 1. num. 3.

Excommunicatio à Iure ſemper eſt generalis. ibid.

Excommunicatio ab homine aliquando eſt generalis, aliquando contra determinatam perſonam. ibid.

Excommunicatio Iuris durat poſt mortem conditoris. ib.

Excommunicatio ab homine cum ipſo expirat. ibid.

Excommunicatio ab homine poteſt reſpicere futurũ tempus. c. 1 d. 1. n. 7.

Excommunicatio ab homine in communi lata non eget monitione ibid.

Ab excommunicatione à Iure non reſeruata poteſt Ordinarius abſoluere. c. 1. diſp. 2. num. 1.

Ab excommunicatione ab homine non poteſt. ibid.

Excommunicationes cõtra hæreticos ante Bullam Cœnæ non erant Summo Pontif. reſeruatæ. c. 2. n. 1.

Excommunicatio quid. ibid. num. 2.

Excommunicatio maior, & minor. ibid.

Excommunicationis effectus. ibid. n. 3.

Excommunicationis nomen abſolutè prolatum pro maiori excommunicatione accipitur. ibid. n. 4.

Excommunicatio maior non incurritur ſine peccato mortali. c. 2. d. 16. n. 2. & c. 8. d. 51. n. 3.

Excommunicatio obligat in dubijs.

dubijs.c.9.d.53.n.6.
Excommunicatio ex ſolo animo ſine opere externo non incurritur.c.9.d.54.n.6. & c.2.d.4.n.2.
Excommunicatio quæ requirit actum perfectum non incurritur ſi actus non ſequatur.c 12.*d.*62.*n.*8.
*Excommunicationem contra abſoluentes á cenſuris Bullæ latam,eſſe reſeruatam qui defendant.c.*24 *d.*101.*n.*1.
*Excommunicatio iſta reſeruata non eſt ibid n.*3.
*Excommunicatio ab homine generaliter lata aſsimilatur excommunicationi à iure. ibid.n.*5.

Excommunicatus.

*Excommunicatus traditur Satanæ. c.*1.*n.*7.
In excommunicato maiorem partem habet Satanas, quã ante excommunicationem. ibid
Excommunicato vtitur Satanas vt pecude.ibid.
*Excommunicatus ab homine, per mortem illius à quo excommunicatur non liberatur ab excommunicatione. c.*1.*d.*1 *n.*3,*&* 6.
*Excommunicatus ampliùs excommunicari non poteſt, quomodo intelligatur. c.*1. *d.*2 *n.*3.

Extrema neceſsitas.

*In extrema neceſsitate quando teneatur reſtitui quod accipitur. c.*5.*d.*33.*n.*10.
*In extrema neceſsitate qua ratione bona ſint communia. ibid.n.*9.

F

Faciens.

F*Acientis nomine non veniunt mandantes, conſentientes, nec auxiliũ præſtantes.c.*2.*d* 19.*n.*6.
Facientis nomine non intelliguntur mandantes. c. 8.*d.* 46.*n.*1.

Falſa.

*Falſæ ne ſint literæ obreptitiæ, vel ſubreptitiæ ad effectum incurrẽdi cenſuram. c.*7.*d.* 44.*n.*3.

Falſarius.

Falſarij literarum Apoſtolicarum excommunicantur in Bulla Cœnæ, & in Iure.c. 7. *n.*1.*&* 2.
Falſarius non eſt, vt pœna falſarij puniatur, qui ſolùm grammaticalem errorem corrigit.

corrigit. ibid.6.n.6.

Falſarij pœna vt quis plectatur quot conditiones requirantur.c.7.n.7.

Falſificare.

Falſificare literas Apoſtolicas quibus modis contingat. c. 7.n.3.

Falſificare ſigillum idem eſt, ac falſificare literas. ibidem num.9.

Falſificans, & falſificatus.

Falſificantes literas Legatorum, Summorum Pœnitentiatiorum Papæ, Nunciorum, Archiepiſcoporum, & quorumcunque Prælatorũ inferiorum non excommunicantur in Bulla. c.7.n.6.

Falſificantes literam vnam in literis Apoſtolicis an excommunicentur, opiniones variæ.c.7.d.42.n.1.& 2.

Falſificans literas Apoſtolicas, quamuis illis non vtatur, excommunicationem Bullæ incurrit, ſi tamen raſit clauſulam vt aliam apponat, & pœnitentia ductus eandem ſcripſit, non excommunicatur. ibid.n.5.

Falſificans literas, ſeruans tamen mentem Pontificis probabilius eſt excommunicari.ibid n.8.

Falſificans literas Apoſtolicas quæ euanuerunt reddendo illas vtiles excõmunicatur. c.7.d.43.n.1.

Falſificans literas Apoſtolicas non reddendo illas vtiles non excommunicatur.ibid. num.2.

Falſificatis literis vtens non excommunicatur in Bulla, excommunicatur tamen in Iure.ibid.n.3.

Falſificantes literas Apoſtolicas per alios non excommunicatur in Bulla ibid.d.45. num.1.

Falſificantium fautores, & defenſores non excommunicantur in Bulla.ibid.

Falſificantium defenſores, & fautores, ac per alios falſificantes excommunicantur in Iure ibid.n.2.

Falſificatio.

Falſificatio, qua mutatur sẽſus literarum Apoſtolicarũ contra mentẽ Pontificis, ſufficit vt excommunicatio incurratur.c.7.d.42.n.4.

Falſificatio nulli nociua pœna ordinaria non punitur. ib. num.11.

Falſitas.

Falſitas.

Falſitas non datur per raſurã Bullæ in loco non ſuſpecto. c. 7. d. 42. n. 7.

Fama.

Fama bonum mobile. c. 13. diſ. 70. n. 1.

Fama eſt apud alios. ibid. n. 2.

Fama maximum bonum. ibid. num. 3.

Fama eſt in noſtro quaſi dominio. ibid. & n. 6.

Famam gubernat homo per arbitrij libertatem. ibid.

Fauor, & Fauorabilis.

Fauor quando præſtatur. c. 12. d. 62. n. 6.

Fauorabilis eſt diſpoſitio qua reuertimur ad ius commune. c. 16. d. 83. n. 6.

Fautores.

Fautores hæreticorum. Vide Hæreticorum fautores.

Filius.

Filius pro delicto patris contra fidem punitur. c. 2. diſp. 10. num. 2.

Fructus.

Fructus quid. c. 18. n. 3.

Furtum.

Furtum quid. c. 4. d. 29. n. 3.

Furti particeps quis ſit. c. 5. d. 34. n. 5.

G.

Gabella.

GAbella. Vide Tributum.

Gabella de quo ſoluatur. c. 6. d. 39. n. 1.

Gabella quibus modis accipiatur. ibid. n 2.

Gubernantes.

Gubernantes voluntariè piratarum naues excommunicantur in Bulla Cœnæ. c. 4. d. 31. n. 2.

Gubernantes piratarum naues coactè, regulariter non excommunicantur. ibid. n. 3. & 4.

Gubernantes coactè quando peccent. ibid. n. 6.

H.

Hæreſis.

HÆreſis nomen quid ſignificet. c. 2. n. 6.

Hæreſis definitio. ib. n. 7

Hæreſis interna non reſeruatur per Bullam Cœnæ. ibid. num. 5.

Hæreſes noſtri temporis ſufficienter damnantur in Concilijs. c. 2. d. 15. n. 1.

Hæreſim manifeſtans in confeſsione

feſsione, aut Inquiſitoribus, aut ad petendum remediũ, & conſilium non excõmunicatur. ibid. d 7. n. 1.

Hæreſim quæ ſigna oſtendant. ibid. d. 6. n. 5.

Hæreſim per iocum narrans in Bullæ cẽſuram incidit. ibid. d. 7. n. 3.

Hæreſim à qua receſsit narrans non excommunicatur. ibid.

Hæreticus.

Hæreticus quis dicatur. c. 2. num. 8.

Hæreticum eſſe quibus modis accidat. ibid. n. 9.

Hæreticus mentalis non excõmunicatur. ibid. d. 4. n. 2.

Hæreticus purè externus non excommunicatur in Bulla Cœnæ. ibid d. 5. n. 2.

Hæreticus omnis eſt ſchiſmaticus. c. 2. d. 18. n. 18.

Hæreticus, & ſchiſmaticus quo differant. c 2. diſp. 19. n. 2. & 8.

Hæreticus multis modis hæreſim manifeſtare poteſt. ibid. d. 6. n 3.

Hæreticus proferens ſigna inſufficientia hæreſis internæ non excommunicatur, niſi ex circunſtantijs ſufficientia reddantur. ibid. n. 4.

Hæreticus, qui verbo declarat hæreſim, quam mente non habet, licet alteri diuerſæ aſſentiatur, in excommunicationem non incidit. ibid. num. 6.

Hæreticus externus eſt, & excommunicatur, qui hæreſim in genere manifeſtat. ibid. num. 9.

Hæreticus occultus excommunicatur in Bulla. ibid. d. 7. num. 1.

Hæreticus mentalis poteſt in confeſsione abſolui. ibid. n 2

Hæreticus eſt qui cum pertinacia dubitat de articulis fidei. ibid. n. 4.

Hæreticus non eſt qui eſt paratus corrigi, quãuis erret per ignorantiam culpabilem. ib. num. 4.

Hæreticorum cenſuram non incurrit qui ſuam ſententiã in ijs quæ ſub lite ſunt explicat, quamuis habeat animum hæreticum. ibid. n. 5.

Hæreticorum tantùm verbis credentes non excommunicantur in Bulla. ibid. n. 6.

Hæreticorum erroribus credẽtes excommunicantur. ibid. num. 7.

Hæreticorum credentes qui ſemel

mel eorum concionibus interſunt, regulariter non excommunicantur. ibid. n. 8.
Hæreticorum conciones bis audientes probabilius eſt non excommunicari, vt credentes. ibid. n. 10.
Hæreticos receptare quibus modis contingat. c. 2. d. 9. n. 1. & d. 10. n. 6.
Hæreticum ſemel in cauſa fidei receptantem qui pœnas receptatorum dixerit non incurrere. ibid. n. 2.
Hæreticum vt hæreticũ ſemel receptans excõmunicatur. ibid. num. 3.
Hæreticũ ſcienter receptãs quãdo quæritur à miniſtris in cauſa fidei, excommunicatur. ibid. n. 4.
Hæreticũ recipiẽs ignoranter, vel quando non quæritur in cauſa fidei non excommunicatur. ibid. n. 5.
Hæreticorum receptatores qui regulariter non excommunicentur. ibid. n. 6.
Hæreticos parenres, filios, vxorem, & maritum, qui receptat, probabilius eſt non excommunicari, probabile tamen oppoſitum. ibid d. 10. n. 1. & 2. & 3.
Hæreticos parentes, filios, vxorem, & maritum non denuncians habetur pro diminuto. ibid. n. 2.
Hæretici filius punitur pro delicto patris. ibid. n. 2.
Hæreticorum conſanguineorũ receptatores mitiùs puniuntur. ibid. n. 4.
Hæreticorum fautores qui dicantur, & quibus modis id fieri contingat. c. 2. diſp. 11. n. 1.
Hæreticis qui commiſſione fauet excommunicatur. ibid. num. 5.
Hæreticis fauet & excommunicatur miniſter fidei qui omittit facere ad quæ tenetur. ibid. n. 6.
Hæreticis fauent & excommunicãtur miniſtri ſæculares qui rogati ad procedendũ cõtra illos, nolũt. ib. n. 7.
Hæreticis fauent & excommunicantur Inquiſitores qui ex amore perſonæ hæretici non volunt facere tutos carceres, ſecus ſi ex auaritia, vel negligentia. ibid. n. 8.
Hæreticis non fauet contra Bullam particularis perſona quæ omittit facere quæ neceſſaria ſunt ad procedendũ contra

contra hæreticos, quando ex officio vel iuramento ad ea non tenetur. ibid n. 9.

Hæreticis verò fauent, ſi ex iuramento vel officio ad id teneantur. ibid. n. 10.

Hæreticos denunciare omittēs excōmunicatur. ibid. n. 11.

Hæreticorum defenſores qui dicantur, & quibus modis id fiat. ibid. d. 12.

Hæreticum ad iudicis manus deuenire impediens excommunicatur. ibid. n. 2.

Hæreticum defendens non in cauſa fidei excommunicationem non incurrit. ibidem num. 3.

Hæretici defenſor non eſt, nec excommunicatur qui eum quem ſcit non eſſe hæreticum defendit, quamuis vt defenſor in foro externo puniatur ibid. n. 4.

Hæretici defenſor non eſt nec excommunicatur, qui eum defendit in iudicio quē probabiliter credit non eſſe hæreticum. ibid. n. 5.

Hæretici defenſor eſt qui illi in iudicio patrocinatur quē ſcit eſſe hæreticum. ibid.

Hæretici defenſor non eſt à parte rei qui eum defendit, quem credit eſſe hæreticū, ſi tamen non ſit. ibid. n. 6.

Hæreticus non poteſt abſolui ab habente poteſtatem generalem abſoluendi à caſibus Bullæ. c 23. d. 100. n 8.

Honor.

Honor eſt apud alios c. 13 diſ. 70. n. 2.

Honorem per arbitrij libertatem gubernat homo. ibidem num. 3.

Hoſtilis.

Hoſtiliter inſequi quid ſit. cap. 12. n. 2.

Hoſtis.

Hoſtem Reipublicæ vnuſquiſque ſibi hoſtem reputare debet. c. 2. d. 10 n. 5.

Hugonoti.

Hugonoti. c. 2. n. 10.

Huſsitæ.

Huſsitæ c. 2. n. 10.

I.

Idolatra.

Idolatræ purè externi excōmunicatur. c. 2. d. 5. n. 1.

Idolatræ purè externi quas pœnas incurrant. ibid. n 3.

Ignorans.

Ignorantes non ligantur ad pœnam. c. 1. d. 3. n. 4.

Igno-

Ignorantia.

Ignorantia excuſans à cenſura quæ ſit.c.1.d.3 n.8.& c. 8. d.51.n.1.& c.14.n.2.

Ignorantia inculpabilis excuſat in foro animæ.c.27.n 2.

Ignorantiam allegare volens audiendus eſt. ibid.

Immunitas.

Immunitas Eccleſiaſtica quid. cap.16.d.84.n.1.

Immunitas quotuplex. ibid.

Immunitas Eccleſiaſtica ſi Reip. ſit pernicioſa reuocari poteſt. ibid.n.7.

Immunitas Eccleſiaſtica. Vide Eccleſiaſticorum immunitas.

Immunitas Clericorum datur propter ordinem. c.12. diſ. 61.n.4.

Impediens.

Impediens per horam deferri neceſſaria ad Curiã an excommunicetur.c.9.n.4.

Impedientes deferri neceſſaria ad Curiam excommunicãtur in Bulla. c.9.

Impediens deferri aliquid ad particularem perſonam in Curia morantem, non excommunicatur. ibid.n.2.

Impediens res parui momenti non excommunicatur. ibid. diſp. 52. num. 5.

Impediens gubernator ne à ſua Republica, quando eſt in neceſſitate, victualia ad Curiam deferantur, non excõmunicatur. ibid. d 53.n.3.

Impediens ne ſuos ciues ad Curiam cum commeatu victualia deferant graſſante in ea peſte, non excommunicatur ibid.n.4.

Impediens filijs ob aliquam iuſtam cauſam ne ad Curiam neceſſaria deferant, non excommunicatur. ibid. n.5.

Impediens quando præceptum charitatis obligat, an excõmunicetur. ibid.

Impediens propter odium deferentis, vel ſtante dubio practico probabili an impedire poſsit, excommunicatur. ibid.n. 6.

Impedientes Prælatos vti iuriſdictione ſua Eccleſiaſtica excommunicantur. cap.17. num.1.

Impedientes iuriſdictionẽ delegati quam cenſuram incurrant ibid.n.2.

Impedientes iuriſdictionẽ Prælatorum quando ipſi non procedunt ſecundùm conſtitutiones canonicas non excom-

excommunicantur. ibidem num. 4.

Impedientes iuriſdictionē laicam Prælatorum non excōmunicantur. ibid. n. 5.

Impediens iudicem Eccleſiaſticum qui cauſam mixti fori præuenit, excommunicatur. c. 17. d. 85. n. 5.

I*mpediens, ne Eccleſiaſticus iudex in cauſa in qua ſimul cum ſæculari iudicat, procedat, excommunicatur. ibid. num. 6.*

Impedire.

I*mpedire deferri ad Curiam quæ nō liceat. c. 9. d. 52. n. 3.*

Impedire nolens percuſsionem Clerici quando commodè poteſt, an excommunicetur. c. 9. d. 54. n. 2. & 7.

I*mpedire quando cenſetur ad effectum excommunicationis incurrendæ, qui non vult auferre impedimenta ad delationem victualium. ibid. num. 4.*

I*mpedire cenſetur qui ſe obligat ad deferenda victualia ad Curiam ea intentione vt non deferat. ibid. n. 5.*

Imponentes.

I*mponentes tributa Eccleſiaſticis aut eorum bonis excommunicantur. cap. 19. Vide Tributum.*

Imprimentes.

I*mprimentes libros qui dicantur. c. 2. d. 17. n. 1. & 2.*

Incluſio.

I*ncluſio vnius eſt excluſio alterius. c. 24. n. 5.*

Indulgentia.

I*ndulgentiæ pro actu interno concedi poſſunt. c. 2. diſ. 4. n. 4.*

Informatio.

I*nformationem contra Eccleſiaſticum iudicialem non poteſt iudex facere, niſi abſente Prælato & inſtante periculo. c. 20. d. 95. n. 2.*

I*nformationem verbalem facere non prohibetur in Bulla. ibidem.*

Iniuria.

I*niuriam patienti omnes qui poſſunt ſuccurrere tenētur. c. 14. d. 75. n. 13.*

I*niuriam faciens dicitur ſpoliare. ibid. n. 14.*

Inobedientia.

Inobedientia quid. c. 2. diſ. 18. num. 7.

Innouare.

Innouare legem quid. c. 19. diſ. 94. n. 7.

Inquiſi-

Inquiſitor.
Inquiſitores poſſunt legere libros prohibitos. c.2.diſ.15. num 3.

Intentio.
Intentio ſecundaria non tollit denominationem quæ ex multiplicatione actuũ procedit.c.4.d. 28.n.3.

Interdictum.
Interdictum quid.c.3.diſ.23. num.1.
Interdicti diuiſiones ibid.n.2. & 3.
Interdicti tempore quæ liceãt. ibid.n.4.
Interdictum ob appellationem á Summo Pont. ad Conciliũ generale quãdo incurratur, & quando non. ibid. n.7. 8.& 9.
Interdictum contra appellantes à Summo Pontifice quale ſit. ibid.n.6.8.& 9.
Interdicuntur Collegia dando conſilium ad appellandum. ibid. num.10.

Internus.
Internos actus qui crediderint ſubijci iuriſdictioni Eccleſiæ.c.2.d.4 n.1.
Interni actus non ſubduntur directè iuriſdictioni Eccleſiæ.ibid.n.2.

Inuadens.
Inuadentes terras Eccleſiæ excommunicantur. c.21.n.3.

Inuadere.
Inuadere quid ſit. c.21.n.2.

Inuoluntarium.
Inuoluntarium quod ſufficiet ad inualidandũ actum quod nam ſit.c.19.d.93.n.5.

Irritare.
Irritari poteſt votum internũ à Prælato.c.2.d.4.n.4.

Iudicans.
Iudicans ſecundùm iura poteſt ſecundùm conſuetudinem iudicare.c.16. d.80.n.7.

Iurans.
Iurans ſecuritatem non tenetur illam ſeruare de nouo delinquenti.c.10.d.57.n.3.

Iuriſdictio.
Iuriſdictio mixta quæ dicatur. c.17.d.85.n.7.
Iuriſdictio quid.c. 18.n. 2.
Iuriſdictio duplex.Eccleſiaſtica,& laica.ibid.

Ius.
Ius eſt res immaterialis. c.13. d.70.n.4.
Ius reputatur inter bona immobilia.ibid. n.7.

Legitimè.

Legitimè aliquid fieri quibus modis accidat c.15. n.3.

Lex.

Lex ante duos menſes non obligat.c.1.d.3.n.2.

Lege non punitur ſecundùm vsũ Curia Romana qui poſt duos menſes probat ignorãtiam.ibid.

Legis ignorantiam volens probare admittitur. ibid. n.4.

Lex ex æquitate naturali interpretanda eſt.c.4.d.31. n.5.

Lex vbi non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.cap.2. d.8.n.1.

Legem ſufficienter explicat cõmunis interpretatio.ib.n.11.

Leges Imperiales non valent contra iuriſdictionẽ Eccleſiæ.c.14.d. 76.n.5.

Leges Imperatorum militant in foro Eccleſiaſtico, ſi iuri Canonico, & canonicis ſanctionibus non contradicãt, vel ſummum rigorem non contineãt. c.15.n.4.

Leges contra libertatẽ Eccleſiaſticam. Vide Statuta.

Lex & præceptum in quo differant.c.2.n.4.

Legis intentionem offendens punitur ſicut qui offendit mentem & verba. c.18.d. 88.n.2.

Legis mens præfertur verbis. ibidem.

Lex ſæcularium loquens de Eccleſiaſticis non valet, etiam ſi fauorem concedat.c.19.d. 93.n.4.

Lex poſterior quando limitatur per priorem. c.23. diſp. 100.n.3.

Leges naturæ quando ſimul cõcurrunt, quæ ſeruanda ſit. c.26.d.102.n.4.

Lex humana.

Lex humana regulariter non obligat cum periculo vitæ: cap.4.diſp.31.num.4.& c. 8.d.51.n.5.

Lex ciuilis.

Lex ciuilis, quæ rigorem ſummum non continet, nec iuri Canonico, nec Apoſtolicis ſanctionibus contradicit, etiam in foro Eccleſiaſtico militat. c. 1. diſp.3. num.2.

Lex pœnalis.

Lex pœnalis non extenditur ad nomen interpretatiuum. c.2.d.19.n.6.& 9.

Liber.

Libri & ſcripta damnati authoris damnantur. cap. 2. diſp.

diſp.13. num. 1.
Librorum prohibitorum claſſes tres.ibid. n.3.
Librorum hæreticorum nomine qui intelligantur. ibid. num.5.
Libri de Religione tractantes qui dicantur.ibid.n.9.

Libertas Eccleſiaſtica.

Libertas Eccleſiaſtica. Vide Immunitas.

Literæ Apoſtolicæ.

Literæ Apoſtolicæ quæ dicãtur. c.7.n.3.
Literæ Apoſtolicæ falſæ non obligant in conſcientia. cap. 14.d.75.n.7.
Literæ Apoſtolicæ quando impediri poſſunt.c.14. diſ.75. num.9.
Literas Apoſtolicas examinare non eſt omnino illicitum. ibid.d.76.n 2.
Literas Apoſtolicas regulariter examinans facit iniuriam ſedi Apoſtolicæ. ibid. num.4.
Literas Apoſtolicas retinens, non id facit vt iudex, ſed vt conſeruator. cap.14. diſ. 76.n.8.
Literas Apoſtolicas examinãs quando excommunicetur. ibid.n.9.& 10.

Locus.

Locorum vicinitas reddit diſpoſitionem eandem. cap.4. d.27.n.10.

Lutherani.

Lutherani.c.2.n.10.

M.

Malum.

Malorum cognitio aliquando expediens. c.2.d.15.n.5.

Mandantes.

Mandantes non intelliguntur nomine facientis. c. 8. d.45.n.1.
Mandans interficere Chriſtianum per aſſaſsinos excommunicatur, etiam effectu non ſecuto.cap.12. d. 63 n 1.

Mandatum.

Mandatum quid comprehendat.c.3.n 3.
Mandatum Papæ non ſemper ad parendum obligat.c.14. d.76.n.3.

Metus.

Metus cadens in virum conſtantem quando detur. c. 8. d.51.n. 5.

Miniſtri.

Miniſtri contra hæreticos

qui dicantur c.2.d.11.n.13.

Moderamen.

Moderamen inculpatæ tutelæ cum qua culpa dari poſsit. c.12.d.62.n.4.

Monachus.

Monachum percutiens excommunicatur.c.2.d.19.n.2.

Mora, & Morantes.

Morantes in Curia qui dicã-tur c 10.d 57.n.5.

Morantem in Curia qui non authoritatiuè offendit, non excommunicatur.ibid.diſp. 58.n.3.

Morantem in Curia authoritatiuè interficiens excommunicatur.ibid.n.4.

Morantem in Curia qui de alterius authoritatiuo mandato interficit excommunicatur.ibid n.5.

Mora vitanda eſt, ſi inſtet periculum.c.14.d.75.n. 6.

Mutata.

Mutata perſona mutatur & rei conditio.c.20.d.95.n.5.

N.

Naufragantes.

N*Aufragantium Chriſtianorum bona ſurripiẽtes,& in Bulla, & in Iure excommunicantur, & in quo differãt huiuſmodi excommunicationes. c 5.n.1.*

Naufragantium Chriſtianorũ bona ſurripientes aliquando duplicem cenſuram incurrunt.ibid.n 2.

Naufragantium Chriſtianorũ bona accipiens animo reddendi vero domino non excommunicatur.c.5.d.33. num.1.

Naufragantium Chriſtianorũ bona ſurripiens animo retinendi ſibi excommunicatur, quanuis ſtatim reſtituat.ibid.n.2.

Naufragantium Chriſtianorũ bona accipiens,vt certo tempore vtatur, & poſtea reddat vero domino, excommunicatur. ibid.n.3.

Naufragantium Chriſtianorũ bona accipiens bono animo, eo mutato excommunicatur.ibid. n.4.

Naufragantium Chriſtianorũ bona quæ materia peccati mortalis non ſunt, non ſufficiunt vt cenſura incurratur.ibid.n.5.

Naufragantium Chriſtianorũ bona ab alio accipere quibus modis contingat. ibid. diſp.

diſp. 34. *num.* 1.

Naufragantium Chriſtianorum bona ab alio accipiens non ex pacto antecedente, quando excommunicetur. ibid.n. 2. *&* 3.

*Naufragantium Christianorum bona accipiens à ſurripiente eo pacto, quando excommunicetur.ibid.n.*4. *&* 5.

*Naufragantium bona & naues quibus modis conſiderētur. ibid.d.*35.*n.*1.

*Naufragantium bona accipiens à ſurripiente ex pacto,quādo excommunicetur. ibid. n.*4.*&* 5.

*Naufragantium Chriſtianorū bona accipiens ex nauibus infidelium pretio conductis,excommunicatur. ibid. num.*2.

*Naufragantium infidelium bona ſurripiens in nauibus Christianorum pretio conductis aſportata,non excommunicatur.ibid. n̄.*3.

Naufragantibus infidelibus qui eorum bona à Chriſtianis capta in naufragio ſurripit non excommunicatur, contrariū eſt dicendum ſi vice verſa cōtingat.ibid. n. 4.

*Naufragantium Christianorum ſurripiens bona aſportata in nauibus infidelium cum aſſecuratione illa reddendi quomodocunque pereant,nō excommunicatur; ſi verò bona ſint infidelium, & cum eàdem aſſecuratione aſportentur, excommunicatur.ibid n.*5.

*Naufragantium Christianorum piratarum bona ſurripientem probabilius eſt excommunicari. ibid.n.*7.

*Naufragantium in fluuio bona qui accipit, non excommunicatur in Bulla Cœnæ. c.*5.*d.*37.*n.*3.

Naufragantium bona acceſſu maris in ripa fluminis inuenta qui accipit, excōmunicatur.ibid. n 4.

Naufragantium bonorum diſpoſitio iuris communis & Regni Luſitaniæ. c. 5.*d.*38. *num.*1.

*Naufragantium bona ſtatim alicui applicare iniuſtū eſt. ibid n.*3.

Naufragantiū bona facta ſufficienti diligentia applicari poſſunt per legem cū obligatione reddendi illa domino comparenti. ibid.n. 4.

Naufragantium bona petens in iudicio poſt annum, non auditur ſecundùm ius commune. ibid. n. 1 & 5.

Naufragantium bona ſurripiētes in extrema, vel quaſi extrema neceſſitate, nō excōmunicātur. ib. d. 32. n. 6.

Naufragantiū bona in prædicto caſu ſurripiēs excōmunicatur, ſi quod ſupereſt, neceſſitate tranſacta nō reſtituat. ibid. num. 7.

Naufragātium bona in extrema neceſſitate ſecundùm quid accipiens, non excommunicatur, ſi tamen poſtea non reſtituat excommunicatur. ibid. n. 8.

Naufragantium bona accipiens in extrema neceſſitate ſimpliciter quando ad reſtitutionem obligetur. ibid. num. 10.

Naufragium.

Naufragium quid ſit. cap. 5 d. 37. n. 1.

Nauis.

Nauis quādo dicatur pati naufragium. c. 5. d. 37. n. 2.

Nauis nomine quid intelligatur in cenſura contra accipientes bona naufragantiū. ibidem.

Nauigantes.

Nauigantium bona quæ tempore tempeſtatis proijciuntur in mare vel quæ fluctibus iactantur, quando accipiens excommunicetur. cap. 5. diſp. 36. num. 1. & ſequent.

Negotiatio.

Negotiatio lucratiua quid ſit. c. 19. d. 92. n. 4.

Nouitius.

Nouitium percutiens excommunicatur. c. 2. d. 19. n. 2.

Nuncius.

Nuncius reuelans infidelibus ſecreta Chriſtianorum & deferens literas, in quibus reuelantur, excommunicatur. cap. 8. diſp. 50. num. 3.

Nuncios occidens. Vide Cardinales.

Nuncius in quo à Legato differat. c. 12. d. 67. n. 3.

O.

Obreptitiæ literæ.

Obreptitiæ literæ quæ ſint. c. 7. d. 44. n. 2. & c. 14. d. 75. n. 7.

Obreptitiæ literæ non ſunt falſæ

falſæ quantum ad expeditionem. ibid. n. 3. & 4.

Obreptitias literas impetrans incurrit pœnas Cap. Ad falſariorum. *ibid. n. 3.*

Obreptitiæ literæ vel ſunt nullæ, vel annullandæ. cap. 14. d. 75. n. 7.

Obuiare.

Obuiare nolens cum poſsit, fauet. c. 2. d. 11. n. 1. 3. & 9. & 12.

Occidens.

Occidens Eccleſiaſticum inuẽtum turpiter cum vxore, matre, filia, vel ſorore, quãdo excommunicetur. c. 20. d. 97. n. 2. 3. & 4.

Occidens in prædicto caſu non punitur lege ciuili. ibidem num. 3.

Occupans, & Occupare.

Occupantes bona Eccleſiæ Romanæ excommunicantur. c. 21. n. 1.

Occupans bona fide terras Eccleſiæ Romanæ non excommunicatur. ibid. n. 5.

Occupare quid ſit. ibid. n. 2.

Opinio.

Opinio communis non admittitur quando contraria fauet magis Eccleſiæ. cap. 14. d. 76. n. 5.

Ordinarius.

Ordinarius poteſt abſoluere ab excommunicatione à Iure non reſeruata. cap. 1. diſ. 2. num. 1.

Ordinarius non poteſt abſoluere ab excommunicatione ab homine. ibid.

P.

Pacta.

Pacta ſeruanda ſunt. c. 26. d. 102. n. 1.

Paritas rationis.

Paritas rationis non valet in ijs quæ pendent ex legiſlatoris voluntate cap. 11. diſ. 59. n. 5.

Papa.

Papa in dubijs poteſt vnã partẽ eligere. c. 3 d. 20. n 3.

Papa eſt ſupra Concilium. ibid. n. 4. & 5.

Papa eſt membrum principale Eccleſiæ. ſcilicet caput & frater noſter. ibid. n. 8.

Papæ volenti Eccleſiam deſtruere fideles poſſunt reſiſtere. ibid. n 9.

Papa iniquè procedente quid faciendum ſit. cap. 14. diſp. 75. n. 8.

Papa iure diuino exemptus eſt à

eſt à poteſtate laica. c.19.d. 91.n.5.

Participās, & Participare.

Participans in crimine crimi- noſo excommunicatur. c.2. d.19.n.3.& 7.

Participare in crimine crimi- noſo quibus modis contin- gat.ibid.n.4.

Participans cum ſchiſmatico eadem excommunicatione ligatur c.2.d.19.n.7.

Particeps furti.

Particeps furti quis dicatur. c.5.d.34.n.5.

Paruitas materiæ.

Paruitas materiæ excuſat à mortali.cap.2.diſp.16.n.2. & c 8.d 51.n.3.

Patriarcha.

Patriarchas occidens.Vide Car dinales.

Pedagium.

Pedagia Vide Tributum.

Pedagium de quo ſoluitur.c.6. d 39 n.1.

Pedagium quibus modis acci- piatur. ibid.n 2.

Peregrinus.

Peregrinos lædentes excom- municantur in Bulla & in Iure c.11.n.1.& 2.

Peregrinus & Romipeta quid ſint,& in quo differāt.ib.n 3.

Peregrinos in Hieruſalē læden- tes olim excommunicaban- tur in Bulla.ibid.n.4.

Peregrinos lædens quando à cē- ſura excuſetur. ibid.n.5.

Peregrinum, qui eligit Romæ domicilium, percutiens non excommunicatur. c.11.diſ. 59.n.2.& 3.

Peregrinum percutiens, ante- quam ſit in acceſſu vel poſt- quam redierit,non excom- municatur.ibid.n.4.

Periculum.

Periculo inſtante à regulis Iu- ris recedimus.cap.14.d.75. num.6.

Periculum mortis quid ſit.cap. 23.d.99.n.1.& 6.

Pertinere.

Pertinere ad perſonam quæ di- cantur.c.18.d.88.n.4.

Pirata.

Piratæ quid ſignificet. c. 4.n. 1 & quid ſit.ibid d.28.

Piratas diſcurrentes mare Chriſtianorum qui excom- municari dicant. ibid.diſp. 25.num.1.

Piratæ diſcurrentes tantùm mare Pontificis excommu- nicantur in Bulla Cœnæ. ibid.n.2.

Piratæ qui nullam deprædādi actionem exercent non excommunicantur in Bulla Cœnæ.c.4.d.26.n.2.

Piratarum diuerſitas. ibidem. num.3.

Piratæ deprædantes in fluminibus vel locis maritimis ad mare Pontificium ſpectantibus, excommunicantur. cap.4.diſp.27.num.3. & 4.

Piratas qui non ex officio, ſed ſemel deprædantur ſententia communis eſt non excommunicari. cap.4.diſ. 28. num. 1. & quomodo intelligatur.ibid.num.1.& ſequent.

Piratæ,Vide Deprædantes.

Pœna.

Pœnæ ſunt reſtringendæ. c.2. diſ.14.n.5.

Poſſeſsio,& Poſsidere.

Poſſeſsio eſt corporalis rei detentio.c.13.d.70.n.2.

Poſsidere multis modis contingit.ibid.n.9.

Poteſtas.

Poteſtas quid.c 18. n.2.

Poteſtas Eccleſiaſtica, & laica in quo differant.c.19.d.91. num.3.

Prhceptum.

Præceptum & lex in quo differant.c.2.d.4.n.3.

Prælatus.

Prælatus quando poſsit obligare ſubditum ad actū virtutis,c.3.d.20.n.11.

Præſcriptio.

Præſcriptio nō datur cū actuali repugnantia.cap.14.d.75. n.2.

Præſumptio.

Præſumptio punita per legem quæ excludat. cap. 14. num.2,

Prætexere.

Prætexere quid ſit.cap.14.diſ. 74.n.2.

Præuentio,& Præuenire.

Præuentio in cauſis quid ſit. c.17.d 85.n.3.

Præuenire iudicem Eccleſiaſticum in cauſa mixti fori licitum eſt.ibid.n.4.

Priuare.

Priuare aliquem ſine culpa aut ſine cauſa bonis ſuis non licet. cap. 5. diſp. 30. num. 3.

Priuilegium.

Priuilegium reuocari poteſt. c.16.d.84.n.6.

Priuilegium conceſſum non ſubdito

ſubdito reuocari non poſſe quomodo intelligendum. ibid.n.9.

Priuilegio poteſt ipſe renunciare cui conceſſum eſt.c.20. d.96 n.1. & 5.

Priuilegio in fauorem duorum non poteſt vnus alio inuito renunciare.ibid.n.4.

Priuilegium ſtrictè interpretandum. cap. 23. diſp. 99. num.2.

Priuilegium eſt priuata lex. ibidem.

Priuilegium potiùs ſecundùm intenſionem concedentis interpretandum eſt, quam ſecundùm verba. ibidem numer.4.

Priuilegium eſt indultum contra ius commune. ibidem num.2.

Priuilegium in fauorem animæ latè interpretatum.cap. 23.d.99.n.9.

Priuilegium per modum gratiæ latè interpretandum. ibid.n.10.

Priuilegium Principis debet eſſe conſtans & perpetuum. c.23.d.100.n.2.

Priuilegia excuſantia à Bullæ cenſuris incurrẽdis reuocat Sũmus Pontifex.c.26.

Priuilegia etiam per modum contractus quando reuocari poſſunt. cap. 26.diſ.102. num.2.

Priuilegij ablatio aliquando inducit obligationem compenſationis faciendæ. ibid. num.3.

Procedens,& Procedere.

Procedendum eſt gradatim in cauſis.c.15.d.78.n.2.

Procedens contra Eccleſiaſticos in cauſis criminalibus excõmunicatur.c.20.

Procedere in criminalibus cõtra Eccleſiaſticos cum qua licentia liceat.ibid. n.2

Proceſſans, & Proceſſare.

Proceſſare quid ſit. ibidem. num.3.

Proceſſans Eccleſiaſticum in cauſa criminali etiam occultè excommunicatur. c. 20 d.96.n.3.

Proceſſus.

Proceſſus quid ſit. cap. 1. num.1.

Proceſſus duplex.c.1. n. 2.

Proceſſus generalis & ſpecialis.ibid.

Prorogatio.

Prorogatio iuriſdictionis in

quos

quos non fiat. cap.20. diſ. 96.n.3.

Prouentus.

Prouentus quid.c.18.n.3.

Publicatio.

Publicatio Bullæ Cœnæ cur fieri in ſingulis Eccleſijs præcipiatur.c.1.d.3.n.5.

Puniri.

Puniri poteſt aliquis ſine culpa, non tamen ſine cauſa. c.3.d.23.n.11.

R

Rapina.

R*Apina quid ſit. c.4.diſ. 29.n.1.*

Ratihabitio.

Ratihabitio æquiparatur mandato.c.3.d.22.n.4. & cap. 12.d.64.n.1.

Ratihabitio requirit extrema habilia. c.12.d.64.n.2.

Ratihabitio eſt iurisfictio.ibid.

Ratihabitio non eſt verè mãdatum.ibid.

Ratihabitio tacita ſufficit ad cenſuram.ibid.n.5.

Ratihabitio duplex. ibid. n.6. & 7.

Ratihabitio quæ ſufficit ad peccatum non ſemper ſufficit ad cenſuram. ibidem num.8.

Ratum habens.

Ratam habens percuſsionem Clerici quare excommunicetur.c.3.d.22.n.5.

Ratum habens quod nomine ipſius factum non fuit non excommunicatur. ibid.

Rebaptizans.

Rebaptizans ordinatus fit irregularis.c.2.d.19.n.2.

Recedere.

Recedere à Romano Pontifice quis dicatur. cap.2. diſ.14. num.5.

Receptare, & Receptator.

Receptare quibus modis contingat.c.12.d.65.n.2.

Receptator quis dicatur.cap.2. d.9.n.3.

Receptatores hæreticorum. Vide Hæreticorum receptatores.

Recitans.

Recitans memoriter librum hæreticorum non excommunicatur.c.2.d.13.n.5.

Reconuentio.

Reconuentio circa Eccleſiaſticos coram ſæculari iudice quando licita. cap. 16.diſp.

16 diſp. 82. num. 3.

Recurrere, & Recurrentes.

Recurrentes ad Curiam pro negotÿs ſuis lædentes excommunicantur. c. 13.

Recurrentem ad Curiam per alium occidens ratione talis recurſus excommunicatur. ibidem diſp. 68. numer. 2.

Recurrere in cauſis quid ſit. ibidem.

Recurrentem ad Curiam terminata cauſa qui percutit, non excommunicatur. ibid. num. 3.

Recurrentem ad Curiam iuſtè accuſans criminaliter non excommunicatur. ibid. d. 69. n. 2.

Recurrentem iuſtè ad Curiam iniuſtè accuſans ſi ſequatur mors, percuſsio, vel bonorum amiſsio, excommunicatur. ibid. n. 3.

Recurrentem ad Curiam accuſans iniuſtè ſi pœna aliqua ei non imponatur, vel non infligatur per actionem prohibitam, non excommunicatur. ibidem. num. 4.

Recurrentem ad Curiam iniuſtè accuſans etiam iniuſtè non excommunicatur. ibid. num. 5.

Recurrere iniuſtè ad Curiam quis dicatur. ibidem numer. 6.

Recurrentem ad Curiam infamans non excommunicatur in Bulla. cap. 13. d. 70. n. 1. 2. & 5.

Recurrentem ad Curiam ſpolians, vt compenſationem veri debiti faciat, etiam ſi occaſione cauſæ id faciat, non excommunicatur. ibid. d. 71. n. 2. & 3.

Recurrere ad Curias ſæculares in cauſis Eccleſiaſticis nullo modo licere qui affirment. cap. 14. d. 75. num. 1.

Recurrentes ad Curias ſæculares quando excommunicentur. ibid. n 4.

Recurrere ad Curias ſæculares quando liceat. ibid. n. 5. & 15.

Recurrere à ſæculari iudice ad Papam *vel Epiſcopum quando liceat. cap. 14. diſ. 75. n. 11.*

Recurrens ad iudicem ſæcularem ſine iuſta cauſa quando ab

do ab eo puniri poſsit. c.15. d 78.n.7.

Redditus.

Redditus quid.c.18.n.3.

Reges.

Reges tenentur in cauſa violentiæ ſubditos defendere. c.14.d.75.n.9.

Regulæ Iuris.

Regulas Iuris *prætermittimus quando in mora eſt periculum.c.14. d.75.n.6.*

Religioſi.

Religioſi qui ad Principũ Curias ſine Prælatorum licentia contra ipſos Prælatos ſe conferunt, excommunicantur.c.2.d. 6 n.1.

Remigantes.

Remigantes voluntariè in piratarum triremibus excommunicantur in Bulla Cœnæ.c.4.d.31.n. 2.

Remigantes coactì regulariter non excommunicantur. ib. n.3.& 4.

Remigantes coactè quando peccent ibid.n.6.

Repreſalia.

Repreſalias concedens, in Iure *non in Bulla* Cœnæ *excõmunicatur.c.4.d.3.n.3.*

Repreſalia quid ſit. ibid n.4.

Reſeruatio, & Reſeruari.

Reſeruari poteſt crimen internum. c.2.d.4.n.5.

Nihil reſeruatur à Summo Põtifice ſine cenſura. ibid.

Reſeruatio in articulo mortis nulla datur.cap. 23.diſ.99. num.8.

Reſtringere.

Reſtringitur locutio abſoluta ex ratione efficaci, vel congruenti.c.4.d.30.n.5.

Retinens, & Retinere.

Retinentem librum hæreticũ qui hæreticum eſſe cenſeãt. c.2.d 16 n.1.

Retinens ad breue tempus librum hæreticum non excommunicatur. ibid. n.2.

Retinere libros qui dicantur. ibid.

Retinens librum hæreticum à ſe compoſitum in foro externo iudicatur hæreticus. ib. num.3.

Retinens librum hæreticum ab alio compoſitum iudicatur de fide ſuſpectus. ibid. n. 4.

Retinere eſt quoddã genus apprehẽſionis.c.20.d.97.n.1.

Reuelantes.

Reuelantes Chriſtianorum ſecreta

creta infidelibus excommunicantur in Bulla. c.8.n.1. & d.50 n 1.

Reuelantes Chriſtianorum ſecreta infidelibus per nuncios, vel literas, excommunicantur. ibid. diſp. 50. num. 2.

Reuelans aliquid infideli in perniciẽ particularis Chriſtiani quando excõmunicetur in Bulla. ibid. n. 4.

Reuelans Chriſtianorum ſecreta infidelibus quando à cenſura Bullæ liberetur. cap. 8. diſp. 51. num. 1. & ſequent.

S.

Sacramentarij.

Sacramentarij. c. 2. n. 10.

Sæcularis.

Sæcularis non poteſt eſſe iudex inter Eccleſiaſticos, vel in cauſis Eccleſiaſticis. c. 14. d. 76. n. 8.

Schiſma, & Schiſmaticus.

Schiſma nomen Græcum. c. 2. d. 18. n. 2.

Schiſma opponitur vnitati. ibidem.

Schiſmatici qui dicantur. ibid.

Schiſmaticum eſſe quibus modis eueniat. ibid n. 3.

Schiſmatici qui excommunicentur in Bulla Cœnæ. ibid. num. 4.

Schiſmaticus non omnis hæreticus. c. 2. d. 18. n. 8.

Schiſmatici regulariter hæretici. ibid.

Schiſma via ad hæreſim. ibid. num. 9.

Schiſmaticus abiurare debet & ſchiſma, & ſuſpicionem hæreſis. ibid.

Schiſmatici purè externi excommunicantur in Bulla Cœnæ. c. 2. d. 19. n. 5.

Schiſmaticus, & hæreticus in quo differãt. ibid. n. 2. & 8.

Scribens.

Scribẽs ſtatuta contra libertatẽ Eccleſiaſticam excommunicatur. c. 2. d 17. n. 3.

Securitas.

Securitatẽ iurans non tenetur illã ſeruare de nouo delinquenti. c. 10. d. 57. n 3.

Sententia.

Sentẽtia nõ fertur niſi in cognitum. c. 2. d. 4. n. 3.

Sententia vſu recepta contra libertatem Eccleſiaſticã vtens excommunicatur in Bulla. c. 16. d. 80. n. 5.

Sententia dicitur decretum. ibid.

Sequeſtratio.

Sequeſtratio quando fiat. ibid. n.2.& 3.

Sequeſtrum.

Sequeſtrum exequens excommunicatur. cap.18. diſ.89. num.5.

Sequeſtrare, & Sequeſtrantes.

Sequeſtrantes bona & iuriſdictionem Eccleſiaſticorum excommunicantur. cap.18. num.1.

Sequeſtrare quid. ibid. n.4.

Sequeſtrans non authoritatiuè, an excommunicetur ib. diſp.89.

Sequeſtrans in caſu non permiſſo excommunicatur. ib. num.4.

Sequeſtrantes qui excommunicentur. ibid. d.90.

Sequeſtrantes Eccleſiaſticorũ bona ob crimen excommunicantur. cap.20. d.95. num.4.

Seruitus.

Seruitus eſt res immaterialis, & quaſi poſsidetur. c.13. d. 70. n. 4.

Signa.

Signa manifeſtantia hæreſim quæ ſint. c.2. d.6. n.5.

Spiritualia.

Spiritualia quaſi poſsidentur. c.13. d.70. n.2.

Spoliatio, & Spoliare.

Spoliatio quid. c.13. d.70. n.1. 4.6.& 7.& 8.

Spoliare dicitur qui facit iniuriam. cap. 14. diſp. 22. num. 14.

Sponte fieri.

Spontè fieri quæ dicantur: cap. 19. d.73. n.1.

Statuta.

Statuta contra libertatem Eccleſiaſticam facientes excommunicantur. cap. 16. num.2.

Statuta contra libertatem Eccleſiaſticam de Capitularibus non amouentes quã cenſuram incurrant, & quando. ibidem d.79. n.1. 2.& 3.

Statuta contra libertatem Eccleſiaſticam ſcribentes excommunicantur. ibid. diſp. 81. n.2.

Statutum facere conſulens contra libertatem Eccleſiaſticam quando excommunicetur. c.16. d.83. n.4. & 5.

Statutum quando contra libertatem

bertatem Eccleſiaſticã cenſeatur.ibid.d.84. per totã.

Suadens.

Suadens legere librum prohibitum probabilius eſt nõ excõmunicari.c.2.d.14.n.2.

Subreptitiæ literæ.

Subreptitiæ literæ quæ ſint. c. 7.d.44.n.2.c.14.& d.75. num.7.

Subreptitiæ literæ non ſunt falſæ quoad expeditionem. ib. n.3.& 4.

Subreptitias literas impetrans incurrit pœnas Cap. Ad falſariorum.*ibid.n.3.*

Subſtantia.

Subſtantia quid ſignificet.cap. 13.d.70.n.1.& 8.

Subtrahi.

Subtrahi à Romano Pontifice qui dicantur.c.2.d.18.n.5.

Succedere.

Succedit in onere qui ſuccedit in honore.c.19.d.94.n.2.

Supplicationes.

Supplicationes quæ ſint. c. 7. num.4.

Supplicationes propriè loquendo fiunt ad inſtantiam partis.ibid.

Supplicationes communiter dicũtur etiã quæ fiũt ex motu proprio.ibid.n.4.& 5.

Supplicationes dicuntur etiam ſignaturæ. ibid n.5.

T.

Tacitum.

T*aciti, & expreſsi par eſt ratio.c.24.d 101.n.2.*

Territorium.

Territorium quid ſignificet.c. 12.d.67.n.2.

Trahere, & Trahentes.

Trahentes Eccleſiaſticos ad tribunal ſæculare excommunicantur.c.16.n.1.

Trahere Eccleſiaſticos ad tribunal ſæculare in aliquibus caſibus licitum eſt. ibid. diſ. 82.n.1.& ſeq.

Tributum.

Tributum quodcunque imponens in terris ſuis præterquam in caſibus permiſsis excommunicatur. c. 6.diſp. 39 n.3.

Tributum quis poſsit imponere.c.6.d.40.n.2.

Tributi imponendi facultatẽ poteſt ſupremus Princeps concedere.ibid.n.4.

Tributum imponens non habens ad id poteſtatem excõmunicatur.ibid.n.1.

Tributi imponendi facultas conſue-

conſuetudine introduci poteſt ibid. n.3.
Tributi iniuſtitia ex quibus cauſis contingat. c.6.d.41. num.1.
De tributi iniuſtitia, quæ ſufficit ad cēſuram quintæ clauſulæ Bullæ Cœnæ incurrendam opiniones variæ. ibid. n.2 & 3.
Tributum imponentē, non interueniente iniuſtitia ex parte cauſæ efficientis, non excommunicari improbabile eſt. ibid n.4.
Tributum imponens cū iniuſtitia ex parte cauſæ finalis aut materialis excommunicatur ibid n.5.
Tributū imponēs cū ſola iniuſtitia ex parte cauſæ formalis non incurrit cenſuram Bullæ. ibid. n.6.
Tributū prohibitū imponēs tyrannus in terris, quas tyrānicè occupat, excommunicatur. ibid. n.6.
Tributū exigentes qui excommunicentur. ibid. n.10.
Tributum ſpontè ſoluens quis dicatur. ibid n.11.
Tributū aliud reale, aliud perſonale. c.19 d.92. n.1.
Tributum poſſe Eccleſiaſticis imponi ad reparationē murorum, pontium, & viarū qui defendant. ibid.
Tributū quādo ob negotiationē lucratiuā imponi poſsit Eccleſiaſticis ibid. n.3.
Tributum non poteſt exigi ab Epiſcopis, & Eccleſiaſticis vltra marinis, pro rebus in quibus eis ſoluitur à Rege ſtipendium, quando venditionis cauſa ad hoc regnum aſportantur. ibidem.
Tributum tenentur ſoluere Eccleſiaſtici de poſſeſsionibus, ex quibus, antequam ad illos venirent, ſoluebatur. ib. num.3.
Tributū non poteſt poni Eccleſiaſticis ad reparationē murorum. ibid. n.6.
Tributū ad reparationē murorū, &c. quando inconſulto Summo Pont. Eccleſiaſticis poſsit imponi. ib. n.7. & 8.
Tributū ab Eccleſiaſticis ſpontè ſoluentibus accipiēs quādo excommunicetur. ibid. d.93. n.2.3. & 4.
Tributum imponens Eccleſiaſticis quibus iuribus ſubijciatur. ibidem d.94. per totam.

V.

Vendere, & Vendentes.
VEndentes infidelibus deferri prohibita ad illos excommunicātur in Bulla. cap. 8. *diſp.* 47. *num.* 2.
Vendere nolens victualia ne ad Curiam deferantur, non excōmunicatur. c. 9. *d.* 54. *num.* 3.

Venientes.
Venientes ad Curiam qui offendunt excommunicātur. cap. 10.
Venientes ad Curiam qui dicantur. c. 10. *d.* 57. *n.* 1. *&* 2.
Venientes ad Curiam interficiens propter crimen non excommunicatur. ibid. n 3.
Venientem ad Curiam ſine cauſa offendens excommunicatur. ibid. n. 4.

Verba.
Verba abſolutè prolata in ſignificatione propria accipi debent. c. 2. *n.* 4.
Verba cum effectu intelligenda ſunt. c 4. *d.* 26. *n.* 2. *& c.* 11. *n.* 6. *& c.* 12. *d.* 63. *n* 2.
Verba in lege ſecundum vſitatam acceptionem intelliguntur, relicta propria. c. 6. *d.* 39. *n.* 3. *& c.* 7. *n.* 5.

Vicinitas.
Vicinitas locorum reddit diſpoſitionem eandem. cap. 4. *diſ.* 27. *n.* 10.

Victualia.
Victualia deferentes ad infideles. Vide Deferentes.

Victus.
Victus nomine quid ſecundùm iura intelligatur. c. 9. *d.* 52. *n.* 1. *&* 2.

Violentia.
Violentiam auferens, non vt iudex ordinarius id facit, ſed vt extraordinarius & defenſor. c. 14. *d.* 75. *n.* 13.

Vis.
Vim vi repellere licet. c. 12. *d.* 62. *n.* 2. *& c.* 15. *d.* 78. *n.* 5.

Vnitas.
Vnitas Eccleſiæ in duobus attenditur. c. 2. *d.* 18. *num.* 2. *quæ earum prima. ib. n.* 3.

Vniuerſitas.
Vniuerſitas non excommunicatur. c. 3 *n.* 2.
Vniuerſitas aliquando accipitur pro loco. c. 3. *d.* 23. *n.* 5.

Voluntarium.
Voluntarium duplex. c. 19. *diſ.* 93 *n.* 1.

Votum.
Votum internum irritari & diſpenſari poteſt.c.2.diſ.4.num.4.
Vſurpare, & Vſurpantes.
Vſurpātes bona & iuriſdictionem Eccleſiaſticorum, excommunicantur.c.18.n.1.& d.86.n.2.
Vſurpare quid. ibid.num.3.& d.87.n.2.
Vſurpantes patrimonium Eccleſiaſticorum & quæ ad illos non ratione Eccleſiæ ſpectant, non excommunicatur in Bulla Cœnæ.c.18.d.86.n.3.
Vſurpantes bona Eccleſiaſticorum quando excommunicentur.ibid.d.87.n.2.& 3.
Vſurpantes fructus Eccleſiæ tempore vacationis illius excommunicantur.ibid.d.88.n.2.
Vſurpantes prædicta bona non authoritatiuè, non excommunicatur.ibid.d.89.
Vſurpantes qui excommunicentur.ibid.d.90.
Vſurpantes iuriſdictionem Eccleſiæ Romanæ excommunicantur.c.21.n.1.
Vſurpantes terras Eccleſiæ Romanæ qui excommunicentur.ibid.n.3 & 4.
Vuiclephitæ.
Vuiclephitæ.c.2.n.10.

Z.

Zuuinglianus.
Z*Vuingliani qui ſint.c.2.num.10.*

FINIS.

D 2 Deter-

Determinaçoẽs, que ſe tomarão por mandado del Rey noſſo Senhor, ſobre as duuidas, que auia entre os Prelados, & iuſtiças Eccleſiaſticas, & ſeculares.

EV el Rey faço ſaber aos que eſta prouiſaõ virem, que os Prelados de meus Reynos ſe me enuiaraõ aggrauar de meus Deſembargadores, Corregedores, & mais juſtiças, dizendo que lhe não deixauão a elles, nem a ſeus officiaes conhecer de muytos caſos, & couſas, de que conforme a Direito, & ao ſancto Concilio Tridentino lhe pertencia o conhecimento, & ſe offendia niſſo a liberdade Eccleſiaſtica, & a immunidade da Igreja, & impedião o caſtigo dos delictos. E deſejando eu de moſtrar como nunca foy minha tenção, nem võtade, que meus Deſembargadores, & Iuſtiças offendeſſem, nem agrauaſſem em couſa algũa a immunidade da Igreija, nem a liberdade Eccleſiaſtica, nem impediſſem a jurdição dos Prelados, mas antes procurei ategora, tanto como he rezão ajudalla, & fauorecella em tudo, com a meſma vontade & zelo, com que os Reys deſtes Reynos meus anteceſſores ſempre o fizeraõ, & mayor, ſe mayor pode ſer: E conformandome com o modo, que elles tiueraõ na determinação de ſemelhantes caſos, & duuidas de jurdiçaõ, quando os Prelados ſe lhe enuiaraõ queixar de ſuas Iuſtiças, mandei ajuntar, ſobre os apontamẽtos, que os ditos Prelados deſtes caſos me fizeraõ, algũs Letrados de meu conſelho, de cujas letras, & experiencia me pareceo, que com rezão podia confiar a determina-

ção

ção dos caſos, & duuidas, que ſe continhaõ nos ditos apontamentos. Os quaes, depois de ſe ajuntarem por muytas vezes,& de eſtudarem,& examinarem cõ muita conſideraçaõ os caſos,pontos, & duuidas dos ditos apontamentos, tomarão acerca dos ditos caſos, & duuidas aſſento,& determinaçoẽs,que conforme a Direito acharaõ que ſe deuião de tomar; das quaes me deraõ conta,ſendo preſentes os de meu conſelho do eſtado, com que tambem o communiquei. E viſto tudo por mim,mandei que ſe cõpriſſem as ditas determinaçoẽs, que ſaõ as ſeguintes.

No primeiro apontamento dizem,que as juſtiças ſeculares tomão conhecimento ſe he apto, ou não o lugar,a que ſe acolhem os culpados; dizendo que somẽte conhecem ſe o adro chega, ou não, ao lugar, onde eſtão os culpados,a que chamão queſtão de facto, ſendo a meſma couſa,& pertencendo eſte conhecimento ſomente aos juizes Eccleſiaſticos por ſer eſpiritual, & deſta maneira tiraõ os acolhidos aos adros das Igrejas, ainda que os Prelados digaõ que os taes lugares ſaõ & ſempre foraõ auidos por adros. Neſte apontamento ſe determinou que quando ſe trata ſe he adro ou não, para effeito de valer a immunidade da Igreja, ou não valer aos acoutados a ella, o conhecimento pertence ao iuiz Eccleſiaſtico,juntamente com o ſecular,aſsi como lhes pertence o conhecerem ſe val a immunidade ou não,como anteeedente neceſſario, ſem o qual a duuida da immunidade ſe não pode determinar; & ſendo differentes o iuiz Eccleſiaſtico,& o ſecular,guardarſea na determinaçaõ da tal duuida o meſmo que a ordenaçaõ deſtes Reynos no liuro ſegundo, tit.3. diſpoem, quando ha differença ſobre valer a immunidade ou não. E quando ſe tratar ſe he adro ou naõ, para todos os outros effeitos, o conhecimento pertence ao iuiz Eccle-

ſiaſtico conforme a Direito.

No ſegundo apontamento dizem que as juſtiças ſeculares não conſentem, que os juizes Eccleſiaſticos conheçaõ do vtil dominio dos bẽẽs Eccleſiaſticos que os ſeculares trazem,& confeſſaõ ſer das Igrejas. E allegão que lhe ſaõ, ou deuem ſer emprazados, de que ſempre conheceraõ conforme a direito. Neſte apontamento ſe determinou, que quando a Igreja pede algũs bẽẽs, que diz ſerem ſeus, & lhe pertencem, ſem allegar outra qualidade: & o leigo demandado confeſſa o direito ſenhorio ſer da Igreja, mas que o vtil he ſeu, em tal caſo o conhecimẽto pertence ao juizo ſecular, & nelle deue o leigo ſer demandado; & porem ſe no dito caſo a Igreija em ſeu libello allegar tal qualidade, que cõclua a couſa demandada não ſomente ſer ſua, quanto ao direito ſenhorio, mas tambẽ o vtil eſtar com elle conſolidado, por o leigo poſſuir a tal couſa por força ſem titulo, ou pella poſſuir com titulo, que he nullo conforme a Direito canonico, ou por as vidas do prazo ſerem findas, ou por ter caido em commiſſo, ou por outros caſos de ſemelhãte qualidade, ou pedir reſtituição na forma do Direito, cõtra o titulo, q̃ o leigo tem; em taes caſos o conhecimento pertence ao juizo Eccleſiaſtico, onde ha de reſponder o leigo, & o juiz Eccleſiaſtico irá pella cauſa em diante ate final, poſto q̃ as partes demandadas neguẽ as ditas qualidades, & achando q̃ as ditas qualidades ſe prouaraõ, pronunciarà em final como for juſtiça, & achando que ſe não prouaraõ, ſe pronunciara como não juiz, & o conhecimento lhe não pertencer, & remittirà a cauſa ao juiz ſecular, & condenarà o autor nas cuſtas, & na pena da ordenação do liuro ſegundo titulo primeiro. §. deſaſete, que foy feita pellos Reys antigos deſtes Reynos, de conſentimento dos Prelados. E em caſo q̃ o leigo peçà renouaçaõ de algum prazo Ec-

zo Eccleſiaſtico, que pretenda lhe deuer ſer feita por Direito, ſe a peſſoa Eccleſiaſtica a que quizer obrigar, não for exempta da jurdição ordinaria, & tiuer Superior ordinario no Reyno, perante elle a deue requerer, & as juſtiças ſeculares ſe não entremetaõ em tal caſo, porem ſe a peſſoa Eccleſiaſtica for exempta da jurdição ordinaria, & não tiuer ſuperior ordinario no Reyno, as juſtiças ſeculares tomaraõ conhecimento do tal caſo, conforme a ordenaçaõ do liuro ſegundo, titulo primeiro no principio.

No terceiro apontamento dizem, que as juſtiças ſeculares tomão conhecimento do direito dos padroados da Coroa, dizendo que ſaõ beẽs della, & o meſmo fazem dos beẽs das meſmas Igrejas, pertencendo iſto á jurdiçaõ Eccleſiaſtica. Neſte apontamento ſe determinou, que o conhecimento da cauſa do direito do padroado pertence ao juiz Eccleſiaſtico; & porem quãdo a duuida for entre a Coroa, & as peſſoas que della o pretendem ter, ou entre dous donatarios da Coroa, ou outras peſſoas, que delles tiueraõ cauſa, ou ſobre força, o conhecimento pertence ao juiz ſecular; & pello meſmo modo, ſe a cauſa for ſobre algũs beẽs, a que ſe pretenda ſer annexo o direito do padroado, o conhecimẽto pertẽce ao juiz ſecular, q̃ por via de declaraçaõ pronunciará ſe eſtà annexo, ou não.

No quarto apontamento dizem, que eſtando os Prelados em poſſe antiquiſsima de dar licença para ſe tirarem eſmolas por fora das Igrejas para pobres, catiuos, & outras neceſsidades de obras pias, & pertẽcẽdolhes iſto por Direito, de pouco tẽpo para cà os officiaes ſeculares lhe vão a mão, & auexão os que pedem com ſuà licẽça, & os prendem, & lhe tomão as eſmolas. Neſte apontamẽto ſe determinou, q̃ a ley do Reyno por bõ gouerno, & por tirar abuſos, & em fauor da redẽpção dos catiuos,

defende os petitorios,a qual ley ſempre ſe guardou, & conuem guardarſe pellas ditas rezoẽs; & os Prelados poderão dar as licenças que lhes parecer, para pedirem dentro da Igreja,& dos adros.

No quinto apontamento ſe aggrauão,que na Alfandega ſe leuão direiros às peſſoas Eccleſiaſticas das couſas,que mandão trazer para ſuas caſas, ſe as não aleal. dão no mez de Ianeiro, não ſendo a iſſo obrigados, nẽ a lealdar, & eſtando iſto aſsi determinado na meſa da conſciencia pelos Deputados della, & por outros Letrados. Neſte apontamento ſe aſſentou que neſte caſo ſe guardaſſe o que ſe determinou no deſpacho da meſa da conſciencia pelos Deputados della, & outros Letrados,que pera iſſo foraõ juntos no mès de Nouembro do anno de quinhentos & ſeſenta, & ſete. ſ. que poſto,que as peſſoas Eccleſiaſticas não alealdem na Alfandega, não as obriguem a pagar direitos, juſtificando perante os officiaes da Alfandega, que as couſas que mandaraõ trazer de fora,ſaõ pera ſuas caſas, & familias, & não alheas,nem pera negociar.

No ſexto apontamento ſe aggrauão, que na Alfandega dão juramento às peſſoas Eccleſiaſticas, pera ſe certificarem do que mandão trazer pera ſuas caſas,não o podendo fazer,& não lhes querem guardar ſobre iſto as certidoẽs,que offerecem de ſeus Prelados,em que o affirmão,como o jurão perante elles, & fizeraõ certo, que auião miſter as ditas couſas para ſuas peſſoas. Neſte apontamento ſe determinou,que não he contra a liberdade Eccleſiaſtica o nelle conteudo, & que deuẽ jurar perante os officiaes da Alfandega, ſe as couſas,de que pretendem não pagar direitos,ſaõ para ſeu vſo, caſas,& familias,& não pera outras peſſoas, nem pera negociar,conforme ao q̃ fica dito no apontamento precedẽte,porq̃ aſsi ſe achou ſer conforme a Direito.

No

No ſeptimo apontamento ſe aggrauão, que o meſmo regimento de alcaldar fazem guardar no paço da madeira as peſſoas Eccleſiaſticas, & lhes dão juramento, & fazem outros exames, ſem terem conta com as certidoẽs, que apreſentão de ſeus Prelados, & tẽdo em tudo ſatisfeito ao dito argumento, ſem ſerem niſſo obrigados, lhes não cõſentem que deſembarquem ſua madeira no cais commum a todos, ſe não em outras partes, & que logo a leuem para ſuas caſas, no que tudo recebem muita vexaçaõ. Neſte apontamento ſe determinou que ſe deuia guardar o que fica dito nos dous apontamentos precedentes, que he conforme a dita determinação da meſa da conſciencia.

No oitauo apontamento ſe aggrauão, que ſe faz pagar as peſſoas Eccleſiaſticas, da obra dos tanoeiros, que compraõ para recolherem ſuas nouidades, o direito q̃ os leigos pagaõ. Quanto a eſte apontamento na determinação que ſe tomou na dita meſa da conſciencia no anno de ſeſenta, & ſete, ſe aſſentou que ſe não offendia a liberdade Eccleſiaſtica, em ſe pagar meia ciſa pelas peſſoas Eccleſiaſticas, que comprauão aos tanoeiros, & officiaes, por ficar a dita meia ciſa em parte de preço, em que ſe concertaõ as partes.

No nono apontamento dizem, q̃ o Almotace mór, & as Camaras dos lugares tomão o paõ aos rendeiros das Igrejas, & não lho deixão tirar como ſaõ obrigados, o que he em muyta diminuição, & perjuizo das ditas rendas, & ainda compellem os meſmos Eccleſiaſticos nas rendas, que por ſi recolhem, ſendo tudo contra Direito. Neſte apontamento ſe determinou, que em ſe tomar o paõ dos celeiros, ou ſe embargar o que pretence aos rendeiros, não ſe offende a liberdade Eccleſiaſtica per ja o dito paõ não ſer beẽs Eccleſiaſticos, ſe não de peſſoas leigas, alem de ſer neceſſario fazerſe aſsi, pello

bem

bem commum. E quanto aos dizimos q̃ as peſſoas Eccleſiaſticas recolhem de ſuas rendas, que não tẽ arrendadas, não entendo q̃ ſe lhes tomão, nem embargão cõtra ſuas vontades, & ſe ſe faz não o hey por bẽ feito; & daqui em diante mando, que ſe não faça mais.

No decimo apontamento dizem, que ſe lança ſiza ſabida nas rendas Eccleſiaſticas, antes de ſe arrendarem, que em effeito he obrigarem os Eccleſiaſticos a pagar ſiza, porque tanto menos lhe dão, os rendeiros pellas ſuas rendas, quanto vem eſta lançado, para auerẽ de pagar de ſiza. Neſte apontamento ſe determinou, que ſe não offende a liberdade Eccleſiaſtica em ſe lançar ſiza aos rendeiros dos beẽs Eccleſiaſticos, ainda que ſe lãce antes dos arrendamentos feitos, pois ſe não deue, nem leua, ſe não aos rendeiros leigos.

No onzeno apontamento dizem que nas duuidas q̃ ſe mouem entre os Iulgadores Eccleſiaſticos, & ſeculares ouuem meus officiaes, como juizes aos Eccleſiaſticos, & ſe não querem eſtar pello que elles determinão, procedem contra elles, & os auexão contra Direito. Neſte apontamento ſe determinou, que o Iuiz dos meus feitos he cõpetente para conhecerſe a jurdição pertence a minhas juſtiças, quando o aggrauante he leigo, porq̃ tem fundada ſua jurdição em Direito cõmum, & como tal pode mãdar notificar ao Iuiz Eccleſiaſtico a rezão q̃ tem para tomar conhecimento do tal caſo, por aſsi ſer confotme a direito, & ſempre ſe praticar, & vſar neſtes Reynos. E quando no juizo de meus feitos ſe determina o conhecimẽto pertẽcer a minhas juſtiças, & não ao Eccleſiaſtico, & o Iuiz de meus feitos naõ faz mais, q̃ declarallo aſsi, & encõmendar por ſuas cartas aos juizes Eccleſiaſticos, q̃ não procedão, & mandar a minhas juſtiças, q̃ não guardem ſeus mandados como de juizes incõpetentes, & quando os Prelados, & Iuizes

Eccleſiaſti-

Eccleſiaſticos ſem embargo das ditas cartas não querẽ deixar de proceder contra os leigos, nem deſiſtir do q̃ tem procedido, eu como Rey, & ſenhor os chamo per cartas per mim aſsinadas, para me darem rezão de como aſsi tomão minha jurdição, & para ſobre iſſo ſerem ouuidos perante os meus Deſembargadores do Paço.

No duodecimo apontamento dizem, q̃ os officiaes ſeculares impedem as viſitaçoẽs, & effeito dellas, com q̃ os culpados fauorecidos ſe deixão eſtar em ſeus peccados publicos com muito eſcandalo, porque eſtando os Prelados em vſo antiquiſsimo em amoeſtarẽ tres vezes à eſtaçaõ as peſſoas que per viſitaçaõ achaõ em eſtado de peccados publicos para ſatisfazerẽ ao eſcandalo q̃ tẽ dado, & por eſta penitencia, que elles temem neſtes tempos, em que as penas deuião crecer, pellos peccados publicos eſtarem no eſtado q̃ ſe vè, o não conſentem, & impedẽ eſte tão antiquiſsimo coſtume: dizendo, q̃ eſtes peccadores publicos os não deuẽ amoeſtar á eſtação, ſe não ſecretamẽte, & q̃ ſe lhes hão de fazer tres diſtinctas amoeſtaçoẽs em ſuas peſſoas, & não ſe emendando que haõ de vir com libellos contra elles nas audiencias, onde poderaõ ſer condenados, & não pellas viſitaçoẽs, de q̃ ſe ſeguem muitos inconuenientes, que ſe apontaraõ, & taxaõ o modo, em que eſtas amoeſtaçoẽs particulares ſe haõ de fazer, & ainda q̃ deſpois os achem reincididos, não conſentem que ſejão preſos, & condenados em degredo, cõforme ao Cõcilio. O q̃ tudo he cõtra a jurdição Eccleſiaſtica, & bem das almas. Neſte apontamẽto ſe determinou, que o coſtume, de que nelle faz menção, ſe não deue guardar, por ſer contra Direito natural, que não conſente condenarſe, nem infamarſe publicamente peſſoa algũa, ſem ſer primeiro ouuida & conuencida por ſua confiſſaõ, ou judicialmente. E pello grãde eſcãdalo, & perturbaçaõ, q̃ ſe ſegue na Republica

blica do tal coſtume, ôppreſſaõ, & danno que ſe faz a meus vaſſallos, a que como Rey, & ſenhor tenho obrigação de acudir. Pello que neſta parte os Prelados, & ſeus officiaes não tem rezão de ſe queixar, & deuẽ guardar em ſuas viſitaçoẽs a forma do Direito Canonico. E quanto a dizerem que minhas juſtiças lhe taixão o modo em que as amoeſtaçoẽs particulares, ſe deuem ſazer, não acho que tal ſeja, nem o hey por bem; por onde os officiaes Eccleſiaſticos deuem guardar a forma do decreto do Concilio Tridentino, não procedendo a priſaõ ou degredo contra os barregeiros caſados, ou ſolteiros, ſem procederem primeiro as tres amoeſtaçoẽs do dito decreto, as quaes deuem fazer com o interuallo de tempo que lhes parecer, que conuem, para bem das almas; & nos outros caſos, fora deſtes, em que o dito Cõcilio lhes da faculdade para prenderem, ou penhorarẽ os leigos, por ſe euitarem cenſuras, deuem guardar a forma delle não prendendo, nem penhorando ſenão nos caſos, em que procedem judicialmente. Porem ſe os Prelados neſtes crimes, ou em outros, de que conforme a Direito podem conhecer, quiſerem proceder ordinariamente, ſem priſaõ, penhora, ou degredo, antes de final ſentença, podelloaõ fazer, & minhas juſtiças lho não impediraõ.

No trezeno apontamento dizem, que quando os Prelados mandão, que ſe fação fintas para repairo, & edificaçaõ das Igrejas, & neceſſaria ſuſtentaçaõ dos miniſtros, & couſas pertencentes ao culto diuino, tomão conhecimento da neceſsidade, que hà de fazerem as ditas couſas, & conhecem, & determinão, ſe os ſeculares deuem contribuir para ellas, pertencendo eſte conhecimento ſómente aos Prelados, & ſeus officiaes, & com iſto, & com dizerem que o ordenar das fintas não pertence aos Prelados impedem totalmente o effeito

das

das ditas obras; de maneira, que ſendo mandado per viſitaçaõ, que ſe faça a Igreja de Sanctos o velho na cidade de Lisboa, & mandandoo eu por minha prouiſaõ, & commettendo a execução ao Corregedor Chriſtouão Borges vay em quatro annos, ategora ſe não pode dar principio a eſta obra, & a cauſa pende na caſa da ſupplicaçaõ. Neſte apontamento ſe determinou, que eu não entendo, que minhas juſtiças tomem conhecimento da neceſsidade que ha de ſe lançarem eſtas fintas, antes lhe mando, que niſſo ſe não entremèttão. E em tudo o mais, que toca a eſte apontamento, mando que ſe guarde o que tenho ordenado pella ley extrauagante do liuro ſegundo tit. 2. l. 13. que entendo eſtar feita conforme a Direito, com declaraçaõ, que ſe os Prelados pretenderem obrigar os leigos a fabriçar as Igrejas, ou a ſuſtentarem os miniſtros dellas, fundandoſe expreſſamente que os dizimos não ſaõ baſtantes conforme ao decreto do Concilio Tridentino, em tal caſo minhas Iuſtiças ſe não entromettão niſſo, porque o conhecimento pertence ao juizo Eccleſiaſtico, poſto que o leigo negue aquella qualidade de naõ baſtarē os dizimos.

No quatrozeno apontamento, dizem que as Iuſtiças ſeculares impedem aos viſitadores Eccleſiaſticos tomarem conta, & viſitarem as Confrarias, que os Prouedores leigos viſitaõ, conſtando pella ley extrauagante, que eſtas não ſaõ de minha immediata proteiçaõ, & nas q̃ ſaõ de immediata proteiçaõ não conſentem que viſitem o ſpiritual, como he o ſanctiſsimo Sacramento, ornamentos, & o mais. Neſte apontamento ſe determinou, que os decretos do ſancto Concilio Tridentino ſe guardem como nelle ſe contem, porque eſſa ſoy ſempre, & he minha tenção, & que nas Confrarias, Hoſpitaes, & Albergarias, em que os Prouedores das Comarcas entendem,

entendem,& fazem correiçaõ por via ordinaria, ſem particular commiſſaõ minha, poſſaõ os Prelados, conforme aos ditos decretos, tomar as contas, & viſitar; porque os taes Hoſpitaes, Confrarias, & Albergarias não entendo, que ſaõ de minha immediata proteiçaõ. E iſto ſe entendera não ſendo ja os ditos Hoſpitaes, Confrarias,ou Albergarias naquelle anno viſitadas pellos Prouedores das comarcas; & porem os ditos Prelados poderaõ em todo o tempo viſitar os ornamẽtos, & couſas dedicadas ao culto diuino.

No quinzeno apontamento dizem, que nas couſas mixtas,que eſtão declaradas pella ordenaçaõ extrauagante,de que os Eccleſiaſticos conhecem, os officiaes ſeculares tomaõ conhecimento de qualquer aggrauado; de que os culpados ſe queixão,dizendo que os Prelados não guardão niſſo a ordem diuida, não o podendo fazer; & podendo os culpados queixarſe diſſo; & appellar para os tribunaes ſuperiores Eccleſiaſticos. Neſte apontamento ſe determinou, que minhas Iuſtiças não tomem conhecimento de aggrauo algum,que as partes allegarem ſerlhe feito pellos Iuizes Eccleſiaſticos nos caſos de que o conhecimento lhes pertẽcer, ſaluo quando ſe aggrauarem de notoria oppreſſaõ, ou força que ſe lhes faça,ou de ſe lhes não guardar o direito natural,porque neſtes caſos,como Rey & ſenhor,tenho obrigaçaõ de acudir,como acima fica dito.

No deſaſeis apontamento dizem, que neſtas couſas, & nas mais tem os Deſembargadores por eſtillo porem nas cartas,que paſſaõ, que ſe não guardem as cenſuras, nem euitem aos excomungados, ſendolhes defeſo por direito,& mandado expreſſamente pello Concilio,que não impidão as ditas cenſuras da Igreja. Neſte apontamento ſe determinou, que não ſe faz offenſa a juſtiça Eccleſiaſtica, em o Iuiz de meus feitos mandar a mi-

nhas

nhas juſtiças,que não euitem as taes peſſoas, nem lhes leuem penas de excommungados, por quanto ſempre aſsi ſe cuſtumou,& não ſe manda ſenão depois de eſtar julgado,que o conhecimento pertence a minhas juſtiças,& não ás Eccleſiaſticas,& por não auer outro meio para ſe não tomar minha jurdiçaõ.

No deſaſete apontamento dizem,que as juſtiças ſeculares não conſentem, que os juizes Eccleſiaſticos, paſſado o tempo do Direito & ordenaçaõ, procedão contra os executores dos teſtamentos, paraque cumpraõ os Legados,& paguem as diuidas declaradas nos teſtamentos,& contra os herdeiros, que dem para iſſo o neceſſario da fazenda dos defuntos;nem conſentem, que os Vigairos da vara em ſeus Acciprestados,paſſado o dito tempo,façaõ citar os ditos executores, que venhão dar conta dos teſtamentos em ſeu juizo & auditorio,como ſempre coſtumaraõ fazer,dizendo que poderaõ andar pellos lugares por via de correiçaõ,como fazem os Prouedores,mas não trazer os executores fora dos lugares,onde viuem. Neſte apontamento ſe determinou que minhas juſtiças não deuem impedir às juſtiças Eccleſiaſticas a execução dos teſtamentos nas couſas,em que a jurdição for preuenta por elles,na forma de Direito, & de minhas ordenaçoẽs. E quanto a minhas juſtiças lhe impedirem, que os ſeus Vigairos Padaneos, & Accipreſtes não tomem conhecimento do comprimento dos teſtamentos, mando que tal não fação,nem lho impidão,porem os ditos Vigairos,& Accipreſtes,& os meſmos Vigairos geraes & Prelados deuem guardar a forma da ordenaçaõ, & não obrigarem os teſtamenteiros que vão dar conta dos teſtamentos fora dos lugares,onde viuem,pella muita vexaçaõ, que niſſo ſe dà ao pouo, que he a rezão, porque tenho mandado aos Prouedores das comarcas, que o não fa-

çaõ

ção, & deuemſe conformar com o meſmo coſtume, & com o que a ordenaçaõ diſpoem.

No deſoito apontamento dizem, que as juſtiças ſeculares não conſentem que ſe proceda conrra as peſſoas leigas, que fazem offenſas & iniurias aos Reitores das Igreijas, & officiaes da juſtiça Eccleſiaſtica, ſobre ſeus officios, ſendolhes iſto defeſo com pena pecuniaria, & de exõcmunhaõ ipſo facto, per prouiſaõ do Arcebiſpo de Lisboa. Neſte apontamento ſe determinou que ſe o Clerigo de ordẽs ſacras, Religioſo, ou Beneficiado for ferido, eſpancado, ou injuriado, ainda que ſeja verbalmente por algũa peſſoa leiga, poderſe ha aqueixar, & demandar ſua injuria, emmẽda, & corrigimento por ante o juiz Eccleſiaſtico, ou ſecular, qual mais quizer, com declaração, que requerendo por ante hum, não podera variar, nem tornar a requerer por ante outro; porem, ſe o caſo for tal, que conforme a minhas ordenaçoẽs minhas juſtiças ajão de tirar deuaça, & a tirarem, & nella forem culpadas algũas peſſoas leigas, liurarſehão per ante ellas, & em ſeu juizo poderaõ os Eccleſiaſticos requerer ſua juſtiça, emmenda, & corrigimento, & não per ante as juſtiças Eccleſiaſticas, por quanto a jurdiçaõ he ja preuenta no ſecular. Porem, quanto ao ſacrilegio, & excõmunhaõ em caſo que ſe nella encorra, ſe procederá em todo o caſo no juizo Eccleſiaſtico conforme a Direito. E quanto às reſiſtencias, & offenſas feitas aos meyrinhos & officiaes dos Prelados nos caſos em que podem prender leigos, ou penhorallos, hey por bem por fazer fauor à juſtiça Eccleſiaſtica, & paraque ſeus mandados ſe cumpraõ como conuem, que as taes peſſoas leigas ſejão caſtigadas por minhas, juſtiças, & ſe proceda contra ellas com as meſmas penas, com que ſe procede, conforme a Direito, & minhas ordenaçoẽs, cõtra as peſſoas

que

que reſiſtem ou deſobedecem a minhas juſtiças.

E mando ao Regedor da caſa da Supplicaçaõ, & ao Gouernador da caſa do Ciuil, & aos Deſembargadores das ditas caſas, & a todos meus Corregedores, Ouuidores, Iuizes, Iuſtiças, officiaes, & peſſoas de meus Reynos, & ſenhorios, que cumpraõ, guardem, & fação inteiramente cumprir, & guardar as ditas determinaçoẽs, como nellas, & em cada hũa dellas ſe contem, ſem acerca diſto porem duuida, embargo, nem contradiçaõ algũa, porque aſsi o hey por ſeruiço de noſſo Senhor, & meu. E aſsi mando ao Chanceller mòr que publique eſta prouiſaõ na Chancellaria, & enuie logo cartas com o treslado della ſob meu ſello, & ſeu ſinal, aos Corregedores, & Ouuidores das Comarcas, & aos Ouuidores das terras, em que os ditos Corregedores não entrão por via de correição. Aos quaes Corregedores, & Ouuidores mando que a publiquem nos lugares, onde eſtiuerem, & a façaõ publicar em todos os outros lugares de ſuas Comarcas, & Ouuidorias, & regiſtar nos liuros das Chancellarias das ditas Correiçoẽs, & Ouuidorias, paraque a todos ſeja notorio, & aſsi ſe regiſtarà eſta no liuro da meſa do deſpacho dos meus Deſembargadores do paço, & nos liuros das relaçoẽs das caſas da Supplicaçaõ, & do Ciuel, em que ſe regiſtão as ſemelhantes prouiſoẽs. E hey por bem, que valha, & tenha força, & vigor ſem embargo da ordenaçaõ do ſegundo liuro, titulo vinte, que diz que as couſas cujo effeito ouuer de durar mais de hum anno, paſſem por cartas, & paſſando por aluaras não valhaõ. Gaſpar de Seixas a fez em Lisboa a deſoito dias do mes de Março de mil & quinhentos, & ſetenta, & oito.

Ioſe da Coſta a fez eſcreuer.

R E Y.

Simão Gonçaluez Preto. Dom Ioaõ.

E Foy

Foy publicada a prouiſaõ del Rey noſſo Senhor atras eſcrita na Chancellaria mòr, por mim Gaſpar Maldonado per ante os officiaes della, & outra muyta gente, que vinha requerer ſeus deſpachos em Lisboa a deſaſete de Iulho de 1578. annos.

FINIS.

Errores præcipui qui typographi incuria irrepſerunt.

PAg.19.col.2. lin.15. excommunicatur pro excommunicantur. Ibid. lin.penult. propotur pro proponitur. Pag.21. col 1. lin. penult. hæreli pro hæreſis. Pag. 67. col. 2. lin. 11. aggrediatur pro aggrediantur. Pag.72.col.1.lin.26. ab pro ad. Pag.98.lin.9. Terracinam pro ad Terracinam. Pag. 104.col.1.lin.26. collegitur pro colligitur. Pag. 108. col. 1. lin. 28. exerceret pro exercerent. Pag. 118.col.1.lin.31. ſurripiuerint pro ſurripuerint. Pag 128.col.1.lin. 5. incurrit pro incurrũt. Pag. 130. col. 2. lin.13.uauim pro nauim. Pag.140.col.1.lin.14, quonam pro quoniam. Pag.142.col.1.lin.19. cenſeantur pro cenſeatur. Pag.156.col.1.lin.21. præſupoſiuiué pro præſupoſitiuè. Pag.157.lin.12. ferum pro ferrum. Pag. 164. col. 1. lin.24. extendit pro extendi. Pag.186.col.2.lin. vltim. vbi pro ibi. Pag.210.col.1.lin.27. ſoluti pro ſolutio. Pag. 211. col. 1. lin.15. cenſus pro conſenſus. Pag. 217. col.1. lin. 24. Delegatum pro Delegatam. Pag.226.col.2.lin.4. ape pro ſæpè. Pag 227. col.2.lin.23.vtriunque pro vtriuſque. Pag.238.col.1.lin.13.cauſulæ pro clauſulæ. Pag. 285. col.2.lin.13. fiat pro facit. Pag. 300. col. 1.lin. penult. determitaté pro determinatè. Pag. 301. col.1.lin.25.c.77. pro 27. Pag 324. col.2.lin.13. xltimam pro vltimam.

ANT 1742110